AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER DDR ZENTRALINSTITUT FÜR ALTE GESCHICHTE UND ARCHÄOLOGIE

BIBLIOTHECA SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM TEVBNERIANA

BSB B.G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1987

THEODORVS GAZA

M. TVLLII CICERONIS LIBER DE SENECTVTE IN GRAECVM TRANSLATVS

EDIDIT

IOANNES SALANITRO

BSB B.G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1987

Bibliotheca

scriptorum Graecorum et Romanorum

Teubneriana

ISSN 0233-1160

Redaktor: Günther Christian Hansen

Redaktoren dieses Bandes: Christian Collatz und

Günther Christian Hansen

ISBN 3-322-00360-4

@ BSB B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig, 1987

1. Auflage

VLN 294/375/14/87 · LSV 0886

Lektor: Manfred Strümpfel

Printed in the German Democratic Republic

Gesamtherstellung: INTERDRUCK Graphischer Großbetrieb Leipzig,

Betrieb der ausgezeichneten Qualitätsarbeit, III/18/97

Bestell-Nr. 666 365 1

05400

Antequam rationem atque consilium huius editionis exponam, de Theodori Gazae vita et scriptis breviter disserere mihi liceat. 1) Gaza, vir Graecus, Thessalonicae anno 1400 natus, patria urbe a Turcis capta (a. 1430) cum exul in Italiam pervenisset, Mantuae apud Victorinum Feltrensem moratus est ibique intra aliquot annos Latinam linguam perdidicit. brevi autem tempore tam doctum tamque optimarum litterarum studiosum se ostendit, ut in Italia eloquentiae famam praeclaram nonnullis operibus utraque lingua conscriptis adipisceretur: itaque anno 1440 Ferrariae, in Estensium urbe, linguae Graecae professor factus est. deinde (a. 1451) una cum multis aliis litterarum Graecarum Latinarumque cultoribus Romam vocatus est a Nicolao V, pontifice Romano, cuius hortatu in Graecos scriptores Latine reddendos et in Latinos auctores Graece vertendos operam impendit (quo tempore, ut videtur, Ciceronis librum de senectute in Graecam linguam transtulit).2) post Nicolai pontificis obitum (a. 1455) ab Alphonso, rege Neapolitano, invitatus Neapolim adiit, ubi quendam honorificum locum obtinuit et usque ad regis mortem (a. 1458) permansit, postea Romam rediit (ubi Bessarionis cardinalis magna gavisus est gratia), necnon in Estensium urbem³), in qua doctoris publici munus gessit et

3) Cf. H. Hodius 58.

¹⁾ De Theodori Gazae vita et scriptis copiosius hi viri docti disputaverunt: H. Hodius, De Graecis illustribus linguae Graecae litterarumque humaniorum instauratoribus, eorum vitis, scriptis et elogiis, Londini 1742, 55–136; Ch. Fr. Boerner, De doctis hominibus Graecis litterarum Graecarum in Italia instauratoribus, Lipsiae 1750², 121–136; É. Legrand, Bibliographie hellénique, 1, Paris 1885, 31–49. quod ad eius nominis variam scripturam attinet (Θεόδωρος ὁ Γαζῆς, Theodorus Gaza, Th. Gazinus, Th. Gazaeus, Gaza etc.: de quibus nominibus ef. M. E. Cosenza, Dictionary of the Italian Humanists, 2, Boston 1962, 1563–1600), nomen Theodorum Gazam vel tantum Gazam ex consuetudine recipere malui.

²⁾ De hac priore, nisi me fallo, translatione vd. quae scripsi p. XII sqq. et passim. tamen de chronologia, quam supra indicavi, non omnes critici consentiunt: ex. gr. E. Pinto, Teodoro Gaza. Epistole, Napoli 1975, 12 anno 1433 compositam esse infirmis quidem argumentis nisus hanc translationem putat; communis autem opinio (vd. ex. gr. J. E. Sandys, A History of Classical Scholarship, 2, New York 1958, 62) pontificis Nicolai V temporibus cam recte ponit.

alteram recensionem libri de senectute in Graecum conversi ad usum scholae fortasse confecit.¹) paulo post in paupertatem redactus in Bruttios se contulit, ubi privatus vixit et iam aetate provectus anno 1475 diem obiit supremum.²)

De illius vita satis, nune venio ad scripta, Gaza, ut inter omnes constat, de Graecis Latinisque litteris bene meritus non solum nonnulla scripta sua et Graece et Latine composuit, sed etiam haud pauca Graeca opera in Latinum et quaedam opuscula Latina in Graecum convertit.3) quod ad scripta Graeca attinet, haec majoris ponderis sunt4): (a) grammatica Graeca; (b) liber de mensibus Atticis; (c) tractatus de origine Turcorum; (d) canis elogium; (e) de spontaneo et invito; (f) de fato. praeterea nonnullas epistulas nuper editas⁵) ad fratres, ad Bessarionem aliosque viros doctos missas Latine atque Graece conscripsit, quod vero ad eius translationes attinet, ex Graeco in Latinum sermonem interpretatus est: (a) Aristotelis problemata et (b) Aristotelis de historia animalium libros X (quas translationes postea retractavit), praeterea (c) Theophrasti de historia plantarum; (d) Alexandri Aphrodisiensis problemata; (e) Apollonii grammatici Alexandrini de constructione verborum; (f) Herodiani de numeris; (g) Origenis contra Celsum; (h) Dionysii Halicarnassei praecepta de oratione nuptiali; (i) Aeliani de instruendis aciebus; (l) Hippocratis aphorismorum sectiones VII; ex Latino autem sermone in Graecum praeter librum de senectute, de quo diximus, vertit duo alia Ciceronis opera, ut videtur, libros dico de amicitia et de officiis, et duo opuscula Michaelis Savonarolae (de balneis et thermis naturalibus omnibus Italiae sicque totius orbis et physiognomiae speculum), praeterea Graecas interpretationes opusculi Ciceroniani de somnio Scipionis⁶) et Caesaris

¹⁾ Nam codex Turicensis (T), qui alteram, ut opinor, recensionem exhibet, in urbe Estensium scriptus est (vd. infra p. XI). de gravibus sane quaestionibus ad duplicem recensionem pertinentibus vd. praesertim haec opuscula mea: (a) S⁵ 284-296; (b) S⁶ 319-350 (vd. etiam quae infra scripsi p. VIII n. 1).

²⁾ Tamen de Theodori Gazae mortis anno docti viri dissentiunt; manifeste autem errat Pinto 22, qui anno 1478 Gazam vita excessisse putat; nam cum alia argumenta ad eius confutandam opinionem afferri possunt tum illud Angeli Politiani epigramma In mortem Theodori Gazae, quod profecto anno 1475 compositum est (cf. É. Legrand 40).

³⁾ Omnia eius opera accurate collegit M. E. Cosenza 1563-1571.

Scilicet cetera minoris momenti scripta — de quorum paternitate ambigitur apud Cosenza inveniri possunt.

⁵⁾ Cf. E. Pinto.

⁶⁾ Re vera haec metaphrasis Maximo Planudi tribuenda est; cf. M. Gigante, Ciceronis Somnium Scipionis in Graecum a Maximo Planude translatum, PP 60, 1958, 173-194.

commentariorum de bello Gallico¹) commemorabo, quae Gazae perperam tribuuntur.

In universum autem judicia eruditorum qui vel Gazae ipsius temporibus vel aetate recentiore floruerunt - ut Fr. Philelphus, L. Carbo, P. Crinitus, M. A. Sabellicus, H. Barbarus, A. Manutius et multi alii – de Nostri translationibus tam benevola fuerunt ut verae ac genuinae laudes videantur.2) quod tamen ad libellum Ciceronianum, de quo agimus, singillatim pertinet, dicendum est eum, nisi pessimum, plerumque indiligentiorem iudicatum esse: liceat referre tantum ex. gr. opiniones et Scaligeri³): "Non solum autem in versibus desiderabis diligentiam, castigatum indicium, sed etiam in soluta oratione, in qua multa sunt, quae meliora fieri possunt: quaedam etiam quae mutari debeant"; et Kraftii4): "Neque ... ubique probanda est Gazae interpretatio: non pauca enim ad suum arbitrium, Ciceroniana verba parum curans, nunc mutavit, nunc omisit, nunc adjectt, quo accedit, ut malae notae codicem secutus sit, quum Latina converteret in Graecum sermonem"; et Hessii⁵): "Denique ut meam de hac interpretatione sententiam cum lectoribus communicem, Gaza linguae Latinae non satis gnarus et usus codice in deterioribus habendo, multis locis nec recte intellexit nec ea qua par erat diligentia interpretatus est Ciceronem, modo mutans et transponens, modo addens, modo circumcidens"; et Weberi6): "Adde Gazam Latine quidem haud indoctum, discrimen tamen utriusque linguae vel non satis cognitum habuisse, vel non semper servasse atque non modo sententias Ciceronis commutatis verbis structurisque interdum paullo obscuriores reddidisse, sed etiam vestigia orationis Latinae prementem Graecitate non ubique optima usum fuisse." quid plura? discrepantia inter criticorum iudicia de Gaza interprete tum libri de senectute tum ceterorum

¹⁾ Haud dubie haec translatio non Theodori Gazae, sed incerti auctoris est: cf. H. I. Heller, De Graeco metaphraste commentariorum Caesaris, Philologus 12, 1857, 107-149 (tamen L. W. Daly, The Greek Version of Caesar's Gallic War, TAPhA 77, 1946, 78-82 Florentino duci Piero degli Strozzi [†1558] eam tribuit).

²⁾ Omnia haec elogia in dissertatione Hodii 80-91 collecta sunt: ad eas paginas lectorem remittere liceat.

³⁾ I. Scaliger, De versibus Ennii et aliorum a Gaza conversis in libro Ciceronis de senectute, Lugduni Batavorum 1626 (editio postuma), 94.

⁴⁾ F. A. Kraft, Annotatio critica ad Ciceronis Catonem Maiorem, cap. I, praemissa brevi disputatione de critica veterum scriptorum interpretatione, Stuttgardiae 1843, 46.

⁵⁾ Ph. C. Hess, Cato Maior, Somnium Scipionis, Laelius et Paradoxa ex Graecis interpretationibus Th. Gazae, Max. Planudis, Dion. Petavii, Adr. Turnebi, Halae Sax. 1833, VII.

⁶⁾ C. F. Weber, Dissertatio de Latine scriptis quae Graeci veteres in linguam suam transtulerunt, Casselis 1852, 54.

operum, quae supra commemoravi, manifesta apparet; ea tamen mea quidem sententia facile explicari potest, si hoc animadvertimus: probabiliter eruditi, qui nostram interpretationem reprehenderunt, recensionem priorem, quam, nisi fallor, septemdecim codices tradunt, non alteram emendatiorem a Gaza ipso post aliquot annos curatam et ab uno codice exhibitam consideraverunt et iudicaverunt.¹)

Nunc de codicibus qui Gazae interpretationem praebent mihi disserendum esse censeo. octodecim sunt codices Graeci, quos quidem noverim, qui Gazae metaphrasim tradunt.²) hi autem sunt:

- B Bernensis Gr. 287 (Stadtbibliothek, Bern), saec. XV, chartaceus, miscellaneus, alt. mm 270, lat. mm 180, cuius singulae foliorum paginae plerumque triginta lineas exhibent, a Georgio Hermonymo exaratus, foliis scriptis 74 constat.
 - ff. 43' 74' M. Tullii Ciceronis dialogum de senectute a Theodoro Gaza translatum continent, cui haec inscriptio praeposita est: Μάρχου Τυλλίου Κικέρωνος Ῥωμαίου διάλογος περὶ γήρως. Κάτων ἢ περὶ γήρως. Ερμηνεία Θεοδώρου. nulla sequitur subscriptio. hunc codicem descripserunt H. Hagen, Catalogus codicum Bernensium (Bibliotheca Bongarsiana), Bernae 1875, 309, necnon H. Omont, Catalogue des manuscrits grecs des Bibliothèques de Suisse, Centralblatt für Bibliothekswesen 3, 1886, 38.
- Be Bucurestinus Gr. 452 (olim 602) (Biblioteca Academiei, București), saec. XVI, chartaceus, miscellaneus, alt. mm 210, lat. mm 140, lin. 34, ff. 1041.

Inter folia 179^r – 198^r comprehenditur Gazae interpretatio, cui haec inscriptio praeposita est: Μάρκον Τυλλίον Κικέρωνος 'Ρωμαίον διάλογος περὶ γήρως. Έρμηνεία Θεοδώρον. nulla subscriptio. hunc librum descripsit C. Litzica, Catalogul manuscriptelor Grecești, București 1909, 289 – 293 (cf. etiam P. Moraux, D. Harlfinger, D. Reinsch, J. Wiesner, Aristoteles Graecus. Die griechischen Manuskripte des Aristoteles, I, Berlin – New York 1976, 90 – 97).

2) Omnes hos codices per imagines lucis ope expressas (praeter C et T, quos ego pervolvere potui) ipse inspexi et perattente contuli. mentio praeterea est facienda de duobus codicibus nunc deperditis: Berolinensi 391 (de quo vd. C. de Boor, Verzeichniss der griechischen Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin, Berlin 1897², 226) et Escorialensi M IV 5 (quem descripsit G. de Andrés, Catálogo de los códices griegos desaparecidos de la Real Biblioteca de el Escorial, El Escorial

1968, 295).

¹⁾ Utriusque recensionis lectiones contuli in opusculis meis supra memoratis (vd. supra p. VI n. 1), necnon in huius editionis commentario: hic et illic, nisi fallor, recensionem β , codice Turicensi traditam, fideliorem correctioremque quam α esse demonstravi. si quis forte miretur tantum ab uno codice alteram recensionem traditam esse, legat ille, quaeso, quae de hac re scripsi in S⁸ 201 sq. (de quaestionibus ad codicem unicum pertinentibus vd. Sc. Mariotti, Codex unicus e editori sfortunati, Studi in onore di L. Traverso, Urbino 1971, 837 – 840). de utriusque autem translationis more antiquis temporibus usitato vd. H. Emonds, Zweite Auflage im Altertum, Leipzig 1941 et praesertim S⁵ 284 – 296. denique quod ad Gazae sermonem spectat in utraque recensione cf. opusculum nuper laudatum (S⁸) et passim cetera scripta mea; de re in universum vd. etiam G. Böhlig, Volkssprache und Reinsprache im griechischen Mittelalter, Berlin 1957.

Bruxellensis Gr. 11291-93 (Bibliothèque Royale, Bruxelles), saec. Br XV^{ex.}, chartaceus, miscellaneus, alt. mm 276, lat. mm 195, lin. 30, ff. 112.

Inscriptionem Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος 'Ρωμαίου διάλογος περὶ γήρως. Κάτων ἢ περὶ γήρως. Έρμηνεία Θεοδώρου sequitur interpretationis Graecae textus (ff. 1^r-16^r), subscriptio deest, hic codex Michaelis Apostolidis (ff. 1^r-16^r) et Aristobuli Apostolidis (ff. 16^v-112^r) manibus exaratus est; antiqui possessores fuerunt sodales societatis Iesu urbis Antuerpiae: sic docet H. Omont, Catalogue des manuscrits grecs de la Bibliothèque Royale de Bruxelles et des autres bibliothèques publiques de Belgique, Revue de l'instruction publique, 1884-85, 30 (vd. etiam M. Wittek, Manuscrits et codicologie, Scriptorium 7, 1953, 287).

Catinensis arm. 1 ms. V. 19 (Biblioteca Universitaria, Catania), saec. C XV, chartaceus, alt. mm 210, lat. mm 145, lin. 20, ff. 30.

Continet tantum Gazae interpretationem dialogi Ciceroniani de senectute, cui haec inscriptio praeposita est: Μάρχου Τυλλίου Κικέρωνος Ῥωμαίου Κάτων ἢ περὶ γήρως. Ερμηνεία Θεοδώρου. in f. 30° haec subscriptio legitur: Τέλος τὸ περὶ γήρως τοῦ Κικέρωνος, cui haec verba adiecta sunt: Κόσμου Κογκίνου ἐκ τῶν τῆς πήννης Κομήτων κτῆμα. de hoc codice — praeter M. Fava, Codices Latini Catinenses, SIFC 5, 1897, 435; G. Tamburini, Inventari dei manoscritti delle R. R. Biblioteche Universitaria e Ventimiliana di Catania, Firenze 1914, 31, necnon E. Mioni, Catalogo dei manoscritti greci esistenti nelle biblioteche italiane, 1, Roma 1964, 49 — praesertim scripsit G. Salanitro, Teodoro Gaza e Cicerone (a proposito di un codice greco contenente la traduzione di Teodoro Gaza del de senectute ciceroniano), Sic. Gymn. 21, 1968, 76—92.

Laurentianus plut. LXXX 27 (Biblioteca Medicea-Laurenziana, F Firenze), saec. XV, chartaceus, miscellaneus, in octavo minori, lin. 26, ff. 36.

M. Tullii Ciceronis liber de senectute in Graecum a Theodoro Gaza translatus ff. 4-36 comprehenditur. inscriptio: Μάρχου Τουλλίου Κικέρωνος Κάτων ἢ περὶ γήρως πρὸς τὸν Αττικὸν μετενεχθεὶς ὑπὸ Θεοδώρου. nulla subscriptio. codicem descripsit A. M. Bandinius, Catalogus codicum Graecorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae, 2, Florentiae 1774-1777, 216.

Laurentianus plut. LVIII 33 (Biblioteca Medicea-Laurenziana, Fi-Grenze), saec. XV, chartaceus, miscellaneus, in quarto maiori, lin. 30, duplici manu exaratus, ff. 148.

Librum Ciceronis de senectute, a Gaza translatum, folia $133^r - 148^r$ continent; Gazae interpretationi haec inscriptio praeponitur: Κάτων ὁ μείζων τοῦ Κικέρωνος ἤτοι περὶ τοῦ γήρως; sequitur (f. 148^r) haec subscriptio: Τέλος τοῦ περὶ γήρως Κικέρωνος, huius codicis descriptio in A. M. Bandinii catalogo 484 inveniri potest.

Laurentianus conv. soppr. 164 (Biblioteca Medicea-Laurenziana, H Firenze), sacc. XV, chartaceus, miscellaneus, alt. mm 300, lat. mm 200, lin. 29, ff. 164; fuit Petri Candidi Camaldolensis, non paucas notas Angeli Politiani in margine praebet.

ff. 1^r-17^r Ciceronis dialogum de senectute a Gaza Graece redditum amplectitur, cui haec inscriptio praecedit: Μάρχου Τυλλίου Κικέρωνος Ύρωμαίου διάλογος περὶ γήρως. Κάτων περὶ γήρως. Έρμηνεία Θεοδώρου. subscriptio deest. descripserunt N. Festa — E. Rostagno, Codices Graeci Laurentiani, SIFC 1, 1893, 164 – 165.

L Lugdunensis Gr. 1486 (Bibliothèque de la Ville, Lyon), sacc. XV, chartaceus, alt. mm 298, lat. mm 215, lin. 30, ff. 41.

Continet tantum M. Tullii Ciceronis dialogum de senectule a Gaza Gracce versum, cuius haec inscriptio: Μάρκον Τυλλίον Κικέρωνος Ύσμαίον διάλογος περὶ γήρως. Κάτων ἢ περὶ γήρως. Έρμηνεία Θεοδώρον. subscriptio deest. huius codicis primus possessor fuit Ioannes Huguetan (ut folio custodiae in fine posito docemur); postea hic codex in possessionem Antoni Cellier venit, qui eum donavit Collegio Lugdunensi SS^{ac} Trinitatis Societatis Iesu (ut in ima parte primi folii legitur). notitiae de hoc libro inveniuntur apud A. F. Delandine, Manuscrits de la Bibliothèque de Lyon, Paris 1912, 462–463.

Lv Leidensis Vulc. Gr. 2 (Bibliotheca Academiae Lugduno-Batavae, Leiden), saec. XV^{ex.}, chartaceus, miscellaneus, ff. 164, duobus partibus constans: I (ff. 1^r-142^v) alt. mm 265, lat. mm 175, lin. 30; II (ff. 143^r-164^v) alt. mm 235, lat. mm 135, lin. 39.

Inter ff. $128^r - 141^v$ comprehenditur Gazae interpretatio, cui haec inscriptio praeposita est: Μάρχου Τυλλίου Κικέρωνος Ῥωμαίου διάλογος περὶ γήρως. Κάτων ἢ περὶ γήρως. Έρμηνεία Θεοδώρου. textum nulla subscriptio sequitur. hunc codicem descripsit P. C. Molhuysen, Codices manuscripti Vulcaniani, 2, Leiden 1910, 2.

M Monacensis 289 (Bayerische Staatsbibliothek, München), saec. XV, membranaceus, miscellaneus, in quarto, lin. 27, ff. 36. possessus est a M. Brennio et A. Occone; non paucas exhibet notas a M. Marullo in margine adpositas.

Ciceronis dialogus de senectute in Graecum translatus traditur ff. 1'-24' hac inscriptione praeposita: Μάρχου Τυλλίου Κικέρωνος Ῥωμαίου διάλογος περὶ γήρως επιγραφεὶς Κάτων ὁ μείζων ἢ περὶ γήρως έρμηνεία Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν μετενεχθείς. sequitur (24') hace subscriptio: Τέλος. περὶ γήρως τοῦ Κικέρωνος έρμηνεία Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ εἰς Έλληνισμὸν μετενεχθείς. de hoc codice consulas I. Hardt, Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae regiae Bavaricae, Monachii 1806, 212, necnon Ph. C. Hess, XX-XXI.

Ma Matritensis Gr. 4790 (olim 34) (Biblioteca Nacional, Madrid), sacc. XV, chartaceus, miscellaneus, alt. mm 275, lat. mm 205, lin. 30 plerumque, ff. 203.

Gazae translatio folia 100^r – 118^v occupat. nulla inscriptio; hane subscriptionem legimus: Τέλος τοῦ πεοὶ γήφως Κικέφωνος ὁ μετήνεγκε Θεόδωφος ὁ Γαζῆς εἰς τὴν Ελληνικήν. Constantini Lascaris manu exaratus Messanae est, ut docet subscriptio, quae in extremo folio 186 legitur: Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάφεως πόνος καὶ κτῆμα ἐν Μεσσήνη ἐκγραφέν. hune librum J. Iriarte, Regiae Bibliothecae Matritensis Codices Graeci Manuscripti, 1, Matriti 1769, 134 – 140 descripsit (vd. etiam M. Richard, Manuscrits grees d'Espagne, Bulletin de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes 1954, 71).

Oxoniensis 165 (Bodleian Library, Oxford), saec. XV, bombycinus, miscellaneus, in folio, lin. 31, ff. 170.

Liber de senectute, per Theodorum Gazam (non per Maximum Planudem, ut in catalogo infra laudato legitur) Graece conversus, ff. $119^{\rm r}-135^{\rm v}$ continetur. inscriptio deest; haec autem est subscriptio: $T\dot{\epsilon}\lambda o_{\zeta}$ $\tau o\bar{v}$ $\pi \epsilon \rho i$ $\gamma \dot{\gamma} \rho \omega \varsigma$ $K \iota \kappa \dot{\epsilon} \rho \omega r o_{\zeta}$. de hoc codice cf. Catalogus codicum Graecorum Bibliothecae Bodleianae, Oxford 1958, 279 – 280.

Parisinus Gr. 2071 (Bibliothèque Nationale, Paris), saec. XV, charta- P ceus, in quarto, lin. 19, ff. 50.

Hic codex a Georgio Hermonymo exaratus Ciceronis librum de senectute Gracce conversum a Theodoro Gaza (non a Maximo Planude, ut in catalogo infra laudato perperam scriptum est) tantum continet. inscriptio haec: Μάρχου Τυλλίου Κικέρωτος 'Ρωμαίου διάλογος περὶ γήρως. Κάτων ἢ περὶ γήρως. Ερμηνεία Θεοδώρου. subscriptio deest. cf. H. Omont, Inventaire sommaire des manuscrits du fonds grec, Paris 1880, 187 (vd. etiam Ph. C. Hess V – VI).

Parisinus suppl. Gr. 66 (Bibliothèque Nationale, Paris), saecc. XV/ Q XVI, chartaceus, miscellaneus, in quarto, lin. 24, ff. 150.

Gazae interpretatio ff. $121^r - 150^v$ comprehenditur, haec est inscriptio: Μάρκον Τυλλίου Κικέρωνος Ύωμαίου Κάτων ἢ περὶ γήρως. Έρμηνεία Θεοδώρου, nulla subscriptio sequitur, hunc librum memoravit H. Omont, Inventaire sommaire des manuscrits du supplément grec de la Bibliothèque Nationale, Paris 1883, 212.

Parisinus suppl. Gr. 526 (Bibliothèque Nationale, Paris), saec. XVI, R chartaceus, miscellaneus, in octavo minore, lin. 15. ff. 157.

Gazae interpretatio Graeca ff. 1^r-12^v continetur. hacc est inscriptio: Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος 'Ρωμαίου Κάτων περὶ γήρως. Έρμηνεία Θεοδώρου. nulla subscriptio. de hoc codice vd. H. Omont, Inventaire sommaire 273.

Turicensis C 136 (Zentralbibliothek, Zürich), saec. XV, chartaceus, T miscellaneus, alt. mm 167, lat. mm 118, lin. 36, ff. 135.

Gazae interpretatio ff. $73^{r}-87^{v}$ continetur; haec inscriptio: Μάρχον Τυλλίον Κικέρωνος Ῥωμαίον Κάτων ἢ περὶ γήρως δν έρμήνευσε Θεόδωρος Θεσσαλονικεὺς τῆς τῶν Γαζαίων οἰκίας. haec subscriptio: σὺν ϑεῷ τέλος. Ἦδολφος Πρόβος ὁ Φρήσιος ἔγραψε. hunc codicem Ferrariae scriptum esse ex verbis in cooperculo anteriore exaratis colligitur. de hoc codice praeter L. C. Mohlberg, Mittelalterliche Handschriften, Zürich 1961, 64. 363 vd. praesertim G. Salanitro, Il codice zurighese 320-323.

Rheno-Traiectinus 4 (Bibliotheek der Rijksuniversiteit, Utrecht), U saec. XVI^{In.}, chartaceus, in quarto, lin. 25, ff. 31. possessor fuit Io. Sambucus, ut in f. 1^r scriptum est.

Continet tantum Ciceronis librum de senectute in Graecum conversum a Theodoro Gaza, cui haec inscriptio est praemissa: Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος Κάτων ἢ περὶ γήρως. Ερμηνεία Θεοδώρου. in f. 31^r legitur haec subscriptio: Τέλος τὸ περὶ γήρως τοῦ Κικέρωνος. de hoc codice cf. P. A. Thiele — A. Hulshof. Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae Universitatis Rheno-Trajectinae, 1, Utrecht 1887, 2.

Vaticanus Gr. 1463 (Biblioteca Apostolica, Città del Vaticano), V saec. XV, chartaceus, miscellaneus, in quarto, plerumque lin. 28, ff. 217.

Gazae translatio ff. 196'-217' continetur; haec est inscriptio: Μάρχου Τυλλίου Κικέρωνος 'Ρωμαίου διάλογος περὶ γήρως ἐπιγραφεὶς Κάτων ὁ μείζων ἢ περὶ γήρως ἐρμηνεία Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν μετενεχθείς, haec subscriptio: Τέλος περὶ γήρως τοῦ Κικέρωνος ἐρμηνεία Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ εἰς Ελληνισμὸν μετενεχθέντος, hic liber descriptus est in catalogo manuscripto, quem

curavit Hieronymus Amati (Inventarium codicum Vat. Graec. 993-2160, Città del Vaticano, 407); vd. etiam J. Bignami Odier, La Bibliothèque Vaticane de Sixte IV à Pie XI, Città del Vaticano 1973, 112 et passim.

Priusquam horum codicum cognationes illustrem, de haud paucis editionibus quae Gazae interpretationem tradunt breviter dicam: prima Venetiis apud Aldum anno 1517 in lucem prolata est; deinde aliae editiones (de quibus vd. conspectum siglorum et notarum) saepe una cum textu Latino in vulgus emissae sunt, nulla praefatione nec ullo apparatu instructae, omnes fide unius codicis nisae (i. e., ut videtur, Parisini Gr. 2071) et vitiis mendisque variis necnon pluribus typothetarum erroribus foedatae. de editione Goeziana (a. 1801), quae, ut patet, eodem codice nititur, satis sit observare Graeca verba tam mendose esse expressa, ut haec editio corruptissima et fere inutilis sit habenda, qua re Philippo Carolo Hess operae pretium visum est Gazae opusculum emendatius edere: quod a. 1833 factum est, praeterea ille v. d., qui ope eiusdem codicis1) veterumque editionum nisus est, primus Gazae translationem commentario et verborum indice notabilium instruxit. qua editione quamquam usque ad nostram aetatem philologi usi sunt, tamen ea nec in textu nec in commentario nec in indice optatis virorum doctorum nostrae aetatis respondet: nam primum, quod ad textum attinet, Philippum Carolum Hess alii non minus sedecim codices latuerunt, quos ipse, ut supra dixi, et repperi et inspexi et contuli (ex quo fit ut inter illius viri docti editionem et nostram - scilicet praetermissa alterius recensionis collatione - plures discrepantiae extent); deinde, quod ad commentarium spectat, siquidem nonnulla ille haud spernenda adnotavit, quibus nos quoque usos esse candide fatemur, tamen haud pauca correximus; quod denique ad verborum notabilium indicem attinet, is gracilior sane lectoribus apparebit, si eum cum indicibus locupletissimis quos huic editioni addidimus comparare velis.

Sed ad codices redeamus, duplicem huius libelli recensionem ad aetatem nostram pervenisse et in hac praefatione (vd. supra p. VII sq.) et iam alibi²) codice quodam adhuc neglecto nisus indicavi; praeterea utramque recensionem ab ipsius Gazae manu, viri elimandi et castigandi scripta sua studiosissimi, profectam esse probabilibus, nisi fallor, argumentis firmavi.3) re vera ad duas operis recensiones agnoscendas potius quam rationes ad codicum speciem ac formam pertinentes plurimum valent

¹⁾ Re vera Ph. C. Hess in editionis suae appendice varias quoque lectiones, quas codex Monacensis 289 praebet, exscripsit.

Cf. S⁶ passim.
 Cf. S⁵ 284-296.

crebrae discrepantiae inter codicem quem Turicensem (T) appellavi et ceterorum congeriem (ω) , quarum quoddam specimen hic affero¹) (numeri, ut solet, ad paragraphos pertinent):

•		
	T	ω
1	βαρύτερον	χαλεπώτερον
2	ἐπιόντος	ἐπερχομένου
3	αὐτὸν	τόνδε
4	έαυτούς	$\sigma \varphi \tilde{a} \varsigma$
5	ἀτέχνου	<u> </u> <u> </u>
- 6	βουλόμεθα	προθυμούμεθα
7	δίχα	έξω
10	ώσπε ρ	καθάπερ
10	περί	ύπὲο
10	άλούσης	έαλωχυίας
12	έξοχώτερος	βελτίων
13	παρειλήφαμεν	πυνθανόμεθα
	iδίας	σφετέρας
	καλῶς	εΰ
	αδθις	τὸ δεύτερον
14	φωνῆ μεγάλη	εὐφώνως
14	πλευρών εὐπορία	εὐτόνως
	ποιεί	ἀπεργάζεται
	πάνυ	λίαν
	άλλοι	έτε ροι
	ύπὸ	παρά
	ιδίων	οἰκείων
24	φησὶν	$\epsilon \varphi \eta$
26	ἄπρακτον	άργὸν
27	<i>ὶσχύος</i>	εὐτονίας
30	<i>ໂερωσύνης</i>	αρχιερωσύνης
31	άγαν	λίαν
32	αίροίμην	έλοίμην Ευθουδοΐο
	εὐσταθοῦς παϊδες	ἐμβοιθοῦς τέχνα
30	παισες	έπαινῶ
30	ἀποδέχομαι	βουλήν
30	σύγκλητον	βλασφημία
30	κακηγορία παλαιὸν	άρχαῖον
	μεγίστην	πλείστην
43	ζηταίτα	μαστεύοιτο
46	μετέρχεσθαι	μετιέναι
48	ἀσμενότερον	ήδιον
50	ἀμφὶ	ύπὲο
51	ἀναθυμιάσει	νοτίδι
52	μάθοιτε	εἰδῆτε
53	δριμύτατος	στουφνότατος
53	έργασία	θεφαπεία
54	ήλιχίαις	ἔτεσι
56	έοχομαι	μέτειμι
58	χύβους	πεττούς
_		-

¹⁾ Omnes autem discrepantias, vel minimas, in opusculo meo saepius laudato $(S^6 326 - 334)$ commemoravi.

T	ω
61 ἔνιζε	<i>ἐπεκάθιζε</i>
65 γλυκύτερα	ήδίω
67 ἐπανέρχομαι	ἐπάrειμι
71 χρηστών	$\hat{a}\gamma a\vartheta \tilde{\omega} v$
73 βούλεται	$\dot{\epsilon}\vartheta\dot{\epsilon}\lambda\epsilon\iota$
75 μαχρᾶς	πολλῆς
81 ἐπισκεψώμεθα	θεωρώμεν
83 μωρότατος	άβελτερώτατος
84 ἀπελεύσομαι	<i>ἄπειμι</i>
85 δοκιμάσαι	έπαινέσαι

Quibus lectionibus attente perpensis procul dubio duas recensiones extare mecum consenties: alteram, quam vocabo β , ab uno codice T exhibitam, alteram, quam siglo α indicabo, a reliquis codicibus traditam, quo autem facilius decerni possit utra recensio potior sit (ideoque recentior), quasdam utriusque recensionis lectiones, ratione textus Ciceroniani habita¹), invicem conferre oportet:

		α	β
1	adfatur	εἴοηκεν	λέγει
2	volo	άξιῶ	έθέλω
3	tam facile	δαδίως	<u> </u>
4	omnes optant	εθχονται πάντες ἄνθρωποι	εύχονται πάντες
7	aequalium meorum	ανδοών ήλικιωτών έμών	έμῶν ήλιχιωτῶν
11	audiente	παρόντος	ἀχούοντος
13	Panathenaicus	Ηανηγυρικόν	II ava $\vartheta\eta$ raï st òr
13	scribens mortuus est	ἐτελεύτησε ν	γράφων ἐτελεύτησεν
19	num	μή	μῶν
41	maxima	πλείστην	μεγίστην
	quorsus	τί	πρὸς τί
	tibicine	αὐλῷ	αὐλητή
	rerum omnium	πάντων	πάντων πραγμάτων
70	fabula	άπας ό μῦθος	ό μῦθος
	ego	έγιὺ γὰο	έγω
	Platonis fere	Πλάτωνος	ΙΤλάτωνος σχεδόν τι
82	labore	πραγμάτων	πόνου

Quid plura? si ad Ciceronis textum spectamus, primo quidem obtutu non solum exemplari propiores sed etiam correctiores emendatioresque lectiones recensionis $\boldsymbol{\beta}$ haud dubie apparent. illa autem interpretatio quae correctior emendatiorque est vix meo iudicio antiquior aestimari debet: ergo recensio $\boldsymbol{\beta}$, nisi omnia me fallunt, novam, recensio $\boldsymbol{\alpha}$ antiquam Gazae interpretationem praebet. tamen non modo novam sed etiam antiquam edere metaphrasim nostrum philologorum munus esse

Textum Latinum hic adhibitum a Paulae Venini editione Paraviana (Aug. Taurinorum 1959) recepi.

censui, eo magis quod aliquis de temporis ratione, quam modo instituimus, dubitare possit.¹) non enim negaverim recensionem α nonnumquam elegantiorem quam β videri ideoque recentiorem iudicari posse.²) scito igitur me sigla α et β non elegisse ut temporis ordinem denotarem, sed typographicam tantum secutum rationem.

Nunc ad cognationes inter singulos manuscriptos recensionis α breviter illustrandas transeamus, septemdecim vero codices huius recensionis, ut primo obtutu patet, inter se magna adfinitate sunt coniuncti; tamen in iis, si ad errores et lacunas communes spectamus, tres familiae agnosci possunt: (a) BLLvP; (b) CGMaO (quibus saepe sive Q vel U sive uterque congruunt); (c) MV; cf. praecipue:

```
3 Σκηπίωνα BLLvP
 6 ποῶτον ΒLLνΡ
 7 δέ om. BLLvP
 9 βίου om. BLLvP
25 \ddot{o}\tau \omega - \gamma \varepsilon om. BLLvP
33 ἀλλ' – ὑμῶν om. BLLvP
33 παρέσχε ΒLL v P
34 τῆς – γήρα om. BLLvP
44 Λιβύων - πρῶτος ΒLLν Ρ
11 σωτηρίας CGMaO Q
14 võv om. CGMaOQU
25 ήξιώθησαν CGMa OQ U
59 απογράφεται CGMaOU
64 γέρουσιν CGMa O Q
82 ogois om. CGMaOU
 3 οὐχὶ ΜΥ
11 τοῖς ὅπλοις ΜΥ
18 ἐκεῖνος ΜΥ
19 ἐκάλουν ΜΥ
22 ολείαν ΜΥ
38 νεανίσκου ΜΥ
```

Non omnino tamen contaminationum expertes hae tres familiae videntur, ut ex his coagmentis colligi licet quae omnia fortuito facta esse haud verisimile est; vd. praecipue:

```
10 ήλικία — προβεβηκότα om. BBrHLvMP

12 ἀπέλαβον BCGLvMaOPU

22 γὰρ — παραμένη om. BrHLvMMaPQR

28 φωνῆς — τῆς om. MPR

52 τρέπεσθαι FLLvMaP

76 ἄν ἀπεργάζεται BLPV

76 ἐκκλησίας BBrHLLvMP
```

Cf. ex. gr. quae scripsit Henrica Follieri, ByzZ 71, 1978, 141, necnon ByzZ 74, 1981, 126.

²⁾ De re cf. S⁵ 291 - 296 necnon S⁸ 201 sq.

Nullum vero stemma recensionis & describere ipse conatus sum, cum contaminationes quas modo indicavi nullam certam codicum cognationem delineare sinant.

Priusquam denique cognationes inter Graecam interpretationem et textum Ciceronianum indagare ipse instituam, de codicibus Latinis, qui dialogum tradunt, mihi paucis verbis attingendum esse videtur. in quibus, ut constat¹), quodammodo duae potiores familiae distingui possunt, quarum prior codices PV (= x), altera bLAD (= y) complectitur. Gaza et in α et in β consensum harum familiarum saepissime sequitur; tamen et cum x (contra y) et cum y (contra x) nonnumquam consentit.²) Noster ex. gr. hisce locis x sequitur:

1 10	x enim mihi deinde aedilis quadriennio post factus sum praetor	y enim om.	Gaza γάρ τοι κὰμοὶ [γάρ μοι (β)] καὶ ἔπαρχος [στρατηγός (β)] ἀπεδείχθην
23	num Homerum post	nulla transpositio	καὶ Γοργίαν, μὴ [μῶν (β)]
36	Gorgiam transponitur utendum exercitatio- nibus modicis, tantum	om.	Όμηρον γυμνασίοις παρεκτέον
38	cibi et potionis sed ut possim, facit	om.	δύνασθαι βίος
57	acta vita dicam	dicamus	είπω

His vero locis cum y consentit:

	x	y	Gaza
	cum simul	cum	ἐπειδὴ
20	in Naevi posteriore	in Naevi poetae	έν παιδιᾶ
	libro	ludo	
	relinquimus	relinquemus	καταλείψομεν
	in hanc vitam	in hac vita	ἐν βίω
57	vinearum oli-	vinearum oli-	αμπέλων τε καὶ ἐλαίων
	vetorumve	vetorumque	

Praeterea Gaza contra consensum fere omnium codicum, quo 'vulgata' efficitur, bonas quasdam lectiones, quas codices plerumque deteriores praebent, secutus est³); cf. ex. gr.:

vulgata			Gaza
28 compta	Q	composita	εὐσύνθετος
65 morum	Ď	moris	$\dot{\eta} \vartheta o v \varsigma$

¹⁾ Vd. Paulae Venini editionem VII – XI (unde codicum Latinorum sigla accepi) et P. Wuilleumier, Les manuscrits principaux du Cato Maior, RPh 3, 1929, 43 – 63.

Non pauca alia exempla in huius editionis commentario collegi.
 Nonnulla alia exempla in opusculis meis reperiuntur: (a) S¹ 291-298; (b) S² 87-90; (c) S⁴ 622-631, necnon in huius editionis commentario.

65 natura	\mathbf{R}	aetas	βίος
70 sapientibus	V ²	sapienti	σοφῷ
84 solos	\mathbf{R}	solum	μόνον

Deteriores autem lectiones ex deterioribus codicibus interdum sumpsit¹); cf. ex. gr.:

	vulgata	Halmii		Gaza
	Flamininum	BI E	Flaminium Attice	Φλαμίνιον Άττικέ
14	Tite Caepione	EIR	Scipione	Σκηπίωνος
	comicos Naevius	$\mathbf{c}_{\mathbf{dett.}}$	comicus Ennius	ό κωμικός Έννιος
59	rite Peliam	BEIRS BSRE		δοθῶς σφαίοαν

Brevi praecidam: Gazae translatio non ex uno, sed e multis codicibus libat; mea quidem sententia Gazam codicem quendam cui variae lectiones ab aliis codicibus manantes adpositae erant secutum esse verisimile est; hic autem codex non in deterioribus habendus est, quod optimas lectiones nonnumquam praebebat: ergo Gazae interpretatio Graeca, ut alibi demonstravi²), viro illi philologo qui in edendo Cicerone critici partes strenue tueri velit non est neglegenda.

Reliquum est ut de huius editionis structura dicamus. praefationem ex ordine sequuntur, ut solet, primum Conspectus librorum et Conspectus siglorum et notarum, deinde utriusque recensionis (α et β) textus cum apparatu critico, cui commentarium postposui; ad voluminis finem duos Indices verborum (Graeco-Latinum et Latino-Graecum) addidi, in quibus componendis aptas regulas, quas infra p. 88 singillatim illustravi, secutus sum.

Quod ad textum constituendum attinet, ad hanc praecipue rationem me conformavi, ut, quantum fieri posset, eum ad sinceram scripturam codicum reducerem, minime tamen neglegens in dubiis lectionibus, et praesertim in verbis supplendis, Ciceronis exemplar.

Apparatum autem criticum recensionis α quam amplissimum esse volui, quippe cui subsidia omnia ad textum intellegendum suppeditanda essent (quam ob rem ne lectiones quidem e scribarum inscitia vel oculorum lapsu exortas omisi); in apparatu critico recensionis β menda praecipua in quae librarius incidit enotare mihi in animo fuit.

2 BT Gaza XVII

De hac re fusius egi in S⁹ 860 sq. et in commentario. quod autem ad has lectiones attinet, codicum sigla editionis quam curavit Carolus Halm (Turici 1861²) secutus sum, cuius editio locupletior est quam Paulae Venini.

²⁾ Vd. supra p. XVI n. 3.

Quod ad orthographiam spectat, haec dicenda sunt: accentuum, spirituum, apostrophorum, coronidum notas aliaque minoris ponderis orthographica, quae meo quidem iudicio mero librariorum arbitrio tribuenda esse viderentur, tacite emendavi et ad communis usus normam redegi; de ceteris maioris momenti discrepantiis (velut ex. gr. $\sigma\sigma/\tau\tau$, σ/ξ), exceptis crebris iotacismi erroribus, auctoritati codicum plerumque obsecutus sum, quod saepe incertum est utrum traditae formae ad auctorem ipsum redeant necne.

Denique in commentario praccipue enotantur: (a) discrepantiae, quae maioris momenti mihi visae sunt, inter recensionem α et β , Ciceronis textus ratione habita, ut decerni quoque possit utra recensio potior sit (quamquam talia fortasse sub iudice semper manebunt: cf. supra p. XIVsq.): notabiliores tantum significantur quae vel ad inversiones in verborum ordine vel ad omissiones vel ad additamenta pertinent, necnon quae ad singulas lectiones spectant (de minoris momenti discrepantiis praeter illas scilicet quae ad orthographiam spectant - videas, quaeso, indices verborum); (b) discrepantiae maioris quidem ponderis inter Graecam translationem et textum Ciceronianum, ut in primis codices Latini, quos praeter 'vulgatam' Gaza secutus sit, agnosci possint; (c) loci vexati (i. e. expuncti vel suppleti vel emendati); (d) loci qui, si ad verborum sententiam respicimus, obscuri prima facie videntur (plerumque agitur de versibus Ennii, Naevii et Caecilii a Gaza in Graecum conversis et hic illic a Iosepho Scaligero castigatis): ipsos Italice vertere, quo magis perspicui fierent, mihi visum est; (e) loci a Gaza in Graecum improprie vel parum accurate redditi, necnon qui, viro docto Philippo C. Hess frustra repugnante, recte translati sunt (praesertim si ad tardac Graecitatis linguam spectamus); (f) novae lectiones Latinae quas, si Gazae auctoritate nitamur, coniectura assequi possumus.

Quod ad Ciceronis textum adhibitum in commentario attinet, Paulae Venini editionem Paravianam, unde codicum Latinorum sigla recepi, secutus sum (praeterea tertiam Parisinam editionem viri docti P. Wuilleumier inspicere numquam praetermisi); tamen perpetuo in oculis meis est versata, quippe quae locupletiorem uberioremque apparatum criticum praebeat, antiqua editio a Carolo Halm parata: lectiones quae in Halmii tantum apparatu critico reperiuntur, editoris siglis usus eiusque nomine addito attuli. praeterea siglis (α) aut (β) , quae verbis vel locutionibus Graecis postposui, locos qui tantum in recensione α aut β inveniuntur significavi; hoc autem signo] usus sum quotienscumque verba Graeca ab utraque recensione tradita sunt. denique omnes editores et viri docti in conspectu librorum laudati nudis nominibus in commentario indicantur.

Restat ut hic debitas gratias agam iis quorum doctrinae et comitati multa debeo: in primis Quintino Cataudella, magistro humanissimo, qui abhine annos sedecim ad hoc opus edendum me impulit, necnon Scaevolae Mariotti, doctissimo philologo, quicum de quibusdam quaestionibus ad hanc editionem pertinentibus non sine fructu disputavi; praeterea gratiae potissimae mihi tribuendae sane videntur Aristidi Colonna, Ioanni Irmscher, Sebastiano Timpanaro, Wolfgango Schmitt, quorum consilia in nodis solvendis maxime mihi utilitatis fuerunt. Lipsiensibus porro editoribus imo ex pectore gratiam reddo, quod patienter exspectaverunt, dum hoc opus finem haberet, mecumque semper amicissime egerunt. ex his autem nominatim laudare mihi liceat Guntherum Hansen, virum rei philologicae haud minus quam typographicae peritissimum.

Catinae mense Februario a. MCMLXXXIV

Ioannes Salanitro

- *Quod ad ephemeridas pertinet iisdem compendiis atque Marouzeau (Année philologique) usus sum.
- A. Praecipuae dissertationes de Theodori Gazae vita et scriptis
- Chr. Fr. Boerner, De doctis hominibus Graecis litterarum Graecarum in Italia instauratoribus, Lipsiae 1750², praes. 121-136
- M. E. Cosenza, Biographical and Bibliographical Dictionary of the Italian Humanists and the World of the Classical Scholarship in Italy (1300-1800), 2, Boston 1962, 1563-1600 (et 5, 794-796)
- A. Gercke, Theodorus Gazes, Diss. Greifswald 1903
- H. Hodius, De Graecis illustribus linguae Graecae litterarumque humaniorum instauratoribus, eorum vitis, scriptis et elogiis, Londini 1742, 55-136
- H. Hunger, Lexikon für Theologie und Kirche, 4, Freiburg 1960, 535sq.
- J. Irmscher, Theodorus Gazes als griechischer Patriot, PP 78, 1961, 161-173
- -, Janus Pannonius und Theodorus Gazes, ALittHung 14, 1972, 353-377
- L. Labowsky, An unknown Treatise by Theodorus Gaza (Bessarion Studies IV), MRS 6, 1968, 173-198
- É. Legrand, Bibliographie hellénique, 1, Paris 1885, 31-49
- L. Mohler, Kardinal Bessarion als Theologe, Humanist und Staatsmann, III: Aus Bessarions Gelehrtenkreis. Abhandlungen, Reden, Briefe von Bessarion, Theodoros Gazes (et alii), Paderborn 1942
- -, Theodoros Gazes. Seine bisher ungedruckten Schriften und Briefe, ByzZ 42, 1943-1949, 50-75
- E. Pinto, Teodoro Gaza. Epistole, Napoli 1975, praes. 9-22
- C. Pizzi, La grammatica greca di Teodoro Gaza ed Erasmo, Atti dell' VIII Congresso internazionale di studi bizantini, Roma 1953, 183–188
- J. E. Powell, Michael Apostolios gegen Theodoros Gaza, ByzZ 38, 1938, 71 86
- J. E. Sandys, A History of Classical Scholarship, 2, New York 1958, 62sq.
- L. Stein, Der Humanist Theodor Gaza als Philosoph (Leben und philosophische Schriften), AGPh 2, 1889, 426-458
- J. W. Taylor, Theodore Gaza's de fato, Toronto 1925
- -, More Light on Theodore Gaza, CPh 21, 1926, 333-341
- B. Editiones recentiores, commentationes et subsidia varia quae ad Ciceronis dialogum de senectute a Theodoro Gaza in Graecum translatum singillatim spectant
- J. A. Goez, Ciceronis liber de senectute in Graecum a Theodoro Gaza translatus, Nürnberg 1801
- Ph. C. Hess, Cato Maior, Somnium Scipionis, Laelius et Paradoxa ex Graecis interpretationibus Th. Gazae, Max. Planudis, Dion. Petavii, Adr. Turnebi, Halle 1833
- J. Irmscher, Cicero und Byzanz, Acta sessionis Ciceronianae diebus 3-5 mensis Decembris a. 1957 Varsaviae habitae, Warszawa 1960, 143-168
- Nachklänge der byzantinischen Cicero-Renaissance, Atti del I Congresso internazionale di studi ciceroniani, 2, Roma 1961, 227-240

- F. A. Kraft, Annotatio critica ad Ciceronis Catonem Maiorem, cap. I, praemissa brevi disputatione de critica veterum scriptorum interpretatione, Stuttgardiae 1843, 32-72
- G. Salanitro, Teodoro Gaza e il de senectute di Cicerone, GIF 20, 1967 (in memoriam Entii V. Marmorale), 291-298 (= S¹)
- Teodoro Gaza e Cicerone. A proposito di un codice greco contenente la traduzione di Teodoro Gaza del de senectute ciceroniano, SicGymn 21, 1968, 76-93 (= S²)
- -, Caec. Stat. Syneph. fr. 2 Ribbeck, Helikon 9-10, 1969-1970, 698-700 (= S^3)
- -, Teodoro Gaza interprete di Cicerone, Helikon 9-10, 1969-1970, 622-631 (= S^4)
- -, La duplice redazione della versione greca di Teodoro Gaza del de senectute ciceroniano, RIL 100, 1975, 284-296 (= S⁵)
- -, Il codice zurighese e la versione greca di Teodoro Gaza del de senectute ciceroniano, Helikon 15-16, 1975-1976, 319-350 (= S⁶)
- Brevi note al de senectute greco di Teodoro Gaza, Sileno 2, 1976, 323 327 (= S⁷)
- Precisazioni sul testo e sul lessico del de senectute greco di Teodoro Gaza, Sileno 3, 1977, 201 – 206 (= S⁸)
- Osservazioni critiche sul metodo di traduzione di Teodoro Gaza, Studi in onore di A. Ardizzoni, Roma 1978, 851-870 (= S⁹)
- -, Note al de senectute greco di Teodoro Gaza, MCr 13-14, 1978-1979, 483-489 (= S¹⁰)
- Ennio e Teodoro Gaza, Studi di poesia latina in onore di A. Traglia, Roma 1979, 69-76 (= S¹¹)
- -, Note critiche su Teodoro Gaza traduttore di Cicerone, GIF n. s. 10, 1979, 130-137 (= S¹²)
- Noterella plautina. A proposito del nome Pseudolus, Sileno 7, 1981, 137-139
 (= S¹³)
- -, Enn. Ann. 212 Vahlen², Sileno 8, 1982, $15-17 (= S^{14})$
- Ennio nella critica testuale di Giuseppe Scaligero, Mélanges V. Nikiprowetzky, Paris 1986, 177-183 (= S¹⁵)
- Theodorus Gaza, Περὶ γήρως 25, Sileno 12, 1986, 132 (=S¹⁶)
- -, Enn. Var. 17 Vahlen², Studi in onore di G. Monaco, sub prelo (=S¹⁷)
- I. Scaliger, De versibus Ennii et aliorum a Gaza conversis in libro Ciceronis de senectute, Lugduni Batavorum 1626 (editio postuma), 89-94
- P. Venini, Sulla versione greca del de senectute ciceroniano ad opera di Teodoro Gaza, Athenaeum n. s. 49, 1971, 426-431 (= Venini cens.)
- C. F. Weber, Dissertatio de Latine scriptis quae Graeci veteres in linguam suam transtulerunt, Casselis 1852, praes. 52-54
- C. Opera selecta quae ad eruditionem Italorum Byzantinorumque aetate litterarum renascentium pertinent, necnon praecipuae translationes e Latino in Graecum intra saecula XIII – XV exaratae
- a) Opera
- R. R. Bolgar, The Classical Heritage and its Benificiaries, Cambridge 1954
- A. Buck, Die Rezeption der Antike in den romanischen Literaturen der Renaissance, Berlin 1976
- J. Burckhardt, Die Kultur der Renaissance in Italien, Basel 1925¹⁴
- G. Cammelli, I dotti bizantini e le origini dell'Umanesimo, 1-3, Firenze 1941-1943
- A. Dain, A propos de l'étude des poètes anciens à Byzance, Studi in onore di U. E. Paoli, Firenze 1955, 195-201
- F. Dölger, Der Anteil des mittelalterlichen Griechentums an der geistigen Wende zwischen Mittelalter und Neuzeit, HJ 74, 1955, 150-163

- E. Garin, L'Umanesimo italiano, Bari 1958
- -, La cultura del Rinascimento, Bari 1967
- D. J. Geanakoplos, Greek Scholars in Venice. Studies in the Dissemination of Greek Learning from Byzantium to Western Europe, Cambridge 1962
- Byzantine East and Latin West. Two Worlds of Christendom in the Middle Ages and the Renaissance, Oxford 1966
- -, Interaction of the "Sibling" Byzantine and Western Cultures in the Middle Ages and the Renaissance (330-1600), New Haven-London 1976
- M. Gigante, Il latino a Bisanzio, PP 82, 1962, 32-51 (= M. G., Scritti sulla civiltà letteraria bizantina, Napoli 1981, 65-103)
- G. M. Hartmann, Die Bedeutung des Griechentums für die Entwicklung des italienischen Humanismus, Probleme der neugriechischen Literatur, 2, Berlin 1960
- J. Irmscher, Ovid in Byzanz, ByzSlav 35, 1974, 28-33
- De Vergilii apud Byzantinos cognitione, Quaestiones Vergilianae, Roma 1982, 31 sq.
- P. O. Kristeller, Catalogus translationum et commentariorum. Mediaeval and Renaissance Latin Translations and Commentaries, Washington 1960
- -, Renaissance Thought. The Classic, Scholastic and Humanist Strains, New York 1961
- -, Umanesimo italiano e Bisanzio, Lettere italiane 16, 1964, 1-14
- -, Studies in Renaissance Thought and Letters, Roma 1969
- K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur, 1, München 1897², praes. 543 sq.
- A. Lumpe, Reallexikon der Byzantinistik, I 4, 304-345
- K. Müllner, Zur humanistischen Übersetzungsliteratur, WS 23, 1901, 276 299
- A. Pertusi, La fortuna di Boezio a Bisanzio, Mélanges H. Grégoire, 3, Bruxelles 1951, 301 – 322
- Italo-Greci e Bizantini nello sviluppo della cultura italiana dell'Umanesimo, Vichiana 1, 1964, 50-66
- , Leonzio Pilato fra Petrarca e Boccaccio. Le sue versioni omeriche negli autografi di Venezia e la cultura greca del primo Umanesimo, Venezia - Roma 1964
- G. Pesenti, La scuola di greco a Firenze nel primo Rinascimento, AeR 12, 1931, 84-101
- V. Rossi, Il Quattrocento, Milano 1975⁵ (denuo impr.), praes. 44-112
- W. Rüegg, Cicero und der Humanismus, Zürich 1946
- R. Sabbadini, Il metodo degli Umanisti, Firenze 1920
- W. O. Schmitt, Cato in Byzanz, Klio 48, 1967, 325-334
- Lateinische Literatur in Byzanz. Die Übersetzungen des Maximos Planudes und die moderne Forschung, JÖBG 17, 1968, 127-147
- -, Eine unbekannte Rede zum Lob der griechischen Sprache und Literatur. Zur literarischen Biographie der Humanisten Andronikos Kontoblakes, Philologus 115, 1971, 264-277
- Donati Graeci. Zum Griechischstudium der italienischen Humanisten, Actes de la XII Conférence Internationale d'Études Classiques «Eirene», Cluj-Napoca 2-7 octobre 1972, Bucureşti – Amsterdam 1975, 205-213
- K. M. Setton, The Byzantine Background of the Italian Renaissance, PAPhS 100, 1956, 1-76
- J. Thomson, Manuel Chrysoloras and the early Italian Renaissance, GRBS 7, 1966, 63-82
- J. Verpeaux, Byzance et l'Humanisme, BAGB 1952, 25-38
- G. Voigt, Die Wiederbelebung des classischen Altertums, 1, Berlin 1893³
- R. Weiss, Medieval and Renaissance Greek, Padova 1977
- Th. Zielinski, Cicero im Wandel der Jahrhunderte, Leipzig-Berlin 1912, praes. 170-191

- b) Translationes
- A. Baumstarkius, Caii Iulii Caesaris Commentariorum de bello Gallico interpretatio Graeca Maximi Planudis, Friburgi 1834
- S. Bernardinello, La traduzione greca di Rhetorica ad Herennium III 16-24, Aevum 47, 1973, 387-416
- C. Besana, La traduzione greca medioevale dei Carmina amatoria di Ovidio (Cod. Neap. Gr. II C 32), Aevum 41, 1967, 91-113
- W. E. Blake, Maximus Planudes' Text of the Somnium Scipionis, CPh 29, 1934, 20-29
- M. Boas, Planudes' Metaphrasis der sogenannten Disticha Catonis, ByzZ 31, 1931, 241-257
- J. F. Boissonade, Publii Ovidii Nasonis Metamorphoscon libri XV Gracce versi a Maximo Planude, Parisiis 1822
- A. Demetrakopoulos, Thomas von Aquino. Summa Theologica translata per Demetrium Cydonem, Athenis 1979
- P. E. Easterling E. J. Kenney, Ovidiana Graeca. Fragments of a Byzantine Version of Ovid's Amatory Works, PCPhS suppl. 1, 21–37
- E. A. Fisher, The Greek Version of Ovid's Metamorphoses, Cambridge Mass. 1971 (Diss. dactyl.)
- M. Galdi, La traduzione planudea dei carmi di Boezio, Saggi Boeziani, Pisa 1938, 264-277
- M. Gigante, Ciceronis Somnium Scipionis in Graecum a Maximo Planude translatum, PP 59-60, 1958, 173-194
- H. I. Heller, De Graeco metaphraste Commentariorum Caesaris, Philologus 12, 1857, 107-149
- H. Hunger, Prochoros Kydones. Übersetzung von acht Briefen des Hl. Augustinus, Wien 1984
- J. Irmscher P. Nagel, Ps. Cypriani epistula de duodecim abusivis saeculi translata per Maximum Planudem (Studia Byz. Folge II), Berlin 1971, 13 – 36
- E. J. Kenney, A Byzantine Version of Ovid, Hermes 91, 1963, 213-227
- J. Lamoureux, A propos de fragments d'Ovide traduits en Grec, REG 76, 1963, 206-209
- L. L. Luisides, Λί Ελληνικαὶ μεταφράσεις τῶν παραινετικῶν Γνωμῶν Κάτωνος τοῦ Ρωμαίου, Platon 8, 1956, 206 221
- -, Versio Planudea Dictorum Catonis, Athenis 1957
- D. Z. Nikitas, Eine byzantinische Übersetzung von Boethius' de hypotheticis syllogismis, Göttingen 1982
- A. Palmer, P. Ovidi Nasonis Heroides with the Greek Translation of Planudes, Oxford 1898 (denuo impr. Hildesheim 1967)
- M. Papathomopoulos, Πλανούδη μετάφρασις τῶν Ὁβιδίου Επιστολῶν, Ιοαnnina 1976
- A. Pertusi, Gli studi latini di Manuele Caleca e la traduzione del de trinitate di Boezio, Miscellanea G. Galbiati, 3, Milano 1951, 283-312
- -, Di alcune traduzioni greche di inni attribuiti a S. Tommaso e a S. Ambrogio, Bollettino della Badia greca di Grottaferrata 12, 1958, 141-158
- M. Raekl, Die griechischen Augustinusübersetzungen, Miscellanea F. Ehrle, 1, Roma 1924, 1-38
- H. Schenkl, Eine byzantinische Übersetzung der Carmina Ovid's, Στοωματεῖς, (Graz) 1909, 105-118
- W. O. Schmitt, Maximos Planudes, der lateinische Pseudo-Donatus (Ianua) und seine Übersetzung ins Griechische, Berlin 1966
- C. F. Weber, Carmina Anicii Manlii Torquati Severini Boethii Graece conversa per Maximum Planudem, Casellis 1835
- G. N. Yannakis, Maxime Planude, traduction du de duodecim abusivis saeculi du Pseudo-Augustin, Dodone 3, 1974, 217-258

- D. Editiones dialogi Ciceronis de senectute necnon fragmentorum poetarum in eodem dialogo laudatorum quas in commentario adhibui
- a) Ciceronis
- A. G. Gernhard, M. Tullii Ciceronis Cato Maior, Lipsiae 1819
- C. Halm, M. Tulli Ciceronis Cato Maior de senectute, Turici 1861²
- N. Madvig, M. T. Ciceronis Cato Maior, Hauniae 1835
- P. Venini, M. Tulli Ciceronis Cato Maior de senectute, Aug. Taurinorum 1959
- P. Wuilleumier, Cicéron, Caton l'ancien, Paris 1961³
- b) Caecilii
- T. Guardì, Cecilio Stazio. I frammenti, Palermo 1974
- O. Ribbeck, Scaenicae Romanorum poesis fragmenta: 2, Comicorum Romanorum fragmenta, Lipsiae 1898³
- c) Ennii
- H. Columna, Q. Ennii fragmenta quae supersunt (accurante F. Hesselio), Amstelaedami 1707
- O. Skutsch, The Annals of Q. Ennius, Oxford 1985
- I. Vahlen, Ennianae poesis reliquiae, Lipsiae 1903²
- d) Naevii
- A. Klotz, Scaenicorum Romanorum fragmenta: 1, Tragicorum fragmenta, Monachii 1953

CONSPECTVS SIGLORVM ET NOTARVM

a) Codices recensionis a

- Bernensis Gr. 287, saec. XV
- Be Bucurestinus Gr. 452 (olim 602), saec. XVI
- Bruxellensis 11291-93, saec. XVex. \mathbf{Br}
- C F Cátinensis arm. 1 ms. V 19, saec. XV
- Laurentianus plut. LXXX 27, saec. XV
- G Laurentianus plut. LVIII 33, saec. XV
- Н Laurentianus conv. soppr. 164, saec. XV
- Lugdunensis Gr. 1486, saec. XV L
- Lv Leidensis Vulc. Gr. 2, saec. XVex.
- M Monacensis 289, saec. XV
- Ma Matritensis 4790 (olim 34), saec. XV
- 0 Oxoniensis Bodl. 165, saec. XV
- ř Parisinus Gr. 2071, saec. XV
- Q R U Parisinus suppl. Gr. 66, saec. XV/XVI
- Parisinus suppl. Gr. 526, saec. XVI
- Rheno-Traiectinus 4, saec. XVIII.
- Vaticanus Gr. 1463, saec. XV

b) Praecipuae editiones recensionis α^1):

- Aldina a. 1517 Venetiis in lucem prolata
- b Florentina a. 1517 in officina Philippi Iuntae impressa
- e Basileensis a. 1520 in vulgus emissa
- d Parisiensis a. 1528 apud Šimonem Colinaeum impressa
- Lugdunensis a. 1536 Lugduni Batavorum apud Gryphium impressa
- f Parisiensis a. 1546 apud viduam Guil. Morelli typographi regii impressa
- Marciana a. 1566 Venetiis in lucem prolata
- Ingolstadiensis a. 1596 ex officina typographica Davidis Sertorii impressa

Hess¹ addenda et corrigenda quae Philippus C. Hess in editionis suae fine adposuit

-] in apparatu critico hoc signo distinxi lectiones quas profert consensus sive omnium codicum recensionis a sive omnium praeter nominatim laudatos; in commentario autem eodem signo usus sum quotienscumque verba Graeca ab utraque recensione tradita sunt
- Edd. in apparatu critico i. q. consensus sive omnium editionum recensionis α sive omnium praeter nominatim laudatas; in commentario autem i. q. editores
- consensus omnium codicum et editionum recensionis a Ω

¹⁾ Aliae obscuriores apud G. Salanitro⁶ 324-325 commemorantur.

c) Codex recensionis β

\mathbf{T} Turicensis C 136, sacc. XV

add.	addidit, addiderunt	nonn.	nonnulli
ad l.	ad locum	om.	omisit, omiserunt
ap. Cic.	apud Ciceronem	optt.	optimi
app. cr.	apparatu critico	o. v.	ordo verborum
cett.	ceteri (codices)	pr.	prior
cf.	confer	praes.	praesertim
cod., codd.	codex, codices	recc.	recentiores
det., dett.	deterior, deteriores	rell.	reliqui
ex. gr.	exempli gratia	scil.	scilicet
ff.	folia, foliis	sim.	similia
fr.	fragmentum	sq., sqq.	sequens, sequentes
h. l.	hoc loco	s. v.	sub voce
i. e.	id est	vd.	vide
i. q.	idem quod	v. d., vv. dd.	vir doctus, viri docti
in mg.	in margine	v. lect.	varia lectio
lect., lectt.	lectio, lectiones	ut v.	ut videtur

Dimitrakos D. Dimitrakos, Μέγα Λεξικὸν τῆς Έλληνικῆς γλώσσης, 1-9, Ἀθῆναι 1953 (denuo impr.)

Ch. Du Fresne Sieur Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et Du Cange infimae Graecitatis, Lugduni 1688 (denuo impr. Graz 1958)

Ε. Kriaras, Λεξικό τῆς μεσαιωνικῆς Ελληνικῆς δημώδους γοαμματείας (1100-1669), Θεσσαλονίκη 1968 (et anni subsequentes) Kriaras

Leopold E. F. Leopold, Lexicon Graeco-Latinum Lipsiae 1866²

H. G. Liddell – R. Scott – H. Stuart Jones, A Greek-English Lexicon, Oxford 1940⁹ (Edited with a Supplement by E. A. Barber, Oxford 1968) LSJ

Sophocles E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods, 1-2, Boston-Cambridge Mass. 1870 (denuo impr. New York 1957)

Th. G. l. H. Stephanus, Thesaurus Graecae linguae, Parisiis 15433 (denuo impr.

Graz 1954)

Th. l. L. Thesaurus linguae Latinae, Lipsiae 1900 (et anni subsequentes)

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥ ΚΑΤΩΝ Η ΠΕΡΙ ΓΗΡΩΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

⁸Ω Τίτε, εἴ κεν ἐγὼ πρόφρων τοι ἵκωμαι ἀρήξων, πάγχυ τε κούφην ἀργαλέην μελεδῶνά γε θῶμαι, ἤ σ' αὕτως ἕψουσ' αἰνῶς μάλα δὴ κατατήκει, ἠδὲ παγεῖσ' ἐν στήθεσι θυμόν σ' ἀμφικραδαίνει, τῆ νῦν τείρεαι, ἄθλον ἔπειτ' ἀν ἐμοὶ τί ποτ' εἴη;

5

έξεστι γάρ τοι κάμοὶ φάναι ταὐτὰ ἔπη πρὸς σέ, ὧ ἄττικέ, ἄπερ 'ἐκεῖνος δ ἀνὴρ' πρὸς Φλαμίνιον ἐπὶ πράγματι μὲν οὐ πάνυ μεγάλω, ἔμπλεώς γε μήν πίστεως ών εξρηχεν, χαίτοι εδ οίδα μηδέν κατά Φλαμίνιον σέ γε, ώ Άττικέ, μεριμνᾶν νύκτας τε καὶ ἤματα πάντα. ἔγνων γάρ σου τὸ τῆς ψυχῆς έπιεικές τε καὶ κόσμιον καί σε μὴ μόνον ἐπωνυμίαν Αθήνηθεν ἀπενέγκα- 10 σθαι, άλλα και φρόνησιν και παιδείαν μανθάνω, υποπτεύω μέντοι και σὲ τοῖς αὐτοῖς, οἶς ἔσθ' ὅτε καὶ ἐμαυτόν, γαλεπώτερον ἐνογλεῖσθαι ὧν άρ' ή παραμυθία καὶ μείζων δή τίς έστι καὶ είς Ετερόν γε ύπερκείσθω και-2 ρόν. νῦν δέ μοι πρὸς σὲ ἄττα συγγράψαι ἔδοξε γήρως πέρι. τοῦ γάρ τοι φορτίου τοῦδε, ὅπερ ἐμοὶ κοινὸν ὑπάρχει πρὸς σέ, ἤτοι ἐπιτιθεμένου ἤδη 15 τοῦ γήρως ἢ καὶ ἐπεργομένου κουφίσαι δεῖν καὶ σὲ καὶ ἐμαυτὸν ἀξιῶ καίτοι εδ είδως σέ γε φέροντά τε αὐτὸ καὶ οἴσοντα, ώσπερ ἀμέλει καὶ τάλλα πάντα, μετρίως τε καὶ σοφώς, ἀλλά μοι ἐπειδή βουλομένω ἦν περὶ γήρως τι γράψαι, σύ προσέβαλλες ἄξιος δώρου τοιοῦδε, ῷ γ' ἄν εἰς κοινὸν γρώτο ήμων έχάτερος. ἔμοιγε οὖν ή τοῦ τοιούτου σύνταξις [τοῦδε] λόγου 20 ούτω που καθ' ήδονην έγεγόνει, ώστε μη μόνον τὰ χαλεπὰ τοῦ γήρως

Inscriptio $M.\ T.\ K.\ P.\ \varkappa.\ \tau.\ \&.\ \mathbf{CQRU}\ (P\omega\mu alov\ om.\ \mathbf{U},\ \ref{n}\ om.\ \mathbf{R})\ \mathbf{Edd}.\ (praeter\ d)$ $M.\ T.\ K.\ P.\ \delta\iota alovos\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma.\ K\acute{a}\tau\omega v\ \ref{n}\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma.\ Equhve \ifont{1}{l}\ \Thetaeo\delta \acute{\omega}\varrhoov\ \mathbf{BBrH}\ \mathbf{LLvP}\ M.\ T.\ K.\ P.\ \delta\iota alovos\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma\ \grave{\epsilon}\mu\iota\nu\varrho\alpha\varphi\&\ifont{1}{l}\ k\dot{\alpha}\tau\omega v\ \acute{\sigma}\ \mueilun'\ \ddot{\eta}\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma\ \grave{\epsilon}\varrho\mu\eta\nu\&\ifont{1}{l}\ \Thetaeo\delta \acute{\omega}\varrhoov\ \mathbf{Be}\ M.\ T.\ K.\ P.\ \delta\iota alovos\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma.\ E\varrho\mu\eta\nu\&\ifont{1}{l}\ \Thetaeo\delta \acute{\omega}\varrhoov\ \mathbf{Be}\ M.\ Tovlliov\ K.\ K\acute{\alpha}\tau\omega v\ \ref{n}\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma\ \mathring{\eta}\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma\ \mathring{\eta}\ \pieq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma\ \mathring{\eta}\ neq \ifont{1}{l}\ \gamma \acute{\eta}\varrho\omega\varsigma\ \mathring{q}\ nullam\ inscriptionem\ exhibent\ \mathbf{Ma0}\ \parallel\ 1\ \tauoi\ \mid\ \tau\iota\ \mathbf{BeGMa0}\ (om.\ \mathbf{U})\ \parallel\ 2\ \pi\acute{\alpha}\gamma\chi v\ \tau\varepsilon\ \mid\ glossam\ \piavtel\ \mathring{\omega}\varsigma\ in\ mg.\ add.\ \mathbf{LvP}\ \parallel\ 3\ alv\ \mathring{\omega}\varsigma\ \mid\ \pi\varrho\iota\nu\omega\varsigma\ in\ mg.\ add.\ \mathbf{LvP}\ \parallel\ 4\ d\mu\varrho\iota\kappa\alpha\varrho\delta\acute{a}ve\iota\ \mathbf{U}\ \parallel\ 6\ \tau a\bar{v}\tau a\ \mathbf{BeCH}\ \mid\ \pi\varrho\delta\varsigma\ \sigma\acute{e}\ om.\ \mathbf{R}\ \parallel\ 7\ \gamma\varrho\acute{\alpha}\mu\mu\alpha\tau\iota\ \mathbf{V}\ \parallel\ 12\ ol\varsigma\ \mathbf{QRU}\ om.\ cett.$

1

1

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥ ΚΑΤΩΝ Η ΠΕΡΙ ΓΗΡΩΣ ΟΝ ΗΡΜΗΝΕΥΣΕ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΥΣ ΤΗΣ ΤΩΝ ΓΑΖΑΙΩΝ ΟΙΚΙΑΣ

⁸Ω Τίτε, εἴ κεν ἐγὼ πρόφρων τοι ἵκωμαι ἀρήξων, πάγχυ τε κούφην ἀργαλέην μελεδῶνά γε θῶμαι, ἤ σ' αὕτως ἕψουσ' αἰνῶς μάλα δὴ κατατήκει, ἠδὲ παγεῖσ' ἐν στήθεσι θυμόν σ' ἀμφικραδαίνει, τῆ νῦν τείρεαι, ἄθλον ἔπειτ' ἄν ἐμοὶ τί ποτ' εἴη;

5

ἔξεστι γάρ μοι ταὐτὰ ἔπη φάναι πρὸς σέ, ὧ Άττικέ, ἄπερ Έννιος πρὸς Φλαμίνιον λέγει, ἐπὶ πράγματι μὲν κεῖνος ὁ ἀνὴρ οὐ πάνυ μεγάλω, ἔμπλεως δέ τοι πίστεως ών. καίτοι εὖ οἶδα μηδέν κατὰ Φλαμίνιον σέ γε άγωνιᾶν, ὧ Άττικέ, νύκτας τε καὶ ἤματα πάντα. ἔγνων γάρ σου τὴν τῆς 10 ψυχῆς κοσμιότητα τε καὶ ἐπιείκειαν, σέ τε μὴ μόνον ἐπωνυμίαν Αθήνηθεν άπενέγκασθαι, άλλὰ καὶ φρόνησιν καὶ παιδείαν μανθάνω. ὑποπτεύω μέντοι καὶ σὲ τοῖς αὐτοῖς, ⟨οἶς⟩ ἔσθ' ὅτε καὶ ἐμαντόν, διοχλεῖσθαι βαρύτερον · ὧν ἄρ' ή παραμυθία καὶ μείζων ἐστὶ καὶ εἰς ἔτερον ὑπερκείσθω καιρόν. νῦν δέ μοι ἔδοξε περὶ γήρως πρὸς σὲ ἄττα συγγράψαι. τοῦ γάρ τοι 2 15 φορτίου τοῦδε, ὅπερ ἐμοὶ κοινὸν ὑπάρχει πρὸς σέ, ἢ ὡς ἐπιθεμένου ἤδη τοῦ γήρως ἢ ὡς ἀληθῶς ἐπιόντος καὶ σὲ καὶ ἐμαυτὸν κουφίσαι ἐθέλω καίτοι σέ γε αὐτὸ μετρίως τε καὶ σοφῶς, ὥσπερ ἄπαντα, φέροντά τε καὶ οἴσοντα εὖ εἰδώς. ἀλλ' ἐμοί γ' ἐπειδὴ βουλομένω ἦν περὶ γήρως τι γράψαι, σὺ προσέβαλλες ἄξιος δώρου τοιούτου, ὧ γ' ἂν εἰς κοινὸν ἡμῶν χρῷτο 20 έκάτερος, έμοὶ οὖν ή τοῦδε λόγου σύνταξις [τοῦδε] οὕτω που καθ' ήδονὴν έγεγόνει, ώστε οὐ μόνον τὰ τοῦ γήρως γαλεπὰ ξύμπαντα ἀπερρῦφθαι,

(in mg. add. C) \parallel 13 $\delta\eta$] $\delta\dot{\epsilon}$ BLLvP \parallel 14 átta iteravit (sed priorem lect. expunxit) Br \parallel 15 hounds $\dot{\epsilon}\mu o i$ F \parallel 16 ènequámeros U \parallel 17 adto om. R \parallel àmélde LvP \parallel 18 τ ălla M τ ălla d \parallel 19 ygámai BRV Hess suyygámai cett., Edd. \parallel ngosémales CMaOU Edd. (praeter Hess) \parallel 20 τ ovõe delevi

9 $\vec{\omega}$ iteravit $\vec{\mathbf{T}} \parallel$ 10 κοσμότητα $\mathbf{T} \parallel \mu \dot{\eta}$ α μοι $\mathbf{T} \parallel$ 12 οlς α \parallel 13 παραμνθύα $\mathbf{T} \parallel$ ύπερκρείσθω $\mathbf{T} \parallel$ 20 τοῦδε² delevi

THEODORVS GAZA

ξύμπαντα ἀπερρῦφθαι, ἀλλὰ καὶ μαλθακὸν τὸ γῆρας προσαπειργάσθαι καὶ ήδύ. οὐ μήποτ' οὖν ἱκανῶς πρὸς ἀξίαν ἐγκωμιάσαι φιλοσοφίαν γένηται, ή γ' δ πειθόμενος οἶός τε διάγειν ἔξω γαλεπῶν τὸν τοῦ βίου σύμπαντα 3 γρόνον, άλλὰ τῶν μὲν ἄλλων πέρι πολλά τε εἰρήκαμεν καὶ εἰσαῦθις ἐροῦμεν πολλάκις τὸ νῦν δ' είναι βιβλίον τοῦτό σοι περὶ γήρως πεπόμφαμεν, 5 πάντα δὲ τὸν λόγον οὐ Τιθωνῷ, καθάπερ Αρίστων ὁ Χῖος, περιτεθεικότες έσμέν, τοῦ μή τι σμικρὸν ὡς ἐν μύθοις ἀξίωμα εἶναι, ἀλλὰ Μάρκω Κάτωνι γέροντι, ίνα μείζονος έχοιτο άξιώματος δ λόγος, πρός τοῦτον δὲ δή Λαίλιον καὶ Σκιπίωνα θαυμάζοντας πεποιήκαμεν, ὅτι ραδίως αὐτὸς φέρει τὸ γῆρας, κἀκείνοις αὖ πάλιν τόνδε ἀποκρινόμενον. ὁ δέ γε εἴ τι 10 πολυμαθέστερον δοκεί διαλέγεσθαι ή ώς έν τοίς ίδίοις αὐτὸς εἴωθε συγγράμμασι, τοῖς Έλληνικοῖς τοῦτό γε ἀπόνεμε λόγοις, περὶ οθς δῆλον ὡς όδ' εν γήρα τυγχάνει λίαν εσπουδακώς. άλλα τί δεῖ πλειόνων; ήδη γαρ δ λόγος αὐτοῦ Κάτωνος πᾶσαν τὴν ἡμετέραν περὶ γήρως δηλώσει διάνοιαν. ΣΚΙΠΙΩΝ. Πολλάκις, ὧ Μάρκε Κάτων, θαυμάζειν εἶωθα μετὰ Γαΐου 15 Λαιλίου τουτουὶ ποτὲ μὲν τὴν σὴν περὶ τἄλλα ἐπιφανῆ τε καὶ τελείαν σοφίαν, ποτέ δὲ καὶ μάλιστα τὸ μηδεπώποτέ σοι ἐπαγθὲς ὂν τὸ γῆρας αἰσθέσθαι. οπερ οὐχ ολίγοις τῶν γερόντων οὕτως ἐστὶ μισητόν, ὥστε σφᾶς ἀνέγειν φορτίον φάσκειν Αἴτνης βαρύτερον. ΚΑΤΩΝ. πρᾶγμα ἥκιστα γαλεπὸν θαυμάζειν ἐοίκατε, ὧ Σκιπίων καὶ Λαίλιε. οἶς μὲν γὰρ ἐπικουρία παρ' αὐ- 20 τοῖς οὐδεμία πρὸς τὸ ζῆν εὖ τε καὶ μακαρίως, τούτοις ἐπαχθής ἐστιν ηλικία πᾶσα· ὅσοι δὲ παρὰ σφῶν πάντα αἰτοῦσι τάγαθά, τούτοις κακὸν οὐδὲν οἶόν τε δοχεῖν, ὧν ἂν φύσεως ἀνάγχη ἐπάγη. οἶον δὴ καὶ τὸ γῆρας τυγχάνει ότι μάλιστα όν, δ κτήσασθαι μέν εύχονται πάντες άνθρωποι, κτησάμενοι δὲ τοῦτο πάλιν αὐτὸ αἰτιῶνται· εἰς τοσοῦτον δὴ ἥκουσιν 25 ἀστασίας καὶ εὐηθείας καὶ κακοηθείας. θᾶττον αὐτό φασιν ἢ ὡς ἂν ωήθησαν υποδύεσθαι. πρώτον μέν οὖν τίς αὐτοὺς οἴεσθαι βιάζεται τὰ ψευδή; τί γάρ; θᾶσσον νεανίσκω τὸ γῆρας ἢ παιδὶ ἡ νεανικὴ ὑποδύεται ηλικία: ἔπειτα δὲ πῶς ἤσσον αὐτοῖς ἐπαχθὲς ἔσται τὸ γῆρας ἢ εἰ ἔτος διατελοΐεν όκτακοσιοστόν ή όγδοηκοστόν; τὸ γὰρ τοῦ βίου παρεληλυθός, 30

κάν μακρόν, έξερουηκός μέντοι απαξ οδδενί αν έτι παραμυθίω γέροντα

¹ ἀπερρίφθαι MaOR (glossam κεκαθάρθαι in mg. add. P) | μαλακὸν C Edd. (praeter Hess) | τὸ γῆρας om. MaO | προσαπειργάσθαι] γενέσθαι in mg. add. B || 2 οὐ μήποτ'] glossam οὐδαμῶς in mg. add. P || 3 σύμπαντα] ἄπαντα in mg. add. M || 5 βύβλιον O || 6 πᾶν U | οὐχὶ MV | κατάπερ ac | ἀρίστονος U || 8 ἔχειτο Q || 9 δὴ om. R Goez | δαίλον e | σκηπίωνα BLLν P σκοπίωνα O || 10 φέροι BrCFG MaOQU || 11 εἴωθεν Edd. (praeter Hess) || 13 οὐδ' ἐν (in mg. ő γ' ἐν) C ő γ' ἐν R ő γε ἐν Edd. (praeter Hess) || 15 σκιπίων (spatio septem litterarum relicto) om. GO, in mg. add. B, post θανμάζειν add. L | πολλάκι H || 16 τελείαν CGP Hess τελέαν cett., Edd. || 17 τὸ¹ om. M || 19 φορτίον P | κάτων (spatio quinque litterarum

CICERONIS DE SENECTVTE 2-4

άλλὰ καὶ μαλθακὸν καὶ ἡδὸ τὸ γῆρας προσαπειργάσθαι. οὐ μήποτ' οὖν ἱκανῶς πρὸς ἀξίαν ἐγκωμιάσαι φιλοσοφίαν γένηται, ἢ γ' ὁ πειθόμενος οἰός τε διάγειν ἔξω χαλεποῦ τὸν τοῦ βίου ξύμπαντα χρόνον. ἀλλὰ τῶν μὲν 3 ἄλλων πέρι πολλά τε εἰρήκαμεν καὶ εἰσαῦθις πολλάκις ἐροῦμεν· τὸ νῦν 5 δ' εἶναι βιβλίον σοι περὶ γήρως πεπόμφαμεν. πάντα δὲ τὸν λόγον οὐ Τιθωνῷ, καθάπερ ἔρίστων ὁ Χῖος, περιτεθείκαμεν, τοῦ μὴ σμικρὸν ὡς ἐν μύθοις ἀξίωμα εἶναι, ἀλλὰ Μάρκῳ Κάτωνι γέροντι, ἵν' ὁ λόγος μείζονος ἔχοιτο ἀξιώματος· πρὸς δν δὴ Λαίλιον καὶ Σκιπίωνα θαυμάζοντας πεποιήκαμεν, ὅτι αὐτὸς ἑράίως οὕτω φέρει τὸ γῆρας, κἀκείνοις αὐτὸν ἀπο-10 κρινόμενον. δς εἴ τι πολυμαθέστερον διαλέγεσθαι δόξειεν ἢ ὡς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτὸς συγγράμμασιν εἴωθε, τοῖς Ελληνικοῖς λόγοις ἀπόνεμε τοῦτο, περὶ οῦς δῆλον ὡς ὅδ' ἐν γήρα τυγχάνει λίαν ἐσπουδακώς. ἀλλὰ τί δεῖ πλειόνων; ἤδη γὰρ ὁ λόγος αὐτοῦ Κάτωνος πᾶσαν τὴν ἡμετέραν περὶ γήρως δηλώσει διάνοιαν.

15 $\Sigma KI\Pi I\Omega N$. Πολλάχις, $\tilde{\omega}$ Μάρχε Κάτων, ϑ ανμάζειν εἴω ϑ α μετὰ $\frac{2}{4}$ Γαΐου Λαιλίου τουτουὶ τότε μὲν τὴν σὴν ἀμφὶ τἄλλα περιφανῆ τε καὶ τελέαν σοφίαν, τότε δὲ καὶ μάλιστα τὸ μηδεπώποτέ σοι ἐπαγθὲς ὂν τὸ γῆρας αἰσθέσθαι· ὅπερ οὐκ ὀλίγοις τῶν γερόντων οὕτως ἐστὶ μισητόν, ώστε φορτίον έαυτούς φάσκειν ἀνέχειν Αἴτνης βαρύτερον. ΚΑΤΩΝ. 20 πράγμα ήκιστα χαλεπόν θαυμάζειν ἐοίκατε, ὧ Σκιπίων καὶ Λαίλιε. οίς μὲν γὰρ ἐπικουρία παρ' ἑαυτοῖς οὐδεμία πρὸς τὸ ζῆν εὖ τε καὶ μακαρίως, τούτοις ἐπαχθής ἐστιν ήλικία πᾶσα· ὅσοι δὲ τὰγαθὰ πάντα παρ' ἑαυτῶν αἰτοῦσι, τούτοις κακὸν οὐδὲν οἶόν τε δοκεῖν, ὧν ἂν φύσεως ἀνάγκη ἐπάγη. οίον δή καὶ τὸ γῆρας ὡς μάλιστα ὂν τυγχάνει, δ κτήσασθαι μὲν εὕχονται 25 πάντες, κτησάμενοι δὲ τοῦτο πάλιν αὐτὸ αἰτιῶνται· ἐπὶ τοσοῦτον ήκουσιν ἀστασίας καὶ εὐηθείας καὶ κακοηθείας. θᾶττον αὐτό φασιν ἢ ὡς ὡήθησαν ύποδύεσθαι. πρώτον μέν οὖν τίς αὐτοὺς οἴεσθαι ψευδῆ ἀναγκάζει; τί γάρ; θᾶττον νεανίσκω τὸ γῆρας ἢ παιδὶ ἡ νεανικὴ ὑποδύεται ἡλικία; ἔπειτα δὲ ἤττον αὐτοῖς ἐπαχθὲς ἔσται τὸ γῆρας, εἰ ἔτος διατελοῖεν ὀκτα-30 κοσιοστόν ή εί ογδοηκοστόν; το γάρ τοῦ βίου παρεληλυθός, καν μακρόν, έξερρυηκός απαξ οὐδενὶ παραμυθίω καταμειλίσσειν εὐήθη γέροντα εἴη

relicto) om. GO, (nullo spatio relicto) Ma \parallel 20 ἐοίκατε θανμάζειτ Br \parallel 22 αἰτοῦσι πάντα M \parallel τὰ ἀγαθὰ BBrFLQRUV Edd. (practer Hess) \parallel 23 οὐδὲν om. O \parallel 24 ὅτι om. R \parallel 25 τοσοῦτο δ' R Edd. (practer Hess) τοσοῦτον δὲ (in mg. δὴ) C \parallel 26 καὶ εὐηθείας om. LLv (in mg. add. BrM) \parallel 26.27 ὡς ἄν ἀγήθησαν BrLLvPU Hess ἄν (spatio duarum litterarum relicto) om. cett. ἄν ἀγήθησαν Edd. \parallel 27 βιάζεσθαι (in mg. βιάζεται) L \parallel 28 ὑποδύεσθαι (in mg. ὑποδύεται) C \parallel 29 ἤττον R \mid εὶ om. BFH LLvMPQR Edd. \parallel 30 παραληλυθός LvP \parallel 31 μικρόν B \mid ἐξερρυκὸς Edd. (practer Hess)

8 σκηπίωνα $\mathbf{T}\parallel$ 20 σκηπίων $\mathbf{T}\parallel$ 27 ύποδύεσται $\mathbf{T}\parallel$ αὐθοὺς $\mathbf{T}\parallel$ 28 ύποδεύεται $\mathbf{T}\parallel$ 31 έξερουκὸς \mathbf{T}

THEODORVS GAZA

5 εὐήθη καταμειλίσσειν δυνατὸν εἴη. διὸ δὴ εἰ τὴν ἐμὴν σοφίαν φιλεῖτε θαυμάζειν (ή ὄφελον ήν ἀξία τῆς θ' ύμῶν ὑπολήψεως τῆς θ' ήμετέρας έπωνυμίας), έν τούτω τυγγάνομεν όντες σοφοί, ότι φύσει ήγεμόνι ἀρίστη έπόμεθα καθάπερ θεῷ καὶ πειθόμεθα ταύτη: ὑφ' ἦς οὐκ εἰκὸς τῷν άλλων τοῦ βίου μερών εὖ διαγεγραμμένων τὸ τελευταῖον δρᾶμα ώσπερ 5 ύπὸ δαθύμου ποιητοῦ ἡμελῆσθαι. ἀλλὰ γὰρ ὅμως ἀναγκαῖον ἡν καί τί που ἔσχατον είναι καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀκροδρύων καὶ τῶν ἐκ γῆς καρπῶν ωσανεί πάρετόν τι καὶ εὐκατάπτωτον ωραία πεπάνσει. δ δή πράως οίστέον αν εξη ανδρί σοφω. τί γαρ άλλο το δίκην Γιγάντων θεομαγείν 6 έστιν ή τὸ τὴν φύοιν ἀμύνεσθαι; ΛΑΙΛΙΟΣ. οὐκοῦν, ὧ Κάτων, κεχαρισ- 10 μενώτατ' αν ήμιν, ίνα καὶ ύπὲρ Σκιπίωνος ύπόσγωμαι, δράσειας, εἴ γ', ἐπειδήπερ ἐλπίζομεν καὶ μέντοι προθυμούμεθα εἰς γέροντας ἀφικέσθαι, πολύ πρότερον μάθοιμεν παρά σοῦ, τίσι ποτὲ λόγοις δᾶστα φέρειν δυναίμεθα την βαρύνουσαν αὐτην ηλικίαν. ΚΑΤΩΝ. ποιήσω γε δή, δ Λαίλιε, άλλως τε καὶ εἰ ύμῶν έκατέρω ἐν χάριτι ἔσται, ὡς λέγεις. ΛΑΙ- 15 ΛΙΟΣ. καὶ μάλα, ὧ Κάτων, ἡμεῖς γε βουλόμεθα, εἰ μή τί σοι χαλεπόν, ώσπερ τινά μακράν όδὸν προεληλυθώς, ην καὶ ημᾶς όμοίως δεήσει πο-3 ρεύεσθαι, τοῦτο, εἰς ὅπερ ἀφίκου, ἰδεῖν ὁποῖόν τι ἐστίν.

ΚΑΤΩΝ. Ποιήσω δὴ ταῦτα, ὡ Λαίλιε, ὡς ἀν οἰός τε γένωμαι. πολλάκις γάρ τοι καὶ περιέτυχον ὀδυρμοῖς ἀνδρῶν ἡλικιωτῶν ἐμῶν (ὅμοιον 20 δ' ὁμοίφ δεῖ πελάζειν, παλαιὰ παροιμία), οῦς Γάιος Σαλινάτωρ, οῦς Σπύριος Αλβῖνος, ἄνδρες ὑπατικοί, ἡμέτεροι σχεδόν τι ἡλικιῶται, εἰώθασι κατοδύρεσθαι, τὸ μὲν ὡς τῶν ἡδονῶν στερόμενοι, ὧν ἄνευ οὐδ' ἀν οἴοιντο ζῆν, τὸ δ' ὡς ὑπὸ τούτων ὑπερορώμενοι, ὑφ' ὧν εἰώθεσαν διακονεῖσθαι καὶ θεραπεύεσθαι. οὖτοι δὲ οὐ τὸ αἴτιον ἐδόκουν ἐμοὶ αἰτιᾶσθαι. 25 εἰ γὰρ ἦν τοῦτο γήρως αἰτία, κὰν ἐμοὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις χρῆσθαι συνέβαινε καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι τῶν πρεσβυτέρων, ὧν τὸ γῆρας πολλῶν ὄντων ἔξω μεμψιμοιρίας ὂν οἰδα ἐγώ, οἵ γε τὸ τῶν ἐπιθυμητικῶν ἀπολελύσθαι δεσμῶν οὐ φέρουσι χαλεπῶς οὐδέ τι ὑπὸ τῶν σφετέρων ὑπερορῶνται. ἀλλὰ πάντων δὴ τῶν τοιούτων ὀλοφυρμῶν τὸ αἴτιον οὐκ ἐν 30 τῆ ἡλικία, ἀλλ' ἐν τῷ τρόπῳ ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ κόσμιοι καὶ μὴ δύσκολοι μηδ' ἀπαίδευτοι γέροντες ἀνεκτὸν διάγουσι γῆρας τὸ φορτικὸν δὲ καὶ

¹ διὸ Ma δι' δ cett., Edd. | φιλεῖται LvP φιλεῖταΐ L || 2 δ' ὁμῶν R Hess τε ὁμῶν cett., Edd. (τ' ὁμῶν L) | ἡμετέρας] ἡμέρας a || 6 τί] τοι R Hess || 7 ἀκροδρίων CFQa (in mg. ἀκροδρίων C) || 8 πρᾶος d || 10 ἐστὶν om. P Hess | λαίλιος (spatio septem litterarum relicto) om. GO, (nullo spatio relicto) Ma σκιπίων F || 11 καὶ om. Q || 12 προδούμεθα O || 13 πρῶτον BLLvP (in mg. πρότερον B) || 14 δυνάμεθα MP (in mg. δυναίμεθα M) Hess || 15 ἔσται] ἔστε CU (in mg. ἔσται C) | λαίλιος (spatio septem litterarum relicto) om. GO, (nullo spatio relicto) Ma σκιπίων F λ . R || 16 καὶ om. e | μάλιστα OP || 19 κάτων (spatio quinque litterarum relicto) om. O,

CICERONIS DE SENECTVTE 4-7

αν δυνατόν. διὸ δὴ εἰ τὴν ἐμὴν σοφίαν φιλεῖτε θαυμάζειν (ἡ ὄφελον ἦν 5 άξία τῆς θ' ύμῶν ὑπολήψεως καὶ τῆς ήμετέρας ἐπωνυμίας), ἐν τούτω τυγγάνομεν όντες σοφοί, ότι φύσει ήγεμόνι αρίστη έπόμεθα καθάπερ θεω καὶ πειθόμεθα ταύτη · ύφ' ής οὐκ εἰκὸς τῶν ἄλλων τοῦ βίου μερῶν 5 εδ διαγεγραμμένων τὸ τελευταῖον δρᾶμα ώσπερ ὑπ' ἀτέγνου ποιητοῦ ημελησθαι, άλλα γαρ όμως αναγκαῖον ην καί τι ἔσγατον είναι καὶ ώσπερ έπὶ τῶν ἀκροδρύων καὶ τῶν ἐκ γῆς σπερμάτων ώσανεὶ πάρετόν τε καὶ εύπτωτον ώραία πεπάνσει· δ δή πράως οἰστέον ἀνδρὶ σοφῶ, τί γάρ ἐστιν άλλο τὸ δίκην Γιγάντων θεομαχεῖν ἢ τὸ φύσιν ἀμύνεσθαι; ΛΑΙΛΙΟΣ. 10 οὐκοῦν, ὁ Κάτων, κεχαρισμενώτατ' ἀν ήμῖν, ἴνα καὶ ὑπὲρ Σκιπίωνος 6 ύπόσχωμαι, δράσειας, εἴ γ', ἐπειδήπερ ἐλπίζομεν καὶ μέντοι βουλόμεθα είς γέροντας ἀφικέσθαι, πολύ πρότερον μάθοιμεν παρά σοῦ, τίσι ποτὲ λόγοις δᾶστα φέρειν δυναίμεθα την βαρύνουσαν αὐτην ηλικίαν. ΚΑΤΩΝ. ποιήσω γε δή, & Λαίλιε, άλλως τε καὶ εἰ ύμῶν έκατέρω ἐν γάριτι ἔσται. 15 ως λέγεις. ΛΑΙΛΙΟΣ. καὶ μάλα, ὧ Κάτων, ἡμεῖς γε βουλόμεθα, εἰ μή τί σοι γαλεπόν, ώσπερ τινὰ μακράν όδὸν προεληλυθώς, ην καὶ ημᾶς όμοίως δεήσει πορεύεσθαι, τοῦτο, εἰς ὅπερ ἀφίκου, ἰδεῖν ὁποῖόν τι ἐστίν.

ΚΑΤΩΝ. Ποιήσω ταῦτα, ὧ Λαίλιε, ὡς ἄν οἰός τε γένωμαι. πολλάκις γὰρ δδυρμοῖς περιέτυχον ἐμῶν ἡλικιωτῶν (ὅμοιος δ' ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει, 20 παλαιᾳ παροιμία), οῦς Γάιος Σαλινάτωρ, οῦς Σπόριος Αλβῖνος, ἄνδρες ὑπατικοί, ἡμέτεροι σχεδόν τι ἡλικιῶται, εἰώθασι κατοδύρεσθαι, τὸ μὲν ὡς τῶν ἡδονῶν ἀποστερούμενοι, ὧν ἄνευ οὐδ' ἄν οἴοιντο ζῆν, τὸ δ' ὡς ὑπὸ τούτων ὑπερορώμενοι, ὑφ' ὧν εἰώθεσαν θεραπεύεσθαι. οἱ δὴ οὐ τὸ αἴτιον αἰτιᾶσθαι ἐδόκουν ἐμοί. εἰ γὰρ ἡν τοῦτο γήρως αἰτία, κἄν ἐμοί 25 τοῖς αὐτοῖς τούτοις ⟨χρῆσθαι⟩ ξυνέβαινε καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι τῶν πρεσβυτέρων, ὧν τὸ γῆρας πολλῶν ὄντων δίχα μεμψιμοιρίας ὂν οἶδα ἐγώ, οἷ γε τῶν ἐπιθυμητικῶν ἀπολελύσθαι δεσμῶν οὐ φέρουσι χαλεπῶς οὐδέ τι ὑπὸ τῶν σφετέρων ὑπερορῶνται. ἀλλὰ πάντων δὴ τῶν τοιούτων όδυρμῶν τὸ αἴτιον οὐκ ἐν τῆ ἡλικία, ἀλλ' ἐν τῷ τρόπῳ ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ κόσμιοι 30 καὶ μὴ δύσκολοι μὴδ' ἀπαίδευτοι γέροντες ἀνεκτὸν διάγουσι γῆρας· τὸ

(nullo spatio relicto) GMa \varkappa . R | δη] δὲ BLνP || 20 τοι] τι R || 21 δ' om. R | δεῖ om. LLνP ἀεὶ Hess || 22 σπύριος BeBrHLνMPV σπόριος cett. Hess (σπούριος L Goez) | καὶ ἡμέτεροι Ma || 23 κατοδύρασθαι FGLνMaP Hess | στερούμενοι G στερόμενος U | οὐδ'] οὐχ R || 24 εἰώθασιν Ma εἰώθεισαν V || 24-29 ὧν - σφετέρων om. BLLν (in mg. add. B) || 25 οὐχ U | τὸ om. CMaV || 28 ἀπολῦσθαι BBrCFMaO ἀπολῦσθαι GHM ἀπολεῖσθαι Q ἀπολελύασθαι Edd. (praeter Hess) || 29 φέροισι ace || 31 γὰρ om. GMaO || 32 δὲ om. BLLνP 8 τράως T || 10 σκηπίωνος T || 19 ὅμοιος seripsi ὅμοιον T || 20 παλαιᾳ iteravit T || 25 γρῆσθαι α

THEODORVS GAZA

8 ἀπαίδευτον χαλεπὸν παρὰ πάντα τὸν βίον ἐστίν. ΛΑΙΛΙΟΣ. ἔχει μέν, ὧ Κάτων, ή λέγεις · άλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, ὡς σοὶ διά τε οὐσίαν καὶ ἀξίαν καὶ εὐπορίαν τὴν σὴν ἀνεκτότερον δοκοίη τὸ γῆρας, τὸ δὲ μὴ πολλοῖς έθέλοι συμβαίνειν. ΚΑΤΩΝ. ἔστι τοῦτό γέ τι, ὧ Λαίλιε, ἀλλ' οὐδαμῶς πάντα έν τούτω. ως Θεμιστοκλής Σεριφίω τω πρός λοιδορίαν αποκρί- s νασθαι λέγεται· τοῦ μὲν γὰρ εἰπόντος ὡς οὐ δι' οἰκείαν αὐτὸς δόξαν, άλλὰ διὰ τὴν τῆς πατρίδος εὐδοκιμεῖ, 'μὰ Δία', δς ἔφη, 'οὔτ' ἄν εἰ ἐγώ Σερίφιος ήν, άδοξος αν ετύγχανον, ούτ' εί σύ Άθηναῖος, όνομαστός ποτε αν εγένου. ' τὸ δ' οὖν τὸν αὐτὸν τρόπον εστὶ καὶ περὶ γήρως εἰπεῖν. οὕτε γάρ ἐν ἀπορία ἐσχάτη ἐλαφρὸν ἄν εἴη τὸ γῆρας οὐδὲ σοφῷ γε οὔτ' αὧ 10 9 ἐν ἄκρα εὐπορία μὴ ἐπαγθὲς ἀμαθεῖ τε καὶ φαύλφ. ἐπιδέξια γὰρ παντάπασιν, & Σκιπίων καὶ Λαίλιε, ὅπλα γήρως αἱ τέχναι τε καὶ αἱ ἀσκήσεις τῶν ἀρετῶν, αι δῆτα καλῶς διὰ βίου ἐκπονηθεῖσαι καρποὺς φέρουσι θαυμαστούς πολύν γρόνον διαβεβιωκότι, οὐ μόνον τῷ μηδέποτε προλείπειν, μηδ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ χρόνῳ τῆς ἡλικίας (καίπερ ὂν μέγα τοῦτό γε), 15 άλλ' ὅτι καὶ ἡ τοῦ καλῶς βεβιωμένου βίου σύνεσις καὶ τῶν εễ πεπραγμέ-νων ἀνάμνησις ἡδίστη οδσα τυγχάνει.

Έγωγε οδυ Κύιντου Μάξιμου, του Τάραντα ἀνειληφότα, γέροντα μειράκιου ὢν καθάπερ τινὰ ἡλικιώτην ἐφίλουν ἡυ γὰρ ἐν ἐκείνω τἀνδρὶ σεμνότης εὖ μάλα ἐκ φιλοφροσύνης ἡδυνομένη, οὐδέ τι μετέθηκε τὸν 20 τρόπου τὸ γῆρας. καίτοι γ' αὐτὸν θεραπεύειν ἠρξάμην πρεσβύτην μὲν κομιδῆ μήπω ὄντα, ἡλικία γε μὴν ἤδη προβεβηκότα. ἐνιαυτῷ γάρ τοι ὕστερου γενέσεως τῆς ἐμῆς ὅπατος ἀπεδείχθη τὸ πρῶτου σὺν αὐτῷ δὲ τὸ τέταρτου ὑπατεύοντι νεανίσκος ὢν ἐγὰ στρατιώτης εἰς Καπύην ἀπῆλθου, ἔτει δὲ πέμπτω ὕστερου ταμίας εἰς Τάραντα, εἶτ' ἀστυνόμος, καὶ 25 μετὰ τετραετίαν ἔπαρχος ἀπεδείχθην, ἡν ἦρξα ἀρχὴν Τυδιτάνου καὶ Κεθήγου ὑπατευόντων, ἡνίκα κεῖνος γέρων κομιδῆ ὢν εἰσηγητὴς Κινθικοῦ γίγνεται νόμου ὑπὲρ δωρεῶν καὶ χαρίτων. οὖτος δὲ καὶ πολέμους, πρεσβύτης ὢν ἤδη ἐμφανῶς, ὡς τις τῶν νεωτέρων ἐπολέμει, καὶ Ἀννίβαν σκιρτῶντα νεανικῶς διεμάλασσεν ἀνεχόμενος οὖ πέρι παγκάλως ὁ 30 οἰκεῖος ἡμῖν Έννιος λέγει·

1 χαλεπὸν om. MaO | λαίλιος (spatio septem litterarum relicto) om. MaO, (nullo spatio relicto) G λ. R || 2-3 εὐπορίαν κ. α̂. d || 4 ἐθέλει MaR Hess | κάτων (spatio quinque litterarum relicto) om. MaO, (nullo spatio relicto) G κ. R | τι] τοι LvP Hess om. R Edd. || 5 πάντ Ma | τω om. R Edd. (praeter Hess) || 6 λέγεται om. MaO | αὐτὸς om. C || 7 ἀλλὰ] ἀλλ ὡς MV | εὐδοκιμεῖν BCHLOPQRUV Edd. | εἰ γω P || 8 ἔνδοξος CFGMaOQV Hess | ἄν om. R || 11 τε om. BLv || 12 αί 2 om. R | ἀσκήσης e || 13 δὴ τω (in mg. δῆτα) C || 14 πολλὺν GO | προλιπεῖν Lv Hess προλίπειν BeP || 15 ἐν om. P | χρόνω om. C || 16 βίον om. BLLvP || 18 Κοΐντον Edd. (praeter Hess) | τὸν RU Hess om. cett., Edd. || 20 εὖ μάλα iteravit R |

CICERONIS DE SENECTVTE 7-10

φορτικὸν δὲ καὶ ἀπαίδευτον χαλεπόν ἐστι παρὰ πάντα τὸν βίον. ΛΑΙΛΙΟΣ. 8 ἔγει μέν, ὧ Κάτων, ἤ λέγεις · ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, ὡς σοὶ διά τε οὐσίαν καὶ ἀξίαν καὶ εὐπορίαν τὴν σὴν ἀνεκτότερον δοκοίη τὸ γῆρας, τὸ δὲ μὴ πολλοῖς ἐθέλοι συμβαίνειν. ΚΑΤΩΝ. ἔστι τοῦτό γέ τι, ὧ Λαίλιε, ἀλλ' οὐ-5 δαμῶς πάντα ἐν τούτω. ὡς Θεμιστοκλῆς Σεριφίω τω πρὸς λοιδορίαν ἀποκρίνασθαι λέγεται· τοῦ μὲν γὰρ εἰπόντος ὡς οὐ δι' οἰκείαν αὐτὸς δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς πατρίδος εὐδοχιμεῖ, 'μὰ Δία', δς ἔφη, 'οἴτ' ἂν εί ἐγὼ Σερίφιος ἦν, ἔνδοξος ἄν ἐτύγχανον, οὕτ' εί σὸ Ἀθηναῖος ὀνομαστός ποτε αν εγένου. Τὸ δ' οὖν τὸν αὐτόν που τρόπον καὶ περὶ γήρως ἐστὶν 10 είπεῖν, οἔτε γὰρ ἐν ἀπορία ἐσγάτη ἐλαφρὸν ἂν εἴη τὸ γῆρας οὐδὲ σοφῶ γοῦν οὖτ' ἀμαθεῖ ἐν ἄκρα εὐπορία μὴ ἐπαχθές. ἐπιδέξια γὰρ παντάπασιν, 9 δ Σκιπίων καὶ Λαίλιε, ὅπλα γήρως αἱ τέχναι τε καὶ ἀσκήσεις τῶν ἀρετῶν, αἱ δῆτα καλῶς διὰ βίου ἐκπονηθεῖσαι καρποὺς φέρουσι θαυμαστοὺς πολύν χρόνον διαβεβιωκότι, οὐ μόνον τῷ μηδέποτ' ἐγκαταλείπειν, 15 μηδ' ἐν τῷ ἐσχάτω γε χρόνω τῆς ἡλικίας (καίπερ ὂν μέγα τοῦτό γε), άλλ' ὅτι καὶ ἡ τοῦ καλῶς βεβιωμένου βίου ξύνεσις καὶ τῶν εὖ πεπραγμένων ανάμνησις ήδίστη οδσα τυγχάνει.

Έγωγε οὖν Κόιντον Μάξιμον, τὸν Τάραντα ἀνειληφότα, γέροντα 10 μειράκιον ὢν ὥσπερ τινὰ ἡλικιώτην ἐφίλουν· ἦν γὰρ ἐν ἐκείνω τἀνδρὶ 20 σεμνότης ἐκ φιλοφροσύνης εὖ μάλα ἡδυνομένη, οὐδέ τι τὸ γῆρας τὸν τρόπον ἡλλοίωσεν. καίτοι γ' αὐτὸν θεραπεύειν ἠρξάμην πρεσβύτην μὲν κομιδῆ μήπω ὅντα, ἡλικία γε μὴν ἤδη προβεβηκότα. ἐνιαυτῷ γὰρ μετὰ τὴν ἐμὴν γένεσιν ὕπατος ἀπεδείχθη τὸ πρῶτον· σὰν αὐτῷ δὲ τέταρτον ὑπατεύοντι νεανίσκος ὢν στρατιώτης εἰς Καπύην ἀπῆλθον, ἔτει δὲ πέμπτω υπατρατηγὸς ἀπεδείχθην, ἢν ἀρχὴν ἦρξα Τυδιτάνου καὶ Κεθήγου ὑπατευόντων, ἡνίκα κεῖνος γέρων κομιδῆ ὢν εἰσηγητὴς γίνεται Κινδικοῦ νόμου περὶ δωρεῶν καὶ χαρίτων. οὖτος δὲ καὶ πολέμους, πρεσβύτης ὢν ἐμφανῶς, Ϣς τις τῶν νεωτέρων ἐπολέμει, καὶ ἄννίβαν σκιρτῶντα νεανισιός ψησιν·

έχ om. $\mathbf{0}$ | ήδυνομένη] ήδομένη (in mg. ηρτυμένη) \mathbf{P} || 21 γε MV || 22 ήλιχία — προβεβηκότα om. $\mathbf{BBrHLvMP}$ (in mg. add. \mathbf{BBrHM}) || 23 ἀνεδείχθη \mathbf{BLP} || 24 τέταρτον] δεύτερον \mathbf{CGOQ} (in mg. τέταρτον \mathbf{C}) om. Ma || 25 ἔτη \mathbf{LVOQ} ἔτι \mathbf{BPP} ἔτος Ma ἔτί \mathbf{L} | πέμπτον \mathbf{CGMaQ} | είτα $\mathbf{BLvMMaPQ}$ || 26 Τουδιτάνου \mathbf{d} || 27 ἐκεῖνος \mathbf{MMaV} | ὧν κομιδῆ \mathbf{Ma} | κιντικοῦ \mathbf{P} κιντυκοῦ \mathbf{Rae} || 28 γίνεται \mathbf{C} || 29 ήδη om. \mathbf{MaO}

2 μέν, $\check{\omega}$ κάτων iteravit $\mathbf{T} \parallel \mathbf{7}$ αν $\mathbf{\alpha}$ $\mathring{\omega}$ ν $\mathbf{T} \parallel \mathbf{12}$ σκηπίων $\mathbf{T} \parallel \mathbf{13}$ δήτω $\mathbf{T} \parallel \mathbf{14}$ διαβεβαικότι $\mathbf{T} \parallel \mathbf{15}$ τ $\check{\omega}$ $\mathbf{\alpha}$ τ $\check{\sigma}$ $\mathbf{T} \parallel \mathbf{25}$ ὕστερον iteravit posteague expunxit \mathbf{T}

THEODORVS GAZA

πολλὰ δὲ δηθύνων εἶς χρήματα πάντα σαώζει. τῷ γὰρ πρὸ θρύλλων ἡμὴ σωτηρία ἔσκε. τοῦ δὴ καὶ κλέα νῦν ἀνὰ λαοὺς πάμμεγα λάμπει.

11 Τάραντα δὲ ὅση μὲν ἐγρηγόρσει, οἵα δὲ εὐβουλία γρησάμενος ἀνειλήφει. ότε δη παρόντος κάμου Σαλινάτωρι, δς της πόλεως έαλωκυίας έπὶ την 5 άκραν κατέφυγε, σεμνυνομένω καὶ λέγοντι· 'έμοῦ συμπράσσοντος, & Κύιντε Φάβιε, Τάραντα ἀνέλαβες', 'άληθέστατα', ἔφη γελάσας, 'εὶ γὰρ σὺ μὴ ἀπέβαλες, οὐκ ἂν ἔγωγε ἀνέλαβον.' οὐδὲ μὴν ὅ γ' ἐν ὅπλοις ὑπέρτερος ών η έν τηβέννω δοκεί, ός γε ύπατεύων τὸ δεύτερον, Σπυρίου Καρβιλίου τοῦ συνάρχοντος ἄγοντος ήσυχίαν, Γαίω Φλαμινίω δημαρχοῦντι, 10 καθ' όσον οἶός τε ην, ἐνέστη διαιροῦντι κατ' ἄνδρα την Πικηνίδα καὶ Γαλατικήν χώραν εναντία τῷ τῆς βουλῆς ἀξιώματι, μάντις τε ὢν τῶν έπ' οἰωνοῖς θαρρῶν ἔφασκεν, ώς, ὅσα μὲν ἐπὶ σωτηρία τῆς πολιτείας πράσσεται, ἀρίστοις οἰωνοῖς ταῦτα πράσσοιτο, ὅσα δ' ἐναντία τῆ πολι-12 τεία φέρεται, καὶ τοῖς οἰωνοῖς ὅτι ταῦτα φέροιτο ἐναντία. πολλὰ μὲν τοίνυν 15 τῶν λαμπροτάτων ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτω κατανενόηκα, θαυμαστότερον δὲ οὐδὲν ἢ ὅπως τὴν τελευτὴν ἤνεγκε Μάρκου τοῦ υἱέος, ἀνδρὸς τῶν ἐνδόξων τε καὶ ὑπατικῶν. διὰ χειρὸς δὲ ἡμῖν τὸ ἐγκώμιον, ὅπερ ἀναγινώσκοντες τίνα οὐχ ὑπερφρονοῦμεν τῶν ἐκ τρίβωνος φιλοσόφων; οὐδ' ἄρα κεῖνός γε έν τω έμφανει μόνον κάν τοις όφθαλμοις των πολιτών μέγας, άλλά καί 20 ένδον τε καὶ οἴκοι βελτίων ἦν. οἶος μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ, οἶα δὲ παραγγέλματα, ὅση δὲ γνῶσις πραγμάτων ἀργαίων, οία δὲ νομίμου καὶ μαντικῆς ἐπιστήμη. πολλοὶ ἔτ' ἐν αὐτῷ λόγοι ἦσαν ὡς γ' ἐν ἀνδρὶ 'Ρωμαίω· καὶ πάντας διὰ μνήμης οὐ μόνον τοὺς οἰκείους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀλλοφύλους είχε πολέμους, οδ τῶν λόγων οὕτως ἐγὼ πρὸς ἐπιθυμίαν τέως ἀπέλαυον, 25 ώσπερ εί πάλαι προύμαντευόμην τὸ νῦν ἀποβεβηκὸς τοῦτο, μηκέτ' ἄν είναι μηδένα κείνου γε ἀπεσβηκότος, παρ' οδ μανθάνειν οίός τ' αν είην. Πρὸς δὴ τί ταῦθ' οὕτως ὑπὲρ Μαξίμου πολλά; ὅτι ὁρᾶτε δήπου, ὡς οὐ θεμιτόν φάναι τὸ τοιούτον γῆρας ἄθλιον γεγονέναι. άλλ' οὐ πάντες Σκιπίωνες ή Μάξιμοι είναι δύνανται, ώστε πόλεων άλώσεις, ώστε πεζομα- 30 χίας τε καὶ ναυμαχίας, ώστε πολέμους σφίσι διαπεπολεμημένους, ώστε

1 supra δηθύνων add. βραδύνων LvP | σώζει Ma || 2 προθρύλλων CG (in mg. πρὸ θρύλλων C) προθρήλλων cde | σωτηρίη Edd. (practer Hess) || 3 πάμμε U || 4 ἀναλήφει BLν ἀναλήφει L || 6 σεμνηνομένω C | συμπράττοντος Ma || 7 εἰ om. U || 8 σὐ om. R Edd. (practer Hess) | ἀπέλαβες LP | τοῖς ὅπλοις MV || 9 γε om. GMaO | σπυρίου BBrHLνMP σπορίου cett. Hess (σπουρίου L Goez) || 11 οἰον τ' ἤν Ma | ἐνέστι CFGMaO ἀντέστη R Hess ἐνέστι Q ἀνέστη Lac om. P || 12 τε FR Goez Hess om. cett., Edd. || 13 οἰωνεῖς LvP οἴων εἰς B οἰωνῷς L | ὡς] καὶ R Edd. (practer Hess) | πολιτείας] σωτηρίας CGMaO Q (in mg. πολιτείας C) πόλεως (in mg. πολιτείας) F || 14 δὲ GP || 16 τούτως CGMaO Q U τῷδε cett., Edd. || 17 οὐθὲν

CICERONIS DE SENECTVTE 10-13

πολλὰ δὲ δηθύνων εἶς χρήματα πάντα σαώζει. τῷ γὰρ πρὸ θρύλλων ήμὴ σωτηρίη ἔσκε. τοῦ δὴ καὶ κλέος νῦν ἀνὰ λαοὸς πάμμεγα λάμπει.

Τάραντα δ' ἄρα ὅση μὲν ἐγρηγόρσει, οἵα δ' εὐβουλία ἀνείληφεν. ὅτε δὴ 11 5 κάμοῦ ἀκούοντος Σαλινάτωρι, δς τῆς πόλεως άλούσης ἐπὶ τὴν ἄκραν κατέφυγε, σεμνυνομένω καὶ λέγοντι έμοῦ ξυμπράττοντος, ὧ Κόιντε Φάβιε, Τάραντα ἀνέλαβες', 'άληθέστατα', ἔφη γελάσας, 'εὶ γὰρ σὰ μή ἀπέβαλες, οὐκ ἄν ἔγωγε ἀνέλαβον.' οὐδὲ μὴν ὅδ' ἐν ὅπλοις ὑπέρτερος ἢ έν τηβέννω, ός γε ζύπατεύων τὸ δεύτερον), Σπορίου Καρβιλίου τοῦ συν-10 άργοντος ζάγοντος ήσυγίαν , Γαΐω Φλαμινίω δημαγωγούντι, καθ' όσον οίός τε ήν, ἐνέστη διαιροῦντι κατ' ἄνδρα τὴν Πικηνίδα καὶ Γαλατικὴν χώραν έναντία τῷ τῆς βουλῆς ἀξιώματι, μάντις τε ὢν τῶν ἐπ' οἰωνοῖς θαρρών έφασκεν, ώς, όσα μεν επί σωτηρία της πολιτείας πράττεται, άρίστοις ολωνοῖς ταῦτα πράττοιτο, ὅσα δ' ἐναντία τῆ πολιτεία φέρεται, καὶ 15 τοῖς οἰωνοῖς ὅτι ταῦτα φέροιτο ἐναντία, πολλὰ μὲν τοίνυν τῶν λαμπροτά- 12 των εν τῷ ἀνδρὶ τούτω κατανενόηκα, θαυμαστότερον δὲ οὐδὲν ἢ ὅπως τὴν τελευτὴν ἤνεγκε Μάρκου τοῦ υξέος, ἀνδρὸς τῶν ἐνδόξων τε καὶ ὑπατικῶν. πρὸ χειρῶν ἡμῖν γε τὸ ἐγκώμιον : ὅπερ ἀναγινώσκοντες τίνα οὐχ ὑπερφρονοῦμεν τῶν φιλοσόφων; οὐδ' ἄρ' ἐκεῖνος ἐν τῷ ἐμφανεῖ μόνον κἀν τοῖς 20 δφθαλμοῖς τῶν πολιτῶν μέγας, ἀλλ' ἐξοχώτερος ἔνδον τε καὶ οἴκοι. οἶος μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ, οἶα δὲ παραγγέλματα, ὅση δὲ γνῶσις ἀρχαίων πραγμάτων, οία δ' ἐπιστήμη μαντικοῦ νομίμου. πολλοὶ ἐν αὐτῷ λόγοι ὡς ἐν ανδρί 'Ρωμαίω · καὶ πάντας διὰ μνήμης είχεν οὐ μόνον τοὺς οἰκείους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀλλοτρίους πολέμους. οὖ τῶν λόγων οὕτως ἐγὼ πρὸς ἐπιθυμίαν 25 τέως ἀπέλαυον, ὥσπερ εἰ προύμαντευόμην, δ ἀποβέβηκε, μηκέτ' ἂν εἶναι μηδένα ἐκείνου γε ἀπεσβηκότος, ὑφ' οὖ μανθάνειν οἶός τε ἂν εἴην.

Πρὸς δὴ τί ταῦθ' οὕτως ὑπὲρ Μαξίμου πολλά; ὅτι ὁρᾶτε δήπου, ὡς 13 οὐ θεμιτὸν φάναι τὸ τοιοῦτο γῆρας ἄθλιον γεγονέναι. ἀλλ' οὐ πάντες Σκιπίωνες ἢ Μάξιμοι εἶναι δύνανται, ὥστε πόλεων άλώσεις, ὥστε πεζο-30 μαχίας τε καὶ ναυμαχίας, ὥστε πολέμους σφίσιν αὐτοῖς διαπεπολεμημέ-

OU || 19 έκ] ἐν U | κἀκεῖνος BLvP ἐκεῖνος MV || 20 κᾶν BCG || 22 καὶ μαντικῆς] μαντικοῦ Edd. || 23 γ' om. CMV || 25 ἀπέλαβον BCGLν Ma OPU (in mg. ἀπέλανον C) ἀπέλαβον LQ || 26 μηκέτ' Ma O μηκέτι cett., Edd. || 27 γε om. GM | ἀποβεβηκότος (in mg. ἀπεσβηκότος) C ἀπεσβυκότος Edd. (praeter Hess) || 28 τί om. C || 29 τοιοῦτο BBc Br Goez | γεγονέναι] εἶναι P || 30 $\mathring{\eta}$] καὶ (sed supra legitur $\mathring{\eta}$) M || 30-31 ὤστε - ναυμαχίας om. CU (in mg. add. C) || 31 τε om. GO | πολέμον P

2 ἔσχε $\mathbf{T} \parallel \mathbf{8}$ ἀπέλαβες $\mathbf{T} \parallel \mathbf{9}$ τηβένω $\mathbf{T} \parallel \mathbf{ex}$ α supplevi \parallel καβιλίου $\mathbf{T} \parallel \mathbf{11}$ καθ' $\mathbf{T} \parallel \mathbf{12}$ τῶν α τῶ $\mathbf{T} \parallel \mathbf{13}$ ταῦτα ἔφασκεν \mathbf{T} (sed ταῦτα lineola deleta est) $\parallel \mathbf{18}$ χείρον $\mathbf{T} \parallel \mathbf{20}$ ἀξωγότερος ἔντον $\mathbf{T} \parallel \mathbf{25}$ ὅπερ $\mathbf{T} \parallel \mathbf{προύμαντεύομεν} \mathbf{T} \parallel \mathbf{29}$ σκηπίωνες \mathbf{T}

ἐπινικίους πομπὰς ὕστερόν ποτε ἐνθυμεῖσθαι. ἀλλὰ μήν ἐστι καὶ βίου καθαρῶς καὶ ἡσύχως καὶ χαριέντως διηνυσμένου γῆρας ἐλαφρὸν καὶ εὐάρεστον, οἰον τὸ Πλάτωνος πυνθανόμεθα, δς πρώτω καὶ ὀγδοηκοστῷ ἐτελεύτησεν ἔτει, οἰον τὸ Ἰσοκράτους, δν τετάρτω καὶ ἐνενηκοστῷ ἔτει φασὶ γεγραφέναι τὸν Πανηγυρικὸν ἐπιγραφόμενον λόγον, πέντε δὲ μετὰ ταῦτα ἔτη ἐπιβιῶναι· οὖ ὁ διδάσκαλος Γοργίας ὁ Λεοντῖνος ἔτη ἑπτὰ καὶ ἑκατὸν διετέλεσεν οὐδέ τι τῆς αὐτοῦ σπουδῆς καὶ τοῦ ἔργου ἔληξεν οὐδεπώποτε· δς καὶ ἐρωτώμενος, τί ποτε ἐπὶ τοσοῦτον χρονίζειν ἐν τῷ βίω ἐθέλοι, 'οὐδέν', ἔφη, 'ἔχω αἰτιᾶσθαι τὸ γῆρας'. λαμπροτάτη ἀπόκρισις καὶ 14 ἀνδρὸς ἀξία σοφοῦ. τὰς γὰρ σφετέρας κακίας οἱ ἀμαθεῖς καὶ τὰς σφῶν 10 αἰτίας ἐπὶ τὸ γῆρας μετάγουσιν· οἰόν τι αὐτὸς οὐκ ἐποίει, οὖ νῦν μνείαν πεποίημαι, Έννιος, ἀλλ'

ήύθ' ἵππος τ' ἄλκιμος, δς πύματον διὰ χῶρον Ζηνὸς Ὁλύμπια πατρὸς πολλάκις ἤρετ' ἄεθλα, νῦν κρατερῷ δεδμημένος εδ μάλα γήραῖ εὕδει.

15

Ιππου δὲ ἰσχυροῦ καὶ Ὁλυμπιονίκου γήρα τὸ ἑαυτοῦ παραβάλλει. τούτου δὲ καὶ ὑμεῖς μεμνῆσθαι εὖ ἔχοιτε ἄν · ἐνάτῳ γὰρ καὶ δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν Τίτος Φλαμίνιος καὶ Μάρκος Αττίλιος ὅπατοι ἀπεδείχθησαν · αὐτὸς δὲ ἐπὶ Σκηπίωνος ὑπάτου καὶ Φιλίππου τὸ δεύτερον ὑπατεύοντος ἐτελεύτησεν, ἐπειδὴ ἐγὰ πέντε καὶ ἐξήκοντα ἔτη γεγονὰς εὐφώνως το καὶ εὐτόνως τὸν Οὐοκώνειον νόμον εἰσηγησάμην. ἑβδομηκοντούτης δὲ γενόμενος (ἐπὶ τοσοῦτο γάρ τοι βεβίωκεν Έννιος) οὕτως ἔφερε δύο τὰ μέγιστα νομιζόμενα φορτία, πενίαν καὶ γῆρας, ὥστε σχεδόν τι ἐπὶ τούτοις καὶ ἡδόμενος φαίνεσθαι.

- 15 Όσα γε γάρ τοι σκοπούμενος έγὼ καὶ περιβάλλων τῷ νῷ εὐρίσκω ὅτι 25 τέτταρές εἰσιν μάλιστα αἰτίαι, δι' ᾶς ἂν δόξειεν ἄθλιον τὸ γῆρας· μία μὲν ὅτι τῶν πρακτέων ἀφίστησιν· έτέρα δ' ὅτι ἀσθενέστερον ἀπεργάζεται τὸ σῶμα· τρίτη δ' ὅτι πασῶν σχεδόν τι ἀποστερεῖ τῶν ἡδονῶν· τετάρτη δ' ὅτι οὐ πόρρω θανάτου ἐστί. τούτων δὲ δή, εὶ δοκεῖ, τῶν αἰτιῶν ὁπόση ἐκάστη καὶ ὅσον εὔλογός ἐστι, θεασώμεθα.
- 6 Τῶν πρακτέων ἀπάγει τὸ γῆρας. τῶν ποίων; ἢ τῶν ὅσα νεότητι πράσσεται καὶ ἰσχύι; ἄρ' οὖν οὐδὲν χρῆμα πρεσβυτικόν ἐστιν, ὅπερ ἄν, καίτοι σώμασιν ἀσθενέσι, ψυχῆς μέντοι ῥώμη ὑπουργηθείη; οὐδὲν ἄρα οἱ περὶ

¹ ποτ' Ma | ἄλλα BLV || 5 λόγον οπ. CU || 6 ταῦτα οπ. V | ἀποβιῶναι GMaO || 7 πώποτε Ma || 9 ἐθέλει P | ἔχω, ἔφη Edd. || 11 νῦν οπ. CGMaO QU (in mg. add. C) || 12 πεποίηται CHMaOU Edd. (praeter Hess) || 13 ἡύθ' MV ἤυτε LvMaOPQ ἡῦτ' cett., Hess || 16 δὲ BcCGO QU δὴ Ma ὅδε cett., Hess | τούτου] τοῦ τε F || 19 ὑπατεύοντες P || 20 εὐφρόνως (in mg. εὐφώνως) G εὐφώνος G εἰν G G εἰν G G εἰν G G G εἰν G εἰν G εἰν G εἰν G G εἰν G εἰν G εἰν G εκν G εκν G εκν G εἰν G εκν G εκν

CICERONIS DE SENECTVTE 13-15

νους, ὥστ' ἐπινίκια ὕστερόν ποτε ἐνθυμεῖσθαι. ἀλλὰ μήν ἐστι καὶ βίου καθαρῶς καὶ ἡσυχίως καὶ χαρίεντως διηνυσμένου γῆρας ἐλαφρὸν καὶ εὐάρεστον, οἶον τὸ Πλάτωνος παρειλήφαμεν, δς ἔτει πρώτω καὶ ὀγδοηκοστῷ γράφων ἐτελεύτησεν, οἶον τὸ Ἰσοκράτους, δν τὸν Παναθηναϊκὸν ὁ ἐπιγραφόμενον λόγον ἔτει τετάρτω καὶ ἐνενηκοστῷ φασὶ γεγραφέναι, πέντε δὲ μετὰ ταῦτα ἐπεβίωσεν ἔτη· οὖ ὁ διδάσκαλος Γοργίας ὁ Λεοντίνος ἔτη ἑπτὰ καὶ ἑκατὸν διετέλεσεν οὐδέ τι τῆς αὐτοῦ σπουδῆς καὶ τοῦ ἔργου ἔληξεν οὐδεπώποτε· δς ἐρωτώμενος, τί ποτ' ἐπὶ τοσοῦτον χρονίζειν ἐν τῷ βίω ἐθέλοι, 'οὐδέν', ἔφη, 'ἔχω αἰτιᾶσθαι τὸ γῆρας'. λαμπροτάτη ὁ ἀπόκρισις καὶ ἀνδρὸς ἀξία σοφοῦ. τὰς γὰρ ἰδίας κακίας οἱ ἀμαθεῖς καὶ 14 τὰς ἑαυτῶν αἰτίας ἐπὶ τὸ γῆρας μετάγουσι· τὸ δ' οὐκ αὐτὸς ἐποίει, οὖ νῦν μνείαν πεποίημαι, Έννιος·

ηύτε ΐππος τ' άλκιμος, δς πύματον διὰ χῶρον Ζηνὸς Ὁλύμπια πατρὸς πολλάκις ἤρετ' ἄεθλα, νῦν κρατερῷ δεδμημένος εδ μάλα γήραῖ εὕδει.

15

『ππου ἐσχυροῦ καὶ Ὁλυμπιονίκου γήρα τὸ ἑαυτοῦ παραβάλλει. τούτου δὲ καὶ ὑμεῖς ἔχετε μεμνῆσθαι καλῶς ἐνάτῳ γὰρ καὶ δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν Τίτος Φλαμίνιος καὶ Μάρκος Ἀκτίλιος ὕπατοι ἀπεδείχθησαν αὐτὸς δὲ Σκηπίωνος καὶ Φιλίππου αὖθις ὑπατευόντων ἐτελεύτος τησεν, ἐπειδὴ ἐγὼ πέντε καὶ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη φωνῆ μεγάλη καὶ πλευρῶν εὐπορία τὸν Οὐοκωνικὸν νόμον εἰσηγησάμην. ἑβδομηκοντούτης δὲ γενόμενος (ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ βεβίωκεν Ἔννιος) οὕτως ἔφερε δύο τὰ μέγιστα νομιζόμενα φορτία, πενίαν καὶ γῆρας, ὥστε σχεδόν τι ἐπὶ τούτοις καὶ ἡδόμενος φαίνεσθαι.

Σκοπῶν γάρ τοι καὶ συμβάλλων τῷ νῷ τέτταρας μάλιστα αἰτίας εύρί- 15 σκω, καθ' ᾶς ἄν τὸ γῆρας δόξειεν ἄθλιον· μίαν μὲν ὅτι τῶν πρακτέων πραγμάτων ἀφίστησιν· ἐτέραν δ' ὅτι ἀσθενέστερον τὸ σῶμα ποιεῖ· τρίτην δ' ὅτι πασῶν σχεδόν τι τῶν ἡδονῶν ἀποστερεῖ· τετάρτην δ' ὅτι οὐ πόρρω θανάτου ἐστί. τούτων δέ, εὶ δοκεῖ, τῶν αἰτιῶν ὁπόση ἐκάστη καὶ ὅσον εὔλογός ἐστι, θεασώμεθα.

Τῶν πρακτέων πραγμάτων ἀπάγει τὸ γῆρας. τῶν ποίων; ἢ τῶν ὅσα ϵ νεότητι καὶ ἰσχύι πράττεται; ἄρ' οὖν οὐδὲν χρῆμα πρεσβυτικόν ἐστιν, ὅπερ καὶ σώμασιν ἀσθενέσι, ψυχῆ μέντοι ὑπουργηθήσεται; οὐδὲν ἄρα

Hess om. cett., Edd. || 26 μάλιστα om. MV | μίαν G Edd. (praeter Hess) || 27 ἐτέραν GMa O Q R Edd. (praeter Hess) || 28 τρίτην Ma Edd. (praeter Hess) || τετάρτην Edd. (praeter Hess) || 29 δὲ om. Ma O | δή om. R Edd. (praeter Hess) || 30 ἔκάτη U || 31 τῶν¹] ὧν GMa O | πράττεται V πράθαιται U || 32 ἰσχύι FMMa O Ud Hess ἰσχύει cett. | ἐστιν om. Edd. (praeter Hess)

4 παναθιναικόν Τ || 19 σκηπίονως Τ || 32 πρεσβυτηκόν Τ

Κύιντον Μάξιμον ἔπρασσον, οὐδὲν οἱ περὶ Λεύκιον Παῦλον, τὸν σὸν μὲν πατέρα, ὡ Σκιπίων, κηδεστὴν δὲ τοῦ ἐμοῦ υἱέος, ἀνδρὸς ἀρίστου, οἷ τ' ἄλλοι γέροντες, Φαβρίκιοι, Κούριοι, Κορύγκανοι, ὅτε τῆς πολιτείας εὐβου16 λία καὶ ἀξιώματι προεστήκεσαν, οὐδὲν ἔπρασσον; ἀλλὰ μὴν τῷ Ἀππίου Κλαυδίου γήρα προσῆν καὶ τυφλὸν εἶναι· ἀλλ' ὅμως ὅ γε, ψήφω τῆς 5 συγκλήτου εἰς εἰρήνην τῷ Πύρρω ἀποκλινούσης καὶ σπένδεσθαι βουλομένης, οὐκ ἀπώκνησε φάναι, ἄπερ Ἔννιος ἔπεσι διεξέρχεται φράζων·

ποῖ φρένες ύμῶν, αἶς ἦν ἀστεμφῶς πάρος ἴσχειν, αἶψά γε δὴ ταύτην ἄφρονα τράφθεν μάλ' ἀταρπόν;

καὶ τάλλα λίαν σεμνῶς · δῆλα μὲν οὖν ύμῖν καὶ τὰ ἔπη · σώζεταί γε μὴν 10 έτι καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ Ἀππίου, καὶ ταῦτ' ἔπρασσεν ἐκεῖνος ἔτει ἑβδόμω καὶ δεκάτω ἀπὸ τῆς δευτέρας ὑπατείας, ἐπειδὴ μεταξὺ ταῖν δυαῖν ὑπατείαιν έτη διαγένοιτο δέκα καὶ τιμητής πρὸ τῆς προτέρας ὑπατείας ἀποδειχθείη· όθεν δή καὶ ἔστι μαθεῖν, ώς πάντως πρεσβύτης αὐτὸς εἴη έπὶ τοῦ πρὸς Πύρρον πολέμου · ταυτὶ μέντοι παρὰ τῶν πατέρων οὕτω που 15 17 παρειλήφαμεν. τοιγάρτοι οὐδὲν ἐπιφέρουσιν οἱ τὸ γῆρας ἀμφὶ τὰ πρακτέα μή φάσκοντες διατρίβειν . ὅμοιοί τε τυγγάνουσιν ὄντες, ὥσπερ εἴ τις τὸν κυβερνήτην μηδέν πράσσειν έν τῷ πλῷ λέγοι, ἐπειδὰν τῷν μὲν ἄλλων οί μέν τούς ίστούς ἀναρριχῶνται, οἱ δὲ διὰ τῶν καταστρωμάτων τρέχωσιν, έτεροι δέ τινες ανιμώνται τον άντλον, δ δὲ τὸ πηδάλιον κατέχων ἐπὶ πρύ- 20 μνης καθ' ήσυγίαν καθέζηται · μηδέν ποιών ών οί νέοι, άλλά πολύ δή μείζω τε καὶ κρείσσω ποιεῖ, οὐ γὰρ ἰσγύι ἢ τάγει ἢ ὀξύτητι σωμάτων τὰ μεγάλα τῶν πραγμάτων κατασκευάζεται, ἀλλ' εὐβουλία καὶ γνώμη καὶ άξιώματι, ὧν τὸ γῆρας οὐχ ὅπως ἐστὶν ἐνδεές, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιδόναι εἰς 18 ταῦτα πέφυκεν. εἰ μὴ ἴσως ἐγώ, δς καὶ στρατιώτης καὶ χιλίαρχος καὶ 25 πρεσβευτής καὶ υπατος πολλαῖς ιδέαις πολέμων ωμίληκα, νῦν παντὸς ἔργου δμῖν πεπαῦσθαι δοκῶ, ὅτε οὐ πολεμῶ ἔτι πολέμους. ἀλλὰ γὰρ άττα δεῖ πρᾶξαι τῆ συγκλήτω προγράφω καὶ ὅπως τῆ Καργηδόνι κακῶς ήδη έχ πολλοῦ διανοουμένη ἐποίσομεν πόλεμον, πολὺ πρότερον ἀπαγγέλλω · δι ' ην έγωγε οὐ παύσομαι δεδιώς, πρὶν τὸ σύμπαν ἐκκεκομμένην αἰσ- 30 19 θέσθαι. δ δή τρόπαιον σοί ταμιεύσαιντο οί ἀεὶ ὅντες θεοί, ὧ Σκιπίων, ὡς αν τα λείψανα μεταδιώξης τοῦ πάππου οὖ τῆ μὲν τελευτῆ τρίτον καὶ

1 λεύβιον \mathbf{BrLvP} λεύβιον \mathbf{HU} | μὲν om. \mathbf{COPR} μέντοι \mathbf{L} || 3 χορούγχανοι \mathbf{GR} \mathbf{Edd} . || 4 ἔπρασσσον \mathbf{V} | τῷ τοῦ \mathbf{LLvP} || 6 βουλομένοις \mathbf{BLv} (-μένος \mathbf{U} -μένος \mathbf{L}) || 8 ἴσχειν] ἔχειν \mathbf{R} || 9 γε] δὲ \mathbf{MV} (om. \mathbf{R}) | ἄφρονα om. \mathbf{C} | ante ἄφρονα transposuit μάλ \mathbf{R} || 10 ὑμῖν (ἡμῖν \mathbf{M}) καὶ τὰ ἔπη] καὶ ὑ. τὰ ἔπη $\mathbf{BLLvMaP}$ (ὑμῖν om. \mathbf{Ma}) καὶ τὰ ἔπη ὑ. \mathbf{Be} \mathbf{Hess} || 11 ἔτι om. \mathbf{R} \mathbf{Edd} . || 12 ταῖς \mathbf{LM} (in \mathbf{mg} . ταῖν \mathbf{L}) | δυεῖν $\mathbf{BBrFGLLvMPa}$ \mathbf{Hess} || 13 προτέρας] δευτέρας \mathbf{LvP} || 15 μέν τι \mathbf{BLvP} || 16 ἀμφὶ] ἐπὶ \mathbf{GR} \mathbf{Edd} . || 17 τυγχάνουσι \mathbf{U} || 18 λέγει \mathbf{d} || 20 τὸ om. \mathbf{M} || 21 δὴ om. (sed add.

CICERONIS DE SENECTVTE 15-19

οί περὶ Κόιντον Μάξιμον ἔπραττον, οὐδὲν οί περὶ Λεύκιον Παῦλον, τὸν σὸν μέν, ὡ Σκιπίων, πατέρα, κηδεστὴν δὲ τοῦ ἐμοῦ υίέος, ἀνδρὸς ἀρίστου, οῖ τ' ἄλλοι γέροντες, Φαβρίκιοι, Κούριοι, Κορύγκανοι, ὅτε πολιτείας εὐβουλία καὶ ἀξιώματι προεστήκεσαν, οὐδὲν ἔπραττον; καὶ μὴν τῷ 16 5 Αππίου Κλαυδίου γήρα προσῆν καὶ τυφλὸν είναι ἀλλ' ὅμως ὅ γε, ψήφω τῆς συγκλήτου ἀποκλινούσης εἰς εἰρήνην τῷ Πύρρω καὶ σπονδὰς ποιήσασθαι βουλομένης, οὐκ ὤκνησε φάναι, ἅπερ Ἐννιος ἔπεσι διεξέρχεται λέγων.

ποῖ φρένες ὑμῶν, αίς ἦν ἀστεμφῶς πάρος ἴσχειν, αίψά γε δὴ ταύτην ἄφρονα τράφθεν μάλ' ἀταρπόν;

καὶ τἄλλα πάνυ σεμνῶς · δῆλα μὲν γὰο ὑμῖν καὶ τὰ ἔπη · σώζεταί γε μὴν ἔτι καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ Ἀππίου. καὶ ταῦτα ἔπραξε κεῖνος ἔτει έβδόμω καὶ δεκάτω ἀπὸ τῆς ἐτέρας ὑπατείας, ἐπειδή μεταξὸ ταῖν δυαῖν ὑπατείαιν έτη διαγένοιτο δέκα καὶ τιμητής πρὸ τῆς προτέρας ὑπατείας ἀποδειχθείη: 15 έξ ων δή καὶ ἔστι μαθεῖν, ως πάντως πρεσβύτης αὐτὸς εἴη ἐπὶ τοῦ Πύρρου πολέμου · ταυτὶ μέντοι παρὰ τῶν πατέρων οὕτω που παρειλήφαμεν. τοιγάρτοι οὐδὲν ἐπιφέρουσιν οἱ τὸ γῆρας ἀμφὶ τὰ πρακτέα τῶν πραγμά- 17 των διατρίβειν μὴ φάσκοντες: ὅμοιοί τε τυγγάνουσιν ὄντες, ὡς εἴ τις τὸν κυβερνήτην μηδὲν πράσσειν ἐν τῷ πλῷ λέγοι, ἐπειδὰν τῶν μὲν ἄλλων οί 20 μεν τούς ίστούς ἀναβαίνωσιν, οί δε διὰ τῶν καταστρωμάτων τρέχωσιν, άλλοι δὲ τὸν ἄντλον ἀρύπτωσιν, ἐκεῖνος δὲ τὸ πηδάλιον κατέχων καθ' ήσυγίαν ἐπὶ πούμνης καθέζηται · μηδὲν ποιῶν ὧν οί νέοι, ἀλλὰ πολὸ δήπου μείζω τε καὶ κρείσσω ποιεῖ. οὐ γὰρ ἰσγύι ἢ τάγει ἢ ὀξύτητι σωμάτων τὰ μεγάλα τῶν πραγμάτων κατασκευάζεται, ἀλλ' εὐβουλία καὶ γνώμη καὶ 25 άξιώματι, ὧν τὸ γῆρας οὐγ ὅπως ἐστὶν ὀρφανόν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιδόναι εἰς ταῦτα πέφυχεν, εἰ μὴ ἴσως ἐγώ, δς καὶ στρατιώτης καὶ γιλίαργος καὶ 18 πρεσβευτής καὶ ὅπατος πολλαῖς πολέμων ἰδέαις ὡμίλησα, νῦν ὑμῖν πεπαῦσθαι δοχῶ, ἐν ὧ πολέμους ἔτι οὐ πολεμῶ · ἀλλὰ γὰο ἄττα δεῖ πρᾶξαι τῆ συγκλήτω προγράφω καὶ ὅπως τῆ Καργηδόνι κακῶς ἤδη ἐκ πολλοῦ 30 διανοουμένη πόλεμον ἐποίσομεν, πολὺ πρότερον ἀπαγγέλλω · δι' ἢν ἔγωγε οὐ παύσομαι δεδιώς, πρὶν αὐτὴν τὸ σύμπαν ἐκκεκομμένην αἰσθέσθαι. δ δὴ 19 τρόπαιον σοὶ ταμιεύσαιντο οἱ ἀεὶ ὄντες θεοί, ὧ Σκιπίων, ὡς ἂν τὰ λείψανα τοῦ σοῦ πάππου μεταδιώξης οὖ τῆ μὲν τελευτῆ τρίτον καὶ τριακοστὸν

in mg.) M \parallel 22 $l\sigma\chi\psi\epsilon\iota$ BrLP Edd. (praeter Hess) $\mid \sigma\omega\mu\acute{a}\tau\omega\nu$ om. C $\sigma\acute{\omega}\mu\dot{a}\tau\sigma\varsigma$ Ma \parallel 22 - 23 $\tau \grave{a} - \pi\rho a\gamma\mu\acute{a}\tau\omega\nu$ om. GMaOQU \parallel 23 κατασκευάζετα R \parallel 27 πολεμ $\tilde{\omega}$] πολέμων U \parallel 29 ποιήσομεν V d $\acute{\epsilon}\pi$ οιήσομεν P $\sigma\acute{\omega}$ ποιήσομεν M $\mid \dot{a}\pi a\gamma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\omega$ BBrFGLLV PQU \parallel 30 α $l\sigma\partial$ α $l\sigma\partial$ αι U \parallel 31 ταμιεύσαντο ee Goez \mid οl om. P l σκηπlαων T \parallel 5 τυφλlω T \parallel 21 lανθλον T \parallel 24 lαλλlα T \parallel 30 lαστερον T \parallel 31 lαντlο T \parallel

32 σκηπίων Τ | 33 μεταδιωξήσις Τ

10

τριακοστὸν ἔτος τουτί, τὴν μνήμην δ' ἐκείνου τἀνδρὸς ἄπας δ ἐπιὼν διαδέξεται χρόνος. ἐνιαυτῷ γὰρ πρὸ τῆς ἐμῆς τιμητείας τὸν βίον κατέστρεψεν, εννέα έτεσι μετά την εμήν υπατείαν, επειδή υπατος αυθις έμου ύπατεύοντος ἀναρρηθείη. μὴ οὖν αὐτῶ, εἰ εἰς ἔτος έχατοστὸν διεβίω, τοῦ γήρως ἂν μετεμέλησεν; μὰ Δί', οὐ γὰρ ἐκδρομαῖς ἢ πηδήμασιν οὐδὲ πόρ- 5 ρωθεν ακοντίοις ή έγγύθεν μαχαίραις χρώμενος αν διετέλει, αλλα λόγω καὶ εὐβουλία καὶ γνώμη· ἄπερ εἰ μὴ ἐν τοῖς γέρουσιν ἦν, οὐκ ἂν τὴν με-20 γάλην βουλήν γερουσίαν ἐκάλεσαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. καὶ παρὰ Λακεδαιμονίοις δὲ οἱ τὴν ὑψηλοτάτην τῶν ἀργῶν διοικοῦντες, ὅπερ εἰσί, τοῦτο καὶ ὀνομάζονται, γέροντες. ὥστ' εἰ ἀναγνῶναι ἢ πυθέσθαι ἐθέλοιτε τὰς 10 έξωθεν, μεγίστας τῶν πολιτειῶν ὑπὸ νέων πταισάσας, παρὰ γερόντων άνορθωθείσας καὶ ἀποκατασταθείσας εξροιτε ἄν. 'ἀλλ' εἴπαθ', ὅπως όλετο τάχιστα πάνθ' δμίν τὰ τῆς πολιτείας τηλικαῦτα πράγματα.' οὕτω γὰρ ἀνακρίνονται ἐν τῆ Νεβίου τοῦ ποιητοῦ παιδιᾶ · ἄλλα τε οὖν ἀποκρίνονται κάκεῖνα δή εἰς τὰ πρῶτα· παρήεσαν τάγιστα ρήτορες νέοι, μει- 15 ράχι' εὐήθη.' ήλικίας μὲν ἀχμαζούσης θρασύτητα δηλονότι εἶναι, γήρως η δὲ φρόνησιν.

Άλλὰ τήν γε μνήμην έλαττοῦσθαι συμβαίνει. πείθομαι, ἢν μὴ ταύτην άσκης η εί φύσει βραδύτερος ών τυγχάνης. Θεμιστοκλης μέντοι συμπάντων τῶν πολιτῶν ἐγίνωσκε τὰ ὀνόματα· μῶν οὖν τι αὐτὸν οἴεσθε πόρρω 20 γενόμενον ήλικίας τὸν ὄντ' Αριστείδην Αυσίμαγον εἰωθέναι προσαγορεύειν; οίδ' έγωγε μη μόνον τους όντας τούτους, άλλα και τους πατέρας καὶ τοὺς πάππους αὐτῶν, οὐδέ τι τὰ μνήματα ἀναγινώσκων δέδοικα, ὅ φασι, μη ἀπολέσω την μνήμην έκ τούτων γάρ τοι αὐτῶν ἀναγινωσκομένων εἰς μνήμην ἐπανάγω τῶν ἀπογενομένων, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδέπω τινὰ 25 τῶν γερόντων ἐπιλαθόμενον ἤκουσα, ἦ γῆς θησαυρὸν κατορωρυχώς εἴη: άλλ' ἄρα μέμνηνται πάντων, ὧν ἐπιμέλειαν ποιοῦνται, οἶον ἐξεγγυήσεών τε συγκειμένων καὶ ἀνταλλαγῶν, καὶ ὅστις μὲν αὐτοῖς, ὅτω δ' οὖτοι ὀφείλοιεν. 22 τί δὲ οἱ τῶν νομίμων ἐξηγηταί; τί δ' οἱ ἀρχιερεῖς; τί δ' οἱ οἰωνοσκόποι; τί δ' οἱ φιλόσοφοι γέροντες, ὡς πλείστων μνημονικῶς ἔχουσιν; παραμένει 30 γάρ τὸ ἀγχίνουν καὶ γέρουσιν, ἢν μόνον γε παραμένη σπουδή καὶ φιλοπονία, καὶ ταῦτα οὐ μόνον ἐπ' ἀνδράσι τῶν λαμπρῶν τε καὶ ἐπιτίμων, άλλὰ κάν τῷ ἰδιώτη τε καὶ ἡσύχω βίω. Σοφοκλῆς μὲν οὖν ἐν γήρα βαθεῖ

¹ τ' ἀνδρὸς \mathbf{C} ἀνδρὸς \mathbf{R} || 2 τιμητίας \mathbf{GMaOU} || 3-4 αδθις - ύπατεύοντος iteraverunt \mathbf{BrHL} (sed expunxerunt \mathbf{HL}) || 5 δία (in mg. δι') \mathbf{G} || 6 μαχαίρας \mathbf{LvP} μαχαίρας \mathbf{L} || 8 ἐκάλουν \mathbf{MV} || 9 τοῦτο] οὕτως \mathbf{d} || 10 ὀνομάζονται \mathbf{R} \mathbf{Edd} . ὀνομάζουσι cett. (ἀνομάζονται in mg. \mathbf{CG}) | 14 ἀνακρίνοντι \mathbf{R} || 15 παρήσαν \mathbf{Edd} . (praeter Hess) | μειράκια $\mathbf{CGHLvMQR}$ || 18 ἢν] εἰ \mathbf{GPR} \mathbf{Edd} . || 19 ὢν οπ. \mathbf{B} || 20 οἴεσθαι \mathbf{d} || 21 ὄντως \mathbf{BCO} ὄντος \mathbf{Q} ὄντα \mathbf{d} || 22 ἐγὼ \mathbf{B} | τούτους \mathbf{Toiov} τοιούτους \mathbf{GO} || 23 τὰ οπ. \mathbf{d} | μνήματ' \mathbf{V} || 23.24 δ φράσοι \mathbf{FHLv} (in mg. δ φασι \mathbf{H}) ὄφρα σοι

CICERONIS DE SENECTVTE 19-22

έτος τουτί, την μνήμην δ' έχείνου τάνδρος πᾶς δ έπιών διαδέξεται χρόνος. ένιαντω γάρ πρό της έμης τιμητίας τὸν βίον κατέστρεψεν, έννέα ἔτεσι μετά τὴν ἐμὴν ὑπατείαν, ἐπειδὴ ὕπατος αὖθις ἐμοῦ ὑπατεύοντος χειροτονηθείη. μῶν οὖν αὐτῷ, εἰ εἰς ἔτος έκατοστὸν διεβίωσε, τοῦ γήρως ἄν 5 μετεμέλησεν; μὰ Δί', οὐ γὰρ ἐκδρομαῖς ἢ πηδήμασιν οὐδὲ πόρρωθεν ἀκοντίοις ἢ ἐγγύθεν μαχαίραις χρώμενος ἄν διετέλεσεν, ἀλλὰ λόγω καὶ εὐβουλία καὶ γνώμη · ἄπερ εἰ μὴ ἐν γέρουσιν ἦν, οὐκ ἂν τὴν μεγάλην βουλην γερουσίαν εκάλεσαν οί ημέτεροι πρόγονοι, καὶ παρά Λακεδαιμονίοις 20 δὲ οἱ τὴν ὑψηλοτάτην διοικοῦντες ἀρχῶν, ὅπερ εἰσί, τοῦτο καὶ ὀνομάζον-10 ται, γέροντες. ώστ' εἰ ἀναγνῶναι ἢ πυθέσθαι ἐθέλοιτε τὰς ἔξωθεν, μεγίστας τῶν πολιτειῶν ὁπὸ νέων σφαλείσας, ὁπὸ γερόντων ἀνορθωθείσας καὶ ἀποκατασταθείσας εύρήσετε. 'ἀλλ' εἴπαθ', ὅπως ὤλετο τάχιστα πάνθ' δμῖν τὰ τῆς πολιτείας τηλικαῦτα πράγματα.' οὕτω γὰρ ἀνακρίνουσιν έν τῆ Νεβίου τοῦ ποιητοῦ παιδιᾶ · ἄλλα τε οὖν ἀποκρίνονται κἀκεῖνα 15 δή είς τὰ πρῶτα παρήεσαν τάχιστα δήτορες νέοι, μειράκια εὐήθη. ήλικίας μὲν ἀνθούσης θρασύτητα δηλονότι, γήρως δὲ φρόνησιν εἶναι.

Άλλα τήν γε μνήμην έλαττοῦσθαι συμβαίνει. πείθομαι, ήν μή ταύτην 21 ἀσκῆς ἢ εἰ φύσει βραδύτερος ὢν τυγχάνης. Θεμιστοκλῆς ξυμπάντων τῶν πολιτών τὰ ὀνόματα κατειλήφει · μών οὖν τι αὐτὸν οἴεσθε πόρρω γενόμενον 20 ήλικίας τὸν ὄντ' Αριστείδην Αυσίμαχον εἰωθέναι προσαγορεύειν; οἶδ' ἔγωγε μή μόνον τοὺς ὄντας τούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν καὶ τοὺς πάππους, οὐδέ τι τὰ μνημεῖα ἀναγινώσκων δέδοικα, ὅ φασι, μὴ ἀπολέσω την μνήμην έχ τούτων γάρ τοι αὐτῶν ἀναγινωσκομένων εἰς μνήμην έπανάγω τῶν ἀπογενομένων, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδέπω τινὰ τῶν γερόντων 25 ἐπιλαθόμενον ήκουσα, ή γής θησαυρὸν κατορωρυχώς εἴη· ἀλλ' ἄρα μέμνηνται πάντων, ὧν ἐπιμέλειάν γε ποιοῦνται, οἶον ἐγγυῶν ξυγκειμένων, καὶ ὅστις μὲν αὐτοῖς, ὅτω δ' οὖτοι ὀφείλοιεν. τί δὲ οἱ τῶν νομίμων 22 έξηγηταί; τί δ' οἱ ἀρχιερεῖς; τί δ' οἱ οἰωνοσχόποι; τί δ' οἱ φιλόσοφοι γέροντες, ως πλείστων μνημονικώς ἔγουσι; ζπαραμένει γάρ τὸ ἀγχίνουν 30 καὶ γέρουσιν, ἢν μόνον γε⟩ παραμένη σπουδή καὶ φιλοπονία, καὶ ταῦτα (οὐ μόνον) ἐπ' ἀνδράσι τῶν λαμπρῶν τε καὶ ἐπιτίμων, ἀλλὰ κὰν τῷ ἰδιώτη βίω καὶ ήσυγίω. Σοφοκλής μὲν γοῦν ἐν γήρα βαθεῖ τραγωδίας ἐποίει.

LLvP (in mg. $\"{o}$ φασι L) \parallel 24 αὐτῶν om. (sed in mg. add.) M \parallel 25 εἰς - ἀπογενομένων om. U \parallel 27 ἐπιμέλειαι BP ἐπιμέλειας L \parallel 28 συγχειμένων om. MP (in mg. add. M) συγγειμένων BU \mid ἀνταλλάγων CPUV \mid ὀφείλειεν CGQ \parallel 29 οἱ ἀρχιερεῖς \mid ἱερεῖς P \parallel 30 ἔχουσιν MV ἔχουσι cett., Hess \parallel 31 γὰ ρ - παραμένη om. Brh LvM MaPQR \parallel 32 καὶ om. R Goez \mid τε om. V

1 διαδύξεται $\mathbf{T}\parallel$ 2 ἐνιαυτοῦ $\mathbf{T}\parallel$ τιμητεία $\mathbf{T}\parallel$ κατέστεψεν $\mathbf{T}\parallel$ 18 τυγχάνις θεμιστοχῆς $\mathbf{T}\parallel$ 26 ἐγγνῶν $\mathbf{T}\parallel$ 28 ξηγηταὶ $\mathbf{T}\parallel$ 29 μνημωνιχῶς $\mathbf{T}\parallel$ 29 – 30 παραμένει — γε supplevi ex $\alpha\parallel$ 31 οὐ μόνον α

τραγωδίας ἐποίει· δς καὶ διὰ σπουδὴν τῶν τοιούτων ἀμελῶς ἔχειν τῶν κατά την ολκίαν δοκών, ελς δικαστήριον ύπὸ τών υλέων εκλήθη, ίν', ώσπερ έθος ήμιν ἀπαγορεύειν τὰ ὑπάργοντα πατράσι κακῶς τὰ περὶ την οὐσίαν διοικουμένοις, ως ἐκεῖνον οἶόν τινα ἀφρόνων ἀποστήσαιεν τῶν ολκείων χρημάτων οί δικασταί. τότε δ' ό γέρων τὸν μῦθον αὐτόν, δν διὰ 5 χειρός είχε καὶ ὑπογυιότατα γέγραφεν, Οἰδίπουν τὸν ἐν τῷ Κολωνῷ, παραναγνώναι τοῖς δικασταῖς λέγεται καὶ ἐρέσθαι, εἴ τι κεῖνο τὸ ποίημα άφραίνοντός του δοκοίη· τοῦ δὲ παρανεγνωσμένου ψήφω τῶν δικαστῶν 23 ἀφείθη, μη οὖν τόνδε, μη Ησίοδον, Σιμωνίδην, Στησίχορον, μη οὖς πρότερον είπον, Ισοκράτη τε καὶ Γοργίαν, μὴ "Ομηρον, μὴ Πυθαγόραν, 10 τὸν ἡγεμόνα τῶν φιλοσόφων, μὴ Δημόκριτον, μὴ Πλάτωνα, μὴ Ξενοκράτη, μη Ζήνωνα ύστερον καὶ Κλεάνθην, η δν έν Ρώμη καὶ ύμεῖς ἴδετε, Διογένην τὸν Στωϊκόν, ἄφωνον γενέσθαι τὸ γῆρας ἢνάγκασε περὶ τὰς οικείας σπουδάς; ή πασι τούτοις ή των αὐτων σπουδών ἐνδελέχεια ἐξ 24 ἴσου τῷ βίω διεγεγόνει; ἀλλ' ἄγε τὰς θείας ταύτας ἐῷμεν σπουδάς ἔχω 15 γάρ τοι ὀνομάσαι Ῥωμαίους ἐκ Σαβίνης ἀγροίκους, γείτονας ἐμοὶ καὶ συνήθεις, ών ἀπόντων οὐδέποτε σχεδόν τι ἔργ' ἄττα τῶν μειζόνων γίνεται άμφὶ τὸν ἀγρόν, οὐ γὰρ σπειρομένων οὐδὲ συλλεγομένων οὐδὲ ἀποτιθεμένων τῶν καρπῶν, κὰν ἐπὶ τῶν ἄλλων δέ γε τοῦθ' ἦσσον καὶ θανμαστόν · γέρων γὰρ οὕτως οὐδείς, ὥστε μὴ οἴεσθαι ἐνιαυτὸν ἂν ἐπιζῆσαι. 20 άλλ' οί αὐτοὶ περὶ ἐκεῖνα πονοῦσιν, ἄπερ οὐδὲν τὸ παράπαν πρὸς ἑαυτοὺς φέροντα ἴσασι· 'δένδρα' γὰρ 'φυτεύει, ἄττα αἰῶνα ἔτερόν γ' ὀνήσει' Στά-25 τιος ο ημέτερος έφη εν Συνεφήβοις. οὐδέ τι ἀμφιβάλλων ο γηπόνος, καίπερ ών γέρων, ἀποκρίνεται τῶ, τίνι φυτεύει, ἐρωτῶντι· 'θεοῖς ἀθανάτοις, οί με οὐγ ὅτι λαβεῖν ταῦτα παρὰ τῶν προγόνων ἡξίωσαν, ἀλλὰ καὶ 25 τοῖς ἔπειτα παραδοῦναι.'

8 Όρθότερον οὖν καὶ Καικίλιος περὶ τοῦ προορωμένου γέροντος τὰ εἰς ἔτερον αἰῶνα ἢ ὁ αὐτὸς ἐκεῖνα· 'νὴ Δία, γῆρας', ἔφη, 'κὰν ἄλλο μηδὲν ἐπιφέρης ἐρχόμενον, ἕν δὴ τοῦτό που κακῶν ἄλις, ὡς πόλλ' ἀνάγκη τῶν ἀβουλήτων ὁρᾶν, ὅτῳ ξυνέβη μακρὸν διαζῆσαι χρόνον.' ἴσως δὲ καὶ πολ- 30 λά, ὧν γε βούλεται. καὶ δὴ καὶ νεότης εἰς ᾶ μὴ βούλεται ἐμπίπτει πολλά-κις. κἀκεῖνο δὲ φαυλότερον ὁ αὐτὸς λέγει· 'κακοδαιμονέστατον τοῦτ' οἴομαι γήρως, μισητὸν αὐτὸν ἐννοεῖν ὅντα ἑτέροις κατ' ἐκεῖνο τοῦ βίου'. ἡδύν γε

¹ ἔχων $\mathbf{P} \parallel \mathbf{2}$ ἀπὸ $\mathbf{d} \parallel \mathbf{3}$ πατράσι] γονεῦσι \mathbf{R} Edd. (praeter Hess) $\parallel \mathbf{4}$ τὴν οὐσίαν] οἰκίαν $\mathbf{MV} \parallel \tau$ ῶν om. $\mathbf{MV} \parallel \mathbf{6}$ καὶ om. $\mathbf{BCGLvMaOQ}$ (sed add. $\mathbf{GQ}) \parallel ὑπογ.]$ νεωστὶ $\mathbf{P} \parallel \tau$ ὸν om. \mathbf{R} Edd. (praeter Hess) $\parallel \mathbf{7}$ ἐκεῖνο $\mathbf{BGLLvMaO}$ Hess $\parallel \mathbf{8}$ ἀφραινοῦντος \mathbf{B} ἀφραίνον $\mathbf{R} \parallel \mathbf{9}$ οὖς om. $\mathbf{CU} \parallel \mathbf{10}$ τε om. \mathbf{GO} (in mg. add. \mathbf{C}) $\parallel \mathbf{11}$ τὸν om. $\mathbf{MV} \parallel \mathbf{5}$ ενοκράτην \mathbf{Ma} Goez $\parallel \mathbf{12}$ ὕστερον om. $\mathbf{Ma} \parallel \mathbf{12}$ καὶ $\mathbf{CU} \parallel \mathbf{13}$ στοικόν $\mathbf{QU} \parallel \mathbf{14}$ ἐντελέχεια \mathbf{P} Hess $\parallel \mathbf{15}$ ἀλλὶ ἄγε \mathbf{BBcCGV} ἀλλά γε cett., Edd. $\parallel \tau$ αύτας om. $\mathbf{LvP} \parallel \mathbf{16}$ γάρ τι $\mathbf{Ma} \parallel \mathbf{17}$ τι om. $\mathbf{LvP} \parallel \gamma$ ίγνεται \mathbf{GHMa} $\mathbf{OQRU} \parallel \mathbf{21}$ ἀλλὰ $\mathbf{de} \parallel \pi$ οιοῦσιν $\mathbf{O} \parallel \mathbf{22}$ ἴασι $\mathbf{U} \parallel \varphi$ υτεύει $\mathbf{MV} \parallel \varphi$. ϑερίζει cett., Edd. \parallel

CICERONIS DE SENECTVTE 22-25

δς καὶ διὰ σπουδὴν τῶν τοιούτων ἀμελῶς ἔχειν τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν δοκῶν, εἰς δικαστήριον ὑπὸ τῶν υἱέων ἐκλήθη, ἵν', ὥσπερ ἔθος ἡμῖν ἀπαγορεύειν τὰ ὑπάργοντα πατράσι κακῶς τὰ περὶ τὴν οὐσίαν διοικουμένοις, ως έκεῖνον οἶόν τινα των ἀφρόνων ἀποστήσαιεν των ιδίων γρημάτων οί 5 δικασταί, τότε δ' ό γέρων τὸν μῦθον αὐτόν, δν διὰ γειρὸς είγε καὶ ὑπογυιότατα γέγραφεν, Οιδίποδα τὸν Κολωναῖον, παραναγνῶναι τοῖς δικασταῖς λέγεται καὶ ἐρέσθαι, εἴ τι κεῖνο τὸ ποίημα ἀφραίνοντός του δοκοίη: οὖ δὴ παρανεγνωσμένου ψήφω τῶν δικαστῶν ἀφείθη. μῶν οὖν τόνδε, 23 μῶν Ησίοδον, Σιμωνίδην, Στησίγορον, μῶν οθς πρότερον εἶπον, Ισο-10 κράτην τε καὶ Γοργίαν, μῶν "Ομηρον, μῶν Πυθαγόραν, τὸν ἡγεμόνα τῶν φιλοσόφων, μῶν Δημόκριτον, μῶν Πλάτωνα, μῶν Ξενοκράτην, μῶν Ζήνωνα ύστερον καὶ Κλεάνθην, ἢ δν ἐν Ῥώμη καὶ ὑμεῖς ἴδετε, Διογένην τὸν Στωϊκόν, ἄφωνον γενέσθαι τὸ γῆρας ἠνάγκασεν ἀμφὶ τὰς ἰδίας σπουδάς; ἢ πᾶσι τούτοις ἡ τῶν σπουδῶν ἐνδελέχεια ἐξ ἴσου τῷ βίω 15 διεγεγόνει; άλλ' ἴθι τὰς θείας ταύτας σπουδὰς ἐωμεν· ἔχω γὰρ ὀνομάσαι 24 Ρωμαίους άγροίκους έκ Σαβίνου, γείτονας καὶ συνήθεις έμοί, ὧν ἀπόντων οὐδέποτε σχεδόν τι ἔργ' ἄττα τῶν μειζόνων γίνεται ἀμφὶ τὸν ἀγρόν, οὐ γὰρ σπειρομένων οὐδὲ συλλεγομένων οὐδὲ ἀποτιθεμένων τῶν καρπῶν. καν έπὶ τῶν ἄλλων δὲ τοῦθ' ἦττον καὶ θαυμαστόν γέρων γὰρ οὕτως οὐδείς. 20 ώστε μη οἴεσθαι ἐνιαυτὸν ἄν δύνασθαι ἐπιζῆσαι. ἀλλὰ οἱ αὐτοὶ περὶ ἐκεῖνα πονοῦσιν, ἄπερ οὐδὲν τὸ παράπαν πρὸς ξαυτοὺς φέροντα ἴσασι· ΄δένδρα φυτεύει, θερίζει, άττα αἰῶνα ἔτερόν γ' ὀνήσει', ὡς ὁ ἡμέτερος Στάτιος έν Συνεφήβοις φησίν. οὐδ' ἀμφιβάλλων ὁ γηπόνος, καίπερ γέρων, ἀπο- 25 κρίνεται τῶ, τίνι φυτεύει, ἐρωτῶντι· 'θεοῖς ἀθανάτοις, οῗ με οὐ μόνον 25 λαβείν ταῦτα παρὰ τῶν προγόνων ήξίωσαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔπειτα παραδοῦvai.

Όρθότερον οὖν Καικίλιος περὶ τοῦ προορῶντος γέροντος τὰ εἰς ἔτερον 8 αἰῶνα ἢ ὁ αὐτὸς ἐκεῖνα· 'νὴ Δία, γῆρας', ἔφη, 'κὰν ἄλλο μηδὲν ἐπιφέρης ἐρχόμενον, ἕν δὴ τοῦτό που κακῶν ἄλις, ὡς πόλλ' ἀνάγκη τῶν ἀβουλήτων 30 ὁρᾶν, ὅτῳ ξυνέβη μακρὸν διαζῆσαι χρόνον.' ἴσως δὲ καὶ πολλά, ὧν γε βούλεται. καὶ δὴ καὶ νεότης εἰς ᾶ μὴ βούλεται πολλάκις ἐμπίπτει. ἔτι δὲ κἀκεῖνο φαυλότερον ὁ αὐτὸς Καικίλιος· 'κακοδαιμονέστατον τοῦτ' οἰομαι γήρως, μισητὸν αὐτὸν ἐννοεῖν ὄντα ἑτέροις κατ' ἐκεῖνο τοῦ βίου'.

ἄττε CFGOPU ἄττ' ἐς Μα | αἰῶνα] ἀλῶναι BLvP | ὼνήσει Oac ὼνέσει U | ὅσπερ Στάτιος d Goez || 24 ὢν] ὧ U | ἀποκρίνεται P | φυτύειν Q || 25 μ' οὐχ P Hess | ἠξιώθησαν CGMaOQU | καὶ om. BcCGHMMaRV || 27 κεκίλιος Ü || 28 ἔφη om. d || 30-31 ὅτφ - γε om. BLLvP || 31 ἐμπίπτει πολλάκις om. BL || 32 δὲ om. LLv | κακοδαιμονέστερον MV || 33 γήρως - ἑτέροις om. F | ἡδύ L 6 κωλωναΐων T || 8 ἀφεῖται T || 12 ξήνωνα | διογένην in mg. add. T || 13 ἄφρωνον T || 15 ὼώμεν T || 32 κικίλιος T

26 μᾶλλον ἢ μισητόν. ὥσπερ γὰρ τοῖς εὐφυτα κοσμουμένοις τῶν μειρακίων οί σοφοί τῶν γερόντων ἐφήδονται τό τε γῆρας τούτων ἐστὶν ἐλαφρότερον, όσοι έχ γέας δή φιλούνται καὶ θεραπεύονται, ούτω καὶ τὰ μειράκια τοῖς τῶν γερόντων παραγγέλμασι χαίρει, οἶς ἐπὶ τὰς σπουδὰς τῶν ἀρετῶν προσβιβάζεται · οὐδέ τι ήσσον ύμῖν έμαυτὸν ἢ ύμᾶς έμοὶ ἡδεῖς αἰσθάνομαι 5 όντας, άλλα γαρ ήδη δράτε, ως το γήρας ουχ όπως χαλαρόν έστι καὶ άργόν, άλλα και πολύεργον δή καί τι αιεί έργαζόμενόν τε και μηχανώμενον, δηλονότι τοιούτο, οία περ έκάστω σπουδή τού πρό τού βίου ύπῆρξε. τί δαί; οι και διδάσκονταί τι, καθάπερ Σόλωνα εκλαμπρυνόμενον έπεσιν όρωμεν, δς γηράσκειν καθ' ήμέραν διδασκόμενός τί φησιν, οἶόν τι κάγὼ 10 πεποίηκα, δς γέρων ών γράμματα έμαθον Έλληνικά · ά δή ούτω πως συνήρπασα ἐκθύμως, ὥσπερ εἰ χρόνιον δίψος ἐκπλῆσαι ἐπιθυμῶν, ἴνα γνώριμά μοι γένοιτο αὐτὰ ταῦτα, οἶς παραδείγμασι νῦν προσχρώμενόν με όρᾶτε. οίον δή καὶ Σωκράτην δράσαντα περὶ χορδάς πυνθανόμενος έβουλόμην μεν έγωγε αν κάκεινο - έπεμελούντο γάο τοι καὶ χορδών 15 μαθήματος οἱ ἀρχαῖοι -, τὰ περὶ τοὺς λόγους δ' ὡς ἀληθῶς διεπονησάμην.

Οὐδέ τι νῦν ἐπιποθῶ νεανίσκου ἰσχύν - ἔτερος γὰρ ἦν ούτοσὶ τόπος κακιών είς τὸ γῆρας -, οὐδέν τι μᾶλλον ἢ νεανίσκος ὢν ἀλκὴν ἐλέφαντος ἐπόθουν ἢ ταύρου. χρῆσθαι γὰρ τῷ παρόντι ἀεὶ πρέπει καὶ ὅτι ἂν πράσ- 20 σης πράττειν είς δύναμιν. τίς γὰρ ἄν γένοιτο εὐκαταφρονητοτέρα φωνή τῆς Μίλωνος τοῦ Κροτωνιάτου; δς γέρων ὢν ἤδη τοὺς ἀθλητὰς γυμναζομένους έν τῷ σταδίω θεώμενος ἐπιβλέψαι εἰς τοὺς βραχίονας αὐτοῦ λέγεται καὶ φάναι δακρύων 'άλλ' οδτοί γε ήδη τεθνήκασι'. μὰ Δί', οὐχ οδτοι τοσούτον όσον σύ, φλύαρε · οὐ γὰρ σὺ διὰ σεαυτὸν ἀπεδείχθης σεμνότερος 25 οὐδεπώποτε, ἀλλὰ διὰ τὰ σεαυτοῦ πλευρά τε καὶ τοὺς βραχίονας. οὐδὲν οδν οί περί Σέξτον Αλμύλιον τοιούτο, οὐδὲν ἔτεσι πρόσθεν πολλοῖς οί περί Τίτον Κορύγκανον, οὐδὲν ἄρτι οἱ περί Πόπλιον Κράσσον, ὑφ' ὧν τὰ νόμιμα τοῖς πολίταις προύγράφετο · οἶς μέχρι ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐπιδέδωκε 28 τὸ φρονεῖν. ἀλλὰ δέος, μὴ ὁ ξήτως γήρα παραχαλάσειεν έστι καὶ γὰρ 30 αὐτοῦ τὸ ἐπιτήδευμα οὐ μόνον ἀγχινοίας, ἀλλὰ καὶ πλευρῶν εὐτονίας καὶ νη Δία εὐήχου φωνής. παντάπασί γε τὸ τῆς φωνής ἐμμελὲς ἐκεῖνο ἔτι κάν τῷ γήρα οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκλάμπει, ὅπερ ἔγωγε ἔτι καὶ νῦν οὐκ ἀπ-

¹ κεκοσμημένοις \mathbf{R} Edd. \parallel 2 τό τε \parallel καὶ τό γε \mathbf{d} \parallel 3 ἐκ \parallel ὑπὸ \mathbf{R} \mid τοῖς \parallel τῆς \mathbf{M} \mathbf{u} \parallel 4 ἀρετῶν \parallel γερόντων (in mg. ἀρετῶν) \mathbf{C} \parallel 5 προσβιβάζονται $\mathbf{BrHLLvOP}$ Hess προσβιάζεται Edd. \mid ἐμαυτὸν ὑμῖν \mathbf{PR} Hess \parallel 6 ἐστι om. \mathbf{M} \mathbf{u} \parallel 6.7 καὶ ἀργόν om. \mathbf{R} \parallel 7 μηχανόμενον \mathbf{G} \parallel 8 τοῦ 1 FMaP Hess τὸν cett., Edd. τῶν Goez \mid πρὸ τοῦ \mid πρότερον \mathbf{R} \parallel 11 πως om. $\mathbf{BeCGMaOPQ}$ \parallel 12 εὐθύμως Edd. (praeter Hess) \mid ὥσπερ \mid εἶνυμῶν iteravit \mathbf{L} \parallel 14 σωκράτη $\mathbf{BBrCFGHLLvMRUV}$ \parallel 15 μὲν om. \mathbf{d} \mid ἄν ἔγωγε \mathbf{V} \parallel 18 γὰρ ἦν om. \mathbf{BLLv} \parallel 19 τι om. \mathbf{Lv} καὶ \mathbf{d} \parallel 21 ἐς \mathbf{M} ἔπὶ \mathbf{R} \mid ἄν γένοιτο om. \mathbf{C} \parallel 22 δς \mid ώς \mathbf{MV} (in mg. δς \mathbf{V}) \parallel 23 αὐτοῦ βραχίονας $\mathbf{BBrCGHMMa}$

CICERONIS DE SENECTVTE 25-28

ήδύν γε μᾶλλον ἢ μισητόν. ὡς γὰρ τοῖς εὐφυΐα κεκοσμημένοις τῶν μειρα- 26 κίων οί σοφοί των γερόντων ἐφήδονται τό τε γῆρας τούτων ἐστίν ἐλαφρότερον, όσοι έχ νέας φιλούνται καὶ θεραπεύονται, ούτω καὶ τὰ μειράκια τοῖς τῶν γερόντων παραγγέλμασι χαίρει, οἶς ἐπὶ τὰς τῶν ἀρετῶν σπουδὰς 5 προσβιβάζεται · οὐδέ τι ήττον ύμιν έμαυτὸν ἢ ύμᾶς έμοὶ ήδεῖς ὄντας αἰσθάνομαι. άλλα γαρ δράτε, ώς το γήρας ούχ ὅπως ἐστὶ χαλαρόν τε καὶ άπρακτον, άλλά καὶ πολύεργον καί τι έργαζόμενον ἀεὶ καὶ μηγανώμενον, τοιοῦτο δηλονότι, οία περ έκάστω σπουδή τοῦ πρὸ τοῦ βίου ὑπῆρξε, τί δή; οι και διδάσκονταί τι, καθάπερ Σόλωνα έπεσιν δρώμεν μεγαλυνόμενον, 10 δς γηράσκειν καθ' ήμέραν τι διδασκόμενος έλεγεν, οἶόν τι κάγὼ πεποίηκα, δς γέρων Ελληνικά γράμματα έμαθον ά δή ούτω πως ἐκθύμως συνήρπασα, ώσπερ εί χρόνιον δίψος ἐκπλῆσαι ἐπιθυμῶν, ἵν' αὐτὰ ταῦτά μοι γνώριμα γένοιτο, οίς παραδείγμασι νῦν με δρᾶτε προσχρώμενον. δ δή Σωκράτη δράσαντα περί χορδάς πυνθανόμενος έβουλόμην μέν αν έγωγε 15 κάκεῖνο - ἐπεμελοῦντο γὰρ καὶ χορδῶν μαθήματος οἱ ἀρχαῖοι -, τὰ περί τοὺς λόγους δ' ώς ἀληθῶς διεπονησάμην.

Οὐδέ τι νῦν ἐπιποθῶ ἰσχὸν νεανίσκου - ἔτερος γὰρ ἢν ούτοσὶ τόπος 27 κακιών είς τὸ γῆρας -, οὐδέν τι μᾶλλον ἢ νεανίσκος ὢν ἀλκὴν ἐλέφαντος η ταύρου ἐπόθουν, χρησθαι γὰρ τῷ παρόντι πρέπει καὶ ὅτι ἄν πράττης 20 πράττειν είς δύναμιν. τίς γὰρ ἄν εὐκαταφρονητοτέρα φωνή γένοιτο τῆς Μίλωνος τοῦ Κροτωνιάτου; δς γέρων ὢν ἤδη τοὺς ἀθλητὰς γυμναζομένους εν τῷ σταδίω θεώμενος ἐπιβλέψαι λέγεται εἰς τοὺς αὐτοῦ βραγίονας καὶ φάναι δακούων 'άλλ' οὖτοί γε ἤδη τεθνήκασι'. μὰ Δί', οὐχ οὖτος τοσούτον όσον σὺ φλυαρεῖς οὐ γὰρ σὸ διὰ σαυτὸν ἀπεδείχθης σεμνότεροι 25 οὐδεπώποτε, ἀλλὰ διὰ σαυτοῦ πλευρά τε καὶ τοὺς βραχίονας. οὐδὲν οὖν οί περὶ Σέξτον Αἰμύλιον τοιοῦτο, οὐδὲν ἔτεσι πρόσθεν πολλοῖς οί περὶ Τίτον Κορύγκανον, οὐδὲν ἄρτι οἱ περὶ Πόπλιον Κράσσον, ὑφ' ὧν τὰ νόμιμα κατεγράφετο τοῖς πολίταις · οἶς μέχρι ἐσχάτης ἀναπνοῆς προκέκοφε τὸ φρονεῖν. ἀλλὰ δέος, μὴ ὁ ξήτωρ γήρα παραχαλάσειεν έστι καὶ γὰρ 28 30 αὐτοῦ τὸ ἐπιτήδευμα οὐ μόνον ἀγχινοίας, ἀλλὰ καὶ πλευρῶν καὶ ἰσχύος καὶ νὴ Δία εὐήχου φωνῆς. παντάπασί γε τὸ τῆς φωνῆς ἐμμελὲς ἐκεῖνο έτι κάν τω γήρα οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκλάμπει, ὅπερ ἔγωγε ἔτι καὶ νῦν οὐκ

OUV (om. Lv) | λέγεται om. MaOU || 24 τεθνήκασιν MV || 25 τοσούτον om. P | φλύαρε R φλυαρεῖς cett. (φλυαρῆς P), Hess || 26 τε om. LvP || 27 σέκτον P σὲ καὶ τὸν B | τοιούτοι MV | πολλοῖς om. BP || 28 Τίτον] σὲ καὶ τὸν BLv | Κορούγκανον R Edd. || 29 ἐγράφετο CGMaOQU (in mg. προύγράφετο C) || 30 καὶ om. BBeC (γὰρ καὶ Edd.) || 32 φωνῆς 1 – τῆς om. MPR Edd. | ἐκεῖνον CU || 33 post καὶ add. ὅπως U

6 χαλαρόν α χαλεπόν $\mathbf{T} \parallel$ 7 μηχανόμενον $\mathbf{T} \parallel$ 8 τοῦ - βίου α τὸν - βίον $\mathbf{T} \parallel$ 11 ἐχθύμος $\mathbf{T} \parallel$ 18 ἢ iteravit $\mathbf{T} \parallel$ 19 χρῆσται $\mathbf{T} \parallel$ 23 ὅτοι γε ἤδι \mathbf{T}

ώλεσα · καὶ τὰμὰ ἔτη ὅμως ὁρᾶτε. ἀλλὰ μὴν εὐπρεπής ἐστιν ὁ τοῦ γέροντος λόγος καὶ ἥσυχος καὶ ἀνειμένος, καὶ ὡς τὰ πολλὰ αὐτὸς ἀκρόασιν ξαυτῷ έξεργάζεται ό τοῦ εὐφραδοῦς γέροντος πρᾶός τε καὶ εὐσύνθετος λόγος. οὖ δὴ κἂν εἰ αὐτός τις ἐφικνεῖσθαι μὴ οἶός τ' εἴη, ἐπιστέλλειν γε μὴν Σκιπίωνι καὶ Λαιλίω δύναιτο αν τί γὰρ ήδιον γήρως σπουδαῖς βρίθοντος 5 29 έκ νεότητος; ή οὐδὲ ταύτην γοῦν τὴν ἰσχὺν καταλείψομεν γήρα, διδάσκειν, παιδεύειν, ἄγειν εἰς ἄπαν καθῆκον τοὺς νέους; οὖ δὴ ἔργου τί ποτ' ἄν περιφανέστερον γένοιτο; έμοὶ τοίνυν καὶ οί περὶ Γναῖον καὶ Πόπλιον τὰ Σκιπίωνε καὶ οἱ σοὶ δύο πάπποι, Λεύκιος Αἰμύλιος καὶ Πόπλιος Άφρικανός, εὐτυχεῖς ὄντες τῆς τῶν εὖ γεγονότων ἠιθέων δμιλίας ἐδόκουν 10 μηδέ τινες ὧσι διδάσκαλοι τεχνών ἀγαθών, οθς μακαρίους οὐ νομιστέον, κάν τὰ περὶ ἰσχύν γεγηρακότα καὶ ἐκλελοιπότα γε ἢ. καίτοι καὶ ἡ τῆς ίσχύος αὕτη γε ἐπίλειψις κάκη νεότητος πλεονάκις ἢ γήρως συμβαίνει· νεότης γὰρ φιλήδονος καὶ ἀκόλαστος σῶμα διάκενον φέρουσα τῷ γήρα 30 παρέδωκε. Κύρος μεν οὖν παρά Ξενοφῶντι τῷ λόγω, δν διελήλυθεν ἀπο- 15 θνήσκων, γέρων ών παντελώς, οἔ φησιν ἐπαισθέσθαι ποτὲ τὸ ἑαυτοῦ γῆρας ἀσθενέστερον γενόμενον τῆς νεότητος. ἐγὰ δὲ καὶ Λεύκιον Μέτελλον μέμνημαι ίδων ἔτι παῖς ὤν, δς τετραετία μετὰ τὴν ἑτέραν ὑπατείαν ἀργιερεύς ἀποδειγθείς μέγιστος ἔτη δύο καὶ εἴκοσι προύστη τῆς ἀργιερωσύνης, ούτω πως εδ έχοντα την Ισχύν τὸν έσχατον χρόνον τῆς ηλικίας, 20 ωσθ' ήκιστα νεότητά γε ἐπιζητεῖν. περὶ ἐμαυτοῦ γὰρ λέγειν ἴσως οὐκ ἀναγκαῖον, ἢν καὶ πρεσβυτικὸν τοῦτό γε ἢ καὶ τῆ ἡλικία ἡμῶν συγκεχωρη-10 ^{μένον}.

Ορᾶτε γὰρ καὶ ὡς παρ' Ὁμήρω Νέστωρ τὴν ἐαυτοῦ ἰσχὺν πολλάκις ὁμνεῖ. τρίτην γὰρ ἤδη γενεὰν ἀνθρώπων ἐβίου, οὐδέ οἱ φόβος, μὴ τἀλη- 25 ϑῆ περὶ ἑαυτοῦ κηρύττων ἤτοι λίαν ἀλαζὼν ἢ λάλος δοκέη. καὶ γάρ, ὡς Ὁμηρος ἔφη,

τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ξέεν αὐδή.

ές ην δή γε ήδονην οὐδεμιᾶς ἰσχύος τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐτύγχανε προσδεόμενος · καὶ μην δη κἀκεῖνος ὁ τῆς Ελλάδος ήγεμὼν δέκα τυχεῖν οὐ τῷ 30 Αἴαντι ὁμοίων, ἀλλὰ τῷ Νέστορι εὕχεται · δ δη εἰ προσγένοιτό οἱ, οὐκ 32 ἀμφιβάλλει τὸ μη οὐκ ὀλίγου χρόνου ἀλῶναι τὸ Ἰλιον. ἀλλ' ἐπάνειμι δη

1 τὰ ἐμὰ Ma | ὁ om. V || 4 ἐπιστέλλειν] προστάττειν in mg. V || 5 καὶ σκιπίωνι \mathbf{BLLvP} | δύναιτ' \mathbf{d} || 6 γοῦν in mg. add. M || 7 ἔργον \mathbf{CLvPQR} Edd. | ποτ' om. Ma || 8 καὶ¹ om. M || 10 τῆς om. Ma | γεγονότων] γερόντων (in mg. γεγονότων) \mathbf{C} γεγονόντων \mathbf{U} || 11 μηδέ \mathbf{CLv} μὴ δέ cett., Hess || 13 ἐπίληψις \mathbf{B} ὲπίλειψέις \mathbf{L} | νεότητι \mathbf{R} || 15 παραδίδωσι \mathbf{d} || 16 ἐπεσθέσθαι (in mg. ἐπαισθέσθαι) \mathbf{H} αἰσθέσθαι \mathbf{R} | τὸ om. \mathbf{U} || 17 δὲ om. \mathbf{R} Edd. (praeter Hess) || 20 πως]

CICERONIS DE SENECTVTE 28-31

ἀπέβαλον καὶ τάμὰ ἔτη ὅμως ὁρᾶτε. ἀλλὰ μὴν εὐπρεπής ἐστιν ὁ τοῦ γέροντος λόγος καὶ ἥσυχος καὶ ἀνειμένος, καὶ ὡς τὰ πολλὰ αὐτὸς ἀκρόασιν έαυτω έξεργάζεται ό του εύφραδους γέροντος πρᾶός τε καὶ εὐσύνθετος λόγος, οδ δή καν εί αὐτός τις ἐφικνεῖσθαι μή οἶός τ' εἴη, ἐπιστέλλειν γε 5 μην Σκιπίωνι καὶ Λαιλίω δυνήσεται. τί γὰρ ήδιον γήρως σπουδαῖς βρίθοντος έκ νεότητος; ή οὐδὲ ταύτην γοῦν τὴν ἰσχὺν καταλείψομεν γήρα, 29 διδάσκειν, παιδεύειν, είς πασαν καθήκοντος έργασίαν άγειν τοὺς νέους; οὖ δὴ ἔργου τί ποτ' ἄν περιφανέστερον γένοιτο; ἐμοὶ τοίνυν καὶ ⟨οί⟩ περί Γναΐον καὶ Πόπλιον τῷ Σκιπίωνε καὶ οί σοὶ δύο πάπποι, Λεύκιος 10 Αλμύλιος καὶ Πόπλιος Αφρικανός, εὐτυχεῖς τῆς τῶν εὖ γεγονότων ἠιθέων συνοδίας εδόκουν μηδέ τινες ὧσι διδάσκαλοι τεχνῶν ἀγαθῶν, οθς μακαρίους οὐ νομιστέον, κἂν εἰ τὰ περὶ τὴν ἰσχὺν γεγηρακότα καὶ ἐκλελοιπότα τυγχάνοι. καίτοι καὶ ή τῆς ἰσχύος αὕτη γε ἔκλειψις κάκη νεότητος πλεονάκις ή γήρως ἀποτελεῖσθαι συμβαίνει νεότης γὰρ φιλήδονος καὶ ἀκό-15 λαστος σώμα διάκενον φέρουσα τῷ γήρα παρέδωκε. Κύρος οὖν παρά 30 Ξενοφῶντι τῷ λόγω, δν διελήλυθεν ἀποθνήσκων, γέρων ὢν παντελῶς, οὖ φησιν ἐπαισθέσθαι ποτὲ τὸ ἑαυτοῦ γῆρας ἀσθενέστερον γενόμενον τῆς νεότητος, έγω δε Λεύκιον Μέτελλον μέμνημαι έτι παῖς, δς τετραετία μετά την έτέραν ύπατείαν άρχιερεύς μέγιστος αποδειχθείς έτη δύο καί 20 είκοσι προύστη ταυτησί τῆς ίερωσύνης, οὕτω πως εδ ἔχοντα τὴν ἰσχὺν τὸν ἔσγατον γρόνον τῆς ἡλικίας, ὥσθ' ἥκιστα νεότητά γε ἐπιζητεῖν. περὶ έμαυτοῦ γὰρ λέγειν ἴσως οὐκ ἀναγκαῖον, κἂν πρεσβυτικὸν τοῦτό γε ή καὶ τῆ ήλικία ήμῶν ξυγκεγωρημένον.

Όρᾶτε γὰρ ὡς παρ' Ὁμήρφ Νέστωρ τὴν ξαυτοῦ ἰσχὺν πολλάκις ἀνακη- 10 25 ρύττει, τρίτην γὰρ ἤδη γενεὰν ἀνθρώπων ἐβίου, οὐδέ οἱ φόβος, μὴ τἀληθῆ κηρύττων περί έαυτοῦ ἢ ἄγαν ἀλαζών ἢ λάλος δοκέη, καὶ γάρ, ὡς Ὁμηρος

 $\varepsilon l\pi \varepsilon$,

τοῦ καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων δέεν αὐδή.

πρός ην δήπουθεν ήδονην οὐδεμιᾶς Ισχύος σωματικής ἐτύγχανε προσ-30 δεόμενος · όμως μην έκεινος ό της Ελλάδος ηγεμών οδδέποτ' εξίγεται ώστ' ἔχειν δέκα δμοίους τῷ Αἴαντι, ἀλλ' ώστε τῷ Νέστορι· δ δή εἰ προσγένοιτό οί, οὐκ ἀμφιβάλλει τὸ μὴ οὐκ ὀλίγου χρόνου ἁλῶναι τὸ

περ Edd. (praeter Hess) || 24 ώς καὶ \mathbf{R} | τὴν ἐαυτοῦ] τοῦ αὐτοῦ \mathbf{R} Edd. (praeter Hess) || 26 ἢ] καὶ \mathbf{M} || 28 γλώσσης \mathbf{R} Edd. γλώττης cett. | γλυκύων \mathbf{e} || 29 εἰς \mathbf{MaR} Edd. || 30 κεῖνος \mathbf{d} || 31 οἱ om. \mathbf{d} || 32 ἀμβιβάλλει \mathbf{CU} | ὀλίγον χρόνον \mathbf{P} | το²] τον CLQU

5 σχηπίωνι T || 8 ἔργον T | οί α || 11 συνοδείας T || 12 ἐχλεληπότα T || 20 εδ

in mg. add. T || 26 αλάζων Τ | δοκέοι Τ

23

έπὶ τὰ παρ' έμαυτοῦ. ἐγὼ γὰρ τέταρτον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος διάγων τουτί βουλοίμην μέν αν σεμνύνεσθαι έχειν έφ' οίς δ Κύρος έχω μέντοι τοσούτον είπεῖν, ὡς ἰσχὸς μὲν οὐκέτι μοι ἡ αὐτή, ἡ δήποτε ἦν ἢ στρατιώτη ἐπὶ τῷ Λιβυκῷ πολέμω ἢ ταμία ἐπὶ τῷ αὐτῷ τούτω πολέμω ἢ ὑπάτω έν Ίβηρία ή υστερον έτει τετάρτω, ήνίκα χιλίαρχος ών άμφὶ Θερμοπύλας 5 κατεμαχόμην, Μάρκου Άκιλίου Γλαβρίωνος όντος ύπάτου οὐ μὴν σαφῶς με έξενεύρισε τὸ γῆρας οὐδὲ ἐκάκωσεν, ὡς καὶ ὑμεῖς δὴ ὁρᾶτε· οὐδὲν γὰρ τὸ βουλευτήριον ώς ἀποῦσαν ποθεῖ τὴν ἐμὴν ἰσγύν, οὐδὲν τὰ ἔμβολα, οὐδὲν οί φίλοι, οὐδὲν οί πελάται, οὐδὲν οί ξένοι. οὐδὲ γὰρ συγκατεθέμην τῆ παλαιά καὶ ἐπαινετή παροιμία, ή γέροντα πρωιαίτερον γίγνεσθαι παραινεί, 10 εί βούλοιο ἐπὶ πολὸ γέρων είναι. ἀλλ' ἔγωγε ἤσσον ἄν ἐπὶ πολὸ γέρων είναι μαλλον έλοίμην ή γέρων είναι πρίν είναι. αμέλει και οὐδείς με ἔτι καὶ νῦν ἔσχεν εύρεῖν μη ἄσχολον ὄντα. ἀλλ' ἰσχύος ἔλασσον ἔχω ἢ όπο-33 τεροσούν ύμων. άλλ' οὐδ' ύμεῖς γε τὴν Τίτου Ποντίου τοῦ ταξιάρχου ίσχὺν ἔχετε · Το ' οὖν διὰ τοῦτ' ἐκεῖνος βελτίων ἄν ὑμῶν εἴη; μόνον ἰσχύος 15 συμμετρία παρέστω, τοσούτον δέ, όσον αν εκαστος δυνατός ή, αγωνιζέσθω· [καὶ] ναὶ δὴ κεῖνός γε οὐδέν τι πόθω κρατήσεται μεγάλης ἰσγύος. Μίλων γε μὴν Όλυμπίασι παρελθεῖν εἰς τὸ θέατρον λέγεται βοῦν ζωὸν ἀνέχων τοῖς ὤμοις. πότερον οὖν τὴν περὶ τὸ σῶμα ταύτην ἢ τὴν τῆς Πυθαγόρου ἀγχινοίας ἰσχύν ἂν ελοιο δοθηναί σοι; άπλῶς δὴ τῶ ἀγαθῶ 20 τούτω γρώ μὲν παρόντι, ἀπὸν δὲ μηδὲν ἐπιζήτει, εἰ μὴ τάγα καὶ ἔφηβοι τέως μέν την παιδικήν ηλικίαν, σμικρόν δὲ παραμείψαντες την ήβητικήν ἐπιζητεῖν μέλλουσι. δρόμος ήλικίας ἐστὶν ὡρισμένος καὶ φύσεως ὁδὸς μία καὶ αΰτη άπλη, οἰκείαν τε ώραιότητα μέρος ήλικίας ἕκαστον εἴληγεν. ώς γάρ τοι ἀσθένεια μέν ἐστι παίδων, ἀλκὴ δὲ νεανίσκων, σεμνότης δ' ἤδη 25 έμβριθούς ήλικίας, ούτως ἄρα καὶ ή τοῦ γήρως πέπανσις ἔχει τι κατὰ φύ-34 σιν, όπερ είς καιρὸν οίκεῖον προσήκει παραλαμβάνεσθαι. άλλ' οίμαί σε πυνθάνεσθαι, δι Σκιπίων, άττα Μασσανάσσης δι σὸς νομιζόμενος ξένος ποιεί τὸ τήμερον, ἔτη ἐνενήκοντα γεγονώς πεζὸν μὲν ἐπιβαλλόμενον δδοιπορείν έφ' Ιππον τὸ παράπαν οὐκ ἀναβαίνειν, ἔφιππον δὲ ἀφ' Ιππου 30 οὐδαμοῦ καταβαίνειν, μηδενί τε ὅμβρω, μηδενὶ ψύχει προσάγεσθαι καλύψαι την κεφαλήν · ξηρότητά τε αὐτῷ σώματος είναι πλείστην · διὸ καὶ πάντων δή τῶν τε εἰς βασιλέα καθηκόντων καὶ τῶν περὶ λειτουργίας προστεταγ-

¹ παρ'] περὶ U || 2 βουλοίμην om. R | μὲν CFG μὴν U om. cett. || 6 κατεμαχόμην] κατεχόμην GO | αἰμυλίου MV ἀττιλίου R Edd. (praeter Hess) || 7 ἡμεῖς P || 11–12 ἀλλ' – εἰναι om. U || 12 εἶναι¹ om. R | ἀμέλλει Lv P || 13–14 ἀλλ' – ὑμῶν om. BLLv P || 14 οὐδ' om. MV (in mg. add. M) | τίτου τοῦ Ma | τοῦ om. MV || 15 ἄν om. Brfr Edd. (ἄν restituit Hess¹) | ἡμῶν Brac Hess (ὑμῶν Hess¹) || 16 παρέσχε BLLv P || 17 καὶ delevi | ναὶ om. U | ἐκεῖνος LP Edd. || 18 μίλω U μήλων Lv P || 19 τὴν¹ om. d || 20 ἔλοιο ἄν ἰσχύν σοι δοθῆναι M (sed

CICERONIS DE SENECTVTE 32-34

"Ιλιον. ἀλλὰ μέτειμι δὴ ἐπὶ τὰ παρ' ἐμαυτοῦ. ἐγὼ γὰρ τέταρτον καὶ 32 ογδοηχοστον έτος διάγων τουτί βουλοίμην μέν αν έχειν σεμνύνεσθαι έφ' οίσπερ ὁ Κῦρος έχω μέντοι τοσούτον είπειν, ώς ισχύος μέν τῆς αὐτῆς έτι οὐχ εἰμί, ής ποτε ήν ή στρατιώτης ὢν ἐπὶ τῷ πολέμω τῷ Λιβυχῷ ή s ταμίας ἐπὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ πολέμω ἢ ὕπατος ἐν Ἰβηρία ἢ ὕστερον ἔτει τετάρτω, ήνίκα χιλίαρχος ών άμφὶ Θερμοπύλας κατεμαχησάμην έγώ, Μανίου Ακιλίου Γλαβοίωνος όντος υπάτου ου μήν σαφώς με το γήρας έξενεύρισεν οὐδ' ἐκάκωσεν, ώς καὶ ὑμεῖς δὴ ὁρᾶτε · οὐδὲν γὰρ τὸ βουλευτήριον ποθεῖ τὴν ἐμὴν ἰσχύν, οὐδὲν τὰ ἔμβολα, οὐδὲν οἱ φίλοι, οὐδὲν οἱ 10 πελάται, οὐδὲν οἱ ξένοι. οὐδὲ γὰο πώποτε συγκατεθέμην τῆ παλαιᾶ καὶ ἐπαινετῆ παροιμία, ἡ γέροντα πρωιαίτερον γίγνεσθαι παραινεῖ, εἰ βούλοιο ἐπὶ πολύ γέρων είναι. ἀλλ' ἔγωγε ἤττον ἄν ἐπὶ πολύ γέρων είναι μᾶλλον αίροίμην ή γέρων είναι πρίν είναι. ἀτὰρ οὖν οὐδείς με ἔτι καὶ νῦν έσχεν εύρεῖν μὴ ἄσχολον ὄντα. ἀλλ' ἰσχύος ἔλασσον ἔχω ἢ ὁποτεροσοῦν 15 ύμων. ἀλλ' οὐδ' ύμεῖς τὴν Τίτου Ποντίου τοῦ ταξιάρχου ἰσχὺν ἔχετε · μων 33 οὖν διὰ τοῦτ' ἐκεῖνος ὑμῶν ἐξοχώτερος; μόνον ἰσχύος συμμετρία παρέστω, τοσούτον δ', όσον αν έκαστος δυνατός ή, αγωνιζέσθω · [καί] ναί δή κείνος οδδέν κρατηθήσεται πόθω μεγάλης Ισχύος. Μίλων γε μην Όλυμπίασι παρελθεῖν εἰς τὸ θέατρον λέγεται βοῦν ζωὸν ἀνέχων τοῖς ὤμοις. πότερον 20 οὖν τὴν περὶ τὸ σῶμα ταύτην ἢ τὴν τῆς Πυθαγόρου ἀγχινοίας ἰσχὺν ἂν έλοιο δοθηναί σοι; άπλως δή τῷ ἀγαθῷ τούτῳ χρῶ μὲν παρόντι, ἀπὸν δὲ μηδὲν ἐπιζήτει, εἰ μὴ τάχα καὶ ἔφηβοι τέως μὲν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, σμικρόν δὲ παραμείψαντες τὴν ήβητικὴν παραζητεῖν μέλλουσι. δρόμος ηλικίας ἐστὶν ὡρισμένος καὶ φύσεως όδὸς μία καὶ αὕτη ἀπλῆ, οἰκείαν τε 25 ωραιότητα μέρος ήλικίας εκαστον είληχεν ως γάρ ασθένεια μέν έστι παίδων, άλκη δε νεανίσκων, σεμνότης δ' ήδη εὐσταθοῦς ηλικίας, οὕτως άρα καὶ ή τοῦ γήρως πέπανσις ἔγει τι κατὰ φύσιν, ὅπερ εἰς καιρὸν οἰκεῖον προσήχει παραλαμβάνεσθαι. οίμαί σε (πυνθάνεσθαι), δ Σχιπίων, άττα 34 Μασσανάσσης δ σὸς νομιζόμενος ξένος ποιεῖ τὸ τήμερον, ἐτῶν ἐνενήκοντα 30 γεγονώς · πεζὸν μὲν ἐπιβαλλόμενον δδοιπορεῖν ἐφ' ἵππον τὸ παράπαν οὐκ άναβαίνειν, ἔφιππον δὲ ἀφ' ἵππου οὐδαμοῦ καταβαίνειν, μηδενί τε ὅμβρω, μηδενὶ ψύχει προσάγεσθαι καλύψαι τὴν κεφαλήν Εηρότητά τε άκραν αὐτῷ σώματος εἶναι· διὸ καὶ πάντων τῷν τε εἰς τὸν βασιλέα καθηχόντων χαὶ τῶν περὶ τὰς λειτουργίας εὖ μάλα διατελεῖν ἐφιχνούμενον.

in mg. o. v. cett. redditur) \parallel 24 ἕχαστος **BLvMaP** Edd. (praeter Hess) \parallel 27 ὅπερ iteravit **R** \mid ἀλλ' οὐ **Ma** \parallel 28 μασσανάσσης **LU** μασανάσης **C** μασσανάσης cett. \parallel 30-31 ἔφιππον — καταβαίνειν om. **HM** (sed uterque cod. haec verba in mg. add.) \parallel 32-33 τε - τῶν¹ om. **U** \parallel 32 αὐτῷ om. **Lv**

10 πελάτε \mathbf{T} | οὐδὲ] οὐδὲν \mathbf{T} || 14 μὴ α με \mathbf{T} || 17 καὶ delevi || 24 ὡρισμέρος \mathbf{T} || 28 πυνθάνεσθαι α | σκηπίων \mathbf{T}

μένων εὖ μάλα διατελεῖν ἀφικνούμενον. δύναται τοίνυν σωφροσύνη καὶ ἄσκησις ἔτι κἀν τῷ γήρα τι τῆς πρόσθεν δώμης διαφυλάττειν.

11 Οὐκ ἔστι, φησί, τῷ γήρα ἰσχύς. ἀλλ' οὐδ' ἀπαιτεῖται τὸ γῆρας ἰσχύν. καὶ νόμοις ἄρα καὶ ἔθεσιν ή ήμετέρα ήλικία τῶν τοιούτων λειτουργιῶν έστιν ἀτελής, ᾶς οὐκ ἔστιν ὑφίστασθαι ἄνευ ἰσχύος · ὥστ' οὐ μόνον ἃ μή 5 35 δυνάμεθα, άλλ' οὐδ' ὧν ἐν δυνάμει ἐσμὲν πράσσειν ἀναγκαζόμεθα. ἀλλ' είσι πολλοί τῶν γερόντων οὕτως ἀδύνατοι, ὥστε μήτε του τῶν ἐπιτηδευομένων μήτε όλως των κατά τὸν βίον λειτουργουμένων ούτινοσοῦν αν έφικέσθαι. άλλα τοῦτό γε οὐ γήρως ἰδία κάκη, άλλα κοινή δήπου έξεως άνθρωπίνης, ώς άδύνατος καὶ γὰρ ἦν ὁ Ποπλίου Αφρικανοῦ υίός, ὅς σε 10 ποιητὸν ἔθετο, ὡς ἀδρανοῦς, μᾶλλον δὲ μηδεμιᾶς εὐρωστίας ἐκεῖνός γε μεμοίραται. δ δή εί μή ούτω συνέβαινεν, έτερον αν φέγγος έκεῖνος τῆς πόλεως ἀνεφάνη είς γὰρ τὸ πατρικὸν μέγεθος τῆς ψυχῆς εὐπορώτερος έκ διδασκαλίας παραγέγονεν οδτος, τί δή θαυμαστόν έπὶ τῶν γερόντων, ην ἀσθενεῖς ὤσιν ἔνιοι, ὁπότ' αὐτὸ μηδὲ νέοι γε ἀποφυγεῖν ἔχουσιν; ἀντι- 15 στατέον γε μήν, ὧ Σκιπίων καὶ Λαίλιε, τῷ γήρα καὶ κολαστέον πρὸς άκρίβειαν τὰς αὐτοῦ κακίας · ὡς γὰρ πρός τινα νόσον, οὕτω καὶ πρὸς τὸ 36 γῆρας πολεμητέον. λόγον δγιείας έπτέον· γυμνασίοις συμμέτροις χρηστέον· τοσούτον βρώσεως καὶ πόσεως παρεκτέον, δπόσον τὴν ἰσχύν ἀναλαμβάνειν, ἀλλὰ μὴ συμπιέζειν. μηδὲ δὴ μόνον τῷ σώματι συλληπτέον, 20 άλλὰ καὶ τῷ νῷ καὶ τῆ ψυγῆ πολλῷ μᾶλλον καὶ ταῦτα γάρ, εἰ μὴ καθάπερ φωτὶ ἔλαιον ἐπιστάζοις, ἀποσβέννυται ὑπὸ γήρως. καὶ σώματα μὲν γυμνασιῶν καμάτοις βαρύνεται, ψυχαὶ δὲ γυμναζόμεναι αἴρονται. γέροντας γὰρ εὐήθεις Καικίλιος ὁ κωμικὸς λέγων τοὺς ταχυπειθεῖς τούτους καὶ ἐπιλήσμονας καὶ παραλελυμένους δηλοῖ, ἄπερ οὐ γήρως ἁπλῶς οὕτω κακίαι, 25 άλλ' ἀπράκτου καὶ νωθροῦ καὶ ὑπνηλοῦ γήρως εἰσίν. ὡς γὰρ τὸ ἀσελγὲς καὶ ἀκόλαστον νεανίσκων μᾶλλον ἤπερ γερόντων ἐστίν, οὐ μέντοι ἁπάντων τῶν νεανίσκων, ἀλλὰ τῶν μοχθηρῶν τὸν τρόπον, οὅτω καὶ ἡ πρεσβυτική αὕτη μωρία, ἢν λῆρον ἔθος προσαγορεύειν, γερόντων κουφολόγων, οὐχ 37 απάντων ἐστίν. τέτταρας οὖν υἷεῖς δωμαλέους καὶ θυγατέρας πέντε οἶκόν 30 τε τηλικοῦτον καὶ πελατείας τοιαύτας Άππιος διωκεῖτο γέρων τε ὢν καὶ τυφλός · είχε καὶ γὰο τὴν ψυχὴν ὥσπερ τόξον ἐντεταμένην, οὐδέ τι χαλῶν τῷ γήρα ὑπέπιπτεν. οὐ μόνον γὰρ ἢν εἰκὸς αὐθεντείαν, ἀλλὰ δὴ καὶ

¹ ε \bar{b} — ἀφικνούμενον om. \mathbf{R} | ἀφικούμενον \mathbf{U} || 2—3 τῆς — γήρα om. \mathbf{BLLvP} | ἐωμην \mathbf{Edd} . (praeter Hess) || 6 ἀλλ' — ἀναγκαζόμεθα om. \mathbf{H} (sed in \mathbf{mg} . \mathbf{add} .) || 8 μήτ' \mathbf{d} || 9 ἀλλ' οὐ \mathbf{Ma} || 11 δὴ μιᾶς \mathbf{O} | κεῖνος $\mathbf{CFGMOQUEdd}$. (praeter Hess) || 12 μεμοίρατε \mathbf{U} || 13 τὸ om. \mathbf{MV} | εὐπορώτερον \mathbf{BrG} ἐκπορώτερον \mathbf{BP} || 14 δὴ om. \mathbf{R} \mathbf{Edd} . || 15 ὁπότε μήδ' αὐτὸ \mathbf{Ma} | ἔχουσιν] δύνανται (sed supra legitur ἔχουσι) \mathbf{Ma} | ἀντίστεον \mathbf{BLvP} ἐπιστατέον \mathbf{Ma} || 16 λέλιε \mathbf{B} || 17 τὰς] τῆς \mathbf{O} | καὶ] δὲ \mathbf{Ma} || 18 μετρίοις \mathbf{R} || 19 ὁπόσον \mathbf{H} \mathbf{MaOQ} Hess ὁπόσα cett., \mathbf{Edd} . || 20 ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ \mathbf{R}

CICERONIS DE SENECTVTE 34-37

δύναται τοίνυν σωφροσύνη καὶ ἄσκησις ἔτι κἀν τῷ γήρα τι τῆς πρόσθεν δώμης διαφυλάξαι.

Οὐκ ἔστι, φησίν, ἐν τῷ γήρα ἰσγύς, ἀλλ' οὐδέ τι τὸ γῆρας ἰσγὺν ἀπαιτεῖ- 11 ται. καὶ νόμοις ἄρα καὶ θεσμοῖς ἡ ἡμετέρα ἡλικία τῶν τοιούτων λειτουρs γιῶν ἐστιν ἀτελής, ας οὐκ ἔστιν ὑφίστασθαι ἄνευ ἰσχύος· ὥστ' οὐ μόνον ά μη δυνάμεθα, άλλ' οὐδ' ὧν ἐν δυνάμει ἐσμὲν πράττειν ἀναγκαζόμεθα. άλλ' εἰσὶ πολλοὶ τῶν γερόντων οὕτως ἀδύνατοι, ὥστε μήτε του τῶν ἐπι- 35 τηδευομένων μήθ' ὅλως τῶν κατὰ τὸν βίον λειτουργουμένων οδτινοσοῦν ἄν ἐφικέσθαι. ἀλλὰ τοῦτό γε οὐ γήρως ίδία κάκη, ἀλλὰ κοινή δήπου 10 έξεως ἀνθρωπίνης. ως ἀδύνατος καὶ γὰρ ἦν ὁ Ποπλίου Αφρικανοῦ υίός, ος σε ποιητὸν ἔθετο, ὡς ἀδρανοῦς, μᾶλλον δὲ μηδεμιᾶς εὐρωστίας μεμοίραται. δ δή εἰ μὴ οὕτω συνέβη, ἔτερον ἂν φέγγος ἐκεῖνος ἀνεφάνη τῆς πόλεως: είς γὰρ τὸ πατρικὸν μέγεθος τῆς ψυγῆς εὐπορώτερος ἐκ διδαγῆς παραγέγονεν οδτος, τί δη θαυμαστόν έπὶ τῶν γερόντων, ην ἀσθενεῖς ὧσιν ἔνιοι, 15 όπότ' αὐτὸ μηδὲ νέοι ἀποφυγεῖν ἔγουσιν; ἀντιστατέον, ὧ Σκιπίων καὶ Λαίλιε, (τῷ γήρα) καὶ κατὰ ἀκρίβειαν τὰς αὐτοῦ κακίας συναιρετέον: ώς γὰρ πρός τινα νόσον, οὕτω καὶ πρὸς γῆρας πολεμητέον. λόγον ὑγιείας 36 έκτέον · γυμνασίοις συμμέτροις γρηστέον · τοσοῦτον βρώσεως καὶ πόσεως παρεκτέον, δπόσα τὴν ἰσχὸν ἀναλαμβάνειν, οὐ συμπιέζειν. μηδὲ δὴ μόνον 20 τῷ σώματι συλληπτέον, ἀλλὰ καὶ τῷ νῷ καὶ τῆ ψυχῆ πολὺ μᾶλλον· καὶ ταῦτα γάρ, εἰ μὴ καθάπερ φωτὶ ἔλαιον ἐπιστάζοις, ἀποσβέννυται ὑπὸ γήρως, καὶ σώματα μὲν γυμνασιῶν καμάτοις βαρύνεται, ψυγαὶ δὲ γυμναζόμεναι αξρονται, γέροντας γὰρ εὐήθεις Καικίλιος δ κωμικὸς λέγων τοὺς ταχυπειθεῖς τούτους δηλοῖ καὶ ἐπιλήσμονας καὶ παραλελυμένους, ἄπερ οὐ 25 γήρως άπλῶς οὕτω κακίαι, ἀλλ' ἀπράκτου καὶ νωθροῦ καὶ ὑπνηλοῦ γήρως εἰσίν. ὡς γὰρ τὸ ἀσελγὲς καὶ ἀκόλαστον νεανίσκων μᾶλλον ἢ γερόντων έστίν, οὐ μέντοι πάντων τῶν νεανίσκων, ἀλλὰ τῶν μὴ δοκίμων, οὕτω καὶ ή πρεσβυτική αθτη μωρία, ην λήρον έθος προσαγορεύειν, γερόντων κουφολόγων, οὐχ ἀπάντων ἐστί. τέτταρας οὖν υίεῖς ρωμαλέους καὶ θυγα- 37 30 τέρας πέντε οἶκόν τε τηλικοῦτον διεῖπε 〈Αππιος〉 καὶ πελατείας τοιαύτας γέρων τε ῶν καὶ τυφλός: είχε καὶ γὰρ τὴν ψυχὴν ὥσπερ τόξον ἐντεταμένην, οὐδέ τι γαλῶν τῶ γήρα ὑπέπιπτεν, οὐ μόνον γὰρ ἢν εἰκὸς αὐθεν-

Edd. | συμποσιάζειν Ma || 21 γὰρ ταῦτα 0 || 22 ἐπιστάζεις BBrMaP ἐπιστάζεις LU | ἀπὸ BLLvP | μὲν γὰρ Ma || 23 γυναζόμεναι U || 24 κεκίλιος CU Goez | ταχυπεισθεῖς U || 25 κακίαις B || 27 ἤπερ] ἢ CR || 28 τῶν²] ὧν G || 29 κλῆρον CO QU (in mg. λῆρον C) | καὶ κουφολόγων BL (καὶ expunxit L) || 30 ἐστί BrCH | τέτταρας] ὡς γὰρ τέτταρας Ma || 32 καὶ om. Ma | γὰρ καὶ GR | ἐντεταμένον Edd. (praeter Hess) | οὐδέ τι BF οὐδέν τι BrCOR Edd. οὐδέτι cett. || 33 ὑπέπιπτον CU | αὐθεντίαν FLνMa Hess

ήγεμονίαν τινὰ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ διεσώζετο · ἐδεδίεσαν οἱ δοῦλοι, κατηδοῦντο τὰ τέχνα, ἀγαπητὸν σύμπαντες εἶγον ἢχμαζεν ἐν αὐτῷ τῷ οἴχω τὸ πάτρι-38 ον σχήμα καὶ μάθημα. οὕτω καὶ γὰρ εὐσχημόνως ἔχει τὸ γήρας, εἰ αὐτὸ προστατεῖ έαυτοῦ, εἰ τῶν οἰκείων δικαίων ἀντέχεται, εἰ μηδενὶ ἠνδραπόδισται, εί είς ἐσχάτην ἀναπνοὴν κύριον τῶν σφετέρων διατελεῖ. ὡς γὰρ νεανίσ - 5 κον, εν δι τι πρεσβυτικόν έστιν, ως καὶ γέροντα, εν δι τι νεανικόν, επαινώ · δ δή μετιών τις σώματι μεν γέρων αν είη, ψυχη δε οὐ μήποτε η. αταρ οδν έμοὶ μετὰ χεῖρας βιβλίον εβδομον Άρχαιολογίας τὰ τῶν παλαιῶν πάντα ύπομνήματα συλλέγω, των ἐπιφανεστέρων δικών, ών ποτε συνηγόρησα, τούς λόγους νῦν μάλιστα ἐπιτελῶ· νόμιμα οἰωνιστῶν καὶ ἀρχιερέων καὶ 10 πολιτών δή συντάττομαι · Πυθαγορείων έθει της περί την μνήμην ἀσκήσεως χάριν, ἄπερ ἀν' ἡμέραν έκάστην ἢ εἴπω ἢ ἀκούσω ἢ πράξω, έσπέρας ἀναπολῶ. ταῦτά ἐστιν ἀσκήματα ἀγχινοίας, ταῦτα στάδια νοῦ · ἐν τούτοις ίδρῶν ἐγὼ καὶ διαπονούμενος οὐ πάνυ τι ἐπιποθῶ τὴν περὶ τὸ σῶμα ἰσχύν. παρίσταμαι φίλοις, ἔρχομαι εἰς τὴν βουλὴν συνεχῶς, πράγματα εἰσφέρω 15 έχων είναι πολύ τοι καὶ διὰ πολλοῦ μεμελετημένα, ψυχῆς τε ἰσχύι, οὐ σώματος ταῦτα διαφυλάσσω. ὧν εί καὶ ἔργω ἐφικνεῖσθαι μὴ οἶός τε ἦν, άλλά μου τό γε κλινάριον εύφραινεν ἄν με αὐτὰ διαλογιζόμενον ταῦτα, ᾶ πράσσειν μεν δύνασθαι ούκ είκός, δύνασθαι δέ με πεποίηκεν δ παρεληλυθώς οὕτω βίος, ἀεὶ γὰρ τῷ περὶ πόνους τοιούτους καὶ σπουδὰς βιοτεύοντι 20 οὐκ ἔστιν ίδεῖν, ὁπότε ὑπέλθοι τὸ γῆρας · οὕτως ἠρέμα καὶ ἀνεπαισθήτως ή ήλικία γηράσκει οὐδέ τι ἐξαίφνης κατάγνυται, ἀλλὰ χρονίως ἀποσβέν-12 νυται.

Έχόμενον δὴ τῶν εἰρημένων ἡ τρίτη βλασφημία τοῦ γήρως, ἤ φασιν αὐτὸ στέρεσθαι ἡδονῶν. ὢ τοίνυν λαμπροτάτου ἡμῖν ἡλικίας δώρου, εἴ γε 25 τοῦθ' ἡμῶν ἀφαιρεῖται, ὅπερ τῶν φαυλοτάτων ἐστὶν ἐν νεότητι. λάβετε γάρ, ὡ βέλτιστοι νέοι, λόγον ἀρχαῖον ἀνδρὸς τῶν μεγάλων τε καὶ περιφανῶν εἰς τὰ πρῶτα, Ἀρχύτου Ταραντίνου, ὅς μοι ἐγκεχείριστο νεανίσκω ἐν Τάραντι διατρίβοντι ἄμα Κυίντω Μαξίμω. οὐδένα γάρ τοι λοιμὸν ἔφασκεν ἀνθρώποις δεδόσθαι ὑπὸ τῆς φύσεως ὀλεθριώτερον ἡδονῆς τῆς 30 διὰ τοῦ σώματος, ἤς ἄν τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν καὶ ἀλόγιστον ἐμ-40 φορηθῆναι ἰταμῶς τε καὶ δυσηνίως ὀργώη τε καὶ κατερεθίζοιτο. ἐντεῦθεν

1 τινὰ] τι BLP τὴν R \parallel 2 ἤκμαζον HMMaPV ἤκμαδεν B \parallel 3 γὰρ καὶ GMaO \parallel 4 εἰ 1 — ἦνδραπόδισται om. MV \parallel 5 ἔσχατον BBrMP \parallel 6 ἐν 1 — νεανικόν om. U \mid ῶς καὶ γέροντα om. F \mid νεανίσκον CH νεανίσκον L νεανίσκον MV νεανικόν ἐστιν F \parallel 8 βυβλίον FO \mid πάντα om. O \parallel 9 ἐπιφανῶν Ma \parallel 11 πολιτῶν RU ἀστῶν cett. (πολιτῶν in mg. add. C) \mid post συντάττομαι lacunam indicaverunt BeP \mid lacunam complevit d (πολλὰ γράμμασιν Έλληνικοῖς χρῶμαι) πολλὰ τοῖς Έλληνικοῖς λόγοις ἔτι προσχρῶμαι β \mid τὴν om. U \parallel 12 ὅπερ CP Hess \parallel 13 ταῦτ d \parallel 14 τι \mid τοι G \mid ποθῶ MV \mid τὸ σῶμα \mid πον γήρως MV \mid 15 περίσταμαι Rd \mid 16 τοι BFGMaOP Hess \mid τι cett., Edd. (τε R) \mid τε om. P \mid 17 διαφυλάσσων C Goez Hess (διαφυλάσσων Hess \mid) διαφυλάτ

CICERONIS DE SENECTVTE 37-40

τείαν, άλλὰ καὶ ἡγεμονίαν εἰς τοὺς ἑαυτοῦ διεσώζετο · ἐδεδίεσαν οἱ δοῦλοι, κατηδούντο οί παίδες, άγαπητὸν σύμπαντες είγον ήκμαζεν ἐν τῷδε τῷ οἴκω τὸ πάτριον ἔθος καὶ μάθημα. οὕτω καὶ γὰρ εὐσχημόνως ἔχει τὸ 38 γῆρας, εὶ αὐτὸ προστατεῖ έαυτοῦ, εἰ τῶν οἰκείων δικαίων ἀντέχεται, εἰ 5 μηδενὶ ἠνδοαπόδισται, εἰ εἰς ἐσχάτην ἀναπνοὴν κύοιον διατελεῖ τῶν σφετέρων. ως γάρ νεανίσκον, εν ῷ τι πρεσβυτικόν ἐστιν, ως καὶ γέροντα, ἐν δ τι νεανικόν, ἀποδέχομαι· δ δή μετιών τις σώματι μέν γέρων αν είη, ψυχῆ δὲ οὐ μήποτε ἡ. ἀτὰρ ἐμοὶ μετὰ χεῖρας βιβλίον ἔβδομον Άρχαιολογίας τὰ τῶν παλαιῶν ὑπομνήματα πάντα ξυλλέγω, τῶν ἐπιφανεστέρων 10 δικών, ας ποτε συνηγόρησα, νῦν τοὺς λόγους ώς μάλιστ' ἐπιτελώ· νόμιμα οἰωνιστῶν καὶ ἀρχιερέων καὶ πολιτῶν δὴ συντάττομαι πολλὰ τοῖς Ελληνικοῖς λόγοις ἔτι προσχρῶμαι Πυθαγορείων τε ἔθει τῆς περὶ τὴν μνήμην ἀσκήσεως χάριν, ἄπερ ήμέραν έκάστην εἴπω ἢ ἀκούσω ἢ πράξω, έσπέρας ἀναπεμπάζω, ταῦτ' ἐστὶν ἀσκήματα ἀγχινοίας, ταῦτα στάδια νοῦ: 15 ἐν τούτοις ίδρῶν ἐγὼ καὶ διαπονούμενος τὴν περὶ τὸ σῶμα ἰσχὺν οὐ πάνυ έπιποθώ. παρίσταμαι φίλοις, έρχομαι συνεχώς εἰς τὴν σύγκλητον, πράγματα εἰσφέρω έκὼν εἶναι πολύ τοι καὶ διὰ πολλοῦ μεμελετήμενα, ψυχῆς τε ίσγύι, οὐ σώματος ταῦτα διαφυλάττω. ὧν εί καὶ ἔργω ἐφικνεῖσθαι μὴ οἶός τε ἦν, τό γε μήν μου κλινίδιον εὔφραινεν ἄν με αὐτὰ διαλογιζόμενον 20 ταῦτα, ὰ πράττειν μὲν δύνασθαι οὐκ εἰκός, δύνασθαι δέ με πεποίηκεν δ παρεληλυθώς ούτω βίος, ἀεὶ γὰρ τῷ περὶ πόνους τοιούτους καὶ σπουδάς βιοτεύοντι οὐκ ἔστιν ἰδεῖν, ὁπότε ὑπέλθοι τὸ γῆρας οὕτως ἠρέμα καὶ ανεπαισθήτως ή ήλικία γηράσκει οὐδ' έξαίφνης κατάγνυται, άλλα χρονίως ἀποσβέννυται.

25 Έχόμενον δὴ τῶν εἰρημένων ἡ τρίτη κακηγορία τοῦ γήρως, ἥν φασιν 39 αὐτὸ στέρεσθαι ἡδονῶν. ὢ τοίνυν λαμπροτάτου ἡλικίας δώρου, εἴ γε τοῦθ' ἡμῶν ἀφαιρεῖται, ὅπερ τῶν φαυλοτάτων ἐστὶν ἐν νεότητι. λάβετε γάρ, ὡ βέλτιστοι νέοι, λόγον παλαιὸν Αρχύτου Ταραντίνου, ἀνδρὸς τῶν μεγάλων τε καὶ λαμπρῶν εἰς τὰ πρῶτα, ὅς μοι ἐγκεχείρισται νεανίσκω ἐν 30 Τάραντι διατρίβοντι μετὰ Κοΐντου Μαξίμου. οὐδένα γάρ τοι λοιμὸν ἔφασκεν ἀνθρώποις δεδόσθαι πρὸς τῆς φύσεως ὀλεθριώτερον ἡδονῆς τῆς περὶ σώματος, ῆς ἄν τὸ ἐπιθυμοῦν ἐμφορηθῆναι ἰταμῶς τε καὶ δυσηνίως ὀργώη τε καὶ κατερεθίζοιτο, ἐντεῦθεν προδοσίας πατρίδων, ἐντεῦθεν 40

 5 ήνδαποδίσθαι $\ddot{\mathbf{T}} \parallel \mathbf{14}$ ἀναπολ $\tilde{\omega}$ supra ἀναπεμπάζω add. $\mathbf{T} \parallel \mathbf{15}$ διαπορούμενος $\mathbf{T} \parallel \mathbf{15}$

21 παρεληλυθός Τ || 27 νεότητη Τ

των Ο διαφυλάττω Ma || 19 ἐπεποίηκεν P | παραλελυθώς P || 20 βιωτεύοντι Br C MV || 22 ή] τ' ή M || 24 έπόμενον R Edd. (praeter Hess) in mg. έπόμενον add. C ἐσχόμενον Ma | δὴ] δὲ B | φησιν Ο || 26 λάβεται CV || 27 ἐπιφανῶν R Edd. || 28 ἀρχύτον τοῦ P ἀρχίτον (in mg. ἀρχύτον) Cde Goez || 29 κυΐτψ (in mg. κυΐντψ) Č || 30 ὑπὸ – φύσεως om. R || 31 χυχῆς (in mg. ψυχῆς) C || 32 δυσενιάτως Ma | δργώνη CU Edd. (praeter Hess)

προδοσίας πατρίδων, έντεῦθεν πολιτειών ἀνατροπάς, έντεῦθεν λαθρίας πρός πολεμίους ἀναφύεσθαι συνουσίας · άπλῶς τε μηδὲν ἄγος μηδέ τινα κακουργίαν είναι, ήντιν' οὐκ ἄν ή τῆς ήδονῆς ἐπιθυμία προσδέξασθαι συνωθήσειε · διακορήσεις δὲ καὶ μοιχείας καὶ σύμπασαν ὕβριν τοιαύτην μη αν αλλαις ζυγξιν αλλ' η ηδοναίς παροξύνεσθαι. ανθρώπω δε δη μηδεν 5 έξοχώτερον νοῦ εἴτ' ἐκ φύσεως εἴτ' ἔκ του θεῶν δοθέντος, τούτω δὲ τῷ 41 θείω δώρω τε καὶ χαρίσματι μηδὲν οὕτως ἐναντίον είναι ώς ήδονήν. μὴ γάρ ἂν ἀκολασίας κρατούσης σωφροσύνη χώραν ὑπάρχειν, μήθ' ὅλως ἐν ήδονης βασιλεία δύνασθαι άρετην συσταθήναι. δ δη ίνα καὶ μαλλον είη μαθείν, πλάττειν ἐκέλευε τῆ διανοία κατηρεθισμένον τινὰ σώματος ήδονῆ 10 τοσαύτη, δπόσην αν δύνηται πλείστην χωρησαι οδδενί γαρ αμφίδοξον ὤετ' αν είναι, εί μη εν ῷ σφόδρα γέγηθεν οὕτω χρονίως, μηδεν διαπράσσεσθαι νῶ, μηδενὸς λόγω, μηδενὸς λογισμῷ ἐπιτυγχάνειν ἱκανὸς εἴη. διὸ καὶ μηδέν οὕτω βδελυρόν μηδ' οὕτω θανατηφόρον εἶναι ώς ήδονήν, εἴ γ' αΰτη μείζων τε οδσα καὶ χρονιωτέρα πᾶν τὸ φῶς τῆς ψυχῆς ἀποσβέν- 15 νυσι. ταῦτα μετὰ Γαΐου Ποντίου τοῦ πατρός, ὑφ' οὖ τῷ Καυδηνῷ πολέμω Σπύριος Ποστούμιος καὶ Τίτος Βετέριος ύπατεύοντες ήττηνται, διαλεχθήναι τὸν Άρχύταν Νέαργος Ταραντίνος ξένος ήμέτερος, δς αἰεὶ φίλος τῶ δήμω τῶν Ῥωμαίων διέμεινε, παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγεν είληφέναι, ήνίκα δή τῷ λόγῳ τούτῳ παρεγένετο καὶ Πλάτων ὁ Αθηναῖος, 20 δν είς Τάραντα ἀφικέσθαι Λευκίου Αἰμυλίου καὶ Ἀππίου Κλαυδίου ὑπα-42 τευόντων εύρίσκω, τοῦ δ' ἔνεκα ταῦτα; ἵν' εἰδῆτε, ώς, εἰ μὴ παρ' οὐδὲν τίθεσθαι την ήδονην λόγω τε δυνάμεθα καὶ σοφία, γάριν πολλήν ἄξιον έχειν τῷ γήρα ὡς μὴ προσφιλῆ τὰ μὴ δέοντα ἀπεργαζομένω. εὐβουλία γὰρ ἐμποδών γίνεται ήδονή, λόγω τε πολεμία ἐστί, καὶ τὰ τοῦ νοῦ, ώς 25 έπος είπεῖν, καταστρεβλοῖ ὄμματα, οὐδέ τι πρὸς ἀρετὴν συνάλλαγμα έγει. έγω δε άκων μεν διεπραξάμην εκβαλεῖν τῆς συγκλήτου Λεύκιον Φλαμίνιον, άδελφὸν Τίτου Φλαμινίου γενναιοτάτου ἀνδρός, έπτὰ μάλιστα έτεσι μετά την αὐτοῦ ὑπατείαν, χρηναι μέντοι πάθος ἀκόλαστον ἀτιμάσαι ψήθην, ἐκεῖνος γὰρ ὅπατος ὢν ἐν Γαλατία παρακέκληται πρὸς τῆς 30 έρωμένης έν συμποσίω διαπελεχίσαι τινά τῶν ἐν δεσμοῖς καταχρίτων έπὶ θανάτω· καὶ τότε μὲν δὴ ἐξώλισθε, τιμητοῦ ὄντος τοῦ ἀδελφοῦ έγγύτατα πρό έμοῦ αίρεθέντος, έμοὶ δὲ καὶ Φλάκκω οὐδεπώποτ' ἐγένετο

¹ λαθραίας Edd. \parallel 4 συνωθήσειεν CGQRU Edd. (praeter Hess) \parallel 5 η om. P \parallel supra ήδοναῖς add. τῆς ήδονῆς Lv \parallel δ η om. MaP \parallel 6 νοῦ] μοῦ C \parallel του] τῶν R \parallel θεοῦ GMaO \parallel 8 ἀν om. MaO \parallel 9 σταθῆναι V \parallel 10 ἐχέλευσε U \parallel 11 πλείστην - ἀμφίδοξον om. U \parallel 13 λόγω] νῷ R \parallel 14 μηδὲ GR Edd. (μηδ' Hess¹) \parallel 14.15 εἴγε GR Edd. \parallel 15 ἀποσβέννυταισι M \parallel 16 τοῦ om. C \parallel χανδηνῷ BrLvPUV \parallel 17 σπόριος L Hess πύριος B \parallel βετούριος R Hess \parallel 18 ἀεὶ U Edd. \parallel 19 τῷ ἡμετέρω δ. R \parallel 21 τάραντον LvP \parallel 23 δυναμώμεθα BLν δυναμώμεθα LP δυναίμεθα G \parallel σοφίαν B

CICERONIS DE SENECTVTE 40-42

πολιτειών ἀνατροπάς, ἐντεύθεν λαθρίας πρὸς πολεμίους ἀναφύεσθαι ξυνουσίας άπλως τε μηδέν άγος μηδέ τινα κακουργίαν είναι, ήντιν' ούκ αν ή της ήδονης ἐπιθυμία προσδέξασθαι συνωθήσειε · διακορήσεις δὲ (καί) μοιχείας καὶ ξύμπασαν ύβριν τοιαύτην μὴ ἄν ἄλλαις ἴυγξιν ἀλλ' ἢ 5 ήδοναῖς παροξύνεσθαι. ἀνθρώπω δὲ μηδὲν ἐξοχώτερον νοῦ εἴτ' ἐκ φύσεως εἴτ' ἐκ τῶν θεῶν δοθέντος, τούτω δὲ τῷ θείω δώρω τε καὶ χαρίσματι μηδεν ούτως εναντίον είναι ως ήδονήν. μη γάρ αν ακολασίας κρατούσης 41 σωφροσύνη χώραν δπάρχειν, μήθ' όλως έν ήδονης βασιλεία δύνασθαι άρετην ξυσταθήναι. δ δη ίνα καὶ μᾶλλον είη μαθείν, πλάττειν ἐκέλευε τῆ 10 διανοία κατηρεθισμένον τινά σώματος ήδονή τοσαύτη, δπόσην αν δύναιτο χωρήσαι μεγίστην · οὐδενὶ γὰρ ἀμφίβολον ὤετ ' ἄν εἶναι, εἶ μὴ ἐν ῷ σφόδρα γέγηθεν οὕτω χρονίως, μηδεν διαπράττεσθαι νῶ, μηδενὸς ⟨λόγω⟩, μηδενός λογισμῶ ἐπιτυγχάνειν ίκανὸς εἴη. διὸ καὶ μηδὲν οὕτω βδελυρὸν μηδ' ούτω θανατηφόρον είναι ώς ήδονήν, εί γ' αύτη μείζων τε ούσα καὶ 15 μακροτέρα πᾶν τὸ φῶς τῆς ψυχῆς ἀποσβέννυσι. ταῦτα μετὰ Γαΐου Ποντίου τοῦ πατρός, ὑφ' οὖ τῷ Καυδηνῷ πολέμω Σπόριος Ποστούμιος καὶ Τίτος Οὐετέριος ὑπατεύοντες ἥττηνται, διαλεχθῆναι τὸν Αρχύταν Νέαργος Ταραντίνος ξένος ημέτερος, δς αλεί φίλος τω δήμω των 'Ρωμαίων διέμεινε, παρά τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγεν εἰληφέναι, ἡνίκα δὴ τῷ λόγω τού-20 τω παρεγένετο καὶ Πλάτων ὁ Άθηναῖος, δν εἰς Τάραντα ἀφικέσθαι Λευκίου Αἰμυλίου καὶ Ἀππίου Κλαυδίου ὑπατευόντων εύρίσκω, τοῦ δὲ ἔνεκα ταῦτα; 42 ϊν' είδητε, ώς, εί μη παρ' οὐδὲν τίθεσθαι την ήδονην λόγω τε καὶ σοφία δυνάμεθα, γάριν πολλήν ἄξιον ἔγειν τῷ γήρα ὡς μή προσφιλή τὰ μή δέοντα ἀπεργαζομένω, εὐβουλία γὰρ ἐμποδών γίγνεται ήδονή, λόγω τε πολεμία 25 έστί, καὶ τὰ τοῦ νοῦ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καταστρεβλοῖ ὅμματα, οὐδέ τι πρὸς άρετην έχει συνάλλαγμα. έγω δε άκων μεν διεπραξάμην έκβαλείν της συγκλήτου Λεύκιον Φλαμίνιον, άδελφὸν Τίτου Φλαμινίου γενναιοτάτου ἀνδρός, έπτὰ μάλιστα ἔτεσι μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑπατείαν, χρῆναι μέντοι φιληδονίαν ατιμάσαι φήθην, έκεινος γαο υπατος ων έν Γαλατία παρα-30 κέκληται ύπὸ τοῦ ἐρωμένου ἐν συμποσίω διαπελεκίσαι τινὰ τῶν ἐν δεσμοῖς κατακρίτων ἐπὶ θανάτω· καὶ τότε μὲν ὅδ᾽ ἐξώλισθε, τιμητοῦ ὄντος τοῦ ἀδελφοῦ ἐγγύτατα πρὸ ἐμοῦ αίρεθέντος, ἐμοὶ δὲ καὶ Φλάκκω οὐδε-

σοφία Lv || 27 δὲ om. P | συνεπραξάμην Ma | ἐκβάλλων C Hess ἐκβάλλειν FLvM ἐκβάλλειν P | λεύβιον BBrLP λεύβιον HLvM || 30 γαλατεία MaO || 30,31 τῆς ἐρωμένης BBrLLvMPVd Hess τοῦ ἐρωμένου cett., Edd. || 31 ἐν¹ om. BLLvMPV (in mg. add. LLv) || 32 δὴ om. BLLvP | ἐξόλισθαι GMaOU Goez || 33 ἐγγυτάτω R Edd.

³ συνωθείσειε $\mathbf{T} \parallel$ 4 καὶ $\mathbf{\alpha} \parallel$ 6 τούτ $\mathbf{\omega} \propto$ οὕτ $\mathbf{\omega} \mathbf{T} \parallel$ 8 σωφροσύνην $\mathbf{T} \parallel$ 11 ἀμφίβολω $\mathbf{T} \parallel$ ὅτ $\mathbf{T} \parallel$ 12 γένηθεν $\mathbf{T} \parallel$ λόγ $\mathbf{\omega} \propto$ \parallel 26 συνάλαγμα $\mathbf{T} \parallel$ 27 γεννεοτάτου $\mathbf{T} \parallel$ 32 οὐδεπόποτ \mathbf{T}

δυνατή ἀποδέξασθαι ἀσελγής οὕτω καὶ ἐξώλης ἐρωτοληψία, ἡ ἰδιωτικῷ ἀνείδει ἀδοξίαν τῆς ὅλης ἀνῆπτεν ἡγεμονίας.

Πολλάχις δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἐπυθόμην λεγόντων, σφᾶς νέους κομιδῆ όντας ἀκούσαι τῶν γεραιτέρων, ὡς Γάιος Φαβρίκιος εἰωθώς εἴη θανμάζειν, ὅτι πρεσβευτής ὢν παρὰ Πύρρω τῷ βασιλεῖ πύθοιτο Κινέου τοῦ 5 Θεσσαλού, ώς Αθήνησιν είη τις σοφός προσποιούμενος είναι, φάσκων πάνθ' ὄσαπερ ἂν ποιῶμεν χρῆναι εἰς ήδονὴν ἀναφέρειν ὅπερ ἀκούοντας αὐτοῦ Μάρκον Κούριον καὶ Τίτον Κορύγκανον ἐπεύγεσθαι εἰωθέναι Σαυνίτας τε καὶ Πύρρον αὐτὸν ταῦτα πεισθηναι, ὅπως οἶοι ράον ήττᾶσθαι γένοιντο σφᾶς αὐτοὺς ήδοναῖς ἐπιδεδωκότες. βεβίωκε δ' ἄρα Μάρκος 10 Κούριος κατά Πόπλιον Δέκιον τὸν πενταετία πρὸ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ Κουρίου εἰς έκούσιον σφαγὴν ὑπὲρ τῆς πολιτείας έαυτὸν δεδωκότα. ἤδει δὲ τὸν αὐτὸν καὶ Φαβρίκιος, ἤδει δὲ καὶ Κορύγκανος οἱ δὴ τὸ μὲν ἐκ τοῦ καθ' έαυτοὺς βίου, τὸ δ' ἐκ τῆς πράξεως, οδ λέγω, Ποπλίου Δεκίου ἔκριναν είναί τι φύσει κάλλιστον καὶ λαμπρότατον, ὅπερ ἂν ἐθελουσίως 15 μαστεύοιτο καὶ ὧ γ' ἂν περιορωμένης τε καὶ καταφρονουμένης τῆς 44 ήδονης τῶν βελτίστων ἔκαστος ἔποιτο, τί δὲ ταῦθ' οὕτω συχνὰ περὶ ήδονης; ότι οὐχ όσον ψόγος οὐδείς, ἀλλὰ καὶ μέγιστος ἔπαινος γήρως τὸ μὴ πάνυ τι ποθεῖν τῶν τοιούτων ἡδονῶν μηδεμίαν. ἀπορεῖ, φησίν, εὐωχιῶν καὶ τραπεζών εὐπρεπών καὶ κυλίκων συγνών, οὐκοῦν καὶ οἰνοφλυγίας 20 καὶ ἀπεψίας καὶ ἀγουπνίας ἀπορεῖ. εἰ δ' ἄρα τι καὶ δοτέον τῆ ήδονῆ, έπειδή τοῖς θωπεύμασιν αὐτῆς οὐκ εὐμαρῶς ἐνιστάμεθα - καὶ Πλάτων δαιμονίως 'κακών δέλεαρ' την ήδονην ονομάζει έκ τοῦ ταύτη δηλονότι άνθρώπους άλίσκεσθαι ώσπερ ληθύας άγκίστρω -, καν ελ εδωχιών άσυμμέτρων ένδεως έχει τὸ γῆρας, δύναταί γε όμως μετρίοις ήδεσθαι 25 συμποσίοις. Γάιον οδν Δούιλλον τὸν Μαρτίου, δς δή στόλω πρῶτος Λιβύων έκράτησε, πολλάκις παῖς ὢν γέροντα ξώρων οἴκαδε ἀναλύοντα μετὰ δεῖπνον ήδετο γὰρ θαμινὰ λαμπάδι τε καὶ αὐλῷ, ἃ πρὸς οὐδὲν παράδειγμα ίδιώτης ών έαυτῷ προσειλήφει · τοσοῦτον εἰς αὐτὸν έξουσίας παρεῖχεν 45 ή εὔκλεια. ἀλλὰ τί τὰ παρὰ τῶν ἄλλων ἐγώ; πρὸς ἐμαυτὸν δὴ ἐπανήξω. 30 πρώτα μέν γάρ συσσίτους είγον αἰεί συσσίτια δὲ ταμίου ὄντος ἐμοῦ ἀναδέδεικται, τῶν Ἰδαίων παραλαμβανομένων τελετῶν τῆς Μεγάλης

2 ὅλως $\mathbf{C}\mathbf{U}$ | ἀνῆπτον \mathbf{L} ἀνῆπτε $\mathbf{R}\mathbf{V}$ ἀνῆψε (in mg. ἀνῆπτε) \mathbf{M} || 4 γερόντων $\mathbf{H}\mathbf{M}\mathbf{V}$ | φαβρίβιος $\mathbf{B}\mathbf{B}\mathbf{M}$ φαβρίβιος $\mathbf{H}\mathbf{L}$ φάβριος $\mathbf{B}\mathbf{r}\mathbf{P}$ φαβρίσκιος (in mg. φαβρίκιος) \mathbf{C} || 6 θεσαλοῦ \mathbf{B} θαλασσοῦ \mathbf{U} || 7 ἄν om. \mathbf{P} || 8 κορούγκανον $\mathbf{G}\mathbf{R}$ Hess || 9 σαννίτας \mathbf{C} σαμνίτας \mathbf{V} || 10 γένοιτο \mathbf{U} || 11 πενταετίαν $\mathbf{B}\mathbf{L}\mathbf{L}\mathbf{V}$ || 11–12 αὐτοῦ — πολιτείας om. \mathbf{U} || 12 post έαντὸν in mg. ἐν τετάρτη ὑπατεία add. \mathbf{F} | ἤδει] ἤδη $\mathbf{B}\mathbf{r}$ $\mathbf{C}\mathbf{G}\mathbf{M}\mathbf{a}\mathbf{O}\mathbf{U}\mathbf{a}$ ἤ δε \mathbf{F} ἤδημη \mathbf{V} || 13 ἤδη $\mathbf{C}\mathbf{G}\mathbf{a}$ | καί² om. $\mathbf{G}\mathbf{R}\mathbf{U}$ Hess | κορούγκανος $\mathbf{G}\mathbf{R}$ Hess || 13.14 ἐκ τοῦ iteravit \mathbf{L} || 14 δὲ $\mathbf{M}\mathbf{a}$ | ποπλικίον $\mathbf{M}\mathbf{a}$ || 15 ἔκρινε \mathbf{V} || 17 οὕτως \mathbf{B} || 18 supra ὅσον add. μόνον \mathbf{P} || 19 τι] τοι $\mathbf{M}\mathbf{a}$ | φησί \mathbf{C} φύσει $\mathbf{B}\mathbf{L}\mathbf{L}\mathbf{V}\mathbf{P}$ ||

πώποτ' εγένετο δυνατή ἀποδέξασθαι οΰτως ἀσελγής καὶ οὕτως εξώλης

έρωτοληψία, η ίδιωτικῷ ὀνείδει ἀδοξίαν τῆς ὅλης ήγεμονίας προσήπτε. Πολλάκις δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἐπυθόμην λεγόντων, σφᾶς νέους κο- 43 μιδή όντας ακούσαι παρά των γεραιτέρων, ως Γάιος Φαβρίκιος ελώθει 5 θαυμάζειν, ότι πρεσβευτής ών παρά Πύρρω τῷ βασιλεῖ πύθοιτο παρά Κινέου τοῦ Θεσσαλοῦ, ὡς Ἀθήνησιν εἴη τις σοφὸς προσποιούμενος εἶναι, φάσκων πάνθ' όσαπερ αν ποιώμεν χρηναι είς ήδονην αναφέρειν όπερ ακούοντας αὐτοῦ Μάρκον Κούριον καὶ Τίτον Κορύγκανον ἐπεύγεσθαι είωθέναι Σαυνίτας τε καὶ Πύρρον αὐτὸν ταῦτα πεισθῆναι, ὅπως οἰοι 10 βάον ήττασθαι γένωνται σφάς αὐτούς ήδοναῖς ἐπιδεδωκότες. βεβίωκε Μάρκος Κούριος δ' ἄρα κατὰ Πόπλιον Δέκιον τὸν πενταετία πρὸ τῆς ύπατείας εἰς έκούσιον σφαγὴν ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἑαυτὸν ἐπιδεδωκότα. ήδει δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ Φαβρίκιος, ήδει δὲ καὶ Κορύγκανος· οῗ δὴ τὸ μὲν ἐκ τοῦ καθ' ἑαυτοὺς βίου, τὸ δ' ἐκ τῆς πράξεως, οὖ λέγω, Ποπλίου 15 Δεκίου ἔκριναν είναι τι φύσει καλὸν καὶ ὑπέρλαμπρον, ὅπερ ἐθελουσίως ζητοῖτο ἂν καὶ ῷ περιορωμένης τε καὶ καταφρονουμένης τῆς ήδονῆς εχαστος αν των βελτίστων εποιτο, πρὸς τί δὲ ταῦθ' (οὕτω) συγνα περὶ 44 ήδονης: ὅτι οὐγ ὅσον ψόγος οὐδείς, ἀλλὰ καὶ μέγιστος ἔπαινός ἐστι γήρως τὸ μηδέν τι μεγάλως ποθείν τῶν τοιούτων ήδονῶν μηδεμίαν. ἀπορεί, 20 φησίν, εθωχιῶν καὶ τραπεζῶν εθπρεπῶν καὶ κυλίκων συχνῶν. οθκοῦν καὶ οἰνοφλυγίας καὶ ἀπεψίας καὶ ἀγρυπνίας ἀπορεῖ. εὶ δ' ἄρα τι καὶ δοτέον ήδονη, ἐπειδή τοῖς θωπεύμασιν αὐτης οὐκ εὐμαρῶς ἐνιστάμεθα - καὶ Πλάτων δαιμονίως 'κακῶν δέλεαρ' τὴν ήδονὴν ὀνομάζει ἐκ τοῦ ταύτη δηλονότι ἀνθρώπους άλίσκεσθαι ὥσπερ ἰγθύας ἀγκίστρω -, κἂν εἰ εὐω-25 γιῶν ἀσυμμέτρων ἐνδεῶς ⟨ἔγει⟩ τὸ γῆρας, δύναταί γε μετρίοις ἐφήδεσθαι συμποσίοις. Γάιον οὖν Δούιλλον τὸν Μαρτίου, δς στόλω πρῶτος νενίκηκε Λίβυας, πολλάκις παῖς ὢν γέροντα έώρων ἀναλύοντα μετὰ δεῖπνον· ἤδετο γὰρ θαμινὰ λαμπάδι καὶ αὐλητῆ, ἃ πρὸς οὐδὲν παράδειγμα ἰδιώτης ὧν έαυτῷ προσειλήφει τοσοῦτον εἰς αὐτὸν ἐξουσίας παρεῖχεν ἡ εὔκλεια. 30 άλλὰ τί τὰ παρὰ τῶν ἄλλων ἐγώ; πρὸς ἐμαυτὸν δὴ ἐπανήξω. πρῶτα μὲν 45

20 εὐπρεπῶν CFGU Edd. εὐτρεπῶν cett. | κιλίκων ΜαU !! 21 τι] τε CU (in mg. add. τι C) || 22 οὐ U || 23 δαίμονι CGMa U (in mg. add. δαιμονίως C) δαιμονίος V || 24 εὐωχειῶν $0 \parallel 25$ ἔχει BLLvP ἔχοι cett., Edd. (ἔχει $C) \mid \gamma \varepsilon \mid δ' B \mid ὅμως BGLvOP$ om. cett. (in mg. add. BrHL) Edd. (praeter Hess) $\parallel 26$ δυίλον Ma δυίλλιον $d \parallel 26-27$ λιβύων ἐπεκράτησε πρῶτος BLLvP (Λ. ἐκράτησε π. Hess) π . λ . στόλφ ἐκράτησε Br || 28 ήγετο V | θαμιά CLU (in mg. θαμινά C) | λαμπάσι Edd. (praeter Hess) | 31 ἀεί R Goez Hess | δὲ om. P | 32 ἀναδείκται R ἀναδέδει B | των om. MaO

γάρ συσσίτους είγον ἀεί συσσίτια δὲ ταμίου ὄντος ἐμοῦ καταδέδεικται,

⁹ σαννίτας Τ || 17 οΰτω α || 20 εὐτρεπῶν Τ || 25 ἔχει α || 26 μαρτίον Τ || 31 συσσίτους α συσσίτας Τ

Μητρός. εὐωχούμην οὖν μετὰ συσσίτων πάνυ μετρίως, ἀλλ' ἡν, ὡς ἔοικε, ζέσις τις ἡλικίας ἡς προϊούσης πάντα πραότερα τῷ χρόνῳ καθίσταται. οὐδὲ γὰρ τὴν τῶν συμποσίων αὐτῶν εὐφροσύνην ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὸ σῶμα πλέον ἢ τῷ χορῷ τῶν φίλων καὶ τοῖς λόγοις ἐμέτρουν. καλῶς γὰρ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τὴν περὶ τὰς εὐωχίας τῶν φίλων κατάκλισιν, ὅτι 5 περ σύνδεσμον ἔχει βίου, συμβίωσιν ἀπεκάλεσαν, καὶ ἄμεινον ἤπερ Ἑλληνες, οἱ ταὐτὸ τοῦτο ὁτὲ μὲν συμπόσιον, ὁτὲ δὲ σύνδειπνον ὀνομάζουσιν, ὥσθ', ὅπερ ἐνταῦθα ἐλάχιστον, τοῦτο μάλιστα φαίνεσθαι ἀποδεχομένους.

Έγω δὲ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν λόγων εὐθυμίαν καὶ συμποσίοις ἐπικαίροις 10 ένασμενίζω, καὶ οὐ μόνον μεθ' ήλικιωτῶν έμαυτοῦ, οἱ γ' ὀλίγοι δὴ παντάπασιν ύπολείπονται, άλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἐν ἡλικία τῆ ὑμετέρα καὶ μεθ' ύμῶν αὐτῶν, χάριν τε ἔχω τῷ γήρα πολλήν, ὅ μοι τὴν μὲν τῶν λόγων ἐπιθυμίαν ηὔξησε, τὴν δὲ τῆς πόσεως καὶ βρώσεως ἀπεμάρανεν. ώστ' εἴ τινα καὶ ταῦτα εὐφραίνει - ὡς ἄν μὴ παντάπασι δόξω πόλεμον 15 καταγγείλας τῆ ήδονῆ, ής ἔνεστιν ἴσως μέτρον τι κατὰ φύσιν -, οὐδ' ἐν αὐταῖς δὴ ταῖς ἡδοναῖς ταύταις αἰσθήσεως τὸ γῆρας δεῖσθαι ὁρῶ. ἐμὲ γάρ τοι καὶ συμποσιαρχίαι εὐφραίνουσι, πρὸς τῶν προγόνων συντεταγμέναι, καὶ λόγος, δς παρὰ συμποσιάρχου τοῦ μεγίστου εἰς τὸν κώθωνα ἔθει προγόνων παράγεται, καὶ κύλικες ὡς ἐν τῷ Ξενοφῷντος Συμποσίω σμι- 20 κραί και ἐπιψεκάζουσαι, ψύγός τε ἀκμῆ θέρους και αδ ἐν μέρει ἤτοι ἥλιος η πύρ ώρα γειμερινή · α δή καὶ ἐν Σαβίνη μετιέναι εἴωθ' ἐγώ, συμπόσιόν τε άγρογειτόνων συγκροτώ καθ' έκάστην, καὶ τοῦτο πόρρω νυκτών, ή 47 μάλιστα δυνατόν, λόγοις συμπαρατείνομεν διαφόροις. άλλ' οὐκ ἔστιν ήδονῶν τοσοῦτος οἶον γάργαλος ἐν τοῖς γέρουσι. πείθομαι · ἀλλὰ μὴν οὐδὲ 25 πόθησίς γε · χαλεπὸν δὲ οὐδὲν ὧν ἂν μὴ ποθῆς. εὖ οὖν καὶ Σοφοκλῆς, έρομένου του αὐτὸν ήλικία ήδη κατειργασμένον, εί ἔτι χρῶτο ἀφροδισίοις, εὐφήμει', εἶπεν· 'ἐγὼ γὰρ ἀσμένως αὐτὸ ὥσπερ τινὰ λυττῶντα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀπέφυνον', τοῖς μὲν γὰρ ἐρωτικῶς ἔγουσι τῶν τοιούτων μισητὸν ἴσως τὸ δεῖσθαι καὶ γαλεπόν · διακόροις δὲ καὶ καταπλέως τοῦ ἀπο- 30 λαύειν τὸ δεῖσθαι ήδιον, καίτοι γε οὐδὲ δεῖται, δς ἂν μὴ ποθῆ· τοιγαροῦν 48 τὸ μὴ ποθεῖν τοῦτό φημι ήδιον είναι. ὥστ' εἰ τούτων αὐτῶν ἀπολαύει τῶν ήδονῶν ήδιον ή χρηστή ήλικία, πρῶτον μέν σμικρῶν τινων, ώς ἔφαμεν,

1 ἔοικεν BL \parallel 2 τις BrFGHR Edd. τῆς cett. \parallel 3 ταῖς om. BLLvP \parallel 5 κατάκλησιν P \parallel 6 περ \parallel εἴπερ FQU \parallel 8 ἐνταῦτα BLLvP \parallel 10 δὲ om. R Edd. (praeter Hess) \parallel 11–12 οἶ - ὑπολείπονται om. R Edd. (praeter Hess) \parallel 12 ἡμετέρα BrFL MMaOPQU (ἡμετέρα in mg. FMaO, ὑμετέρα in mg. M) \parallel 13 μετὰ ὑμῶν d \parallel 14 βρώσεως καὶ πόσεως R Edd. (praeter Hess) \parallel 16 μέτρον ἴσως H \parallel 17 δῆσθαι V \parallel 18 τοι om. B \mid πρὸς \mid παρὰ d \mid 19 τὸν \mid τὴν V \mid κώλωνα Ma \mid 21 τε \mid τε ἄμα GMa \mid ῆτοι om. R Edd. (praeter Hess) \mid 22 μεθιέναι G \mid 23 τε \mid δὲ LvP \mid 24 λόγοις om. Ma \mid

CICERONIS DE SENECTVTE 45-48

τῶν Ἰδαίων παραλαμβανομένων ἱερῶν τῆς Μεγάλης Μητρός. εὐωχούμην οδν μετά συσσίτων πάνυ μετρίως, άλλ' ήν, ως ἔοικε, ζέσις τις ήλικίας. ής προϊούσης πάντα πραότερα τῷ χρόνω καθίσταται. οὐδὲ γὰρ τὴν τῷν συμποσίων αὐτῶν εὐφροσύνην ήδοναῖς ταῖς περὶ τὸ σῶμα πλέον ἢ τῷ 5 γορῶ τῶν φίλων καὶ τοῖς λόγοις ἐμέτρουν. καλῶς γὰρ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι την άμφὶ τὰς εὐωγίας τῶν φίλων κατάκλισιν, ὅτι ξύνδεσμον ἔγει βίου, συμβίωσιν ἀπεκάλεσαν, καὶ ἄμεινον ἤπερ Έλληνες, οἱ ταὐτὸ τοῦτο ότὲ μὲν συμπόσιον, ότὲ δὲ σύνδειπνον ὀνομάζουσιν, ἵν', ὅπερ ἐνταῦθα ἐλάχιστόν έστι, τοῦτο μάλιστα ἀποδεγόμενοι φαίνωνται.

Εγώ δὲ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν λόγων εὐθυμίαν καὶ συμποσίοις ἀσμενίζω 46 ἐπικαίροις, καὶ οὐ μόνον μετ' ἐμῶν ἡλικιωτῶν, οι γ' ὀλίγοι παντάπασι περιλείπονται, άλλά καὶ μετά τῶν ἐν ἡλικία τῆ ύμετέρα καὶ μεθ' ύμῶν αὐτῶν, γάριν τε πολλὴν ἔγω τῷ γήρα, ὅ μοι τὴν μὲν τῶν λόγων ἐπιθυμίαν ηὔξησε, τὴν δὲ τῆς πόσεως καὶ βρώσεως ἀπεμάρανεν. ὥστ' εἴ τινα καὶ 15 ταῦτα εὐφραίνοι - ώς ἂν μὴ παντάπασι δόξω πόλεμον τῆ ήδονῆ καταγγείλας, ής τάγα ἔνι μέτρον τι κατὰ φύσιν -, οὐδ' ἐν αὐταῖς δή ταῖς ήδοναῖς ταύταις αἰσθήσεως δεῖσθαι τὸ γῆρας δρῶ. ἐμὲ γὰρ καὶ συμποσιαργίαι εὐφραίνουσι, πρὸς τῶν προγόνων συντεταγμέναι, καὶ λόγος, δς ὑπὸ τοῦ μεγίστου συμποσιάργου είς τὸν κώθωνα προγόνων ἔθει παράγεται, καὶ 20 χύλικες ώς ἐν τῷ Ξενοφῶντος Συμποσίω σμικραί καὶ ἐπιψεκάζουσαι, ψύχός τε ώρα θέρους καὶ αδ ἐν μέρει ἤτοι ἥλιος ἢ πῦρ χειμερινόν · ά δὴ καὶ ἐν Σαβίνοις μετέρχεσθαι εἴωθα, συμπόσιόν τε ἀγρογειτόνων συγκροτῶ καθ' ἐκάστην, καὶ τοῦτ' εἰς νυκτὰ πολλήν, ἢ μάλιστα δυναίμεθα, λόγοις διαφόροις συμπαρατείνομεν. άλλ' οὐκ ἔστιν ήδονῶν τοσοῦτος οἶον 47 25 γαργαλισμός έν τοῖς γέρουσι. πείθομαι · ἀλλὰ μὴν οὐδὲ πόθησίς γε · γαλεπον δε οὐδεν ων αν μή ποθής. εδ οδν καί Σοφοκλής, ερομένου του αὐτον ηλικία ήδη κατειργασμένον, εί ἔτι χρῶτο ἀφροδισίοις, 'εὐφήμει', είπεν· έγω γαρ ασμένως αὐτὸ ωσπερ τινα λυττώντα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀπέφυγον', τοῖς μὲν γὰρ ἐρωτικῶς ἔγουσι τῶν τοιούτων μισητὸν ἴσως τὸ 30 δεῖσθαι καὶ γαλεπόν· διακόροις δέ τοι καὶ ἐκπλέως τοῦ ἀπολαύειν τὸ δείσθαι ήδιον. καίτοι γε οὐδὲ δείται, δς ἂν μή ποθή τοιγαροῦν τὸ μή ποθείν τοῦτό φημι ήδιον είναι. ώστε εί τούτων αὐτῶν ἀπολαύει τῶν 48 ήδονῶν ἀσμενώτερον ή χρηστή ήλικία, πρῶτον μέν σμικρῶν τινων, ὡς

25 γάργαρος BBrHLLvMMaV | γέρουσιν $\mathbf{R} \parallel$ 26 ποθεῖς \mathbf{GOQU} ποθεῖ \mathbf{B} ποθεῖ $\mathbf{Lv} \parallel$ 27 αὐτοῦ $\mathbf{U} \parallel$ ήλικίαν $\mathbf{R} \parallel$ 32 ἥδιον φημὶ $\mathbf{CG} \parallel$ ἀπολάβει $\mathbf{CU} \parallel$ 33 ἥδιον om. (sed in mg. add.) $\mathbf{M} \parallel$ ή om. $\mathbf{d} \parallel$ μικρῶν \mathbf{Ma} 5 ἐμετρέουν $\mathbf{T} \parallel$ 10 καὶ iteravit $\mathbf{T} \parallel$ 11 ἐπιχαιρίοις $\mathbf{T} \parallel$ ήλικιοτῶν $\mathbf{T} \parallel$ 12 περι-

λείπεται \mathbf{T} | μετ' \mathbf{T} || 16 πάχα \mathbf{T} || 22 ἀγρογειπόνων \mathbf{T} || 26 του α ὅτου \mathbf{T} || 28 λυπτώντα \mathbf{T}

ἀπολαύει, ἔπειτα δὲ ὧν καὶ τὸ γῆρας, κἂν πρὸς ἀφθονίαν μὴ ἐμφορῆται, ένδε ες οὐκ ἔστι παντάπασιν. ὡς γὰρ ἐπὶ Τυρπίωνι Αμβιβίω ήδεται μέντοι μαλλον ό ἀπὸ τοῦ πρώτου θεωρητηρίου θεώμενος, ήδεται δ' αὖ καὶ ό ἀπὸ τοῦ τελευταίου, ὡς καὶ νεότης ταῖς ήδοναῖς ἐγγύθεν προσβάλλουσα μαλλον ήδεται ἴσως, ήδεταί γε μὴν καὶ τὸ γῆρας θεώμενον αὐτὰς πόρρω- 5 49 θεν, όσον ίκανῶς ἔχει. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνό γε ἡλίκον τὸ τὴν ψυγήν, ὥσπερ μισθοφορείν πεπαυμένην ἀχολασία, φιλοτιμία, φιλονειχία, ἔγθρα, πάσαις έπιθυμίαις, καθ' έαυτὴν είναι καὶ μεθ' έαυτῆς, τὸ λεγόμενον, ζῆν. ἐὰν δὲ δή τι καὶ σπουδῆς καὶ μαθήσεως οἰόν τινα χιλὸν ἔχη, οὐδὲν ὡς ἀληθῶς γήρως σχολήν ἄγοντος ήδιον. μόνον οὐκ ἐναποπνέοντα σπουδή τῶν περὶ 10 τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἀναμετρήσεων Γάλον έωρῶμεν, τὸν οἰκεῖον τοῦ σοῦ πατρός, ὧ Σκιπίων · δσάκις μὲν ἐκεῖνον ἡ ἔως ἐγγειρήσαντα νυκτὸς διαγράφειν άττα ἐπέσχεν, δσάκις δ' αξ ή νύξ ἀρξάμενον ξωθεν · όσον αξτὸν εὖφραινε τὸ τὰς ηλίου καὶ σελήνης ἐκλείψεις πολύ πρόσθεν προλέγειν 50 ήμιν. τί δ' ἐν ἐλαφοστέραις μέν, ὀξείαις δὲ καὶ ταῖσδε σπουδαῖς; ὅσον 15 μὲν Έννιος ἔγαιρε τῶ έαυτοῦ Λιβυκῶ πολέμω, ὅσον δὲ Πλαῦτος τῶ Τρυχυλέντω, όσον τῶ Ψευδοδούλω, εἶδον ἔτι καὶ Λίβιον γέροντα, δς έπτὰ ἔτεσι πρὸ γενέσεως τῆς ἐμῆς τραγωδίαν διδάξας προβέβηκε ζῶν ἄγρι έμης έφηβείας, τί δ' ἄρ' ύπὲρ της Ποπλίου Λικινίου Κράσσου σπουδης περί τε την άρχιερωσύνην καὶ τὸ πολιτικὸν νόμιμον λέγω ἢ τῆς αὐτοῦ Πο- 20 πλίου Σκιπίωνος, δς ολίγων ήμερων τωνδε μέγιστος ἀπεδείγθη ἀργιερεύς; καὶ γὰρ ἄπαντας, οῦς ἀνέμνησα, τούτους σπουδῶν πνέοντας τοιούτων ἐν γήρα είδομεν. Μάρκον δὲ Κέθηγον, δν Έννιος 'μελίγηρυν' ὀρθότατα ὀνομάζει, όση σπουδή γυμναζόμενον είς τὸ λέγειν έωρωμεν καὶ γέροντα. τίνας οὖν εὖωχιῶν ἢ ἀγώνων ἢ παιδικῶν ἡδονὰς ἄξιον ταῖς ἡδοναῖς ταυ- 25 ταισί παραβάλλειν; καί αδται μέν τοίνυν σπουδαί μαθημάτων είσίν, αΐ δή τοῖς συνετοῖς τῶν ἀνδρῶν καὶ πεπαιδευμένοις εὖ κατὰ ταὐτὰ τῷ βίῳ συναύξονται, ολόν τι κάκεῖνο τῷ Σόλωνι εὐσχημονολογούμενον, ὅπερ έμμέτοως φησίν, ώς πρότερον είπον, γηράσκειν αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος: ής δή περί ψυχήν ήδονης οὐδ' αν μία ως άληθως μείζων είη.

13 Νύν δὲ πρὸς τὰς τῶν γεωργῶν ἔρχομαι ἡδονάς, αἶς ὑπερφυῶς ἤδομαι ἔγωγε· αἶ δὴ οὔτε τω διακωλύονται γήρα κάμοὶ πρὸς βίον σοφοῦ ἐγγυτάτω

¹ ἥδιον ἀπολαύει Lv | ἐμφορεῖται FGOQU || 2 ἔστιν U | ἀμφιβίω LvP ἀμφιβίω B | μέν τι BrCFQU || 3 δ' αδ MV δὲ αδ cett. (αδ O, οδν Ma) | δ om. CU || 4 προσβαλοῦσα (in mg. προβλέπουσα) U || 6 ἔχει HLνMPV Hess ἔχοι cett., Edd. | μὴν om. CU | γε] τε d || 8 δὲ om. MaO || 9 ἔχει MV || 10 τῶν] τὸν LLν (in mg. τῶν L) || 11 τὴν om. CU | γάλλον U Hess γάϊον R (et in mg. C) || 12 ἐχεῖνον om. Ma | νυχτὸς om. d || 13 ἄττ' R Edd. | δ' αδ] δὲ B || 15 ὑμῖν BL | τί] τὸ P | δξύαις BLP | ταῖς LνP || 17 τρυχυλέτω U | ψευδούλω U || 18 post διδάξας add. κεθήγου καὶ τυτιδάνου ὑπατευόντων Vd | ἄχρις MV || 19 ἐφηβίας BLRV Edd. |

CICERONIS DE SENECTVTE 48-51

ἔφαμεν, ἀπολαύει, ἔπειτα δὲ ὧν καὶ τὸ γῆρας, κἂν πρὸς ἀφθονίαν μὴ έμφορήται, ένδεες ούκ έστι παντάπασιν, ώς γαρ επί Τυρπίωνι Άμφιουίω ήδεται μέντοι μαλλον ό ἀπὸ τοῦ πρώτου θεωρητηρίου θεώμενος, ήδεται δ' αξ καὶ δ ἀπὸ τοῦ τελευταίου, ὡς καὶ νεότης ταῖς ήδοναῖς ἐγγύθεν 5 προσβάλλουσα μᾶλλον ήδεται ἴσως, ήδεταί γε μὴν καὶ τὸ γῆρας θεώμενον αὐτὰς πόρρωθεν, ὅσον ίκανῶς ἔγει. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνό γε ήλίκον τὸ τὴν 49 ψυχήν, ὥσπερ τοῦ μισθοφορεῖν ἀπολελυμένην φιληδονία, φιλοτιμία, φιλονεικία, έγθρα, πάσαις ἐπιθυμίαις, καθ' ἐαυτὴν είναι καὶ μεθ' ἑαυτῆς, τὸ λεγόμενον, ζῆν, εἰ δ' ἄρα τι καὶ σπουδῆς καὶ μαθήσεως οἶόν τινα χιλὸν ἔχη, 10 οὐδὲν ὡς ἀληθῶς γήρως σγολὴν ἄγοντος ἥδιον, μόνον οὐκ ἐναποθνήσκοντα σπουδή των περί τὸν οὐρανὸν καί τὴν γῆν ἀναμετρήσεων Γάλον έωρωμεν, τὸν οἰκεῖον τοῦ σοῦ πατρός, ὧ Σκιπίων · όσάκις μὲν ἐκεῖνον ἡ ἔως νυκτὸς έγγειρήσαντα διαγράφειν ἄττα ἐπέσχεν, δσάκις δ' αδ ή νὺξ ἀρξάμενον έωθεν · όσον αὐτὸν εὔφραινε τὸ τὰς ἡλίου καὶ σελήνης ἐκλείψεις πολὺ 15 πρόσθεν προλέγειν ήμιν. τί δ' εν ελαφροτέραις μέν, όξείαις δε καί ταις 50 σπουδαῖς; ὅσον μὲν Έννιος ἔχαιρε τῷ ἑαυτοῦ Λιβυκῷ πολέμω, ὅσον δὲ Πλαῦτος τῶ Τρουχολέντω, ὅσον τῷ Ψευδοδούλω. εἶδον ἔτι καὶ Λίβιον γέροντα, δς πρό γενέσεως ἐμῆς ἐπτὰ ἔτεσι μῦθον διδάξας ἐς ἐμὴν ἐφηβείαν ήλικία προβέβηκεν. τί δ' αν αμφὶ τῆς Ποπλίου Λικινίου Κράσσου 20 σπουδής περί τε την ἀρχιερωσύνην καὶ τὸ πολιτικὸν νόμιμον εἴποιμι ή τῆς αὐτοῦ Ποπλίου Σκιπίωνος, δς όλίγων ήμερῶν τῶνδε μέγιστος ἀρχιερεύς ἀπεδείχθη; καὶ γὰρ τούτους ἄπαντας, οῦς ἀνέμνησα, σπουδῶν πνέοντας τοιούτων έν γήρα κατείδομεν. Μάρκον δὲ Κέθηγον, δν Έννιος ΄μελίγηουν' δοθότατα εἴοηκεν, ὄση σπουδῆ γυμναζόμενον εἰς τὸ λέγειν 25 έωρωμεν καὶ γέροντα. τίνας οὖν εὖωγιῶν ἢ θεῶν ἢ παιδικῶν ἡδονὰς άξιον ταῖς ήδοναῖς ταυταισὶ παραβάλλειν; καὶ αὖται μὲν σπουδαὶ μαθημάτων εἰσίν, αι δή τοῖς συνετοῖς τῶν ἀνδρῶν καὶ πεπαιδευμένοις εὖ κατὰ ταὐτὰ τῷ βίω συναύξονται, ὡς κὰκεῖνο τὸ Σόλωνος σεμνολόγημα ἔχει, όπερ έμμέτρως φησίν, ώς πρότερον είπον, γηράσκειν αιεί πολλά διδασκό-30 μενος · ής δή περί ψυχήν ήδονης οὐδ' αν μία ως άληθως μείζων είη.

Νῦν δὲ πρὸς τὰς τῶν γεωργῶν ἔρχομαι ήδονάς, αἰς ὑπερφυῶς ὡς ήδομαι 51 ἔγωγε· αὶ δὴ οὔτε τῶ γήρα διακωλύονται κάμοὶ πρὸς βίον σοφοῦ ἐγγύτατα

ἄρα CMRU Edd. (ἄρ' Hess¹) || 20 τὴν om. U || 23 δρθότατα R om. cett. || 24 εἰς τὸ λέγειν om. MV || 25 τίνες P | ταῖς iteravit Ma || 26 τοίνυν] δὴ R || 27 ταῦτα C || 28 συναυξάνονται d | κακεῖνος (littera ς expuncta) U κὰκεῖνος (in mg. κἀκεῖνο) C | εὐσχημονολογούμενον CLv R Edd. εὐσχημολογούμενον cett. || 29 ἐν μέτρως U | ἀεἰ PRV | διδασκόμενον de || 32 τῷ Pd τω ac τὸ e

² ἐνδεὲς οὖκ iteravit $\mathbf{T}\parallel$ 3 μέν τι $\mathbf{T}\parallel$ θεόμενον $\mathbf{T}\parallel$ 6 ἔχοι $\mathbf{T}\parallel$ 12 σκηπίων $\mathbf{T}\parallel$ 15 ἐλαφοτέροις $\mathbf{T}\parallel$ 21 σκηπίωνος $\mathbf{T}\parallel$ 23 κέτηγον $\mathbf{T}\parallel$ 25 $\mathring{\eta}^1$ iteravit $\mathbf{T}\parallel$ 29 ἐμμετρώτω \mathbf{T}

παραγινόμεναι φαίνονται. ἔχουσι γάρ τοι λόγον πρὸς γῆν, ἥ γε τὸ κελευόμενον οὐδέποτ' ἀναίνεται οὐδ' ἔστιν ὅτε χωρὶς τόκου ἀποδίδωσι τὸ ληφθέν, άλλ' ότε μεν συν επικαρπία ελάσσονι, ώς τα πολλά δε συν μείζονι άμείβεται. καίτοι ἐμέ γε οὐγ ὁ καρπὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τῆς γῆς δύναμίς τε καὶ φύσις εὐφραίνει· ἥτις εἰς κόλπον μεμαλαγμένον τε καὶ διεργασμένον 5 τὸ σκεδασθέν σπέρμα υποδεξαμένη, πρώτον μέν βωλοκοπηθέν συνίσγει πιέσασα - όθεν δή καὶ βωλοκοπία ή τόδε ἀπεργαζομένη καλείται -. ἔπειτα δὲ νοτίδι τε καὶ πιλώσει διαγεῖ θερμαινόμενον καὶ γλωρὰν ἀπ' αὐτοῦ έφέλκεται πόαν η δη διζίοις προσρυείσα τε καὶ παγείσα, λεληθότως αὐξανομένη μειρακιοῦται καὶ καλάμη εὐγονάτω ἀνατεθεῖσα λέμμασιν 10 ήδη καὶ θήκαις ὥσπερ ήβῶσά τε καὶ ἴουλον φύουσα περικλείεται. τούτων δ' ἀναδῦσα ἀποχεῖ τὸν καρπὸν στάχυος εὐταξία συντεταγμένον καὶ πρὸς τὰ τῶν ἐλασσόνων ὀρνίθων δήγματα ἀθέρων σταυροῖς ἐχυρῶς κεχαρακω-52 μένον, τί δ' ἀμπέλων περί γενέσεως καὶ φυτεύσεως καὶ αὐξήσεως ἀναμιμνήσχω; χόρον γε εὐφροσύνης τῷ ὄντι λαβεῖν οὐχ οἶός τ' εἰμί, ἵνα τὴν 15 τοῦ ἐμοῦ γήρως ἀνάπαυλάν τε καὶ ἡδυπάθειαν εἰδῆτε. παρίημι γὰρ τὴν δύναμιν αὐτὴν πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων, ἥτις ἐκ τηλικαύτης κεγχραμίδος ή γιγάρτου ή έτέρων καρπών ή ρίζοφύτων τινών έλαχίστων σπερμάτων τηλικαῦτα στελέχη καὶ κλάδους δημιουργεῖ μοσχεύματα δὲ καὶ φυτευτήρια καὶ ὧσχαι καὶ ὑπόρριζοι καὶ ἀπώρυγες ταῦτα πάντα 20 οθχ οθτω πως διατίθησιν, ώς μη αν θαύματος άνευ τέρπεσθαι μηδέ δντιναούν; ἄμπελος δὲ δὴ φύσει εὐκατάπτωτος οὖσα καί, εἰ μὴ ἀπερειδομένη που τύχοι, δαδίως ἐπὶ τὴν γῆν καταφερομένη, ήδ', ὅπως ἑαυτὴν άνορθοῖ, συμφύτοις ελιξιν οἶον χεροίν, ὅτου ἄν λάβηται, περιπτύσσεται. είτ' ἀφέρπουσαν ολίσθω πολυσχιδεῖ τε καὶ πλάνητι σιδήρω τέχνη γεωρ- 25 γῶν περιαιρουμένη κατίσχεται, μὴ κληματίσιν ύλομανῆ καὶ πανταχόσε 53 διαχέηται πλείστη. ἔαρος δ' ύποφαίνοντος ἐν τοῖς καταλοίποις αὐτοῖς ώσπεο ύπὸ μέτωπα τῶν κλημάτων ἀνέωγεν ὁ καλούμενος ὀφθαλμός, όθεν ο βότρυς έαυτὸν δεικνύει ἀνίσχων · ο δ' αδ γῆς εὐτροφία καὶ θάλπει ήλίου αὐξόμενος πρώτα μὲν στρυφνότατός ἐστι γεύσασθαι, ἔπειτα δὲ 30 γλυκαίνεται πεπαινόμενος, οἴναρά τε περικείμενος οὔτε θερμοῦ συμμετρίας άμοιρεί και τὸν τοῦ ήλίου Ισγυρόν καύσωνα διαφεύγει. καί τί

2 οὐδ'] οὐδέν \mathbf{R} || 2-3 οὐδ' - ἀμείβεται om. (sed in mg. add.) \mathbf{C} || 4 τῆς om. \mathbf{d} || 5 ἐς \mathbf{P} || 8 πηλώσει \mathbf{R} || 9 τε om. \mathbf{MaO} || 10 αὐξανομένη $\mathbf{BLLvPQR}$ αὐξομένη cett. | ἀναταθεῖσα \mathbf{BCLP} (in mg. ἀνατιθεῖσα \mathbf{C}) ἀνατάθεῖσα \mathbf{Lv} ἀνατήθεῖσα \mathbf{M} ἀνατιθεῖσα \mathbf{Edd} . (praeter Hess) || 11 ἰουλοφύουσα \mathbf{Edd} . || 12 ἀναδοῦσα (in mg. ἀναδῦσα) \mathbf{V} || 13 ἀχυρῶς \mathbf{CR} \mathbf{Edd} . || 15 $\mathbf{\gamma}$ ' \mathbf{Ma} | οὐχ om. \mathbf{ac} || 16 τοῦ ἐμοῦ] ἐμαντοῦ \mathbf{Ma} || 17 καγχραμίδος $\mathbf{BBrCGHPU}$ || 19 τηνικαῦτα \mathbf{O} | καὶ μοσχεύματα \mathbf{BrH} \mathbf{LvMPV} || 19.20 δὲ καὶ \mathbf{CFG} καὶ $\mathbf{BBrHLLvPV}$ Goez δὲ cett., Hess || 20 ὧσχαι $\mathbf{BBrLvPR}$ Hess $\mathbf{Φ}$ γαι cett., Goez | ἀπώρρυγες \mathbf{P} || 21 τρέπεσθαι $\mathbf{FLLvMaP}$ ||

CICERONIS DE SENECTVTE 51-53

παραγινόμεναι φαίνονται. ἔχουσι γὰρ λόγον πρὸς γῆν, ή γε τὸ κελευόμενον οὐδέποτ' ἀπαξιοῖ οὐδ' ἔστιν ὅτε γωρὶς τόκου τὸ ληφθὲν ἀποδίδωσιν, άλλ' ότε μεν σύν επικαρπία ελάσσονι, ώς τὰ πολλά δε σύν μείζονι. καίτοι έμε γε ούχ ο καρπὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ή τῆς γῆς δύναμίς τε καὶ φύσις 5 εὐφραίνει· ήτις εἰς κόλπον μεμαλαγμένον τε καὶ ἀνεξυμωμένον τὸ σκεδασθέν σπέρμα υποδεξαμένη, πρώτον μεν βωλοκοπηθέν επίσχει καταπιέσασα - ὅθεν δὴ καὶ βωλοκοπία ἡ τόδ' ἀπεργαζομένη καλεῖται -, ἔπειτα τόδ' ἀναθυμιάσει τε καὶ ξυμπιλήσει θερμαινόμενον διαχεῖται καὶ γλωρότητα έξ ξαυτοῦ ποώδη ἐκφύει· ἢ δὴ ζιζίοις προσρυεῖσά τε καὶ παγεῖσα, 10 λεληθότως μειρακιούται καὶ καλάμη εὐγονάτω ἀναθεῖσα λέμμασιν ἤδη καὶ θήκαις ὥσπερ ἴουλον φύουσα περικλείεται. ὧν ἀναδῦσα ἄμητον προβάλλει ἀστάχυος εὐταξία εὐτρεπισμένον κὰπὶ τῶν ἐλαττόνων ὀρνίθων δήγματα σταυροῖς ἀθέρων ⟨έχυρῶς κεγαρακωμένον, τί δ' ἀμπέλων περί⟩ 52 γενέσεως καὶ φυτεύσεως καὶ αὐξήσεως ἀναμιμνήσκω; κόρον εὐφροσύνης 15 λαβεῖν οὐχ οἶός τ' εἰμί, ἵνα τὴν τοῦ ἐμοῦ γήρως ἀνάπαυσίν τε καὶ ἡδυπάθειαν μάθοιτε. παρίημι γὰρ τὴν δύναμιν αὐτὴν πάντων τῶν ἐκ γῆς φυομένων, ήτις έχ τηλικαύτης κεγγραμίδος ή γιγάρτου ή έτέρων καρπών ή διζοφύτων τινών λεπτοτάτων σπερμάτων τηλικαύτα στελέγη καὶ κλάδους δημιουργεί · μοσγεύματα δὲ καὶ φυτευτήρια καὶ ὧσγαι καὶ ὑπόρριζοι 20 καὶ ἀπώρυγες ταῦτα πάντα οὐγ οὕτω διατίθησιν, ώς μὴ ἂν ἄνευ θαύματος τέρπειν μηδε όντιναοῦν; ἄμπελος δε φύσει εὐκατάπτωτος οὖσα καί, εί μη ύπερειδομένη που τύχοι, ἐπὶ τὴν γῆν ραδίως καταφερομένη, ήδ', ὅπως έαυτην ἀνορθοῖ, ἔλιξι συμφύτοις οἶον χερσίν, ὅτου ἂν λάβηται, περιπτύσσεται · ην ἀφέρπουσαν πολυσχιδεῖ ὀλίσθω καὶ πλάνητι σιδήρω περιαιροῦσα 25 γεωργῶν τέχνη κατίσχει, μὴ κληματίσιν ύλομανῆ (καὶ πανταχόσε) διαγέηται πλείστη, καὶ δὴ τοῦ ἔαρος ἀργομένου ἐν τοῖς καταλειφθεῖσιν 53 αὐτοῖς ὥσπερ ὑπὸ μέτωπα τῶν κλημάτων ἀνέωγεν ὁ καλούμενος ὀφθαλμός, όθεν ο βότρυς έαυτὸν ἀνατέλλων ἐκφαίνει· ο δ' αδ εὐτροφία γῆς καὶ ήλίου θάλπει αθξόμενος πρώτα μέν δριμύτατός έστι γεύσασθαι, έπειτα 30 δὲ γλυκαίνεται πεπαινόμενος, οἴναρά τε ἀμπεχόμενος οὕτε μετρίας θερμότητος άμοιρεί καὶ τὸν τοῦ ἡλίου ἰσχυρὸν καύσωνα διαφεύγει. καί τί

4 οὐχ $\mathbf{T} \parallel$ 13 δείγματα $\mathbf{T} \parallel$ έχυρ $\tilde{\omega}_{\varsigma} - \pi$ ερὶ $\alpha \parallel$ 17 καγχραμίδος $\mathbf{T} \parallel$ 19 $\tilde{\omega}$ χαι $\mathbf{T} \parallel$ 21 τρέπειν $\mathbf{T} \parallel$ 22 καταφερομένα $\mathbf{T} \parallel$ 25 καὶ πανταγόσε $\alpha \parallel$ 26 τοῦ scripsi τ ά \mathbf{T}

²² ὅντινα οὖν CR οὕτινα οὖν Lv | δὲ om. MV | εὐχάπτωτος Lv | εἰ om. LvP | ἀπερειδομένη om. U || 25 ἀφέρπουσαν β ἀφέρπουσα Ω | ἐλίσθω P | πολυσχιδεῖ (in mg. πολυμερεῖ) L πολυσχηδεῖ Lv πολυσχεδεῖ P | καὶ om. R | πλάνητι] παντὶ U | τέχνη d τέχνη d τέχνης cett. || 26 κλιματίσιν GO κληματίδι P || 27 ἔαρος] ἔους Ma | δὲ MV | αὐτοῖς om. HMV || 28 κλιμάτων G || 29 ἀνέσχων V | δὲ αὖ Ma | ἐντροφία LvP || 31 γλυκένεται BGQU γλυκένται O γλυκεύενται (in mg. γλυκαίνεται) O | πεπαινεμόμενος O O πεπαίνεται O O (sed supra litteras νεται lineola inductas νόμενος legitur)

ποτ' ἄν ἢ εὐκαρπία τοῦδε άβρότερον ἢ εὐμορφία περικαλλέστερον γένοιτο; τοῦδ' οὐ τὸ ὄφελος μόνον, ώς πρότερον ἔφην, ἀλλὰ καὶ ή θεραπεία καὶ ή φύσις αὐτή με εὐφραίνει, χαράκων συστοιχία, κορυφῶν συζυγία, ἀνάδεσις καὶ κατάθεσις ἀμπέλων, καὶ κλημάτων τῶν μέν, ὡς εἴρηται, περιαίρεσις, τῶν δὲ πρόσθεσις, τί δ' ἀρδείας, τί δὲ σκαπάνας καὶ νεώσεις καὶ γυρείας 5 καὶ βωλοστροφίας ἀγρῶν ἀπαγγελῶ, οἶς ἡ γῆ πολὸ γονιμωτέρα καθίστα-54 ται; τί δὲ κόπρου ἀφελείας πέρι διδάσκω; γέγραφα ἐν οἶς τὰ περὶ τοὺς άγροὺς συντεταγμένος εἰμί, ἦς πέρι Ησίοδος ὁ σοφὸς οὐδένα πεποίηται λόγον γράφων περί έργασίας άγρων άλλά μην Όμηρος, δς έμοι δοκείν πολλοίς πρόσθεν ήν έτεσι, Λαέρτην ύπολεαίνοντά τι τὸν πόθον, Ε κατ- 10 είχετο ποθών τὸν υίον, ἀγρὸν ἐργαζόμενον καὶ παρέχοντα κόπρον ποιεῖ. οὐδὲ δὴ ληίοις μόνον καὶ λειμῶσι καὶ ἀμπελῶσι καὶ δενδρῶσιν ἡδέως ἔχει τὰ τῶν ἀγροίκων, ἀλλὰ καὶ κήποις καὶ παραδείσοις καὶ τὸ μὲν βοσκημάτων νομαίς, τὸ δὲ σμήνεσι μελισσῶν καὶ ποικιλία παντοδαπῶν άνθέων οδδ' αξ μόνον φυτείαις ένασμενίζομεν, άλλ' έτι καὶ εμφυτείαις, 15 ων οὐδὲν εύρετο γεωργία φιλοτεχνότερον.

Πόλλ' ἔτι τῶν κατ' ἀγροίκους ἀπολαύσματα ἔχω διεξελθεῖν, ἀλλ' ἄπερ είρηκα ταύτα μακρότερα αλοθάνομαι ελρηκώς, σύγγνωτε δέ σπουδή τε γὰρ προῆγμαι τῶν ἀμφὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ ἄμα τὸ γῆρας φύσει λαλίστερον (ἵνα μὴ πάσης αὐτὸ κακίας φαίνωμαι ἀπαλλάττων), τοιγαροῦν ἐν τῷ 20 τοιῶδε βίω Μάρκος Κούριος, ἐπειδὴ ἀπὸ Σαυνιτῶν καὶ Σαβίνων καὶ Πύρρου νικητήρια ἔπεμψε, τὸν τελευταῖον τῆς ἡλικίας χρόνον δὴ κατεβίω: οδ την ἔπαυλιν ἐγὼ θεωρῶν - ἀπέχει γὰρ ἀπ' ἐμοῦ οὐ πολύ - θαυμάζειν ἀπογρώντως οὐκ ἔχω οὔτε τὸ ἐγκρατὲς τοῦ ἀνδρὸς οὔτε τὸ ἀπὸ τῶν χρόνων πολυμαθές. Κουρίω δὲ τούτω πρὸς ἐσγάρα καθεζομένω Σαυνῖται 25 σταθμόν γουσίου μέγαν προσενεγκόντες οὐδεμιᾶς ἔτυγον ἐπιστροφῆς. οὐ γὰρ τὸ χρυσίον ἔχειν λαμπρόν οἱ ἔφη δοκεῖν, ἀλλα τὸ κρατεῖν τῶν ἐχόντων 56 χρυσίον. ἄρ' οὖν δυνατὸν ψυχὴν τηλικαύτην μὴ οὐ γῆρας ἡδὺ ἀπεργάζεσθαι; άλλα μέτειμι πάλιν πρός τούς γεωργικούς, ໃνα μή αὐτός ἀπ' έμαντοῦ δοκέω ἀποχωρεῖν. ἐν ἀγροῖς ἦσαν τότε ἄνδρες τῶν ἐκ τῆς γερουσίας, 30 γέροντες καθάπερ εἰκός, εἴ γ' ἀροῦντι Λευκίω Κυΐντω Κινκινάτω ἀπηγγέλθη, ὅτι δικτάτωρ αὐτὸς αίρεθείη · οὖ δικτατωρεύοντος ἐπιτάξει Γάιος

1 ἀκρότερον \mathbf{Q} | περικαλέστερον \mathbf{Q} Edd. (praeter Hess) || 3 φύσεις \mathbf{L} | στοιχία $\mathbf{B}\mathbf{L}$ LvP | συζία \mathbf{Q} || 4 κλιμάτων $\mathbf{G}\mathbf{O}$ || 6 ἀπαγγελῶ \mathbf{R} Goez Hess ἀπαγγέλλω cett., Edd. (ἀπαγγέλω \mathbf{CFGOQ} , ἀμπέλων et in mg. ἀπαγγέλλω \mathbf{L}) || 7 διδάξω \mathbf{d} || 9 δς] ὡς $\mathbf{C}\mathbf{G}$ (in mg. δς \mathbf{C}) | δοκεῖ \mathbf{FPRd} Hess (litteram \mathbf{v} lineola deleverunt $\mathbf{B}\mathbf{L}\mathbf{v}$, in mg. δοκεῖ exhibet \mathbf{C}) || 10-11 Λαέρτην - ἀγρὸν om. $\mathbf{M}\mathbf{a}\mathbf{O}$ || 10 τὸν om. \mathbf{V} || 11 ποιεῖν $\mathbf{G}\mathbf{M}\mathbf{a}\mathbf{O}$ || 14 νομοῖς $\mathbf{C}\mathbf{U}$ (in mg. νομαῖς \mathbf{C}) | σμήνεσσι $\mathbf{M}\mathbf{V}$ | μελισῶν \mathbf{Q} | πάντων (in mg. παντοδαπῶν) \mathbf{B} || 16 γεωργίαν $\mathbf{B}\mathbf{L}\mathbf{v}$ (γεωργίαν littera \mathbf{v} lineola inducta \mathbf{L}) || 17 κατὰ $\mathbf{B}\mathbf{F}\mathbf{R}$ Goez Hess || 19 γὰρ om. \mathbf{U} | λαλέστερον $\mathbf{G}\mathbf{O}\mathbf{V}\mathbf{e}$ Goez || 20 μὴ om. $\mathbf{M}\mathbf{V}$ | κακίας αὐτὸ $\mathbf{F}\mathbf{R}$ Goez || 21-22 Μάρκος - κατεβίω om. \mathbf{F} (qui tamen

CICERONIS DE SENECTVTE 53-56

ποτ' ἄν ἢ εὐκαρπία τοῦδε άβρότερον ἢ εὐμορφία περικαλλέστερον γένοιτο; οδ δή οὐ τὸ ὄφελος μόνον, ώς πρότερον ἔφην, ἀλλὰ καὶ ή ἐργασία καὶ φύσις αὐτή με εὐφραίνει, χαράκων συστοιχία, κορυφῶν συζυγία, ἀνάδεσις καὶ κατάθεσις ἀμπέλων, καὶ κληματίδων τῶν μέν, ὡς ἔφην, περιαίρεσις, s τῶν δὲ πρόσθεσις. τί δ' ἀρδείας, τί δὲ σκαπάνας καὶ βωλοστροφίας ⟨άγοῶν⟩ ἀπαγγέλλω, οἶς ἡ γῆ ⟨πολὺ⟩ γονιμωτέρα καθίσταται; τί δὲ κόπρου ἀφελείας πέρι λέγω; γέγραφα ἐν οἶς τὰ περὶ τοὺς ἀγροὺς συν- 54 τεταγμένος τυγγάνω, ής πέρι Ησίοδος ό σοφός οὐδένα πεποίηται λόγον γράφων ύπερ έργασίας άγρων άλλα μην Όμηρος, δς πολλαίς πρόσθεν 10 ήλικίαις ήν, ως έμοὶ δοκεῖ, Λαέρτην λεαίνοντα τὸν πόθον, ῷ κατείγετο ποθών τὸν υίόν, ἀγρὸν ἐργαζόμενον καὶ παρέγοντα κόπρον ποιεῖ. οὐδὲ δή θέρεσι μόνον καὶ λειμῶσι καὶ ἀμπελῶσι καὶ δενδρῶσιν ήδέως ἔχει τὰ τῶν ἀγροίκων, ἀλλὰ καὶ κήποις καὶ παραδείσοις καὶ τὸ μὲν βοσκημάτων νομαίς, τὸ δὲ μελισσῶν σμήνεσι καὶ ποικιλία παντοδαπῶν ἀνθέων. 15 οὐδ' αὖ μόνον φυτείαις ἐνασμενίζω, ἀλλὰ καὶ ἐμφυτείαις, ὧν οὐδὲν εὕρετο γεωργία φιλοτεγνότερον.

Πόλλ' ἔτι τῶν κατ' ἀγροίκους ἀπολαύσματα ἔχω διεξελθεῖν, ἀλλ' ἄπερ 55 εἴοηκα ταῦτα μακρότερα αἰσθάνομαι εἰοηκώς, σύνγνωτε δέ σπουδῆ τε γὰρ προῆγμαι τῶν ἀμφὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ ἄμα τὸ γῆρας φύσει λάλον ἐστίν 20 (ໃνα μή πάσης αὐτὸ κακίας ἀπελευθερῶν ἐγὼ φαίνωμαι). τοιγαροῦν ἐν τῷ τοιῷδε βίω Μάρκος Κούριος, ἐπειδὴ ἀπὸ Σαυνιτῶν καὶ Σαβίνων καὶ Πύρρου νικητήρια πέμψειε, τὸν τελευταῖον τῆς ἡλικίας κατεβίωσε χρόνον οδ δή την Επαυλιν έγω θεωρών - ἀπέχει γάρ μου οδ πολύ - θανμάζειν ἀπογρώντως οὐκ ἔγω οὕτε τὸ ἐγκρατὲς τοῦ ἀνδρὸς οὕτε τὸ ἀπὸ 25 τῶν γρόνων πολυμαθές. Κουρίω δέ τοι πρὸς ἐσγάρα καθεζομένω Σαυνῖται σταθμόν μέγαν γρυσίου προσενεγκόντες οὐδεμιᾶς ἔτυγον ἐπιστροφῆς. οὐ γὰρ τὸ χρυσίον ἔχειν λαμπρὸν αὐτῷ ἔφη δοκεῖν, ἀλλὰ τὸ κρατεῖν τῶν έχόντων χουσίον. ἄρ' οὖν δυνατὸν ψυχὴν τηλικαύτην μὴ οὐ γῆρας ἡδύ 56 ἀπεργάζεσθαι; ἀλλ' ἔρχομαι αὖ πρὸς τοὺς γεωργούς, ἵνα μὴ αὐτὸς 30 [έθέλοι τῆς] ἀπ' έμαυτοῦ δόξω ἀποχωρεῖν. ἐν ἀγροῖς ἦσαν [τὸ] τότε άνδρες συγκλητικοί, γέροντες ώσπερ είκος, εἴ γ' ἀροῦντι Λευκίω Κοίντω Κινκινάτω ἀπηγγέλθη, ὅτι δικτάτωρ αὐτὸς αίρεθείη · οἔ δικτατωρεύοντος

in mg. eadem manu haec add.: μάρκος κούριος μηδὲ τὸ περὶ σαννίτων καὶ πύρρον θριαμβοῦσαι τὸν ἔσχατον τῆς ἡλικίας χρόνον ἀνήλακεν \parallel 21 σαννιτῶν $\mathbf{CV} \parallel$ 25 σαννίται $\mathbf{CV} \parallel$ 26 χρυσίον $\mathbf{U} \parallel$ 26–27 προσενεγκόντες — χρυσίον om. $\mathbf{U} \parallel$ 27 ἔχει $\mathbf{V} \mid$ οί om. $\mathbf{d} \mid$ κρατοῦν $\mathbf{P} \parallel$ 28 οὖν οὖ \mathbf{FR} Goez Hess \parallel 29 ἀπὸ $\mathbf{Ma} \parallel$ 30 τότε \mathbf{GH} Hess τὸ τότε cett., \mathbf{Edd} . \parallel 31 οἰγ \mathbf{BHLvV} οἰγ (in mg. εἴγ) $\mathbf{L} \mid$ Κινκιννάτω $\mathbf{d} \parallel$ 32 αἰρέ-

 $\vartheta\eta$ BBrHV αίφέθη Μ αίφέθη L | δικταρεύοντος Β δικτατορεύοντος Ρ 1 ἀμορφία \mathbf{T} || 6 ἀγρῶν et πολὺ α || 18 εἰρικώς \mathbf{T} | σύγνωτε \mathbf{T} || 24 ἀποχρώντος \mathbf{T} || 29 γεοργοὺς \mathbf{T} || 30 ἐθέλοι τῆς delevi | τὸ delevi

5*

Σερβίλιος Άλας ἄργων τῶν ἱππέων Σπύριον Μέλιον βασιλείαν οἱ κατασκευαζόμενον φωραθέντα ἀπέκτεινεν. ἐξ ἐπαύλεως μετάπεμπτοι τῷ βουλευτηρίω παρήσαν καὶ οἱ περὶ Κούριον καὶ ἔτεροι γέροντες, ὅθεν δὴ καὶ κλήτορες οί καλούντες αὐτοὺς ἀνομάσθησαν, μὴ οὖν τὸ γῆρας τούτων έλεεινὸν ήν, οι σφας αὐτοὺς γεωργία τέρποντες διετέλουν; οὐ κατά γε 5 γνώμην έμήν, οὐκ οἶδα, εἴ τις βίος εἴη τούτου μακαριώτερος, οὐ μόνον έπιτηδεύσει τῶ τὴν ἀγρῶν ἐργασίαν παντὶ τῷ ἀνθρωπείω γένει σωτήριον πεφυκέναι, άλλα και ή έφην εθφροσύνη και πληρώσει και εθπορία πάντων, όσα τείνει είς τε ἀνθρώπων τροφὴν είς τε θεῶν θεραπείαν, ἵνα, ἐπειδή τινες τὰ τοιάδε ποθοῦσιν, εἰς χάριν ἤδη τῆ ήδονῆ ἐπανήκωμεν. αἰεὶ γὰρ 10 τάγαθοῦ καὶ ἐπιμελοῦς κυρίου μεστοὶ οἱ οἰνῶνες καὶ ἐλαιῶνες καὶ μελιττῶνες καὶ ὀψῶνες, καὶ κτηματική πᾶσα ή κώμη, εὐπορεῖ δέλφακος, ἀμνοῦ, έρίφου, άλεκτορίδος, γάλακτος, τυροῦ, μέλιτος. ἤδη δὲ καὶ τὸν κῆπον αὐτοὶ γεωργοὶ ταριχείαν έτέραν ἀποκαλοῦσιν. ἡδίω δ' ἄρα ταῦτα ἀπο-57 δεικνύει καὶ ή ώς ἐν παρέργω ὀρνιθοθήρα καὶ κυνηγία. τί δὲ τοῦ τῶν 15 λειμώνων εθχλώρου καὶ εθανθοῦς πέρι ἢ τοῦ τῶν δένδρων εθτάκτου ἢ τοῦ τῶν ἀμπελώνων τε καὶ ἐλαιώνων εὐειδοῦς πλείω εἴπω; συνελών δή ἐς βραγὸ ἐρῶ, ὅτι ἀγροῦ καλῶς γεγεωργημένου οὐδὲν ἂν γένοιτο οὔτε ἀφθονώτερον χρήσασθαι οὖτε μὴν εὐειδέστερον θεάσασθαι· ὧν δὴ οὐχ όπως τὸ γῆρας βραδυτέρους ἢ ώς ἐπ' ἀπόλαυσιν ἀπεργάζεται, ἀλλὰ καὶ 20 διεγείρει καὶ θέλγον προσάγεται. ποῦ γὰρ ἂν ἡ ἡλικία δύναιτο κείνη ἤτοι ήλίω καὶ πυρκαϊᾶ θερμαίνεσθαι βέλτιον ἢ σκιαῖς ἐν μέρει καὶ ὕδασι κατα-58 ψύχεσθαι σωτηριωδέστερον; οὐκοῦν σφίσιν ἵππους, σφίσιν ὅπλα, σφίσιν άκόντια, σφίσι δόπαλον καὶ σφαῖραν, σφίσι νήξεις καὶ δρόμους ἐχόντων οί νέοι, ημίν δὲ τοῖς γέρουσιν ἐκ παιγνίων πολλῶν πεττούς τε καὶ ἀστρα- 25 γάλους καταλειπόντων καὶ τοῦτ' αὐτὸ μήποτε οὐκ ἢ πρὸς θυμοῦ, ἐπειδὴ καὶ τούτων ἄνευ ἐθέλει τὸ γῆρας εἶναι μακάριον.

Το Εν πολλοίς γε μὴν τὰ Ξενοφῶντος βιβλία τυγχάνει χρήσιμα ὅντα · ἃ δὴ καὶ σπουδαίως ἀναγινώσκειν ὑμᾶς ἀξιῶ, καθάπερ δὴ καὶ ποιεῖτε. ὅσον οὖν φιλοτίμως πρὸς αὐτοῦ γεωργία ὑμνεῖται ἐν τῷ περὶ ἐπιμελείας τῶν ω κατὰ τὴν οἰκίαν πραγμάτων, ὅπερ Οἰκονομικὴ ἐπιγράφεται. καὶ ἵν' εἰδῆτε μηδὲν βασιλικὸν οὕτω δοκεῖν ὡς τὴν περὶ γεωργίαν σπουδήν, Σωκράτει

1 σπόριον GMa Hess | μέλλιον LvP | οί om. Ma | κειτασκεναζόμενον B κειανσκεναζόμενον P καὶ αν σκεναζόμενον Lv || 2 ἀπέκτειναν GO ἀπέκτανεν C | βευτηρίω B βουλεουτηρίω LLvP || 4 κλητοτέρες M || 5 τρέποντες BP τρέποντες LLv | οὐ om. d || 6 εἴη τούτον Gocz Hess τούτον εἴη cett., Edd. | μακαριώτερον QU || 7 τὴν] τῶν Ma | ἀνθρωπίνω R Edd. (praeter Hess) || 8 εὖφροσύνην BLLν (litteram ν delevit L) || 9 θεοῦ MaO || 10 τοιαῦτα Ma | γὰρ GQ om. cett. || 11 ἐλεῶνες ac | μελιτῶνες CG Gocz || 13 ἀλεκτερίδος BLνP ἀλεκτερίδος L || 14 ταραχείαν ace Gocz || 15 ή om. MV || 16 καὶ om. U || 17 ἐλαίων V | εἰς GHMR Hess || 18 ἀγροῦ

CICERONIS DE SENECTVTE 56-59

έπιτάξει Γάιος Σερουίλιος Άλας ἄρχων τῶν Ιππέων Σπόριον Μέλιον βασιλείαν οἱ κατασκευαζόμενον φωραθέντα ἀπέκτεινεν, μετάπεμπτοι τῷ βουλευτηρίω έξ ἐπαύλεως παρήσαν καὶ οί περὶ Κούριον καὶ ἔτεροι γέροντες, όθεν καὶ οἱ καλοῦντες αὐτοὺς κλήτορες ἀνομάσθησαν. μὴ οὖν 5 τὸ γῆρας τούτων ἐλεεινὸν ἦν, οἱ σφᾶς αὐτοὺς γεωργία τέρποντες διετέλουν; οὐ κατά γε γνώμην ἐμήν, οὐκ οἶδα, εἴ τις βίος τούτου μακαριώτερος, οὐ μόνον ἐπιτηδεύματι τῶ τὴν ἀγρῶν ἐργασίαν παντὶ τῶ ἀνθρωπίνω γένει σωτήριον πεφυκέναι, άλλὰ καὶ ή ἔφην εὐφροσύνη καὶ πλησμονή καὶ εὐπορία πάντων πραγμάτων, ὅσα τείνει πρός τε ἀνθρώπων τροφὴν καὶ 10 θεών θεραπείαν, ϊν', ἐπειδή τινες τοῦτο ποθοῦσιν, εἰς γάριν ἤδη τῆ ήδονη ἐπανήκωμεν. αἰεὶ γὰρ [τοῦ] τάγαθοῦ καὶ ἐπιμελοῦς κυρίου μεστὰ τὰ οἰνωρεῖα καὶ ἐλαιωρεῖα καὶ μελιττωρεῖα καὶ ὀψωρεῖα, καὶ κτηματική πᾶσα ή ἔπαυλις, πληθύει χοίρου, ἀμνοῦ, ἐρίφου, ἀλεκτορίδος, γάλακτος, τυροῦ, μέλιτος. ἤδη δὲ καὶ τὸν κῆπον αὐτοὶ γεωργοὶ ταριχείαν έτέραν 15 ἀποκαλοῦσιν. ήδίω δ' ἄρα ταῦτ' ἀποδείκνυσι καὶ ή ώς ἐν παρέργω ὀρνιθοθήρα καὶ κυνηγία, τί δ' αξ λειμώνων γλωρότητος πέρι καὶ εὐανθίας 57 η δένδρων εὐταξίας η ἀμπελώνων τε καὶ ἐλαιώνων ἰδέας πλείονα φαίην; ξυνελών ες βραχύ ερώ, ως άγρου εδ καὶ καλώς γεγεωργημένου οὐδεν αν γένοιτο οὔτ' ἀφθονώτερον χρήσασθαι οὔτ' εὐειδέστερόν που θεάσασθαι. 20 ὧν δή οὐχ ὅπως τὸ γῆρας βραδυτέρους ἢ ὡς ἐπ' ἀπόλαυσιν ἀπεργάζεται, (ἀλλὰ καὶ διεγείρει καὶ θέλγον προσάγεται). ποῦ γὰρ ἄν δύναιτο ἡ ἡλικία έκείνη ἢ ἀλέα ἢ πυρκαΐᾶ θερμαίνεσθαι βέλτιον ἢ ἐν μέρει σκιαῖς καὶ ύδασιν άναψύχεσθαι σωτηριωδέστερον; οὐκοῦν σφίσιν αὐτοῖς ἵππους 58 έχόντων, σφίσιν ὅπλα, σφίσιν ἀκόντια, σφίσι δόπαλον καὶ σφαῖραν, σφίσι 25 νήξεις καὶ δρόμους, ήμῖν δὲ τοῖς γέρουσιν ἐκ παιγνίων πολλῶν ἀστραγάλους τε καὶ κύβους καταλειπόντων καὶ τοῦτ' αὐτὸ μήποτέ γε οὐ φίλον, έπειδή καὶ ἄνευ τούτων έθέλει τὸ γῆρας είναι μακάριον.

Έν πολλοῖς γε μὴν τὰ Ξενοφῶντος βιβλία τυγχάνει χρήσιμα ὅντα· 59 α δὴ καὶ σπουδαίως ἀναγινώσκειν ὑμᾶς ἀξιῶ, καθάπερ δὴ καὶ ποιεῖτε. 30 ὅσον οὖν φιλοτίμως πρὸς αὐτοῦ γεωργία ὑμνεῖται ἐν τῷ περὶ ἐπιμελείας τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν πραγμάτων, ὅπερ Οἰκονομικὴ ἐπιγράφεται. καὶ ἵν' εἰδῆτε μηδὲν βασιλικὸν οὕτω δοκεῖν ὡς τὴν περὶ γεωργίαν σπουδήν,

εὖ καλῶς \mathbf{BrGR} Hess \parallel 21 καὶ om. \mathbf{C} \mid θέλγῶν \mathbf{Lv} θέλγων \mathbf{Goez} \mid ἐκείνη \mathbf{GLvPR} Hess \parallel 22 ὕδατι (in mg. ὕδασι) \mathbf{C} \parallel 25 πεπτούς \mathbf{Cac} \parallel 26 οὖκ \mid εἰ οὖκ Hess \parallel 28 μὴν \mid μὴν μετὰ \mathbf{BLLvP} (μετὰ expunxit \mathbf{L}) \mid βυβλία \mathbf{FOQ} \parallel 29 ἡμᾶς \mathbf{P} \mid ποιείται \mathbf{BrC} \mathbf{LvP} (in mg. ποιείτα \mathbf{CLvP}) ποιείτα \mathbf{HL} \parallel 30 γεωργίω \mathbf{GOQ} \parallel 31 οἰκείαν \mathbf{LvP} \mid ἀπογράφεται \mathbf{CGMaOU} (in mg. ἐπιγράφεται \mathbf{C}) ἀπεγράφεται \mathbf{Q} ἐπιγεγράπται (litteris γε deletis) \mathbf{M} \mid εἰδῆται \mathbf{Br} εἰδῆταὶ \mathbf{LLv} \parallel 32 οὕτως \mathbf{MV}

4 κλήτονες $\mathbf{T} \parallel$ 6 μακαφιότερος $\mathbf{T} \parallel$ 11 τοῦ delevi \parallel 12 μελιτωρεῖα $\mathbf{T} \parallel$ 18 ξυνεχῶν $\mathbf{T} \parallel$ 21 ἀλλὰ - προσάγεται α

λόγος έν αὐτῶ πρὸς Κριτόβουλον, Κῦρον τὸν νεώτερον, βασιλέα Περσῶν, άγχινοία τε καὶ ήγεμονίας εὐκλεία διάφορον, ὅτε Λύσανδρος ὁ Λακεδαιμόνιος, ανήρ ἐπ' ἀρετῆς ἄκρον ἐληλακώς, ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν εἰς Σάρδεις κομίζων τὰ παρὰ τῶν συμμάχων δῶρα, τά τε ἄλλα κοινῶς καὶ φιλανθρώπως Λυσάνδρω προσενεχθηναι καί τινα συμπεφραγμένον άγρὸν 5 πεφυτευμένον πρός ἀκρίβειαν ἐπιδεῖξαι. ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν ὁ Λύσανδρος τάς τε τῶν δένδρων εὐθυωρίας καὶ τοὺς ὀρθοὺς εἰς πεντάδα εὐγώνιον στίγους καὶ τὸ τῆς γῆς μαλθακὸν καὶ ὑπόκουφον καὶ τὴν τῶν ἀνθέων ἀποπνεομένην καθαρώς ήδεῖαν όσμήν, καὶ θαυμάζων είπε μὴ μόνον τὸ ἀπηχριβωμένον, άλλὰ καὶ τὸ φιλότεγνον θαυμάζειν τοῦ καταμετρήσαντος 10 έκεινα καὶ διατάξαντος, τὸν Κύρον ἀποκρίνασθαι· έγω τοίνυν ταῦτα διεμέτρησα πάντα· ἐμοί εἰσιν οἱ ὄρχοι, ἐμὴ ἡ διάταξις, πολλὰ δὲ τῶν δένδρων αὐτῶν καὶ χειρὶ πεφύτευται τῆ ἐμῆ' · καὶ τὸν Λύσανδρον ἀποβλέποντα είς τε τὸν πορφυροῦν κάνδυν καὶ τὸν πολλοῦ γρυσοῦ καὶ πολλῶν λίθων Περσικόν κόσμον είπεῖν 'όρθῶς ἄρα, ὧ Κῦρε, μακάριόν σε είναί φα- 15 60 σι· τύγη γὰρ παρέζευκταί σου τῆ ἀρετῆ', ταύτης οὖν ἔξεστι καὶ γέρουσιν ἀπολαύειν, οὐδέ τι τὰ τῆς ἡλικίας ἀπείργει, ὥσθ' ἦσσον τῶν τε ἄλλων καὶ τοῦ γεωργεῖν ἐν τοῖς μάλιστα ποιεῖσθαι σπουδὴν ἄγρι τελευταίου γρόνου τοῦ γήρως. ἐπεὶ καὶ Μάρκον Οὐαλέριον Κορβίνον εἰς ἔτος έκατοστὸν παρατείναντα τὸ ζῆν πυνθανόμεθα διαιτώμενον ἐν ἀγροῖς, τοῦ βίου ἤδη 20 πεπερασμένου, καὶ γεωργία προσέγοντα δό δὴ ἀπό γε τῆς πρώτης ὑπατείας ἐπὶ τὴν ἔχτην ἐπτὰ καὶ τετταράκοντα ἔτη διεγεγόνει. ὥσθ' ὅσον ηλικίας διάστημα έπὶ τὴν τοῦ γήρως ἀργὴν οἱ ημέτεροι πρόγονοι ἡξιώκασιν είναι, τοσούτος έκείνω δρόμος παρετάθη τιμών, καὶ τοὔσγατον τῆς αὐτοῦ ήλικίας ταύτη τοῦ μέσου μακαριώτερου, ή ἀξίωμα μὲν μεῖζον, πό- 25 61 νον δὲ εἶχεν ἐλάσσω. οὕτω γήρως κολοφών ἐστι τὸ ἀξίωμα. ὅσον μὲν οὖν έν Λευκίω Καικιλίω Μετέλλω, δσον δ' έν Άττιλίω Καλατίνω είς δν ενα πλεῖστα ἔθνη τὸ ἐλεγεῖον ἐκεῖνο συνάδει:

πρῶτος ἀνὴρ ὅδ᾽ ἔην ἄστεος εὐρυόχλου.

γνώριμον εὖ μάλα τὸ ἔπος ἐπικεχαραγμένον τῷ τάφῳ. ἐνδίκως ἄρα σεμνός, № ὅτῳ τοὺς ἐπαίνους ἡ παρὰ πάντων φήμη δμογνωμονοῦσα τυγχάνει. οἶον δ' ἄνδρα νεωστὶ Πόπλιον Κράσσον, ἀρχιερέα μέγιστον, τεθεάμεθα, οἶον

1 ἐστὶ λόγος $\mathbf{C} \parallel \mathbf{2}$ ήγεμονείας $\mathbf{BHLvMaPQ}$ Hess \parallel εὐχλία \mathbf{LvP} (εὐχλία \mathbf{B}) \parallel 6 ἀχρίβιαν $\mathbf{CF} \parallel$ ἐθαύμασεν $\mathbf{V} \parallel \mathbf{8}$ μαλαχὸν (in mg. μαλθαχὸν) \mathbf{P} Hess \parallel τῶν om. d \parallel 9 εἶπεν $\mathbf{CFQU} \parallel$ ἀπεχρισώμενον $\mathbf{Q} \parallel \mathbf{10}$ καταμετρήσαντο \mathbf{U} καταμερήσαντος \mathbf{a} ε καταμερήξαντος $\mathbf{c} \parallel \mathbf{11}$ διατάξαντο $\mathbf{U} \parallel \mathbf{12}$ διεμέτρισα $\mathbf{L} \parallel \tau$ τόρχοι $\mathbf{G} \parallel \mathbf{16}$ οὖν $\mathbf{GMaOQU} \parallel \mathbf{19}$ τοῦ om. $\mathbf{LIvQR} \parallel \mathbf{10}$ οὖαλλέριον $\mathbf{BBrCGHPQU}$ (in mg. οὐαλέριον $\mathbf{CGMaOQU} \parallel \mathbf{19}$ τοῦ om. $\mathbf{LIvQR} \parallel \mathbf{10}$ οὐαλλέριον $\mathbf{BBrCGHPQU}$ (in mg. οὐαλέριον \mathbf{C}) \parallel ἐκάδτὸν $\mathbf{M} \parallel \mathbf{22}$ ἐπὶ] ἐπεὶ $\mathbf{B} \parallel \mathbf{τεσ}$ -

CICERONIS DE SENECTVTE 59-61

Σωκράτει λόγος έν αὐτῷ πρὸς Κριτόβουλον, Κῦρον τὸν νεώτερον, βασιλέα Περσών, άγχινοία τε καὶ ἡγεμονίας εὐκλεία διάφορον, ὅτε Λύσανδρος δ Λακεδαιμόνιος, άνηρ ἐπ' ἀρετῆς ἄκρον ἐληλακώς, ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν είς Σάρδεις χομίζων τὰ παρὰ τῶν συμμάχων δῶρα, τά τε ἄλλα κοινῶς 5 καὶ φιλανθρώπως Λυσάνδρω προσενεχθηναι καί τινα συμπεφραγμένον άγρὸν πεφυτευμένον πρὸς ἀκρίβειαν ἐπιδεῖξαι. ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν δ Λύσανδρος τάς τε τῶν δένδρων εὐθνωρίας καὶ τοὺς ὀρθοὺς εἰς πεντάδα εὐγώνιον στίχους καὶ τὸ τῆς γῆς μαλθακὸν καὶ ὑπόκουφον καὶ τὴν τῶν ανθέων αποπνεομένην καθαρώς ήδεῖαν όσμήν, καὶ θαυμάζων είπε μή 10 μόνον τὸ ἀπηκριβωμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλότεχνον θαυμάζειν τοῦ καταμετρήσαντος έκεινα και διατάξαντος, τὸν Κύρον ἀποκρίνασθαι· έγω τοίνυν ταῦτα διεμέτρησα πάντα· ἐμοὶ οἱ ὄρχοι εἰσίν, ἐμὴ ἡ διάταξις, πολλά δὲ τῶν δένδρων αὐτῶν καὶ πεφύτευται χειρὶ τῆ ἐμῆ' καὶ τὸν Λύσανδρον ἀποβλέποντα είς τε τὸν πορφυροῦν κάνδυν καὶ τὸ τοῦ σώματος 15 διαυγές καὶ τὸν πολλοῦ γρυσοῦ καὶ πολλῶν λίθων Περσικὸν κόσμον εἰπεῖν· 'ὀρθῶς ἄρα, ὧ Κῦρε, μακάριόν σέ φασι· τύχη γὰρ παρέζευκταί σου τῆ ἀρετῆ', ταύτης τοίνυν ἔξεστι καὶ γέρουσιν ἀπολαύειν, οὐδέ τι τὰ τῆς 60 ήλικίας εἴργει, ὥσθ' ἦσσον τῶν τε ἄλλων καὶ τοῦ γεωργεῖν ἐν τοῖς μάλιστα ποιείσθαι σπουδήν ἄχρι τελευταίου χρόνου τοῦ γήρως. ἐπεὶ καὶ Μάρκον 20 Οὐαλέριον Κορουῖνον εἰς ἔτος έκατοστὸν παρατείναντα τὸ ζῆν ἐπυθόμεθα διαιτώμενον εν άγροῖς, τοῦ βίου ἤδη πεπερασμένου, καὶ γεωργία προσέχοντα· & δη μεταξύ της πρώτης ύπατείας καὶ έκτης έπτα καὶ τεσσαράκοντα έτη διεγεγόνει. ωσθ' οσον ήλικίας διάστημα έπὶ τὴν τοῦ γήρως άρχην οι ημέτεροι πρόγονοι ηξίωσαν είναι, τοσούτος έκείνω δρόμος 25 ύπῆρξε τιμῶν, καὶ τοὔσχατον τῆς αὐτοῦ ἡλικίας ταύτη τοῦ μέσου μακαριώτερον, ή μείζον μεν άξίωμα, πόνον δε ελάττονα είγεν. ούτω τοῦ γήρως κολοφών έστι τὸ ἀξίωμα. ὅσον μὲν οὖν ἐν Λευκίω Καικιλίω 61 Μετέλλω, όσον δ' εν Άττιλίω Καλατίνω· είς δν ενα πλείστα εθνη τὸ εὐλόγιον ἐκεῖνο συνάδει

πρώτος ἀνήρ ὅδ' ἔην Ῥώμης μεγάλης ἐν ὁμίλω.

30

γνώριμον τοὔπος ἐπικεχαραγμένον τῷ τάφῳ. ἐνδίκως ἄρα σεμνός, ὅτῳ τοὺς ἐπαίνους ἡ παρὰ πάντων φήμη δμογνωμονοῦσα τυγχάνοι. οἰον δ' ἄνδρα νεωστὶ Πόπλιον Κράσσον, ἀρχιερέα μέγιστον, τεθεάμεθα,

σαράκοντα $\mathbf{CFGMOQU}$ || 24 παρεπάθη \mathbf{U} παρατάθη \mathbf{L} παρατάθη \mathbf{P} || 25 – 26 πόνον – ἀξίωμα οm. \mathbf{B} || 26 – 27 ὅσον – Καλατίνω οm. \mathbf{R} || 27 δ' ἐν] δὲ \mathbf{P} || 28 τὸ οm. \mathbf{M} | ἐλεγεῖον] εὐλόγιον in mg. add. \mathbf{P} || 29 ὅδε ἤν \mathbf{Q} | εὐριόχλου \mathbf{R} || 31 πάντων οm. \mathbf{R} || 32 ποπλίκιον \mathbf{Ma} | τεθέαμαι $\mathbf{BBeHLLvMPV}$ 4 σάρδυ \mathbf{T} || 14 κάνδην \mathbf{T} || 27 ἐν α ἤν \mathbf{T}

δη μετὰ ταῦτα Μάρκον Λέπιδον τῆ αὐτῆ ταύτη κεκοσμημένον ἱερωσύνη. τί δὲ Παύλου πέρι ἢ Ἀφρικανοῦ λέγω ἤ, ὡς πρόσθεν ἤδη, περὶ Μαξίμου; ὧν οὐ τῆ γνώμη μόνον, ἀλλὰ καὶ νεύματι αὐτῷ ἐπεκάθιζε τὸ ἀξίωμα. ἔχει καὶ γὰρ τὸ γῆρας, καὶ μάλιστα ἐν ἐπιτιμία, τοσοῦτον ἀξίωμα, ὥστ' ἄν περὶ πλείονος είναι πασῶν ὁμοῦ τῶν ἡδονῶν τῆς νεότητος.

Άλλα γαρ μεμνησθαι δεί παρά πάντα τον λόγον, ως έγω γηρας έκείνο δή ἐπαινῶ, ὅπερ ἐπὶ κρηπῖδος νεότητος βεβηκὸς ἔστηκεν· ταῦτ' ἄρα καὶ συμβαίνει, ὅπερ αὐτὸς πάλαι σὺν δμολογία μεγάλη ἀπάντων ἀπεφηνάμην, ώς ἄρα ἄθλιον γῆρας εἴη τὸ λόγω μόνον προϊστάμενον έαυτοῦ. οὐ γὰρ πολιαί οὐδὲ ρυτίδες ἐξαίφνης ίκαναὶ προσφέρειν ἀξίωμα, ἀλλ' ὁ πρὸ τοῦ 10 63 καλώς διηγμένος βίος καρπούς τελευτών δρέπεται άξιώματος, ταυτί γάρ έστιν αὐτά που τὰ ἔντιμα, ἄπερ ἐλαφρὰ καὶ κοινά πως δοκεῖ, ἐφίεσθαι, έξίστασθαι, ύπανίστασθαι, προπέμπειν, ἐπαναπέμπειν, συμβουλεύεσθαι ά δή καὶ ἐν ήμῖν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τῶν πόλεων, ὡς ἄριστα ἡθῶν ἔχει έκάστη, ούτω τοι καὶ ἀκριβέστατα διασώζεται. Λύσανδρον οὖν τὸν 15 Λακεδαιμόνιον, οδ μνείαν πεποίημαι, λέγειν είωθέναι φασίν, ότι εὐσχημονέστατον γήρως δωμάτιον εν Λακεδαίμονι είη οδδαμού γάρ απονέμοιτο ήλικία τοσούτον, οὐδαμού τὸ γῆρας ἐντιμότερον εἴη. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παραδέδοται εἰς μνήμην, ὡς Ἀθήνησι θεῶν ἐπιτελουμένων, τινὸς τῶν πρεσβυτάτων εἰς τὸ θέατρον παρεληλυθότος, οὐδαμοῦ τοῦ μεγάλου 20 συνεδρίου τόπος αὐτῶ δοθείη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ πολιτῶν · ὡς δὲ πρὸς Λακεδαιμονίους παρεγένετο, οι πρέσβεις όντες εν αποδεδειγμένω τόπω έτύγγανον συνεδρεύοντες, πάντας υπαναστήναι λέγεται καὶ εἰς εδραν 64 παρειληφέναι τὸν γέροντα. ἐφ' οἶς κρότου συχνοῦ παρὰ παντὸς γενομένου τοῦ συνεδρίου φάναι τινὰ αὐτῶν, ὡς Αθηναῖοι ἐπίστανται μὲν τὰ ὀρθῶς 25 έγοντα, ποιείν δὲ ήκιστα αίροῦνται. κάν τῷ ήμετέρω δὲ συλλόγω πολλά μέν τῶν ἀξιολογωτάτων ἐστὶν ἰδεῖν, τοῦτο δὲ εἰς τὰ πρῶτα, οὖ πέρι ὁ λόγος ως γὰρ ἄν ἔχαστος ήλιχία προέχη, οὕτω καὶ τὸ περὶ τὰς γνώμας ἀνήρηται κράτος · οὐδὲ μόνον τῶν ἄλλων ἐπιτιμία προεχόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἡγεμονία ὄντων αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι τῶν οἰωνοσκόπων προάγον- 30 ται. τίνες δή σώματος ήδοναὶ ἄξιαι παραβάλλεσθαι τοῖς τοῦ ἀξιώματος γέρασιν; οίς οί διαφανώς χρησάμενοι τὸν τοῦ βίου μῦθον ἐμοὶ δοκοῦσι διηνυκέναι, άλλ' οὐχὶ κατὰ τοὺς ἀνασκήτους τῶν ὑποκριτῶν ἐν ἐσγάτω

¹ δη δὲ HLLνMMaPQU \parallel 3 καὶ BLνP Goez Hess om. cett., Edd. \parallel 3-4 ἔχει - ἀξίωμα om. R Goez \parallel 4 ἐν ἐπετία BP (in mg. ἐπετίματι P) ἐν ἐπίτια BrH ἐνεπιτιὰ (litteris τια deletis, in mg. add. τιμία) L δν ἐπίτιμον R Hess om. Edd. (praeter a) \parallel 6 δ' εὶ 0 \parallel 12-13 ἐφίεσθαι, ἐξίστασθαι, ὕπανίστασθαι om. F (qui in mg. add. ἐπιζητῆσθαι, ὑποχωφεῖν, προσανίστασθαι) \parallel 13 ἐξίστασθαι om. Be \parallel 14 ἐν¹ om. Be \parallel 15 διασώζεσθαι CU \parallel 17 ἀπονέμειτο $\mathbf Q$ ἀπολέμοιτο $\mathbf L\mathbf V$ ἀπολέμοιτο $\mathbf L\mathbf P$ \parallel 20 παραληλυθότος PL Goez \parallel 20-21 τοῦ - συνεδρίον om. (sed in mg. add.) $\mathbf P$

CICERONIS DE SENECTVTE 61-64

οίον δὲ μετὰ ταῦτα Μάρκον Λέπιδον τῆ αὐτῆ ταύτη κεκοσμημένον ἱερωσύνη, τί δὲ Παύλου πέρι ἢ Ἀφρικανοῦ λέγω ἢ, ὡς πρόσθεν ἤδη, περὶ Μαξίμου; ὧν οὐκ ἐν γνώμη μόνον, ἀλλὰ καὶ νεύματι ἐνίζε τὸ ἀξίωμα, ἔχει καὶ γὰρ τὸ γῆρας, καὶ μάλιστα τὸ ἐν ἐπιτιμία, τοσοῦτον ἀξίωμα, ὅστ' ἄν περὶ πλείονος εἶναι πασῶν ὁμοῦ τῶν ἡδονῶν τῆς νεότητος.

Αλλά γὰρ μεμνῆσθαι δεῖ παρὰ πάντα τὸν λόγον, ὡς ἐγὼ γῆρας ἐκεῖνο 60 δη ἐπαινῶ, ὅπερ ἐπὶ κρηπῖδι νεότητος βέβηκε · ταῦτ' ἄρα καὶ ξυμβαίνει, όπεο αὐτὸς πάλαι σὺν δμολογία μεγάλη πάντων ἀπεφηνάμην, ὡς ἄρα γῆρας ἄθλιον εἴη τὸ λόγω μόνον έαυτοῦ προστατεῦον. οὐ γὰρ πολιαὶ 10 οὐδὲ ρυτίδες ἐξαίφνης ίκαναὶ προσφέρειν ἀξίωμα, ἀλλ' ὁ πρὸ τοῦ καλῶς διηγμένος βίος χαρποὺς τελευτῶν δρέπεται ἀξιώματος, ταυτὶ γάρ ἐστιν 63 αὐτά που τὰ ἔντιμα, ἄπερ ἐλαφρὰ καὶ κοινά πως δοκεῖ, ἀσπάζεσθαι, έφίεσθαι, έξίστασθαι, ύπανίστασθαι, προπέμπειν, έπαναπέμπειν, συμβουλεύεσθαι · ά δή καὶ παρ' ήμῖν καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ὡς ἄριστα ήθῶν 15 έχει έκάστη, ούτω καὶ ἀκριβέστατα περισώζεται. Λύσανδρον οὖν τὸν Λακεδαιμόνιον, οδ νῦν μνείαν πεποίημαι, λέγειν εἰωθέναι φασίν, ώς εὐσχημονέστατον γήρως δωμάτιον εἴη ἐν Λακεδαίμονι οὐδαμοῦ γὰρ ἀπονέμοιτο ήλικία τοσούτον, οὐδαμού τὸ γῆρας ἐντιμότερον εἴη. οὐ μὴν άλλα και παραδέδοται είς μνήμην, ως Αθήνησι θεων επιτελουμένων, 20 τινός τῶν πρεσβυτάτων εἰς τὸ θέατρον παρεληλυθότος, οὐδαμοῦ τοῦ μεγάλου συνεδοίου τόπος αὐτῷ δοθείη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ πολιτῶν · ὡς δὲ πρός Λακεδαιμονίους παρεγένετο, οδ πρέσβεις όντες εν ἀποδεδειγμένω τόπω ετύγγανον συνεδρεύοντες, πάντας ύπαναστήναι αὐτῷ λέγεται καὶ είς έδραν παρειληφέναι τὸν γέροντα. ἐφ' οίς κρότου συχνοῦ παρὰ παντὸς 64 25 γενομένου τοῦ συνεδρίου φάναι τινὰ αὐτῶν, [ἀπομνημονεύετε] ώς Αθηναῖοι ἐπίστανται μὲν τὰ ὀρθῶς ἔγοντα, ποιεῖν δὲ οὐκ ἐθέλουσιν. κὰν τῶ ημετέρω δὲ συλλόγω πολλά μὲν τῶν ἀξιολογωτάτων ἐστὶν ἰδεῖν, τοῦτο δὲ είς τὰ πρῶτα, οὖ πέρι ὁ λόγος · ὡς ἂν γὰρ ἔκαστος ἡλικία προέγοι, οὕτω καὶ τὸ περὶ τὰς γνώμας ἀνήρηται κράτος · οὐδὲ μόνον τῶν ἄλλων ἐπιτιμία 30 προεχόντων, άλλὰ καὶ τῶν ἐν ἡγεμονία ὄντων οἱ πρεσβύτεροι τῶν οἰωνοσχόπων προάγονται. τίνες δή σώματος ήδοναὶ ἄξιαι παραβάλλεσθαι τοῖς τοῦ ἀξιώματος γέρασιν; οἶς οἱ διαφανῶς χρησάμενοι τὸν τοῦ βίου μῦθον έμοι δοκούσι διηνυκέναι, άλλ' οὐχὶ κατά τοὺς ἀνασκήτους τῶν ὑποκριτῶν

^{25 – 26} μέν – αίροῦνται om. $\mathbf{F} \parallel$ 26 ύμετέρ ω d \parallel 28 ἄν om. \mathbf{R} Goez \mid τὸ om. $\mathbf{BLvMV} \parallel$ 29 μόνων \mathbf{BFLV} μόνος $\mathbf{U} \mid$ ἐπιτιμίαν $\mathbf{F} \parallel$ 30 ἐν om. $\mathbf{O} \mid$ αὐτῶν om. $\mathbf{C} \mid$ καὶ τῶν $\mathbf{F} \parallel$ 32 γέρουσιν $\mathbf{CGMaOQU}$ (in mg. γέρασιν \mathbf{C}) \mid οἱ om. \mathbf{V} οὑ (in mg. οἱ) $\mathbf{P} \parallel$ 33 – \mathbf{p} . 48, $\mathbf{1}$ ἀλλ' – καταπεπτωκέναι om. \mathbf{R} Goez

⁹ προστατεύων $\mathbf{T} \parallel \mathbf{13}$ συμβολεύεσθαι $\mathbf{T} \parallel \mathbf{22}$ ἀποδεδειμένω $\mathbf{T} \parallel \mathbf{25}$ ἀπομνημονεύετε delevi $\parallel \mathbf{28}$ προσέγοι $\mathbf{T} \parallel \mathbf{30}$ προσεγόντων \mathbf{T}

65 που τοῦ δράματος καταπεπτωκέναι, νὴ Δί', ἀλλ' εἰσί τινες δυσάρεστοι καὶ ἐπίχολοι καὶ δυσάνιοι καὶ ὀργίλοι καὶ δυσξύμβολοι καὶ ἀπροσήγοροι γέροντες, ην δὲ πολυπραγμονωμεν, καὶ φειδωλοί. ἀλλὰ ταῦτα οὐ γήρως, άλλ' ήθους κακίαι είσί. καίτοι καὶ τὸ δυσάρεστον αὐτὸ καὶ ὅσαπερ ἔφην έγοντ' ἀπολογίαν τινὰ φαίνεται, οὐ μέντοι κείνην γε τὴν δικαίαν, ἀλλ' ή 5 αν δυνατή δοχιμάσαι πως δόξειε. χαταφρονεῖσθαι γάρ οἴονται, παρορᾶσθαι, έμπαίζεσθαι, πρός δὲ καὶ εἰς ἀσθενὲς σῶμα μισητὸν πρόσκρουμα άπαν ἐστίν. ὅμως μὴν ταῦτα πάντα καὶ δι' ἡθῶν εὐτροπίαν καὶ δι' ἐπιστημών μάθησιν πέφυκε γίνεσθαι ήδίω· τοῦτο δ' ἐστὶ καταμαθεῖν τῆ μὲν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βίου, τῆ δ' ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐξ αὐτῶν τῶν ἐν τῆ κωμωδία 10 άδελφῶν. ὅση μὴν γὰρ ἐν τῶ σκληρότης, ὅση δ' ἐν τῷ φιλοφροσύνη. οὕτω καὶ γὰρ ἔχει · καθάπερ οὐ πᾶς οἶνος, οὕτως οὐδὲ πᾶς βίος ὀξύνει παλαιωθείς. αὐστηρότητα μὲν οὖν ἀποδέχομαι γήρως, καὶ ταύτην, ὡς καὶ τἄλλα. 66 μετρίαν, στρυφνότητα δὲ οὐδ' δπωστιοῦν. φειδωλία δὲ γερόντων ὅ τι βούλοιτο οὐ μανθάνω · τί γὰρ ἀτοπώτερον τοῦ ταύτη πλείω ζητεῖν ἐφόδια 15 ή έλάσσων δδὸς καταλείπεται:

Λοιπή δὲ ή τετάρτη τῶν αἰτιῶν, ἡ μάλιστα περίλυπόν τε δοκεῖ καὶ πολυμέριμνον ἴσγειν τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν, ἡ τοῦ θανάτου γειτνίασις · ὅν γε ὡς άληθῶς πόρρω που γήρως είναι οὐκ ἐγγωρεῖ. άλλ' ὢ γέροντος κακοδαίμονος, δς δι' οὕτω βίου μακροῦ καταφρονητέον ὄντα οὐκ ἴδοι τὸν θάνατον. 20 δς ήτοι καθάπαξ όλιγωρητέος έστίν, εί παντελώς τὴν ψυγὴν ἀποσβέννυσιν, ή καὶ εὐκταῖος, εἴ ποι αὐτὴν ἀπάγοι, ή μέλλει εἶναι ἀίδιος. καὶ τρίτον οδθέν ως άληθως οδόν τε εύρεῖν. τί οδν δείσω, ελ μετά θάνατον ή οδκ άθλιος 67 ή μαχάριος ἔσομαι; καίτοι τίς οὕτως εὐήθης, κἂν νεανίσκος ή, δς βεβαίως οἴοιτο ζήσειν ἄχρι έσπέρας; κἀκείνη γάρ τοι ή ήλικία πολύ πλείους τῆς 25 ημετέρας συντυχίας ἴσχει θανάτου · ράον γάρ περιπίπτουσι νόσοις οί νέοι, χαλεπώτερον ἀσθενοῦσι, δυσχερέστερον θεραπεύονται. ὅθεν δὴ καὶ πάνυ ολίγοι ηκουσιν έπὶ γῆρας · ὅπερ εἰ μὴ ταύτη συνέβαινε, βελτιόνως ἄν είχε καὶ φρονιμωτέρως ὁ βίος. νοῦς γὰρ καὶ λόγος καὶ εὐβουλία γέρουσιν ένεστιν, ών εί μηδείς ήν, οὐδὲ πόλεις ἄν τὸ παράπαν ήσαν. ἀλλ' είς τὸν 30 έπηρτημένον αὐτὸν ἐπάνειμι θάνατον. τί γὰρ ἔγκλημα γήρως ἐκεῖνο, 68 ότε κοινὸν πρὸς νεότητα ὂν δρᾶτε; ἠσθόμην ἔγωγε τὰ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ

1 ἀναπεπτωκέναι $V \parallel 2$ δυσήνιοι $MV \parallel \delta$ ιεξύμβολοι U δισξύμβολοι (in mg. δυσ-) $C \parallel 4$ εἰσίν $GR \parallel 5$ ἔχοντα $Ma \parallel ἀπολογίας <math>CU$ Hess ἀπολονίαν $L \parallel ἐκείνην$ BGLvOP κἀκείνην $MV \parallel 6$ δόξειεν R Goez $\parallel 7$ ἐμπέζεσθαι CQU (in mg. ἐμπαί-) C ἐππέζεσθαι $O \parallel 8$ πάντα om. R Goez $\parallel 9$ γίγνεσθαι GR Goez Hess $\parallel ηδίων P \parallel 10$ σκηνής] γής (in mg. σκηνής) $M \parallel 12$ οὕτως - βίος om. $R \parallel 13$ ταῦτα R Edd. (praeter Hess) $\parallel τἄλλα$ RH Hess τὰ ἄλλα cett. $\parallel 14$ μετρείαν $G \parallel 15$ τοῦ] αὐτοῦ $BLv \parallel 17$ δὲ om. $LvP \parallel η$ om. $U \parallel πολυμήγανον <math>CGMaOQU$ (in mg. πολυμέριμ-

βελτίστου υίέος, τὰ δ' ἐπὶ τῶν εἰς ἀξίαν ύψηλοτάτην προσδοκίμων σῶν

CICERONIS DE SENECTVTE 64-68

έν έσγάτω που τοῦ δράματος καταπεπτωκέναι, νη Δί', άλλ' εἰσί τινες 65 δυσάρεστοι καὶ δυσάνιοι καὶ δργίλοι καὶ δυσξύμβολοι γέροντες, ἢν δὲ πολυπραγμονώμεν, καὶ φειδωλοί. ἀλλὰ ταῦτα οὐ γήρως, ἀλλ' ἤθους κακίαι είσίν, καίτοι καὶ τὸ δυσάρεστον αὐτὸ καὶ ὅσαπερ ἔφην ἔχειν 5 ἀπολογίαν τινὰ φαίνεται, οὐ μέντοι κείνην γε τὴν δικαίαν, ἀλλ' ἢ ἄν δυνατή δοκιμάσαι πως δόξειεν. καταφρονεῖσθαι γάρ οἴονται, παρορᾶσθαι, έμπαίζεσθαι, πρός δὲ καὶ εἰς ἀσθενὲς σῶμα πᾶν πρόσκρουμα μισητόν έστιν. όμως μην πάντα ταῦτα καὶ ήθεσιν ἀγαθοῖς καὶ τέγναις γλυκύτερα γίγνεσθαι έστι δὲ τοῦτο μαθεῖν πῆ μὲν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βίου, πῆ δ' ἐπὶ 10 της σκηνής έξ αὐτῶν τῶν ἐν τῆ κωμωδία ἀδελφῶν. ὅση μὴν γὰρ ἐν τῷ σκληρότης, ὅση δὲ ἐν τῷ φιλοφροσύνη, οὕτω καὶ γὰρ ἔχει καθάπερ οὐ πᾶς οἶνος, οὕτως οὐδὲ πᾶς βίος ὀξύνει παλαιωθείς, αὐστηρότητα μὲν οδν ἀποδέχομαι γήρως, καὶ ταύτην, ώς τἄλλα, μετρίαν, δριμύτητα δὲ οὐδ' όπωστιοῦν, φειδωλία δὲ γερόντων ὅ τι καὶ βούλοιτο οὐ μανθάνω τί 66 15 γὰρ ἀτοπώτερον τοῦ ταύτη πλείω ζητεῖν ἐφόδια ἢ ἐλάσσων δδὸς ὑπολείπεται:

Λοιπή δὲ ή τετάρτη τῶν αἰτιῶν, ἡ μάλιστα πνιγμὸν παρέχειν δοκεῖ καὶ 19 πολυμέριμνον ἴσγειν την ημετέραν ηλικίαν, η τοῦ θανάτου γειτνίασις. ον γε ως άληθως πόρρω που γήρως είναι οὐκ ἐγχωρεῖ. άλλ' ὢ γέροντος 20 κακοδαίμονος, δς δι' οὕτω βίου μακροῦ καταφρονητέον ὄντα οὐκ ἴδοι τὸν θάνατον. δς ήτοι καθάπαξ όλιγωρητέος έστίν, εί παντελώς τὴν ψυχὴν ἀποσβέννυσιν, ἢ καὶ εὐκταῖος, εἴ ποι αὐτὴν ἀπάγοι, ἤ μέλλει ἀίδιος εἶναι. καὶ τρίτον οὐδὲν ὡς ἀληθῶς οἶόν θ' εύρεῖν. τί οὖν δείσω, εἰ μετὰ θάνατον η οὐκ ἄθλιος η μακάριος ἔσομαι; καίτοι τίς οὕτως εὐήθης, κἂν νεανίσκος, 67 25 δς βεβαίως οἴοιτο ζήσειν ἄγρι έσπέρας; οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκείνη ἡ ἡλικία πολὺ πλείους τῆς ήμετέρας συντυγίας ἴσγει θανάτου · ράον περιπίπτουσι νόσοις οί νέοι, χαλεπώτερον ἀσθενοῦσι, δυσχερέστερον θεραπεύονται. ὅθεν δὴ καὶ πάνυ ὀλίγοι ἥκουσιν ἐπὶ γῆρας · ὅπερ εἰ μὴ ταύτη συνέβαινε, βελτιόνως αν είχε καὶ φρονιμωτέρως ὁ βίος. νοῦς γὰρ καὶ λόγος καὶ εὐβουλία 30 γέρουσιν ἔνεστιν, ὧν εί μηδείς ἦν, οὐδὲ πόλεις ἄν τὸ παράπαν ἦσαν. ἀλλὰ μήν είς τὸν ἐπηρτημένον θάνατον ἐπανέρχομαι, τί γὰρ ἔγκλημα γήρως έχεῖνο, ὅτε τοῦτ' ὁρᾶτε χοινὸν πρὸς νεότητα; ἠσθόμην ἔγωγε τὰ μὲν ἐπὶ 68 τοῦ βελτίστου υίέος, τὰ δ' ἐπὶ τῶν εἰς ἀξίαν ύψηλοτάτην προσδοχίμων

rov C) \parallel 19 που om. BBrLLvMV \mid δ MaO δ CQ U (in mg. δ CU) \parallel 21 ἀποσβένυσιν B \parallel 23 $\acute{\omega}$ ς iteravit M \parallel 24 καί τι V καὶ P \parallel 26 συντυχείας GO \parallel 27 ἀσθενοῦσιν MV \mid δυσχέστερον Ma δυσχερέστατον BL \parallel 28 βελτίονος F \parallel 29 φρονιμώτερος d \mid τοῖς γέρουσιν MV \mid 31 ὑπηρτημένον V ἐπήρμενον Ma \parallel 33 δὲ R Goez Hess \mid εἰς \mid εὶς \mid εις \mid εις \mid εις \mid εὶς \mid εις \mid εις

² δυστάρεστοι $\mathbf{T} \parallel$ 4 ἔχει $\mathbf{T} \parallel$ 7 πρόσκρουσμα $\mathbf{T} \parallel$ 8 ὥμως $\mathbf{T} \parallel$ 14 φιλωλία $\mathbf{T} \parallel$ 21 δλιγωρητέως $\mathbf{T} \parallel$ 22 εὖκτέως $\mathbf{T} \parallel$ 23 θείσω $\mathbf{T} \parallel$ 27 δυστυχέστερον \mathbf{T}

άδελφῶν, ὧ Σκιπίων, κοινὸν ὄντα ήλικία πάση τὸν θάνατον. ἀλλ' ὅ γε νεανίσκος έλπίζει βιώσειν έπὶ πολύ, ὅπερ ὁ γέρων έλπίσαι κατὰ ταὐτὰ οὐκ αν έχοι. ἀνοήτως μέν οδν έλπίζει. τί γαρ εθηθέστερον τοῦ άδηλα ἀντὶ προδήλων λαμβάνειν καὶ ψευδῆ ἀντὶ ἀληθῶν; οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ὅ τι δὴ καὶ ἐλπίσειεν ἔχει ὁ γέρων. ἀλλ' ἔστι κάνταῦθα ἐν καταστάσει βελτίονι 5 νεανίσκου, εἴ γ' δς ἤδη τετύχηκεν, ὧν ἐκεῖνος ἔτι ἐλπίζει· ὁ μὲν γὰρ 69 ἐπὶ πολὸ βούλεται ζῆσαι, ὁ δ' ἐπὶ πολὸ ἔζησε. καίτοι, ὧ θεοὶ πανάγαθοι, έν ἀνθρώπου ζωῆ τί ἄν εἴη ἐπὶ πολύ; δώσεις γὰρ τελευταῖόν που χρόνον, καν είς την βασιλέως των Ταρτησίων ζωήν αποβλέψωμεν - εγένετο γάρ, ως ἔστιν ἀναγεγραμμένον ἰδεῖν, Άργανθώνιός τις Γαδητανός, δς ὀγδοήκον- 10 τα μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη, εἴκοσι δὲ καὶ ἑκατὸν ἐβιότευσεν -, ἀλλ' ἐμοὶ οὐ χρόνιον δοκεῖ οὐδὲ εν, εν ῷ τί ἐστι τελευταῖον ἐπειδὰν γὰρ αὐτὸ παραγένηται, έκεῖνο τὸ παρεληλυθὸς έξερρύη, καὶ τοσοῦτον δὴ παραμένει μόνον, δπόσον άρετῆ καὶ ἔργοις δρθοῖς περιποιήσω. ὧραι μὲν γὰρ ὑπεκγωροῦσι καὶ ημέραι καὶ μῆνες καὶ ἐνιαυτοί, οὐδ' ὁ παρεληλυθώς ποτε ἀναστρέφει 15 χρόνος, οὐδ' ὅ τι ἔπεται δυνατὸν εἰδέναι. ὁπόσος οὖν ἑκάστω πρὸς ζωὴν 70 δίδοται χρόνος, στέργειν ἐπὶ τοσούτω χρεών. οὔτε γὰρ ὑποκριτῆ ἀπεργαστέος απας δ μύθος, όπως άρέση, εί μόνον, έν ότω τύγοι δράματι, εὐδο**χίμησεν, οὖτε σοφῷ ἄχρι τοῦ 'κροτεῖτε' ἰτέον. βραχὺς γὰρ βίου χρόνος** άλις έχει μήκους πρός τὸ εὖ καὶ καλῶς βιοτεύειν· εἰ δὲ καὶ περαιτέρω 20 χωρήσαις, οὐδὲν μᾶλλον τῶν γεωργῶν ἀνιᾶσθαι χρη ἐφ' ὧ τοῦ ήδίστου τῆς έαρινής παρεληλυθότος ώρας θέρος τε καὶ φθινόπωρον ἐφεστηκέναι. τὸ μέν γὰρ ἔαρ τὸν γεανίσκον οἶον σημαίνει καὶ καρπούς μέλλοντας ἐπιδείκνυσιν, αί λοιπαὶ δ' ὧραι τῶ τῶν καρπῶν ἀμητῶ καὶ τῆ κομιδῆ συνωκείων-71 ται. καρπὸς δὲ γήρως, ὡς πολλάκις ἔφθην εἰπών, ἡ τῶν πρόσθεν ἀγαθῶν 25 πλεονεκτημάτων μνήμη καὶ εὐπορία, πάντα δὲ τὰ κατὰ φύσιν γιγνόμενα θετέον εν άγαθοῖς, τί δ' οὕτω κατά φύσιν ώς γηραιοῖς τὸ τεθνάναι; δ δή καὶ νέοις συμβαίνει ταὐτὸ ἐναντιουμένης τε καὶ ἀμυνομένης τῆς φύσεως. διὸ καὶ νέοι μὲν ἀποθνήσκειν ἐμοὶ δοκοῦσι, καθάπερ ὅταν πλησμονῆ ύδατος φλογός καταπιέζεται δύναμις, γέροντες δέ, ώσπερ ότε πῦρ 30 άφ' έαυτοῦ, μηδεμιᾶς βίας ἐπενεχθείσης, ἀναλωθὲν ἀποσβέννυται· καὶ ισπερ οπώραι, ήν μεν άωροι τυγγάνωσιν οδσαι, βία κατασπώνται των δένδρων, εἰ δ' ώραῖαι καὶ πέπονες, εὐπετῶς καταπίπτουσιν, ὡς δὲ καὶ νέων μὲν τὸ ζῆν ἀφαιρεῖται βία, γερόντων δὲ πέπανσις ώραία. ἢ δὴ οὕτως

1 πάση ήλικία $\mathbf{M} \parallel \mathbf{3}$ ἄδηλα] πρόδηλα Edd. (praeter \mathbf{d} Hess) | 4 τῶν προδήλων GUV Hess ἀδήλων Edd. | λαμπάνειν $\mathbf{BL} \parallel \mathbf{5}$ έλπίζειεν $\mathbf{CU} \parallel$ έχει \mathbf{BLLvM} (supra-ει exhibet oι \mathbf{M}) έχοι cett. $\parallel \mathbf{6}$ ήδη om. $\mathbf{R} \parallel \mathbf{8}$ που] πολύ $\mathbf{LvP} \parallel \mathbf{10}$ ἀργανθόνιος $\mathbf{RU} \parallel \mathbf{11}$ ἐβίωσεν Edd. (praeter Hess) | οὐ iteravit $\mathbf{P} \parallel \mathbf{12}$ οὐδὲ ἕν] οὐδὲν $\mathbf{B} \parallel \mathbf{14}$ ἀρθῶς $\mathbf{P} \parallel \mathbf{15}$ παραληλυθώς \mathbf{BOP} παρεληλυθώς \mathbf{Br} παραλεθὸς $\mathbf{B} \parallel \mathbf{14}$ ἀρθῶς $\mathbf{P} \parallel \mathbf{15}$ παραληλυθώς $\mathbf{BLP} \parallel \mathbf{16}$ ὁπόσης $\mathbf{Ma} \parallel \mathbf{21}$ χωρήσαις om. $\mathbf{Ma} \parallel \mathbf{22}$ παραληλυθώς

CICERONIS DE SENECTVTE 68-71

σῶν ἀδελφῶν, ὧ Σκιπίων, κοινὸν ὅντα ἡλικία πάση τὸν θάνατον. ἀλλ' ὅ γε νεανίσκος έλπίζει βιώσειν έπὶ πολύ, ὅπερ ὁ γέρων έλπίσαι κατὰ ταὐτὰ οὐκ έχει. ἀνοήτως μέν οδν έλπίζει. τί γὰρ εὐηθέστερον τοῦ πρόδηλα ἀντ' ἀδήλων λαμβάνειν καὶ ψευδη ἀντὶ ἀληθων; οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ὅ τι δὴ καὶ 5 έλπίσειεν έχει ό γέρων. άλλ' έστι κάνταῦθα έν καταστάσει βελτίονι τοῦ νεανίσκου, εἴ γ' δς ἤδη τετύχηκεν, ὧν ἐκεῖνος ἔτι ἐλπίζει· ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ πολύ βούλεται ζήσαι, ό δ' ἐπὶ πολύ ἔζησε. καίτοι, ὧ θεοὶ πανάγαθοι, ἐν 69 ανθρώπου ζωή τί αν είη ἐπὶ πολύ; δώσεις γὰρ τελευταϊόν που γρόνον, καν είς την βασιλέως των Ταρτησίων ζωήν αποβλέψωμεν - έγένετο γάρ. 10 ώς Εστιν άναγεγραμμένον ίδειν, Άργανθώνιός τις Τουρδητανός, δς όγδοήκοντα μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη, εἴκοσι δὲ καὶ ἑκατὸν ἐβιότευεν - , ἀλλ' ἐμοὶ οὐ χρόνιον δοκεῖ οὐδὲ ⟨ἕν⟩, ἐν ὧ τι τελευταῖόν ἐστιν· ἐπειδὰν γὰρ αὐτὸ παραγένηται, ἐκεῖνο τὸ παρεληλυθὸς ἐξερρύη, καὶ τοσοῦτον δὴ παραμένει μόνον, δπόσον ἀρετῆ καὶ ἔργοις ὀρθοῖς περιποιήσω. ὧραι μὲν γὰρ 15 ύπεκχωροῦσι καὶ ήμέραι καὶ μῆνες καὶ ἐνιαυτοί, οὐδ' ὁ παρεληλυθώς ποτε ἐπιστρέφει γρόνος, οὐδ' ὅ τι ἔπεται δυνατὸν εἰδέναι. ὁπόσος οὖν έκάστω πρὸς ζωὴν δίδοται γρόνος, στέργειν ἐπὶ τοσούτω γρεών, οὕτε γὰρ 70 ύποκριτή ἀπεργαστέος δ μύθος, ὅπως ἀρέση, εἰ μόνον, ἐν ὅτω τύγοι δράματι, εὐδοκίμησεν, οὔτε σοφῷ ἄγρι τοῦ 'κροτεῖτε' ἰτέον. βραγὸς γὰρ 20 βίου χρόνος άλις έχει μήκους πρὸς τὸ εὖ καὶ καλῶς βιοτεύειν· εἰ δὲ καὶ περαιτέρω χωρήσαις, οὐδὲν μᾶλλον τῶν γεωργῶν ἀνιᾶσθαι χρεών έφ' ὧ τοῦ ήδίστου τῆς ἐαρινῆς ὥρας παρεληλυθότος θέρος τε καὶ φθινόπωρον έφεστηκέναι, τὸ μὲν γὰρ ἔαρ τὸν νεανίσκον οἶον σημαίνει καὶ καρπούς μέλλοντας ἔσεσθαι ἐπιδείκνυσιν, αί λοιπαὶ δ' ὧραι τῷ τῶν καρπῶν 25 άμητῶ καὶ τῆ κομιδῆ συνωκείωνται, καοπὸς δὲ γήρως, ὡς ἔφην πολλάκις, 71 ή τῶν πρόσθεν γρηστῶν πλεονεκτημάτων μνήμη καὶ εὐπορία. πάντα δὲ τὰ κατὰ φύσιν γινόμενα θετέον ἐν ἀγαθοῖς. τί δ' οὕτω κατὰ φύσιν ώς γηραιοίς τὸ τεθνάναι; δ δή καὶ νέοις συμβαίνει ταὐτὸ ἐναντιουμένης καὶ άμυνομένης τῆς φύσεως. διὸ καὶ νέοι μὲν ἀποθνήσκειν ἐμοὶ δοκοῦσιν, 30 ώσπερ όταν ύδατος πλησμονή φλογός καταπιέζηται δύναμις, γέροντες δέ, ωσπερ όταν πύρ ἀφ' έαυτοῦ, μηδεμιᾶς βίας ἐπενεχθείσης, ἀναλωθὲν ἀποσβέννυται καὶ ὥσπερ ὀπῶραι, ἢν μὲν ἄωροι τυγχάνωσιν οδσαι, βία κατασπώνται τών δένδρων, εί δ' ώραῖαι καὶ πέπονες, εὐπετώς καταπίπτουσιν, ως δὲ καὶ νέων μὲν τὸ ζῆν ἀφαιρεῖται βία, γερόντων δὲ

θότος \mathbf{P} | τε] γὰρ \mathbf{BLLvP} (γὰρ expunxerunt \mathbf{LP} , expuncto γὰρ suprascripsit τε \mathbf{Lv}) || 23 μέλλοντας \mathbf{PRUV} μέλλοντας ἔσεσθαι cett. || 26 γινόμενα \mathbf{V} || 29 πλησμονῆς \mathbf{P} || 30 ὤστε \mathbf{R} Goez Hess | ὅταν \mathbf{C} || 32 τυγχάνουσιν \mathbf{V} Edd. (practer Hess) || 33 καταπίπτου \mathbf{V} || 34 δὴ om. \mathbf{P}

¹ σκηπίων $\mathbf{T} \parallel$ 5 κὰνταῦθα $\boldsymbol{\alpha}$ καὶ ταῦτα $\mathbf{T} \parallel$ 7 δὲ $\mathbf{T} \parallel$ 10 ἀργαθώνιος $\mathbf{T} \parallel$ 12 ἕν $\boldsymbol{\alpha} \parallel$ 19 κρουτείτε $\mathbf{T} \parallel$ 20 εἰ δὲ καὶ iteravit $\mathbf{T} \parallel$ 28 ἐναντιουμένοις \mathbf{T}

ἔμοιγε προσηνής ἐστιν, ὥσθ', ὅσω ἐγγυτέρω γίγνομαι τοῦ θανάτου, γῆν 20 οίον όρᾶν μοι δοκῶ καί ποτε μέλλειν ἐκ μακροῦ πλοῦ εἰς λιμένα καταίρειν. Καὶ πασῶν μὲν τῶν ἄλλων ήλικιῶν ἀποδέδεικται προθεσμία, γήρως δὲ οὐδεὶς ὥρισται ὅρος · ὀρθῶς τ' ἔχει τὸ ζῆν ἐν αὐτῷ, ἐφ' ὅσον ἄν τις κατορθοῦν τὴν καθήκοντος ὑπουργίαν καὶ φυλάσσειν οἶός τε ἢ καὶ μέντοι 5 θανάτου καταφρονείν: ώστε καὶ κινδυνεύει θαρραλεώτερόν τε καὶ ἀνδρειότερον νεότητος είναι τὸ γῆρας. καὶ τοῦτ' ἔστιν, οίμαι, δ Πεισιστράτω τῶ τυράννω ἀπεκρίνατο Σόλων, ὅτ' ἐρωτῶντι αὐτῶ, τίνι δήποτε πεποιθώς έλπίδι εὐτόλμως οὕτως οἱ ἐνίσταται, 'γήρα' ἔφη. πέρας γε μὴν ἄριστον βίου, ὅταν ἀκεραίου ἔτι ὄντος τοῦ νοῦ καὶ ὑγιαινουσῶν τῶν αἰσθήσεων τὸ 10 οίκεῖον ἔργον αὐτὴ διαλύση, ἥτις καὶ συνέστησε, φύσις. ὡς γὰρ ναῦν τε καὶ οἰκοδόμημα ὁ αὐτὸς ῥᾶστα καταλύει, ὅστις καὶ κατεσκεύασεν, οὕτως άρα καὶ ἄνθρωπον ἄριστα ή αὐτή διαλύει, ήτις καὶ συνέστησε, φύσις. ήδη δὲ πᾶσα σύστασις πρόσφατος μὲν οὖσα χαλεπῶς διασπᾶται, παλαιωθεῖσα δέ τοι πάνυ δαδίως. οὕτω δή συμβαίνει μήτ' ἄγαν ὀρέγεσθαι χρῆναι 15 τούς γέροντας αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ βραχύ τι τῆς ζωῆς ὑπολειπομένου μήτε τι 73 μεθίεσθαι άνευ αίτίας. ἐπεὶ καὶ Πυθαγόρας κωλύει προστάγματος άνευ τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ θεοῦ δηλονότι, ἐκ τῆς φρουρᾶς ἀναγωρεῖν καὶ τῆς περί τὸ ζῆν φυλακῆς. Σόλωνος δέ γε τοῦ σοφοῦ ἐλεγεῖόν ἐστιν, ὧ τὸν αὐτοῦ θάνατον οὖ φησι βούλεσθαι καθαρὸν λύπης εἶναι καὶ ὀλοφυρμῶν 20 τῶν ἐπιτηδείων, ποθεινὸς γὰρ ὅδε, οίμαι, τοῖς ἑαυτοῦ είναι ἐθέλει. άλλ' ἴσως Έννιος ἄμεινον.

> οὖτις κυδαίνων ἤπειτ' ἐμὲ δάκου' ἀφήσει, οὖδὲ τάφον μοι ϑήσει λυγοὸν ἐπιστοναχίζων.

74 οὐ γὰρ οἴεται θρηνητέον τὸν θάνατον, ῷ γ' ἀθανασία παρέπεται. ἤδη 25 δ' αἴσθησις μὲν τοῦ ἀποθνήσκειν εἴ τις καὶ εἴη, ἐπὶ χρόνον ἥ γε ἀδρανῆ διαρκεῖ, ἄλλως τε καὶ γέροντι· μετὰ θάνατον δὴ ἤτοι εὐκταία ἢ οὐδεμία ἐστὶν αἴσθησις. ἀλλὰ γὰρ ἐκ νέου δεῖ ἔχειν μεμελετημένον θανάτου καταφρονεῖν, ὡς ἄνευ ταυτησὶ τῆς μελέτης οὐκ ἐνόν τῳ τὸ ἔχειν τὴν ψυχὴν ἀθορύβως. ἀποθανεῖν γάρ τοι ὡς ἀληθῶς δεῖ, καὶ τοῦτ' ἄδηλον, εἰ ἐν 30 αὐτῆ ταύτη γε τῆ ἡμέρα. τὸν οὖν ὅσαι ὧραι ἐπηρτημένον θάνατον δεδιὼς 75 τίς ἄν ἀτρεμίζειν τὴν ψυχὴν οἰός τε εἴη; τούτου γε μὴν πέρι οὐ πολλῆς τι-

1 ἐμοὶ MPV | ὥσθ' ὅσα P ͺ ὥστ' ὅσα Lv ͺ ὡς σόσα B \parallel 2 olor om. B \mid μοι om. R \parallel 4 ἔχει PRV Hess ἔχειν cett. \parallel 5 μέν μοι $0 \, \parallel$ 6 θανάτον iteravit Lv \mid χινδυνεύειν BBrGLvMMaOV \mid θαρσαλεώτερον V $\mid \parallel$ 8 ὅτι Ma $\mid \parallel$ 11 διαλύσει B $\mid \parallel$ 12 διαλύει Goez $\mid \parallel$ 13 ἄριστα om. MaO $\mid \parallel$ 15 δέ \mid δὲ καὶ BLLvP \mid τοι \mid τι HMV om. P \mid οὕτω iteravit U \mid συμβαίνειν LvP (ξυμ- BL) $\mid \parallel$ 19 γε om. BMaO Edd. (praeter Hess) \mid ελεγεῖον \mid εὐλόγιον in mg. add. P $\mid \parallel$ 22 Έννιος \mid ἐν ἀνοις (in mg. ἔννιος) L \mid ἐν ἀνθρώποις BLvP (in mg. ἔννιος P) $\mid \parallel$ 24 λυγρῶς FQ $\mid \parallel$ 25 γε MV $\mid \parallel$ 27 δ \nmid \nmid δὲ FHOPQ

πέπανσις ώραία. η δη ούτως ἔμοιγε προσηνής ἐστιν, ὥσθ', ὅσω ἐγγυτέρω γίγνομαι τοῦ θανάτου, γῆν οἶον ὁρᾶν μοι δοκῶ καί ποτε μέλλειν ἐκ μακροῦ πλοῦ εἰς λιμένα καταίρειν.

Καὶ πασῶν μὲν τῶν ἄλλων ἡλικιῶν ἀποδέδεικται προθεσμία, γήρως δὲ 72 5 οὐδεὶς ὥρισται ὅρος · ὀρθῶς τ' ἔγει τὸ ζῆν ἐν αὐτῶ, ἐφ' ὅσον ἄν τις κατορθούν την καθήκοντος ύπουργίαν καὶ φυλάττειν οἰός τε ή καὶ μέντοι θανάτου καταφρονείν: ώστε καὶ κινδυνεύει θαρραλεώτερόν τε καὶ ανδρειότερον νεότητος είναι το γήρας. και τοῦτ' ἔστιν, οίμαι, δ Πεισιστράτω τῷ τυράννω ἀπεκρίνατο Σόλων, ὅτ᾽ ἐρωτῶντι αὐτῷ, τίνι δήποτε 10 πεποιθώς έλπίδι εὐτόλμως οὕτως οἱ ἐνίσταται, 'τῷ γήρᾳ' ἔφη. πέρας γε μην ἄριστον βίου, ὅταν ἀκεραίω νῷ καὶ ὑγιέσιν αἰσθήσεσι τὸ οἰκεῖον ἔργον ή αὐτή διαλύση, ήτις ξυνήρμοσεν, φύσις. ὡς γὰρ ναῦν τε καὶ οἰκοδόμημα δ αὐτὸς ρᾶστα καταλύει, ὅστις καὶ ⟨κατεσκεύασεν⟩, οὕτως ἄρα καὶ ἄνθρωπον ἄριστα ή αὐτὴ διαλύει, ἥτις καὶ ξυνεκόλλησεν, φύσις. ἤδη καὶ 15 πάσα ξυγκόλλησις πρόσφατος μέν οὖσα χαλεπώς κατασπάται, παλαιωθεῖσα δὲ πάνυ δαδίως. οὕτω δὴ ξυμβαίνει μήτ' ἄγαν ὀρέγεσθαι χρῆναι τούς γέροντας αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ βραχὺ τῆς ζωῆς ὑπολειπομένου μήτε τι μεθίεσθαι άνευ αίτίας. ἐπεὶ καὶ Πυθαγόρας κωλύει δίχα προστάγματος 73 τοῦ αὐτοχράτορος, τοῦ θεοῦ δηλονότι, μηδέποτ' ἐκ τῆς φρουρᾶς ἀναχωρεῖν 20 καὶ τῆς περὶ τὸ ζῆν φυλακῆς. Σόλωνος δὲ τοῦ σοφοῦ εὐλόγιόν ἐστιν, ὧ τὸν αὐτοῦ θάνατον οἔ φησι βούλεσθαι καθαρὸν λύπης εἶναι καὶ ὀλοφυρμῶν τῶν ἐπιτηδείων. ποθεινὸς γὰρ ὅδε, οἶμαι, τοῖς ἑαυτοῦ εἶναι βούλεται· άλλ' ἴσως Έννιος ἄμεινον

> οὕτις χυδαίνων ἤπειτ' ἐμὲ δάχου' ἀφήσει, οὐδὲ τάφον μοι θήσει λυγοὸν ἐπιστοναχίζων.

25

οὐ γὰρ οἴεται θρηνητέον εἶναι τὸν θάνατον, ῷ γ' ἀθανασία παρέπεται.
ἤδη δ' αἴσθησις μὲν τοῦ ἀποθνήσκειν εἴ τις καὶ εἴη, ἐπὶ χρόνον ἥ γε 74
ἀδρανῆ διαρκεῖ, ἄλλως τε καὶ γέροντι· μετὰ θάνατον ἤτοι εὐκταία ἢ
οὐδεμία ἐστὶν αἴσθησις. ἀλλὰ γὰρ ἐκ νέου δεῖ ἔχειν μεμελετημένον
30 θανάτου καταφρονεῖν, ὡς ἄνευ ταυτησὶ τῆς μελέτης οὐκ ἐνόν τῷ ἔχειν
τὴν ψυχὴν ἀθορύβως. ἀποθανεῖν γὰρ ὡς ἀληθῶς δεῖ, καὶ τοῦτ' ἄδηλον,
εἰ ἐν ταύτη γε τῆ ἡμέρα. τὸν οὖν ὅσαι ὧραι ἐπηρτημένον θάνατον δεδιὼς
τίς ἄν εὐσταθεῖν τὴν ψυχὴν οἶός τε εἴη; τούτου γε μὴν πέρι οὐχ οὕτω 75

τε R \parallel 28 μεμελετημένως BBrFHMOQV -μένος U -μένως Lv \parallel 29 τω τὸ BC GMaPQ τὸ om. cett., Edd. (praeter Hess) \parallel 31 γε om. Edd. (praeter Hess) \parallel 32 τρεμίζειν V

¹ όσων $\mathbf{T} \parallel$ 5 όσων $\mathbf{T} \parallel$ 11 ύγιέσειν αἰσθήσειν $\mathbf{T} \parallel$ 13 κατεσκεύασεν $\mathbf{\alpha} \parallel$ 15 ξυγκόλλυσις $\mathbf{T} \parallel$ 18 προστάγματα $\mathbf{T} \parallel$ 22 όδε $\mathbf{\alpha}$ οἶ δ' $\mathbf{T} \parallel$ 28 εὐκτέα $\mathbf{T} \parallel$ 29 μεμελετημένως \mathbf{T}

νος διαλέξεως ἔοικε δεῖν, ὁπότε καὶ ἔχω ἐν νῷ οὐ Λεύκιον Βροῦτον, δς έπ' έλευθερία τῆς πατρίδος ἀνήρηται, οὐ τοὺς δύο Δεκίους, οἱ πρὸς αὐθαίρετον μόρον τοὺς ἵππους συνέτειναν δρόμω, οὐ Μάρκον ἄττίλιον, δς ἐπὶ τιμωρίαν ἀπηλθεν, ὅπως τὴν δοθεῖσαν τῷ πολεμίω πίστιν εἶη τετηρηκώς, οὐ τοὺς δύο Σκιπίωνας, οἱ καὶ τοῖς σφετέροις σώμασιν ἔφοδον τοῖς 5 Λίβυσιν ἀντιτάξασθαι ήξιώκασιν, οὐ Λεύκιον Παῦλον, πάππον τὸν σόν, δς είς θάνατον παραπολέλαυκε τῆς τοῦ συνάρχοντος ἐν τῆ περί Κάννας ἀτιμία θρασύτητος, οὐ Μάρκον Μάρκελλον, δν ἀναιρεθέντα οὐδ' ὁ ἀπηνέστατός γε πολέμιος τιμής στέρεσθαι ἐπιταφίου ἢνέσχετο, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ημέτερα τάγματα - δ δη κάν ταῖς Αρχαιολογίαις ἀνέγραψα - εἰς τόπον 10 τοιούτον έφορμώντα πολλάκις ἀκραιφνεῖ καὶ ἀπτώτι ψυχῆ, ὅθεν οὐδέποτ' αν εδόκει επανελθείν. οδ τοίνυν νεανίσκοι, καὶ οδτοι μὴ ὅτι ἀδίδακτοι, άλλά καὶ ἀγροῖκοι, καταφρονοῦσι, τοῦτο γέροντες σοφοὶ καταπτήξουσι; 76 παντάπασιν, ώς γε έμοὶ δοκεῖ, ό περὶ έκάστην σπουδὴν κόρος καὶ βίου έναπεργάζεται κόρον. είσὶ μὲν γάρ τοι παιδὸς ἀποδεδειγμέναι σπουδαί 15 μή γὰρ ταύτας ἐπιποθεῖ τὰ μειράκια; εἰσὶ δ' αξ καὶ μειρακίων ἄλλαι τινές · μῶν ταύτας ἤδη ἡ σταθερὰ ἡλικία μαστεύει, ἡ μέση καλεῖται; εἰσὶ δὲ καὶ τῆσδε τῆς ἡλικίας άλλ' οὐδ' αὖταί γε ὑπὸ γήρως ἐπιζητοῦνται. είσι δε και γήρως σπουδαί τινες τελευταΐαι οὐκοῦν ὥσπερ αι τῶν ἀνωτέρω ήλικιῶν σπουδαὶ δύουσιν ἀεί, οὕτω καὶ αἱ τοῦ γήρως · οὖ δὴ παραγενομένου 20 21 ό τοῦ βίου κόρος καιρὸν τῷ θανάτῳ ἐπάγει ὡραῖον.

Αλλ' ἔγωγε οὐχ ὁρῶ, τί ποτε λέγειν οὐ τολμῶ πρὸς ὑμᾶς, ἄττα αὐτὸς φρονῶ περὶ τοῦ θανάτου, ἄπερ ταύτη που βέλτιον ἀθρεῖν μοι δοκῶ, ἢ δὴ ἤσσον πόρρω τούτου ἀφέστηκα. ἐγὼ γὰρ τοὺς πατέρας ὑμῶν, ὧ Πόπλιε Σκιπίων καὶ Γάιε Λαίλιε, τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐκείνους καὶ προσφιλεστά- 25 τους μοι ἄνδρας, ζῆν ἡγοῦμαι, καὶ ταύτην γε τὴν ζωήν, ἢν μόνην χρὴ ζωὴν ὀνομάζειν. καὶ γὰρ ἔως ἄν ὡμεν ἐγκατακεκλειμένοι ταῖς ἀλληλου-χίαις ταῖσδε τοῦ σώματος, λειτουργίαν τινὰ ἀνάγκης καὶ ἔργον ἀνύομεν ἐπαχθές. ἡ γάρ τοι ψυχὴ οὐράνιός ἐστιν ἐξ ὑπερκοσμίου οἰκήματος ἐκπεπιεσμένη καὶ εἰς γῆν ὥσπερ βεβαπτισμένη, τόπον φύσει θεία καὶ 30 ἀιδιότητι ἐναντίον. ἀλλὰ γὰρ πείθομαι τοὺς ἀεὶ ὄντας θεοὺς σκεδάσαι δὴ τὰς ψυχὰς εἰς τὰνθρώπινα σώματα, ἵν' εἰεν οῖ τ' ἄν τῶν ἐπιγείων ἐπιμελοῖντο καὶ οῖ τὴν τῶν οὐρανίων εὐταξίαν θεωροῦντες μέτρω τε βίου καὶ

² αὐθαίρετον] έχούσιον in mg. add. $\mathbf{CR} \parallel 3$ μόρον] μόνον $\mathbf{MaO} \mid \delta \varrho \dot{\rho}$ μον συνέτειναν $\mathbf{R} \parallel 4$ τὴν] τήνδε $\mathbf{Lv} \parallel 5$ καὶ om. $\mathbf{GMaO} \parallel 6$ λύβισιν $\mathbf{GO} \parallel 7$ παραπεπόλαυκε $\mathbf{Q} \parallel 8$ δν om. $\mathbf{Ma} \mid \dot{\alpha}$ νεραιρεθέντα $\mathbf{F} \parallel \mathbf{10}$ τάγματα om. $\mathbf{MaO} \mid \sigma$ υνέγραψα $\mathbf{B} \parallel \mathbf{11}$ ἐφορμώνται $\mathbf{MV} \parallel \mathbf{12}$ καὶ οὐτοι iteravit $\mathbf{R} \mid \ddot{\sigma}$ τι om. $\mathbf{GMaO} \parallel \mathbf{13}$ τοῦτο] τοῦ $\mathbf{U} \parallel \mathbf{14}$ γ' $\mathbf{Ma} \parallel \mathbf{15}$ ἀναπεργάζεται \mathbf{Br} $\ddot{\alpha}$ ν ἀπεργάζεται $\mathbf{BLPV} \parallel \mathbf{16} - \mathbf{17}$ ἐπιποθεῖ – ταύτας om. \mathbf{BLLvP} (in mg. add. \mathbf{P}) $\parallel \mathbf{16}$ δ' αὐ $\mathbf{BrCGHMQU}$ δ' ἀν \mathbf{V} γὰρ cett. $\parallel \mathbf{18}$ τῆσδε om. \mathbf{R} Goez $\mid \ddot{\eta}$ λικίας] ἐκκλησίας $\mathbf{BBrHLLvMP}$ (ήλικίας in mg. add. \mathbf{HL} , supra

CICERONIS DE SENECTVTE 75-77

μακρᾶς διαλέξεως ἔοικε δεῖν, δπότε καὶ ἔγω ἐν νῷ οὐ Λεύκιον Βροῦτον, δς ἐπ' ἐλευθερία τῆς πατρίδος ἀνήρηται, οὐ τοὺς δύο Δεκίους, οἱ πρὸς θάνατον ξκούσιον δρόμω τοὺς Ιππους ξυνέτειναν, οὐ Μάρκον Αττίλιον, δς έπὶ τιμωρίαν ἀπῆλθεν, ὅπως τὴν δοθεῖσαν πίστιν τῷ πολεμίω τετηρη-5 κώς είη, οὐ τοὺς δύο Σκιπίωνας, οἱ καὶ τοῖς σφετέροις σώμασιν ἔφοδον τοῖς Λίβυσιν ἀντιτάξασθαι ἢξιώκασιν, οὐ Λεύκιον Παῦλον, πάππον τὸν σόν, δς είς θάνατον παραπολέλαυκε τῆς τοῦ συνάρχοντος ἐν τῆ περὶ Κάννας ἀτιμία θρασύτητος, οὐ Μάρκον Μάρκελλον, δν ἀναιρεθέντα οὐδ' δ ἀπηνέστατός γε πολέμιος στέρεσθαι τιμῆς ἐπιταφίου ἡνέσχετο, ἀλλ' αὐτὰ 10 τὰ ημέτερα τάγματα - δ κὰν ταῖς ᾿Αρχαιολογίαις ἀνέγραψα - εἰς τόπον τοιούτον παρωρμημένα πολλάκις ἀκραιφνεῖ καὶ ἀπτῶτι ψυχῆ, ὅθεν οὐδέποτ' ἄν ἐδόκει ἐπανελθεῖν. οὖ τοίνυν νεανίσκοι, καὶ οὖτοι μὴ ὅτι άδίδακτοι, άλλά καὶ ἀγροῖκοι, καταφρονοῦσι, τοῦτο γέροντες εὐπαίδευτοι καταπτήξουσι; παντάπασιν, ώς γ' έμοὶ δοκεῖ, ό περὶ έκάστην σπουδήν 76 15 χόρος καὶ βίου χόρον ἐναπεργάζεται. εἰσὶ μὲν γάρ τοι παιδὸς ἀποδεδειγμέναι σπουδαί · μὴ γὰρ ταύτας ἐπιποθεῖ τὰ μειράκια; εἰσὶ δ' αδ καὶ μειρακίων άλλαι τινές: μῶν ταύτας ἤδη ή σταθερὰ ήλικία μαστεύει, ἢ μέση καλείται; εἰσὶ δὲ καὶ τῆσδε τῆς ἡλικίας ἀλλ' οὐδ' αδταί γε ὑπὸ γήρως έπιζητοῦνται. εἰσὶ δὲ γήρως σπουδαί τινες τελευταῖαι · οὐκοῦν ὥσπερ αί 20 τῶν ἀνωτέρω ἡλικιῶν αἱ σπουδαὶ δύουσιν ἀεί, οὕτω καὶ αἱ τοῦ γήρως. οδ δή παραγενομένου δ τοῦ βίου κόρος καιρὸν ώραῖον τῷ θανάτω ἐπάγει. Άλλ' έγωγε οὐχ ὁρῶ, τί λέγειν οὐ τολμῶ πρὸς ὑμᾶς, ἄπερ αὐτὸς φρονῶ 77 περί τοῦ θανάτου, ἃ δὴ ταύτη που βέλτιον ἀθρεῖν μοι δοκῶ, ἤ ἦττον πρόσω τούτου ἀφέστηκα, ἐγὼ τοὺς πατέρας ὑμῶν, ὧ Πόπλιε Σκιπίων καὶ 25 Γάιε Λαίλιε, τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐκείνους καὶ φιλτάτους μοι ἄνδρας, ζῆν ήγουμαι, καὶ ταύτην γε τὴν ζωήν, ἢν μόνον χρὴ ζωὴν ὀνομάζειν. καὶ γὰρ έως αν ωμεν έγκεκλειμένοι ταῖς άλληλουχίαις ταῖσδε τοῦ σώματος, λειτουργίαν τινά ἀνάγκης καὶ ἔργον ἀνύομεν ἐπαχθές. ἡ γάρ τοι ψυχή οδράνιός έστιν έξ δπερχοσμίου ολχήματος έχπεπιεσμένη καὶ εἰς γῆν 30 ὥσπερ βεβαπτισμένη, τόπον φύσει θεία καὶ ἀιδιότητι ἐναντίον. ἀλλὰ γὰρ πείθομαι τοὺς ἀεὶ ὄντας θεοὺς σκεδάσαι δὴ τὰς ψυγὰς εἰς τἀνθρώπινα σώματα, όπως ώσιν οί τ' αν των επιγείων επιμελοίντο καὶ οί την των οὐρανίων εὐταξίαν θεωροῦντες μέτρω τε βίου καὶ εὐσταθεία ταύτην

6 BT Gaza 55

εὐσταθεία ταύτην ἀπομιμοῖντο. καὶ ταῦτα οὐ μόνον λόγος τε καὶ διάλεξις ούτω με πείθεσθαι ἀναγκάζει, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄκρων δὴ φιλοσόφων τὸ 78 εὐγενές τε καὶ ἔνδοξον. ἤκουον γὰρ Πυθαγόραν τε καὶ Πυθαγορείους, τούς ημετέρους σχεδόν τι ἐπιχωρίους, οἱ τὸ πάλαι Ἰταλικοὶ ἐκαλοῦντο φιλόσοφοι, μηδεπώποτ' αμφισβητήσαι, ώς οὐκ ἐκ τοῦ καθόλου θείου τ νοῦ ἀπορρυείσας ἔγοιμεν τὰς ψυχάς, ἀπεδείκνυτο δέ μοι πρὸς τούτοις καὶ άττα Σωμράτης τη τελευταία του βίου ημέρα άθανασίας πέρι ψυχών διελέγθη, δς γρησμώ τοῦ Απόλλωνος σοφώτατος κέκριται άπάντων. άλλὰ τί δεῖ πολλὰ λέγειν; οὕτως ἔγωγ' ἐμαυτὸν πείθω καὶ ταύτη φρονῶ, ότι, ἐπειδή τάχος τοσούτον ἔνεστι ταῖς ψυχαῖς καὶ τοσαύτη μνήμη μὲν 10 παρεληλυθότων, σύνεσις δὲ μελλόντων, καὶ τοσαῦται τέχναι, τοσαῦται ἐπιστῆμαι, τοσαῦτα εδρήματα, οὐχ οἰόν τε τὴν περιέχουσαν ταῦτα φύσιν είναι θνητήν· καὶ ἐπειδή ψυχή κινεῖται ἀεὶ οὐδ' ἀρχήν κινήσεως ἔχει διὰ τὸ αὐτὴν ἐαυτὴν κινεῖν, μηδέ γε τέλος κινήσεως ἔξειν διὰ τὸ μηδέποτε αὐτὴν ξαυτὴν καταλείψειν καὶ ἐπειδὴ ἡ τῆς ψυχῆς φύσις ἐστὶν ἁπλῆ 15 οὐδ' ἔχει τι ἐν ἑαυτή κεκραμένον διαφέρον αὐτής καὶ ἀνόμοιον, μὴ οἶόν τ' είναι αὐτὴν διαιρεῖσθαι· ὅπερ εἰ μὴ δυνατόν, μηδ' ἀπόλλυσθαι δυνατὸν είναι τεκμήριόν τε μέγα τοῦ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὶν γενέσθαι εἰδέναι πολλά, ὅτι παῖδες ἔτι ὄντες, τέχνας μανθάνοντες δυσχερεῖς, οὕτω ταχύ μυρία γρήματα συναρπάζουσιν, ώστε μὴ τότε αὐτὰ πρώτον ἀναλαμβάνοντες, 20 άλλ' ἀναμιμνησκόμενοι καὶ διαλογιζόμενοι φαίνεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν 22 Πλάτωνος.

Παρὰ Ξενοφῶντι δὲ Κῦρος ὁ πρεσβύτερος ἀποθνήσκων ὧδέ φησι· 'μὴ οἴεσθε', ἔφη, 'ὧ φίλοι παῖδες, ὡς οὐδὲν ⟨ἢ⟩ οὐδαμοῦ ἐγὼ ἔσομαι, ἐπειδὰν ἀφ' ὑμῶν ἀποχωρήσω· οὐδὲ γάρ, ὅτε ἦν μεθ' ὑμῶν, τὴν ἐμὴν ψυχὴν εν έωρᾶτε, ἀλλ' οἶς διεπραττόμην, τούτοις αὐτὴν ὡς οὖσαν ἐν τῷ σώματι τούτῳ κατεφωρᾶτε· τὴν αὐτὴν τοίνυν πείθεσθε εἶναι, κἂν εἰ μηδὲν ἔτι 80 ἔχοιτε ὁρᾶν. οὐδὲ γὰρ ἂν τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν μετὰ θάνατον αἱ τιμαὶ διέμενον, εἰ μηδὲν αὐτῶν αἱ ψυχαὶ ἀπετέλουν, ῷ τὴν μνήμην αὐτῶν ἂν συντηροίημεν χρονιώτερον. οὕτως ἔγωγε οὐδεπώποτ' ἐπείσθην, ὡς ἡ ω ψυχή, ἔως ᾶν ἢ ἐν θνητῷ σώματι, ζῆ, ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῆ, τέθνηκεν, οὐδέ γε ὅπως ἄφρων ἔσται ψυχή, ἐπειδὰν τοῦ ἄφρονος σώματος δίχα γένηται ἀλλ' ὅταν ἄκρατος ὁ νοῦς ἐκκριθεὶς εἰλικρινής τε καὶ ἀκέραιος ἄρχηται

1 εὐσταθία GMaO QR Edd. (praeter Hess) | ἀπομιλοίντο Race \parallel 3 τε¹ om. P | καί²] καὶ τοὺς R Goez Hess | πειθαγορείους Q \parallel 4 τι] τοι BHLvMP \parallel 5 οὐκ om. LvP | ἐκ om. C \parallel 7 ἡμέρα om. LLvRU Goez Hess ἡμέρας HP ἡμετέρας Ma \parallel 8 διηλέχθη C \mid τοῦ] τὸ R \parallel 9 ἀλλὰ om. d \mid ἔγωγ' MV ἔγωγε cett. \parallel 10 τῆς ψυχῆς Ma \parallel 11 παραληλυθότων BP παράληλυθότων L \parallel 14 τὸ¹ om. P \mid γε om. LvP \mid διὰ τὸ om. (sed in mg. add.) L \parallel 16 ἐαυτῆ Ma \mid καὶ om. B \parallel 17 τε GMa \parallel 20 χρήματα \mid πράγματα Q \mid συναρτάξουσιν \mid ηρῶτον om. P \parallel 21 ἀνα-

CICERONIS DE SENECTVTE 77-80

ἀπομιμοῖντο. καὶ ταῦτ' οὐ μόνον λόγος τε καὶ διάλεξις οὕτω με πείθεσθαι ἀναγκάζει, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄκρων φιλοσόφων τὸ εὐγενὲς καὶ ἔνδοξον. ήχουον γὰρ Πυθαγόραν τε καὶ Πυθαγορείους, τοὺς ήμετέρους σχεδόν τι 78 έπιγωρίους, οἱ τὸ πάλαι Ἰταλικοὶ φιλόσοφοι ἐκαλοῦντο, μηδεπώποτ' ἀμ-5 φισβητήσαι, ως οὐκ ἐκ τοῦ καθόλου θείου νοῦ ἀπορρυείσας ἔγοιμεν τὰς ψυχάς, ἐπεδείκνυτο δέ μοι πρὸς τούτοις καὶ ἄττα διελέχθη Σωκράτης τῆ τελευταία τοῦ βίου ημέρα ἀθανασίας πέρι ψυχῶν, δς χρησμῷ Απόλλωνος σοφώτατος ἐκρίθη πάντων. ἀλλὰ τί δεῖ πολλὰ λέγειν; οὕτως ἐμαυτὸν πείθω καὶ οὕτω φρονῶ, ὅτι, ἐπειδὴ τάχος τοσοῦτον ἔνεστι ταῖς ψυχαῖς 10 καὶ τοσαύτη μνήμη μὲν παρεληλυθότων, ξύνεσις δὲ μελλόντων, καὶ τοσαθται τέχναι, τοσαθται ἐπιστῆμαι, τοσαθτα εθρήματα, οὐχ οἶόν τε ταύτην την φύσιν την περιέχουσαν ταῦτα είναι θνητήν καὶ ἐπειδή ψυχή κινείται ἀεὶ οὐδ' ἀρχὴν κινήσεως ἔχει διὰ τὸ αὐτὴν έαυτὴν κινείν, μηδέ γε τέλος κινήσεως έξειν διά τὸ μηδέποτε αὐτὴν ξαυτὴν καταλείψειν· καὶ 15 ἐπειδὴ ή τῆς ψυχῆς φύοις ἐστὶν ἁπλῆ οὐδ' ἔγει τι ἐν ἑαυτῆ κεκραμένον διαφέρον αὐτῆς καὶ ἀνόμοιον, μὴ οἶόν τ' εἶναι αὐτὴν διαιρεῖσθαι· ὅπερ εἰ μη δυνατόν, μηδ' ἀπόλλυσθαι δυνατόν είναι τεκμήριόν τε μένα τοῦ τοὺς άνθρώπους καὶ πρὶν γενέσθαι εἰδέναι πολλά, ὅτι παῖδες ἔτι ὄντες, τέγνας μανθάνοντες δυσχερεῖς, οὕτω ταχὺ μυρία χρήματα συναρπάζουσιν, ώστε 20 μή τότε αὐτὰ πρῶτον ἀναλαμβάνοντες, ἀλλ' ἀναμιμνησκόμενοι καὶ αναλογιζόμενοι φαίνεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν σχεδόν τι Πλάτωνος.

Παρὰ Ξενοφῶντι δὲ Κῦρος ὁ πρεσβύτερος ἀποθνήσκων ὧδέ φησι το μη οἴεσθε', ἔφη, τω φίλοι παίδες, ως οὐδὲν ⟨ἢ⟩ οὐδαμοῦ ἐγὰ ἔσομαι, ἐπειδὰν ἀφ' ὑμῶν ἀποχωρήσω οὐδὲ γάρ, ὅτε ἢν μεθ' ὑμῶν, τὴν ἐμὴν το ψιὰν ἐωρᾶτε, ἀλλ' οἰς διεπραττόμην, τούτοις αὐτὴν ως οὐσαν ἐν τῷ σώματι τούτῳ κατεφωρᾶτε τὴν αὐτὴν τοίνυν πείθεσθε εἶναι, κὰν εἰ μηδὲν ἔτι ἔχοιτε ὁρᾶν. οὐδὲ γὰρ ἄν τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν μετὰ θάνατον 80 αἱ τιμαὶ διέμενον, εἰ μηδὲν αὐτῶν αἱ ψυχαὶ ἀπετέλουν, ῷ τὴν μνήμην αὐτῶν ἂν συντηροίημεν χρονιώτερον. οὕτως ἔγωγε οὐδεπώποτ' ἐπείσθην, τέθνηκεν, οὐδέ γε ὅπως ἄφρων ἔσται ψυχή, ἔπειδὰν τοῦ ἄφρονος σώματος δίγα γένηται ἀλλ' ὅταν ἄκρατος ὁ νοῦς ἐκκριθεὶς εἰλικρινής τε καὶ

μιμνησόμενοι BBrLvP (-μνήσό- L) | μέν om. Lv || 24 οἴεσθαι BP οἴεσθαι L | η̈ supplevi || 25 ἀποχωρήσω — ὑμῶν om. U | ἀναχωρήσω Q || 26 ἐπραττόμην V ἐπραττόμεν Μ | τούτοις] ταύτην R | αὐτοῦ (in mg. add. αὐτὴν) L || 27 πείθεσθαι BMaOP πείθεσθαι L || 28 ἔχειτε COQU | ἄν om. O || 30 συντηρήοιμην BBrL συντηροῖμεν d || 31 θνητῷ] τῷ BLLνMPV (ante τῷ trium litterarum spatium relinquit L) || 33 ἄχρατος] ἄχρα Ü

23 η supplevi || 24 ημών¹ T || 32 ρούς T

είναι, τότε καὶ φονιμώτερός ἐστι. θανάτω δὲ διαλυομένης τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως τῶν μὲν ἄλλων εὔδηλον ὅπου ἕκαστα μεταλλάττει ὁπεισι γὰρ ἐκεῖσε πάντα, ὅθεν προῆλθεν, ἡ ψυχὴ δὲ μόνη οὔτε παροῦσα οὔτε 81 ἀπιοῦσα δρᾶται. ἐννοήσατε δ' ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῶν ἀνθρωπίνων θανάτω οὐδέν ἐστιν ὅπνου. αἱ ψυχαὶ δὲ τότε δήπου τῶν κοιμωμένων θειόταται το καταφαίνονται πολλὰ γὰρ τῶν μελλόντων ἀνειμέναι οδσαι καὶ ἐλεύθεραι προορῶσιν. ὅθεν ἔστιν ἰδεῖν, ὁποῖαί τινες ἔσονται, ἐπειδὰν παντελῶς τῶν δεσμῶν ἀπολυθῶσι τοῦ σώματος. εἰ μὲν οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει, ὡς θεὸν ἐμὲ τιμᾶτε καὶ θεραπεύετε εἰ δ' ἄρα συναποθνήσκει τῷ σώματι ἡ ψυχή, ἀλλ' ὑμεῖς γε θεοὺς φοβούμενοι, οὶ τήνδε τὴν τῶν ὅλων τάξιν καὶ καλλο- 10 νὴν συγκρατοῦσιν ἀτριβῆ τε καὶ ἀναμάρτητον, μνήμην ἡμῶν εὐσεβῶς τε καὶ ἀνεκβιάστως φυλάξετε.'

Κύρος μέν οδν τελευτών τὸν βίον ἐκεῖνα· ἡμεῖς δέ, εἰ δοκεῖ, τὰ ἡμέτερα αὐτῶν θεωρῶμεν. οὐδείς με οὐδέποτε πείσει, ὧ Σκιπίων, ὡς ἢ Πόπλιος δ σὸς πατὴρ ἢ οἱ δύο πάπποι, Παῦλος καὶ Αφρικανός, ἢ δ Αφρικανοῦ 15 πατήρ ή ό πρός πατρός θεῖος ή ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀρίστων, οθς νῦν ἐξαριθμῆσαι ἀναγκαῖον οὐδέν, τηλικαῦτα διηγωνίσαντο ἂν εἰς μνήμην τῶν ἐν τῶ ἔπειτ' ἀνθρώπων φέροντα, εἶ μὴ εἶχον τῆ ψυχῆ διορᾶν τὰ τῶν μεταγενεστέρων είς σφᾶς τείνοντα αὐτούς. ἢ ἐμὲ οἴει, ἵνα τι καὶ περὶ ἐμαυτοῦ γερόντων έθει αθχήσωμαι, πόνους αν τοσούτους ήμέρας τε καί νυκτός οίκοι 20 τε καὶ ἐν στρατείαις ἀνατλῆναι, εἴ που τοῖς αὐτοῖς ὄροις τὴν ἐμαυτοῦ εὔκλειαν οἶς καὶ τὸν βίον ἔμελλον ὁριεῖν; ἄρ' οὐκ ἂν πολὺ κάλλιον ἦν βίον σγολαϊόν τε καὶ ἡσύχιον πραγμάτων χωρὶς καὶ φιλονεικίας διάγειν; άλλ' οὐκ οίδα ὅπως ή ψυχὴ ἑαυτὴν ἀνορθοῦσα τὰ τῶν ὑστέρων οὕτως άεὶ προεώρα, ὥσπερ εὶ τότε μέλλουσα ζῆν, ὅταν ἀπαγάγη τῆς ἐνθάδε 25 ζωῆς, καὶ τόδε μὲν δὴ εἰ μὴ οὕτως είχεν, ἀθανάτους δηλαδὴ τὰς ψυχὰς είναι, σγολή γ' αν των βελτίστων έκάστου ψυχή μάλιστα ήπείγετο πρός 83 δόξαν άθανασίας άγήρων, τί δέ; πᾶς μὲν σοφώτατος άταλαιπώρω ψυχῆ τελευτά τὸν βίον, ἀβελτερώτατος δὲ ταλαιπωροτάτη. ἄρ' οὐχὶ καὶ ὑμῖν δοχεῖ, ὡς ἐχείνη μὲν ἡ ψυχὴ ἡ πλέον τι διορῶσα καὶ πορρωτέρω εἰς ἀμείνω 30 ληξιν ξαυτήν ἀπιούσαν δρώη, αύτη δέ, ής τὸ ὅμμα ἀμβλύτερον, οὐδὲν έγοι όραν; έγωγε οδν έκφέρομαι σπουδή τού τούς ύμετέρους πατέρας

2 εὔδηλον CGOQR ἔκδηλον cett., Hess (ἔνδηλον U) | μεταλλάττειν CU μεταλλάττει G || 3 μόνον GMaO | παρὰ σοῦ BLP (in mg. add. παροῦσα LP) || 4 δέ, ὅτι MaQR Hess | τῷ ἀνθρωπίνῳ Ma Hess || 5 δὲ οm. B || 7 ὅθεν ἔστιν οm. O || 8 οὖν] οὖκ M οm. LvP || 9 θεραπεύεται Lv || 10 γε] τε G | καλόνην Ma || 11 τε¹ οm. R Goez || 12 φυλάξατε GOQR φυλάξετε V φυλάξεται C || 13 ἐκεῖνα ἔφρασεν Ma | δοκοίη BBrhllympv || 14 Πόπλιος] ὁ πόπλιος V || 15 οί οm. d || 16 πολλοὶ οm. Goez | ἐξαριθμεῖσθαι BBrlympv ἐξαριθμῆσθαι FH ἐξαριθμῆται e || 18 ἔπειτα GMa | εἰ] δ BL (εἰ in mg. add. L) || 19 τι om. BBrhlP | καὶ om. Goez || 20 καυχή-

CICERONIS DE SENECTVTE 80-83

ακέραιος άρχηται είναι, τότε καὶ φρονιμώτερός ἐστι. θανάτω δὲ διαλυομένης τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως τῶν μὲν ἄλλων ἔκδηλον ὅπου ἕκαστα μεταλλάττει άπεισι γὰρ ἐκεῖσε πάντα, ὅθεν προῆλθεν, ἡ ψυχὴ δὲ μόνη οὖτε παροῦσα οὖτε ἀπιοῦσα ὁρᾶται. ἐννοήσατε δ' ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῶν 81 5 ανθρωπίνων θανάτω οὐδέν ἐστιν ὅπνου. αί ψυχαὶ δὲ τότε δήπου τῶν κοιμωμένων θειόταται καταφαίνονται πολλά γάο των μελλόντων άνειμέναι οδσαι και έλεύθεραι προορώσιν. όθεν και έστιν ίδειν, όποιαί τινες ἔσονται, ἐπειδὰν παντελῶς τῶν δεσμῶν ἀπολυθῶσι τοῦ σώματος. εί μέν ταύτα ούτως έχει, ώς θεόν έμε τιμάτε καὶ θεραπεύετε εἰ δ' ἄρα 10 συναποθνήσκει τῷ σώματι ἡ ψυχή, ἀλλ' ύμεῖς θεούς γε φοβούμενοι, οἶ τήνδε την των όλων τάξιν καὶ καλλονήν συγκρατούσιν ἀτριβή τε καὶ αναμάρτητον, μνήμην ήμων εὐσεβως τε καὶ ἀνεκβιάστως φυλάξετε.'

Κύρος μεν οδν τελευτών τον βίον εκείνα ήμεις δέ, ει δοκεί, επισκεψώμεθα τὰ ἡμέτερα. οὐδείς με οὐδέποτε πείσει, ὧ Σκιπίων, ὡς ἢ Πόπλιος 15 δ σὸς πατὴρ ἢ οἱ δύο πάπποι, Παῦλος καὶ Αφρικανός, ἢ δ Αφρικανοῦ πατήρ ή δ πρός πατρός θείος ή άλλοι πολλοί άνδρες έξοχοι, οθς οθκ άναγκαῖον έξαριθμῆσαι, τηλικαῦτα διηγωνίσαντο ἄν εἰς μνήμην τῶν ἐν τῷ ἔπειτ' ἀνθρώπων, εἰ μὴ εἶχον τῆ ψυχῆ διορᾶν τὰ τῶν μεταγενεστέρων πρός έαυτούς συντείνοντα. ή έμε οίει, ίνα τι καὶ περὶ έμαυτοῦ γερόντων 20 ἔθει μεγαλαυχήσωμαι, πόνους ἂν τοσούτους ήμέρας τε καὶ νυκτὸς οἴκοι τε καὶ ἐν στρατείαις ἀναδέξασθαι, εἴ που τοῖς αὐτοῖς ὅροις τὴν ἐμὴν εθκλειαν οίς τὸν βίον ἔμελλον δριεῖν; ἄρ' οὐκ ἀν πολύ κάλλιον ἦν βίον σχολαϊόν τε καὶ ησύχιον πόνου χωρίς καὶ φιλονεικίας διάγειν; άλλ' οὐκ οίδα ὅπως ή ψυγή ἐαυτήν ἀνορθοῦσα τὰ τῶν ὑστέρων οὕτως ἀεὶ προεώρα, 25 ώσπερ εἰ τότε μέλλουσα ζῆν, ὅταν ἀπαγάγη τῆς ἐνθάδε ζωῆς, τόδ' εἰ μή οΰτως είχεν, άθανάτους δηλαδή τὰς ψυχὰς είναι, σχολή γ' ἂν τῶν βελτίστων έκάστου ψυχή μάλιστα ήπείγετο πρός άθανασίας δόξαν ἀείμνηστον. τί δέ; πᾶς μὲν σοφώτατος ἀταλαιπώρω ψυχῆ τελευτᾶ τὸν 83 βίον, μωρότατος δὲ ταλαιπωροτάτη. ἄρ' οὐχὶ καὶ ὑμῖν δοκεῖ, ὡς ἐκείνη 30 μεν ή ψυχή ή πλέον τι διορώσα καὶ πορρωτέρω εἰς ἀμείνω λῆξιν έαυτήν ἀπιούσαν όρώη, αυτη δέ, ής τὸ όμμα ἀμβλύτερον, οὐδὲν ἔχοι όρᾶν; ξγωγε οὖν ἐκφέρομαι σπουδή τοῦ τοὺς ὑμετέρους πατέρας θεάσασθαι,

σομαι $\mathbf{MaV} \parallel 21$ ἀναπλῆναι (in mg. add. ἀνατλῆναι) $\mathbf{C} \parallel \tilde{o}$ ξους om. $\mathbf{CGMaOU} \parallel 22$ καὶ om. $\mathbf{M} \parallel 22-23$ ἀρ' $-\delta$ ιάγειν om. \mathbf{MP} (sed utriusque codicis margini haec verba adscripta sunt) $\parallel 22$ οὖν κᾶν $\mathbf{LV} \parallel 24$ οἶδ' $\mathbf{Ma} \parallel \tilde{c}$ αυτὸν $\mathbf{U} \parallel 25$ μέλουσα $\mathbf{Br} \parallel \mathbf{C}$ ένταῦθα (in mg. add. ἐνθάδε) Q || 26 οὕτως om. R || 27 ηπείγεται BLvP ηπείγεται L || 28 παις (in mg. add. πας) C πως U | μέν om. P || 29 ταλαιπωροτάτω d | ήμιν Lv || 30 διωρώσα Β | διωρώσα L || 31 δέ om. Ο | καὶ GMa || 32 πατέρας R om. cett., add. in mg. C 7 έλευθέρα Τ || 9 θεραπεύεται Τ || 12 φυλάξατε Τ || 14 σχηπίων Τ || 30 λήξειν Τ

59

θεάσασθαι, οθς στέργων τε καὶ θεραπεύων διατετέλεκα. οὐδ' ἄρα τούτους μόνον έχω εδρείν, οθσπερ έγνων έγώ, άλλά καὶ ὧν πέρι ήκουσα καὶ ἀνέγνων καὶ αὐτὸς τυγχάνω συγγεγραφώς, οἶ δὴ προχωροῦντά με οὐδεὶς αν οίμαι εὐχερῶς ἀποτρέψειεν οὐδ' ὥσπερ σφαίραν ἀντικόψας ἀποσφαιρίσειε. κάν τις θεών μοι δωρήται έκ τήσδε τής ήλικίας άνανηπιούσθαι καί 5 πάλιν βαβάζειν εν κίσταις, σφόδρα αν παραιτοίμην ζοδό' έσθ' όπως βουλοίμην δόλιγον οἶόν τινα ἐκδραμὼν ἐκ τοῦ τέρματος αδ ἐπὶ τὴν βαλβῖδα 84 μετακαλείσθαι, τί γὰρ σύμφορον ἔγει ὁ βίος; τί δ' οὐ μᾶλλον ἐπίπονον; εί δὲ μή, καὶ ἐγέτω τι, ἀλλ' ἔγει δήπου καὶ εἴτε κόρον εἴτε μέτρον δέοι καλείν· οὐ γάρ τοι φίλον ἐμοὶ όλοφύρεσθαι τὸν βίον, δ πολλοὶ δι' ἀπαι- 10 δευσίαν πολλάκις φαίνονται δεδρακότες οὐδέ τίς με τοῦ ζῆσαι ἔχει μετάμελος, ἐπειδή οὕτως ἔζησα, ώστε μή μάτην οἶεσθαι γεγενῆσθαι, κάκ τῆς ζωῆς ὡς ἐκ πανδοχείου καὶ οὐχ ὡς ἐξ οἴκου ἀναχωρῶ · διατριβῆς γάρ καταγώγιον, άλλ' οὐ κατοικίαν ή φύσις ήμῖν έδεδώκει. ὁ τοίνυν λαμπροτάτης ήμέρας, ή έγω παρά την θείαν των ψυχων δμήγυριν καί 15 τὸν ὅμιλον ἄπειμι, ἢ τε ἐκ τῆς ἐνθάδε τύρβης καὶ τοῦ χλήδου ποτὲ ἀπαλλάξω, πορεύσομαι γάρ τοι οὐ μόνον παρ' ἄνδρας, οῦς ἄρτι ἔφην, ἀλλὰ καὶ ώς Κάτωνα τὸν ἐμόν, οὖ γ' ἀνὴρ βελτίων ἐγένετο οὐδὲ εἶς, οὐδεὶς διαφορώτερος την εὐσέβειαν, οὖ τὸ μὲν σῶμα ἐμβέβληται ὑπ' ἐμοῦ τῆ πυρά, δέον τουναντίον υπ' εκείνου τουμόν, ή ψυχή δε ουκ εγκαταλιμπάνου- 20 σά με, άλλ' ἐντροπαλιζομένη πως ώς ἐκεῖνον οἴγεται ἀπιοῦσα τὸν χῶρον, οί έμοι πορευτέα είναι κείνος έγινωσκεν. ην δη έγω συμφοράν γενναίως πως έδοξα ένεγκεῖν, οὐχ ώς φέρων ἀλύπως, ἀλλὰ παραμυθούμενος έμαυτόν, ώς μη μακράν τινα οἰόμενος την καθ' ημᾶς διάζευξίν τε καὶ ἀποχώ-85 ρησιν ἔσεσθαι. τούτοις έμοί, ὧ Σκιπίων - τουτὶ γὰρ εἰωθέναι ἔφησας 25 θαυμάζειν μετά Λαιλίου - ἀνεπαγθές τὸ γῆράς ἐστι καὶ οὐγ ὅπως τι χαλεπόν, αλλά και ήδύ · ώστε εί ταύτη που άμαρτάνω, ή τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυγάς άθανάτους πείθομαι είναι, ἄσμενος άμαρτάνω, οδδέ τι μά Δί' αίρουμαι τὸ άμάρτημα, δ χαίρω δὴ άμαρτάνων τουτο, ἔως ἄν ζῶ, έξαιρεθήναι ἀπ' έμαυτοῦ, εἴ γε μετὰ θάνατον, ώς τινες χολοβοὶ φιλόσο- 30 φοι οἴονται, οὐδενὸς ἐπαισθήσομαι ἔτι· δέος γὰο οὐδὲν οὕτω, μὴ τοῦ ἐμοῦ τουτουὶ πλάνου οἱ τοιοῦτοι φιλόσοφοι ἀποθανόντες καταγελῶσιν. ὥστ' εἰ μή καὶ ἀθάνατοι εἶναι μέλλομεν, ἀλλ' οὖν ἀνθρώπω εὖκταῖον κατασβέν-

2 μόνους \mathbf{Ma} | $\mathbf{\delta} \mathbf{v}$] οὖν \mathbf{Ma} || 3 χωροῦντά $\mathbf{BBrHLLvPV}$ || 6 βαβάζειν ἐν κίσταις $\mathbf{FGMaOQU}$ ἐν κοιτίδι βαβάζειν cett. (βαβάζειν ἐν κίσ- relicto quattuor litterarum spatio \mathbf{C}) | παραιποίμην \mathbf{U} παρεποίμην (in \mathbf{mg} . παραιποίμην) \mathbf{C} | οὐδ' - βουλοίμην $\mathbf{\beta}$ || 8 συμφέρον \mathbf{BLP} σύμφθορον \mathbf{G} | $\mathbf{\tau}$ ί] τὸ \mathbf{P} | μάλιστα \mathbf{Q} || 9 δεῖ \mathbf{d} || 10 πολλοὶ καὶ \mathbf{LvP} Hess || 11 καὶ δεδρακότες \mathbf{BLP} | ζῆν \mathbf{MV} | ἔχω \mathbf{O} || 12 μετάμελως $\mathbf{BLvMPVac}$ μετάμελως \mathbf{L} || 13 παντοχείου \mathbf{U} πανδοχίου \mathbf{R} || 14 ἡμῖν

CICERONIS DE SENECTVTE 83-85

οθς ἀσπαζόμενος καὶ θεραπεύων διατετέλεκα, οὐδ' ἄρα τούτους μόνον έχω εύρεῖν, ούσπερ ἔγνων ἐγώ, ἀλλὰ καὶ ὧν πέρι ἤκουσα καὶ ἀνέγνων καὶ αὐτὸς τυγγάνω συγγεγραφώς, οἶ δὴ προγωροῦντά με οὐδεὶς εὐγερῶς ἀποτρέψειεν οὐδ' ὥσπερ σφαῖραν ἀντικρούσας ἀνασοβήσειε. κἄν τις θεῶν 5 μοι δωρήται έκ τήσδε τής ήλικίας άνανηπιωθήναι καὶ βαβάζειν πάλιν έν κίσταις, σφόδρα αν παραιτοίμην οὐδ' ἔσθ' ὅπως βουλοίμην οἶόν τινα δόλιγον ἐκδραμών ἐκ τοῦ τέρματος αδ ἐπὶ τὴν νύσσαν ἀνακαλεῖσθαι, τί γὰρ σύμφορον ἔγει δ βίος; τί δ' οὐ μᾶλλον ἐπίπονον; εἰ δὲ μή, καὶ ἐγέτω, 84 άλλ' έγει δήπου καὶ εἴτε κόρον εἴτε μέτρον δέοι καλεῖν οὐ γὰρ φίλον ἐμοὶ 10 τὸν βίον δδύρεσθαι, δ πολλοὶ δι' ἀπαιδευσίαν πολλάκις ἔδρασαν οὐδέ τίς με τοῦ ζῆσαι μετάμελος ἔχει, ἐπειδὴ οὕτως ἔζησα, ὥστε μὴ μάτην οἴεσθαι γεγενῆσθαι, κάκ τῆς ζωῆς ώς ἐκ πανδοχείου, οὐχ ώς ἐξ οἴκου ἀναχωρῶ· διατριβῆς γὰρ καταγώγιον, ἀλλ' οὐ κατοικήσεως ή φύσις ημίν εδεδώκει. ὧ τοίνυν λαμπροτάτης ημέρας, ην εγώ πρὸς εκείνην την 15 θείαν τῶ(ν ψυγῶν) δμήγυριν καὶ τὸν ὅμιλον ἀπελεύσομαι, ἥν τε ἐκ τῆς ένθάδε τύρβης καὶ τοῦ συρφετοῦ ἀπαλλάξω, πορεύσομαι γὰρ οὐ μόνον παρ' ἄνδρας, οθς ἄρτι ἔφην, άλλὰ καὶ ώς Κάτωνα τὸν ἐμόν, οδ γ' ἀνὴρ βελτίων εγένετο οὐδε είς, οὐδεὶς διαφορώτερος τὴν εὐσέβειαν, οὖ τὸ μὲν σῶμα ἐμβέβληται ὑπ' ἐμοῦ τῆ πυρᾶ, δέον τοὐναντίον τοὐμὸν ὑπ' ἐκείνου, 20 ή ψυχή δὲ οὖκ ἐγκαταλείπουσά με, ἀλλ' ἐντροπαλιζομένη ώς ἐκεῖνον οίχεται απιούσα τὸν χώρον, οἶ ἐμοὶ πορευτέα είναι κεῖνος ἐγίνωσκεν. ἢν δή έγω ξυμφοράν γενναίως ένεγκεῖν ἔδοξα, οὐχ ώς φέρων ἀλύπω ψυχῆ, άλλα παραμυθούμενος έμαυτόν, ώς μή μακράν την καθ' ήμας διάζευξίν τε (καὶ ἀπογώρησιν) οἰόμενος ἔσεσθαι. τούτοις ἐμοί, ὧ Σκιπίων - τουτὶ 25 γάρ εἰωθέναι ἔφησθα μετὰ Λαιλίου θαυμάζειν - κοῦφον τὸ γῆράς ἐστι 85 καὶ οὐχ ὅπως χαλεπόν, ἀλλὰ καὶ ἡδύ· ὥστε εἰ ταύτη πλανῶμαι, ἤ τὰς τῶν άνθρώπων ψυχὰς άθανάτους πείθομαι είναι, άσμένως πλανώμαι, οὐδέ τι βούλομαι την πλάνην ταύτην, ή ήδομαι, έως πως ζω, ἀπ' ἐμοῦ τοι έξαιρεθήναι, εί γε μετά θάνατον, ώς τινες φιλόσοφοι χολοβοί δοξάζουσιν, 30 οὐδενὸς ἐπαισθήσομαι, οὐδέ τιν' εὐλάβειαν, μὴ τῆς ἐμῆς ταυτησὶ πλάνης οί τοιοῦτοι φιλόσοφοι ἀποθανόντες καταγελάσειαν. ὥστ' εἰ καὶ μὴ άθάνατοι είναι μέλλομεν, άλλ' οὖν άνθοώπω εὐκταῖον κατασβέννυσθαι

FMaO ἡμῶν cett. (ὑμῖν R, ἡμῖν in mg. C) || 15 ἡμέρας om. O || 16 χλίδου P || 18 εἰς] εἰ U || 20 ἐγκαταλειμπάνουσα CG || 21 ὡς om. HMV | ἐκεῖνος R Goez Hess || 22 γεννέως V || 24 οἰόμενον Ma | ἀποχώρησις U || 25 ἔφησθα QRU Hess || 26 ἀναπαχθὲς B || 27 που] τοῦ LLν (in mg. add. που L) τοῦ P || 27 – 28 τὰς ψ. τ. ἀ. Q || 29 χαίρων O || 32 ὥστε MMaV || ἀποτρέψειε T || 5 πάλειν T || 14 ὑμῖν T || 15 ψυχῶν α ||

20 έχχαταλείπουσα Τ || 21 έγίγνωσκεν Τ || 24 καὶ ἀποχώρησιν α | σκηπίων Τ ||

32 εὐκτέου Τ

νυσθαι ἐν οἰχείω καιρῷ. ἔχει γὰρ μέτρον ἡ φύσις, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὕτω τοι καὶ ζωῆς. γῆρας δὲ βίου ἐστὶ καθάπερ μύθου ἀπεργασία, οὕ δὴ τοὺς καμάτους φεύγειν χρεών, ἄλλως τε καὶ κόρου προσγενομένου. ταῦτα περὶ γήρως εἰχον εἰπεῖν ἐς δ δὴ καὶ ὑμᾶς γένοιτο ἀφικέσθαι, ἴν', ἄπερ ἐμοῦ ἀκηκόατε, δυνηθείητε ἐπαινέσαι, πεῖραν εἰληφότες τοῦ 5 πράγματος.

3 τε om. \mathbf{B} || 5 ΐναπερ \mathbf{R} || 6 subscriptio Tέλος τοῦ περὶ γήρως Kικέρωνος \mathbf{GO} Tέλος τὸ περὶ γήρως τοῦ Kικέρωνος \mathbf{CU} Tέλος περὶ γήρως τοῦ Kικέρωνος έρμηνεία Θεοδώρου τοῦ Γ αζῆ εἰς Eλληνισμὸν μετενεχθέντος (μετενεχθείς \mathbf{M}) \mathbf{MV} Tέλος τοῦ περὶ γήρως Kικέρωνος δ μετήνεγκε Θεόδωρος δ Γ αζῆς εἰς τὴν Eλληνικήν \mathbf{Ma} Tέλος \mathbf{R} Goez nullam subscriptionem exhibent cett., Edd.

CICERONIS DE SENECTVTE 85

έν καιρῷ οἰκείῳ. ἔχει γὰρ μέτρον ἡ φύσις, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὕτω τοι καὶ ζωῆς. γῆρας δὲ βίου ἐστὶ καθάπερ μύθου ἀπεργασία, οῦ δὴ τοὺς καμάτους φεύγειν χρεών, ἄλλως τε καὶ κόρου προσγενομένου. ταῦτα περὶ γήρως εἰχον εἰπεῖν· εἰς δ δὴ καὶ ὑμᾶς γένοιτο ἀφικέσθαι, 5 ἵν², ἄπερ ἐμοῦ ἀκηκόατε, δοκιμάσαι δυνηθείητε, πεῖραν εἰληφότες τοῦ πράγματος.

6 subscriptio σύν θεῷ τέλος. "Ωδολφος Πρόβος ὁ Φρήσιος ἔγραψε

1 ˙Ω Τίτε – εἴη;] O Tite, si quid ego adiuro curamve levasso, / quae nunc te coquit et versat in pectore fixa, / ecquid erit praemi? hos Ennii versus (= Ann. 335 Vahlen²) Gaza non ad verbum, sed circumscribendo et amplificando quinque versibus herois Graece expressit, neque satis commode eos interpretatus est. in universum de Gazae interpretatione - non semper accurata et saepe obscura - versuum Ennii et aliorum poetarum qui in dialogo de senectute occurrunt cf. quae scripsit Scaliger 89sqq., qui Gazae metaphrasim, nonnumquam metri vinculis solutam, castigavit, eique suam substituit, quod ad Gazae huius loci translationem attinet, Scaliger eam his verbis reprehendit: "Primum nimium sibi permittit, qui duos versiculos cum dimidiato quinque integris Graecis reddiderit, deinde secundus versus obscurissimus est, quem nemo sine Ennianis assequi potest [hunc autem versum exempli causa Italice sic vertere possumus: ,... ed invero allieverò ($\varkappa o \acute{v} \varphi \eta \nu \ldots \vartheta \~\omega \mu a \iota = levasso$) del tutto il tormentoso affanno . . . "]. reliqua praetereo, nam plura erant animadvertenda." iisdem fere verbis Gazae translationem Kraft 58 et Hess ad l. reprehendunt. deinde Scaliger totum locum sic vertendum esse putavit: $\Omega Ti\tau \varepsilon$, $\varepsilon i \tau \iota \beta \circ \eta \vartheta \bar{\omega}$ έγώ, μελεδώνα θ' ύφαιρώ, / ή σ' εΰει καὶ στήθει ένικριμφθείσα δονεύει, / τοῦδε τί ἔσται ἄεθλον; (et Scaligeri metaphrasis multo fidelior textui Ciceroniano quam Gazae translatio profecto esse videtur). mea quidem sententia et Gazae et Scaligeri translationes hic et in aliis versibus Ennii necnon Caecilii et Naevii, qui in hoc dialogo commemorantur, ad textum ipsius Ennii et duorum poetarum, quos iamiam memoravi, constituendum inutiles non sunt; tamen hae translationes, ut inter omnes constat, ab Edd. fere omnibus horum poetarum perperam neglectae sunt (de re vd. S¹⁴ 15-17 necnon S¹⁵ 485-490 et S¹⁷).

έκεῖνος – εἴρηκεν (α); Έννιος – ὄν (β); adfatur Flamininum 'ille vir haud magna cum re, sed plenus fidei'. haec adnotanda sunt: (a) Ennii versum ille – fidei (= Ann. 338 Vahlen²) – de quo tamen Scaliger in dissertatione sua nullum verbum fecit – Gaza vinculis metri solutis in β fidelius quam in α interpretatus est; (b) in β ut videtur Gaza lect. Ennius a codd. dett. – ex. gr. I Halmii – traditam expressit; (c) quod ad lect. Φλαμίνιον attinet, Noster lect. det. Flaminium codd. BI Halmii secutus est; (d) contra opinionem v. d. Hess ad l. ("Res i. e. 'res familiaris' non est $\pi \varrho \tilde{\alpha} \gamma \mu \alpha$, sed οὐσία, $\chi \varrho \dot{\gamma} \mu \alpha \tau \alpha$ ") vd. S⁹ 857.

σέ γε – πάντα (α); σέ γε – πάντα (β); 'sollicitari te, Tite, sic noctesque diesque'.

(a) hunc quoque Ennii versum (= Ann. 334 Vahlen²), de quo Scaliger tacuit, Gaza soluta oratione expressit; (b) Noster lect. Attice codd. dett. (ex. gr. E Halmii) pro Tite codd. optt. in utraque recensione est secutus; (c) Hess, ad verbum μεριμιτᾶν spectans, adfirmat: "Sollicitari ap. Cic. melius λυπεῖσθαι, ἄχθεσθαι, ταράττεσθαι' (sed in β Noster vertit ἀγωνιᾶν, quod est melius quam μεριμιτᾶν); (d) sic Gaza, cod. I Halmii secutus, omisit.

τὸ - κόσμιον (α); τὴν - ἐπιείκειαν (β); moderationem animi tui et aequitatem. Ciceronis o. v. moderationem . . . aequitatem Noster tantum in β est secutus. καί σε (α); σέ τε (β); teque.

^{*} De ratione atque consilio huius commentarii vd. quae scripsi in praefatione p. XVIII. numeri paragraphos indicant.

- μὴ μόνον . . . ἀλλὰ καί] non solum . . . sed. expressa est lect. sed etiam aliquot codd, dett. (vd. Hess¹ ad l.).
- χαλεπώτερον ἐνοχλεῖσθαι (α); διοχλεῖσθαι βαρύτερον (β); gravius commoveri.

 $\mu \epsilon i \zeta \omega v - \dot{\epsilon} \sigma \tau \iota (\alpha); \mu \epsilon i \zeta \omega v \dot{\epsilon} \sigma \tau \iota (\beta); maior est.$

- δέ μ οι πέρι (α) ; δέ μ οι συγγράψαι (β) ; mihi est visum de senectute aliquid ad te conscribere. lect. conscribere codd. optt. pro scribere codd. BS Halmii Gaza probat.
- 2 η ἐπερχομένου (α); η ἐπιόντος (β); aut certe adventantis. in α deest certe, quam β, ut v., recte expressit.
 - xovφίσαι ἀξιῶ (α); xαὶ ἐθέλω (β); et te et me etiam ipsum levari volo. Gaza in utraque recensione (a) etiam a codd. PV omissam non vertit; (b) pro levari optt. codd. lect. levare a cod. E Halmii traditam expressit.
 - καίτοι σοφῶς (α); καίτοι εἰδώς (β); etsi te quidem id modice ac sapienter sicut omnia et ferre et laturum esse certo scio. Gaza in α verba ἀμέλει καὶ τἄλλα de suo adiecit, quae recte delevit in β .
 - η ἐγεγόνει (α); η ἐγεγόνει (β); iucunda huius libri confectio fuit. (a) in utraque recensione verbum τοῦδε, collato Ciceronis textu, expungere mihi visum est; (b) si quis dicat pro ἐγεγόνει scribendum esse γέγονε, cum ap. Cic. fuit legatur, Gazam hic et alibi non semper ad litteram textum Graecum reddidisse memorare licebit.
- 3 εἰσαῦθις πολλάκις (α); εἰσαῦθις ἐροῦμεν (β); saepe dicemus. Gaza (a) in utraque recensione lect. εἰσαῦθις suo Marte addidit, vel potius in exemplari suo lect. posthac invenit et Graece expressit; (b) in α secutus videtur lect. dicemus saepe ab aliquot codd. dett. traditam (vd. Hess¹ ad l.).
 - τὸ πεπόμφαμεν (α); τὸ πεπόμφαμεν (β); hunc librum ad te de senectute misimus. cum codd. Latini exhibeant sive hunc vero librum sive nunc vero librum (cf. Hess ad l. necnon Gernhard ad l.), Noster, ut v., in α utramque lect. et copulavit et Graece reddidit (i. e. nunc vero hunc librum).
 - Aρίστων δ X $\tilde{\iota}$ ος] Aristo Ceus. incertum est utrum Ceus (**R**) an potius Chius (**bL**¹ **AD**¹) Gaza X $\tilde{\iota}$ ος vertens praetulerit.

περιτεθεικότες ἐσμέν (α); περιτεθείκαμεν (β); tribuimus.

- $\tau o \bar{v} \varepsilon l v a (\alpha)$; $\tau o \bar{v} \varepsilon l v a (\beta)$; parum enim esset auctoritatis in fabula. Gazam prima facie haud accurate textum Latinum reddidisse facile statuas; tamen non obliviscendum est cod. R contra omnium fere codd. consensum hace verba proferre: ne parum esset auctoritatis tamquam in fabula, quae Gaza, ut v., in utraque recensione quodammodo est secutus.
- $lva \lambda όγος (α); lv' άξιώματος (β); quo maiorem auctoritatem haberet oratio.$

πρὸς τοῦτον (α); πρὸς δν (β); apud quem.

- πεποιήκαμεν] facimus. Gaza pro facimus lect. fccimus ab aliquot codd. traditam (cf. Gernhard ad l.) secutus est.
- $\dot{\varrho}$ \dot{q} δίως $\dot{\alpha}$ \dot{v} τός $\dot{\alpha}$ $\dot{\alpha}$
- $a\tilde{v} \tau \acute{o}v \acute{o}\varepsilon$ (α); $a\tilde{v}\tau \acute{o}v$ (β); eum. Gaza verba $a\tilde{v}$ πάλu, in α arbitrio suo addita, in β omisit.

 $\delta - \gamma \varepsilon (\alpha); \delta \varsigma (\beta); qui.$

- τοῦτό $\gamma \varepsilon \lambda \dot{o} \gamma o \iota \varsigma \ (\alpha)$; $\lambda \dot{o} \gamma o \iota \varsigma \tau o \bar{\upsilon} \tau o \ (\beta)$; attribuito litteris. in utraque recensione Noster lect. nonn. codd. id (vel potius hoc cod. I Halmii) attribuito litteris probare videtur.
- $π\bar{a}σαν ημετέραν$] nostram omnem. Gaza o. v. omnem nostram cod. R Halmii confirmat.
- 4 ἐπιφανῆ (α); περιφανῆ (β); excellentem.

έστι μισητόν] odiosa est. Gaza o. v. est odiosa cod. I Halmii fulcit.

πάλιν – alτιῶνται] eandem accusant. Gaza πάλιν arbitrio suo adiecit (vel potius Nostrum in exemplari suo post eandem verbum congruens – i. e. ex. gr. denuo et sim. – invenisse et Graece expressisse coniccerim).

πάντες ἄνθρωποι (α); πάντες (β); omnes.

κτησάμενοι] adepti. Hess¹ ad l.: "Gaza utrum adepti an adeptam expresserit non

liquet: equidem non praetulerim adepti".

εἰς — κακοηθείας (α); ἐπὶ — κακοηθείας (β); tanta est stultitiae inconstantia atque perversitas. Gaza non textum Latinum supra scriptum, sed verba quae sequuntur, ab aliquot codd. Ciceronianis tradita (cf. Hess ad l.): tanta inest inconstantia, stultitia atque perversitas quodammodo expressit.

βιάζεται (α); ἀναγκάζει (β); coegit. Gaza lect. cogit cod. L corroborat.

νεανίσκω . . . παιδί] adulescentiae . . . pueritiae.

τί γάρ; qui enim? Gaza non qui (i. e. quomodo) enim optt. codd., sed potius lect.

quid enim a codd. A2K2 traditam expressit.

- οὐδενὶ εἴη (α); οὐδενὶ δυνατόν (β); nulla consolatio permulcere posset stultam senectutem. Hess ad l. et iuncturam γέροντα εὐήθη et lect. καταμειλίσσειν his verbis reprehendit: ,,Male exhibetur γέροντα εὐήθη, quum ap. Cic. sit stultam senectutem; praeterea καταμειλίσσειν non fuit in usu, sed καταμειλίσσεσθαι". tamen hae duae adnotationes mihi minime persuadent: nam quod ad iuncturam nuper laudatam attinet, ut supra dixi (65), Gaza non semper ad litteram textum Latinum vertit; quod autem ad verbum καταμειλίσσειν spectat, hoc re vera apud Th. G. l. 2, 1616, ut v. lect. laudatur.
- 5 τῆς ἐπωνυμίας (α); τῆς ἐπωνυμίας (β); opinione vestra nostroque cognomine. διαγεγραμμένων] discriptae. Gaza lect. descriptae codd. bPL² pro discriptae cett. codd. confirmat.

δρᾶμα] actus. Hess ad l.: ,,δρᾶμα est fabula; actus h. l. est πρᾶξις".

φαθύμου (α); ἀτέχνου (β); inerti.

καρπών (α); σπερμάτων (β); fructibus.

- $\tau i \dot{a}\mu \acute{v}\nu \varepsilon \sigma \vartheta a i$; (α) ; $\tau i \dot{a}\mu \acute{v}\nu \varepsilon \sigma \vartheta a i$; (β) ; quid est enim aliud Gigantum modo bellare cum dis nisi naturae repugnare? Hess ad l.: "Repugnare naturae ap. Cic. non est $\dot{a}\mu \acute{v}\nu \varepsilon \sigma \vartheta a i$ $\tau \dot{\eta}\nu \varphi \acute{v}\sigma i\nu$, sed $\dot{\varepsilon}\nu a \nu \tau i \nu \ddot{\sigma}\vartheta a i$ vel $\mu \acute{a}\chi \varepsilon \sigma \vartheta a i$ $\tau \ddot{\eta} \varphi \acute{v}\sigma \varepsilon i$ ".
- 6 καὶ προθυμούμεθα (α); καὶ βουλόμεθα (β); volumus quidem certe. expressa est lect. codd. dett. et volumus quidem pro volumus quidem certe codd. optt. (vd. Hess¹ ad l.).

 $el\varsigma - a\varphi i x \acute{e} \sigma \vartheta a i$ senes fieri.

- ei χαλεπόν] nisi molestum est. Gaza expressit lect. tibi (cf. Hess ad l.), quae in nonn. codd. post nisi inveniri potest.
- $\tau_i v\dot{\alpha} = \delta\delta \delta v$] $longam\ aliquam\ viam$. Gaza o. v. aliquam $longam\ viam\ codd$. IR Halmii est secutus.
- 7 ποιήσω ταῦτα (α); ποιήσω ταῦτα (β); faciam. (a) in α lect. faciam vero expressa est, quae in aliquot codd. dett. invenitur (cf. Hess ad l.); (b) in utraque recensione ταῦτα Gaza de suo adiecit (an verbum congruens i. e. haec in exemplari suo ante faciam invenerit?).
 - γὰρ ἐμῶν (α); γὰρ ἡλικιωτῶν (β); enim interfui querelis aequalium meorum. ὅμοιον παροιμία (α); ὅμοιος παροιμία (β); pares autem vetere proverbio cum paribus facillime congregantur. Hess ad l.: "Verba Ciceronis non accurate conversa sunt; vertendum erat ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ῥᾶστα πελάζειν". tamen illud tritissimum proverbium Noster in β ab ipso fonte (i. e. Plat. Symp. 195b) plane deduxit, philologum, ut saepe evenit, se ostendens (cf. S^{11} 75 sq.).

Σπύριος (α); Σπόριος (β); Sp. de huius Graeci nominis varia scriptura, quam alibi

in hac editione legimus, cf. Hess ad l.

elώθασι] solebant. Hess ad l.: ,,Pro εἰώθασι scribendum erat εἰώθεσαν, quum ap. Cic. sit solebant": tamen, ut in paragrapho superiore (p. 65) scripsi, Gaza non sine aliqua libertate textum Ciceronianum nonnumquam reddidit.

οὐδ' - ζην] vitam nullam putarent.

 $\dot{v}\varphi$ $\dot{w}r - \vartheta \epsilon \rho a \pi \epsilon \dot{v} \epsilon \sigma \vartheta a \iota(\alpha)$; $\dot{v}\varphi$ $\dot{w}r - \vartheta \epsilon \rho a \pi \epsilon \dot{v} \epsilon \sigma \vartheta a \iota(\beta)$; a quibus essent coli soliti. Hess ad l.: ,, $\delta \iota a \varkappa o \nu \epsilon \bar{\iota} \sigma \vartheta a \iota$ de suo adiecit Gaza, quum ap. Cic. tantum sit coli, cui optime respondet $\vartheta \epsilon \rho a \pi \epsilon \dot{v} \epsilon \sigma \vartheta a \iota$ sed in β verba $\delta \iota a \varkappa o \nu \epsilon \bar{\iota} \sigma \vartheta a \iota$ recte omissa sunt (cf. S⁷ 326 sq.).

- οὖτοι δὲ (α); οῖ δὴ (β); qui.
- τὸ αἴτιον] quod esset accusandum.
- $\varepsilon i a i \tau i a$] nam si id culpa senectutis accideret.
- $\delta \lambda \alpha \varphi v \rho \mu \tilde{\omega} v$ (α); $\delta \delta v \rho \mu \tilde{\omega} v$ (β); querelarum.
- τὸ . . . ἀπαίδευτον] inhumanitas. Hess ad l.: ,,Inhumanitas h. l. non est τὸ ἀπαίδευτον, sed δυσχολία, δυσάρεστον, αὐστηρότης".
- 8 διὰ εὐπορίαν] propter opes et copias et dignitatem tuam. non pauci Edd. (cf. Hess ad l.) verba Graeca ita scribunt: διά τε οὐσίαν καὶ εὐπορίαν καὶ ἀξίαν (i. e. eodem o. v. quem ap. Cic. legimus): hoc autem praeter necessitatem faciunt.
 - $\check{\epsilon}\sigma\tau\iota \tau\iota$] est istuc quidem . . . aliquid. Hess ad l.: ,,Quum ap. Cic. sit est istuc quidem . . . aliquid, pro $\tau\iota\iota$ legendum est $\tau\iota$ ": re vera $\tau\iota$, non $\tau\iota\iota$ ut scripsit Hess, ope codd. apud Gazam legimus.
 - $\delta \zeta \ \tilde{\epsilon} \varphi \eta$] inquit. Hess ad l.: "Formula $\tilde{\eta} \delta$ " $\delta \zeta$ Graecis est usitata, maxime Platoni, non $\delta \zeta \ \tilde{\epsilon} \varphi \eta$, quam nusquam me legere memini".
 - $o\tilde{v}\tau' A\tilde{v}\eta va\tilde{v}a\tilde{v}$] nec tu si Atheniensis. Hess ad l. Gazae translationem his verbis reprehendit: "Gaza omisit esses in verbis nec tu, si Atheniensis esses". re vera plerique codd. et Edd. om. esses; ergo Noster nullum verbum om. (cf. S⁷ 324 sq.).
 - οὔτ' ... ἀμαθεῖ φαύλφ (α); οἔτ' ἀμαθεῖ (β); nec insipienti. si ad β spectamus, monitus v. d. Hess ad l.: "Cicero tantum nec insipienti" nullius pretii aestimandus est.
- 9 ἐπιδέξια] aptissima. Hess ad l.: "Aptissima ap. Cic. i. q. ἰκανώτατα, ἐπιτηδειότατα. Nam ἐπιδέξιος idem est quod scitus, urbanus".
 - διὰ βίου] in omni aetate. Gaza vertit tamquam si in textu Ciceroniano, quem ante oculos haberet, omni deesset.
 - μέγα γε] quidem maximum. Gaza lect. quidem ab aliquot codd. omissam (cf. Hess¹ ad l.) corroborat.
 - η σύνεσις] conscientia bene actae vitae.
- 10 ἔγωγε οδν] ego. expressa est lect. ego quidem, quam nonn. codd. et Edd. exhibent (cf. Hess ad l.).
 - Κύιντον (α); Κόιντον (β); Q. de huius Graeci nominis varia scriptura (quae alibi in hac editione reperiri potest), vd. Hess ad l.
 - καθάπερ (α); ὧσπερ (β); ut.
 - ε \dot{v} φιλοφροσ \dot{v} ης (α); $\dot{\epsilon}$ α μάλα (β); comitate. Gaza in utraque recensione, ut v., ε \dot{v} μάλα de suo addidit (an lect. congruentem locutioni Graecae ex. gr. magna in suo exemplari Ciceroniano invenerit?)
 - μετέθηκε γῆρας (α); τὸ ἠλλοίωσεν (β); senectus mores mutaverat.
 - $\gamma \dot{\alpha} \varrho = \dot{\epsilon} \mu \tilde{\eta} \varsigma (\alpha); \gamma \dot{\alpha} \varrho = \gamma \dot{\epsilon} \nu \epsilon \sigma \iota \nu (\beta); enim post ... quam ego natus sum.$
 - είτ' ἀπεδείχθην (α); είτ' ἀπεδείχθην (β); (—). (a) verba Latina a codd. $PV^2L^2A^2D^2$ expressa (i. e. deinde aedilis quadriennio post factus sum praetor), satis congruentia vocabulis Graecis supra scriptis, expuncta et in app. cr. ab omnibus fere Edd. relegata sunt; tamen Gaza ipsa Graece reddens harum lectt. auctoritatem quodammodo firmat; (b) de nominum aedilis et praetor recta interpretatione Graeca (i. e. ἀγορανόμος et στρατηγός, ut in β legimus), vd. S^8 202 sq.

 - εἰσηγητής νόμον (α); εἰσηγητής νόμον (β); suasor legis Cinciae . . . fuit. (a) contra lect. Κινθικοῦ (sed etiam contra lect. Κινδικοῦ idem monitus valet) Hess ad l. monet: ,, Κίγκιος scribendum est"; (b) cum ap. Cic. scriberetur fuit, nonn. Edd. γ ί(γ)νεται in ἐγένετο correxerunt (cf. Hess ad l.).
 - σκιφτώντα νεανικώς] iuveniliter exsultantem. Hess ad l.: ,, Iuveniliter exsultare rectius i. q. νεανιεύεσθαι".
 - διεμάλασσεν ἀνεχόμενος (α); ὑπομονή διεμάλασσεν (β); patientia molliebat.
 - $\delta \lambda \acute{\epsilon} \gamma \epsilon \iota (\alpha)$; Έννιος $\varphi \eta \sigma \acute{\iota} \nu (\beta)$; familiaris noster Ennius. Gaza non arbitrio suo $\lambda \acute{\epsilon} \gamma \epsilon \iota$ et $\varphi \eta \sigma \acute{\iota} \nu$ addidit, sed lect. ait cod. E Halmii post noster positam reddidit.

πολλά — λάμπει] unus homo nobis cunctando restituit rem. / non enim rumores ponebat ante salutem, / ergo postque magisque viri nunc gloria claret. (a) hos tres Ennii hexametros (= Ann. 370 Vahlen2) Gaza tribus versibus herois parum accurate vertit. Scaliger ad Gazae metaphrasim spectans eam his verbis castigat: "Ne verbulum quidem est, quod a iusta reprehensione vindicari possit. qua re τὸ δέ illud? quid δηθύνων habet commune cum cunctatore? quis intelligat μη [sic Scaliger perperam legebat, sed ήμη legendum erat!] ἔσκε pro οὐκ ἔσκε? nam si non est barbarismus, quid dicamus barbarismum? κλέα non ad unum referri potest, sed ad plures, neque aliter usurpant poetae, quibus hac voce τὰ κλέα non significatur gloria, ut voluit Gaza, sed inclita facta. longe intolerabilius πάμμενα. cetera prudens omitto" (et Scaliger hanc fideliorem translationem proposuit: ΕΙς βροτὸς άμβολίαισι τὸ πᾶν ήμῖν ἀνέσωσεν· / οὐ γὰρ ος γ' εὐσοτης ψιθυριστάς προύθετο θρύλλους. / τῷ νῦν εὔκλεια ἀεὶ τἀνδρὸς μάλα καὶ μάλα θάλλει). cum igitur Gazae translatio obscura appareat, eam Italice sic vertere liceat: "Uno solo, molto indugiando (= δηθύνων), salva lo Stato (= χρήματα πάντα: cf. quae scripsi sub b). infatti invece delle dicerie a lui stava a cuore (= $\xi \sigma \varkappa \epsilon$) la nostra (= $\eta \mu \dot{\eta}$: vd. sub c) salvezza, ed invero ora la di lui fama risplende massimamente (= πάμμεγα: vd. sub d) fra la gente"; (b) χρήματα . . . σαώζει] restituit rem. Hess ad l.: ,, Restituere rem non est χρήματα σώζειν; res h. l. i. q. 'status reipublicae' (i. e. τὰ κοινά vel τὸ κοινόν)" (sed de hac re vd. So 857, qui Gazae translationem argumentis probat); (c) ἡμὴ σωτηρία [-ρίη (β)]; ap. Cic. tantum salutem: videlicet Noster de suo ἡμὴ addidit (de forma ήμός pro ήμέτερος vd. LSJ s. v.); (d) πάμμεγα] postque magisque: de hac translatione Columna ad l. observat: "Graeci μᾶλλον μᾶλλον dicunt" (sed Gazam Latinae sententiae sensum non male reddidisse puto).

11 οἶα - χρησάμενος (α); οἶα - εὐβουλία (β); quo consilio. παρόντος κάμοῦ (α); κάμοῦ ἀκούοντος (β); me audiente.

τῆς – ἑαλωχνίας (α); τῆς – ἀλούσης (β); amisso oppido. ἐπὶ – κατέφυγε] fuerat in arce. Gaza in utraque recensione lect. fugerat in arcem

a codd. PV2A2L2D2 traditam secutus est.

καὶ λέγοντι] atque ita dicenti. Gaza arbitrio suo ita omisit, vel potius vertit tamquam si in textu Ciceroniano, quem ante oculos teneret, haec lect. deesset. ἐμοῦ συμπράσσοντος] mea opera.

ούκ - ἀνέλαβον] numquam recepissem. Hess¹ ad l.: ,,Expressa est lect. ego num-

quam; vulgo tantum numquam".

οὐδὲ - δοκεῖ (α); οὐδὲ - τηβένν φ (β); nec vero in armis praestantior quam in toga. Hess ad l.: "Pro $\ddot{\omega}$ ν ponendum erat είναι, quia δοκεῖν cum infinito struitur"; Gaza in β emendatam fidelioremque translationem praebuit (vd. S⁸ 204).

δημαρχούντι (α); δημαγωγούντι (β); tribuno plebis.

έναντία — ἀξιώματι] contra senatus auctoritatem. Hess ad l.: ,,Senatus auctoritas in loco Ciceroniano non est ἀξίωμα τῆς βουλῆς, sed ψήφισμα vel δόγμα vel γνώμη τ. β.". tamen lect. tradita servari potest: cf. S⁹ 858.

μάντις – οἰωνοῖς] augurque cum esset. Hess ad l.: "Augur non est μάντις, sed οἰωνοπόλος vel οἰωνιστής vel ὀρνιθοσκόπος vel οἰωνοσκόπος vel ὀρνιθομάντις". sed lect. tradita certe probari potest, quod non tantum verbo μάντις, sed potius locutione μάντις τῶν ἐπ' οἰωνοῖς Gaza re vera augur reddidit.

θαρρών έφασκεν] dicere ausus est. Hess ad l.: "Verba Ciceronis ausus est dicere non

recte conversa sunt θ. ε. pro ἐτόλμησε λέγειν".

12 θανμαστότερον — οὐδὲν] nihil admirabilius. Gazae translatione collata una cum textu Ciceroniano quo utebatur Hess ad l. adfirmare ausus est: "Gaza est omisit post nihil". re vera lect. est, tantum a codd. PVL² tradita, a nonn. Edd. praetermissa est; Noster igitur, potius quam omisit est, libros potiores secutus esse videtur (cf. S⁷ 325).

 $\tau \dot{\eta} \nu - \nu i \dot{\epsilon} o \varsigma$] mortem fili tulit. Hess ad l. ad textum Ciceronianum traditum a nonn. codd. et a plerisque Edd. receptum spectans Gazae translationem sic reprehendit: "Recte optt. codd. praenomen omittunt, quippe quod Quintus, non Marcus fuerit".

tamen praenomen Marcus a codd. bLAD traditum et errore memoriae Ciceronis fortasse ortum teste quoque Gaza servari potest (cf. S⁷ 325sq.).

διὰ χειρός (α); πρὸ χειρῶν (β); est in manibus. τίνα — φιλοσόφων; (α); τίνα — φιλοσόφων; (β); quem philosophum non contemnimus? Hess ad l.: ,, ἐκ τρίβωνος de suo adiecit Gaza"; haec verba in β recte omissa sunt

 $\partial \lambda \partial \dot{\alpha} - \partial \nu (\alpha)$; $\partial \lambda \dot{\alpha} - \partial \nu (\beta)$; sed intus domique praestantior. πραγμάτων ἀρχαίων (α); ἀρχαίων πραγμάτων (β); antiquitatis.

 $\delta \dot{\varepsilon} - \dot{\varepsilon} \pi \iota \sigma \tau \dot{\eta} \mu \eta (\alpha); \delta' - \nu o \mu \dot{\iota} \mu o v (\beta); scientia iuris augurii.$

 $\pi o \lambda \lambda o i - \eta \sigma a v(\alpha); \pi o \lambda \lambda o i - \lambda o v o i(\beta); multae etiam . . . litterae. Hess ad l. translatio$ nem Graecam sic castigat: "Litterae . . . sunt ἐπιστῆμαι, μαθήματα". sed h. l. litterae i. q. eruditio est; qua re lect. λόγοι probari potest (cf. S10 484 sq.). τοὺς ἀλλοφύλους . . . πολέμους (α); τοὺς ἀλλοτρίους πολέμους (β); externa bella. Wuilleumier ad l. lect. bella praeter necessitatem expunxit; tamen hoc verbum ab omnibus codd. traditum teste quoque Gaza servandum est (cf. S¹ 294, cuius argumentis Venini cens. 427 adstipulatur).

 $\tau \dot{o} - \tau o \bar{v} \tau o (\alpha)$; $\delta \dot{a} \pi o \beta \dot{\epsilon} \beta \eta \kappa \epsilon (\beta)$; id quod even it.

 $\pi \alpha \rho$ ov (α) ; $v \varphi$ ov (β) ; unde.

13 πυνθανόμεθα (α); παρειλήφαμεν (β); accepimus.

 $\pi \varrho \acute{\omega} \tau \psi - \check{\epsilon} \tau \varepsilon \iota (\alpha); \check{\epsilon} \tau \varepsilon \iota - \check{\epsilon} \tau \varepsilon \lambda \varepsilon \acute{\nu} \tau \eta \sigma \varepsilon \nu (\beta); uno et octogesimo anno scribens est mor$ tuus. male in α deest lect. γράφων, quam Gaza in β expressit.

 $\tau \varepsilon \tau \acute{a} \rho \tau \omega - \lambda \acute{o} \gamma \wp (\alpha); \ \tau \acute{o} \nu - \gamma \varepsilon \gamma \wp \alpha \varphi \acute{e} \nu \alpha i \ \beta); \ librum, \ qui \ Panathenaicus inscribitur,$ quarto et nonagesimo anno scripsisse se dicit. si Ciceronis textum consideres, in a male lect. Πανηγυρικόν, in β bene Παναθηναικόν expressam esse videas (cf. S⁶ 345). 14 σφετέρας (α); ἰδίας (β); sua.

 $\dot{\eta}\dot{v}\dot{v}$ ' - $\varepsilon\ddot{v}\delta\varepsilon\iota$ (α); $\dot{\eta}\dot{v}\tau\varepsilon$ - $\varepsilon\ddot{v}\delta\varepsilon\iota$ (β); sicuti fortis equos, spatio qui saepe supremo / vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit. (a) duo Ennii hexametri (= Ann. 374 Vahlen2), si et ad sententiam et ad metrum respicimus, non bene redditi sunt (vd. Hess ad l.); iam Scaliger monuerat: "(Gaza) nimis hic quoque liberalis est, qui duos versiculos tribus rependat. quid est πύματος χώρος? certe non intelligo, at Ennius de meta circensi intellexit, ut nos vertimus" (sed re vera Gaza quoque verbis πύματος χώρος de meta circensi intellexit); deinde idem Scaliger eosdem versus quasi ad verbum — sed fortis omisit — sic convertit: Ώς ὅτε τις νίκησεν Όλύμπια πολλάκις ἵππος, / νύσσαν πὰρ πυμάτην· δ νυν παύεται ἐσγατόγηρως; (b) iunctura vicit Olympia Graecae locutioni Ολύμπια νικάν respondet, sed Gaza verbis Ολύμπια ... ἤρετ' ἄεθλα Latinam iuncturam amplificando reddidit.

 $\mu \varepsilon \mu \nu \eta \sigma \vartheta \alpha \iota - \alpha \iota (\alpha); \ \varepsilon \chi \varepsilon \tau \varepsilon - \varkappa \alpha \lambda \omega \varsigma (\beta); \ probe meminisse potestis.$

 $Ti\tau_{0\varsigma} - A\tau\taui\lambda_{i0\varsigma}(\alpha)$; $Ti\tau_{0\varsigma} - A\tau\taui\lambda_{i0\varsigma}(\beta)$; T. Flamininus et M'. Acilius. lectt. dett. Flaminius (codd. BI Halmii), M. (codd. BIRS Halmii) et Attilius (duorum codd. Oxoniensium: cf. Hess ad l.) Gaza est secutus.

έπί - ἐτελεύτησεν (α); Σκηπίωνος - ἐτελεύτησεν (β); Caepione et Philippo iterum consulibus mortuus est. (a) pro Caepione codd. EIR Halmii exhibent Scipione, quam lect. det. Gaza expressit (vd. S9 860); (b) codd. BIPRS Halmii pro consulibus praebent consule, quam lect. det. Gaza tantum in a est secutus.

coniam magna voce et bonis lateribus suasissem. coniectura peracuta v. d. N. Madvig - quam Wuilleumier ad l. probat recipitque - suasi. sed (pro suasissem omnium codd.), si ad Gazae translationem spectamus, non est repellenda.

15 ὅσα – γῆρας (α); σκοπῶν – ἄθλιον (β); etenim, cum complector animo, quattuor reperio causas, cur senectus misera videatur. plerique codd. Latini lect. complector exhibent, tamen ap. Cic. extat v. lect. contemplor - quae apud 0 Halmii invenitur: Gaza, ut v., utramque lect. et in α (σκοπούμενος . . . καὶ περιβάλλων) et in β (σκοπών . . . καὶ συμβάλλων) copulavit expressitque.

 $\tilde{\alpha}\pi\epsilon\rho\gamma\tilde{\alpha}\zeta\epsilon\tau\alpha\iota - \sigma\tilde{\omega}\mu\alpha(\alpha); \tau\dot{\rho} - \pi\rho\iota\epsilon\tilde{\iota}(\beta); corpus faciat.$

őτι − ήδονῶν (α); ὅτι − ἀποστερεῖ (β); quod privet fere omnibus voluptatibus.

Wuilleumier ad l. una cum aliis Edd. fere secludit, quamvis hace lect. ab omnibus codd. et a Gaza expressa sit (cf. S¹ 293).

σώμασιν ἀσθενέσι] înfirmis corporibus. Hess ad l.: ,, Infirmis corporibus h. l. i. q. τῶν σωμάτων ἀσθενῶν ὄντων".

ψυχῆς ... & φωμη (α); ψυχῆ (β); animo.

οί – Μάξιμον... οί – Παῦλον] Q. Maximus... L. Paulus. (a) haec formula (οί περὶ \varkappa . τ. έ.) a scriptoribus serioris Graecitatis de uno nomine usurpatur (cf. Hess ad l.); (b) de varia scriptura Κύιντον (α) / Κόιντον (β) vd. supra (10).

 $\tau \dot{o}v - \Sigma \kappa \iota \pi i \omega v (\alpha); \ \tau \dot{o}v - \pi \alpha \tau \dot{e} \varrho \alpha (\beta); \ pater tuus.$ in utraque recensione lect.

pater tuus, Scipio - quam apud 0 Halmii legimus - Gaza est secutus.

16 άλλά – είναι (α); καί – είναι (β); ad Ap. Claudii senectutem accedebat ut caecus esset. praeter necessitatem Hess ad l.: ,,τό ante infinitum είναι adiectum velim, quamquam probe scio, saepius articulum ante infinitivum, praecipue a poetis, omitti".

διεξέρχεται φράζων (α); διεξέρχεται λέγων (β); persecutus est. Gaza φράζων in α, λέγων in β de suo adiecit (an potius verbum congruens — i. e. dicens — in exemplari suo invenerit?).

ποῖ – ἀταρπόν;] quo vobis mentes, rectae quae stare solebant | antehac, dementes sese flexere viai? hic pervulgatus locus Ennianus (= Ann. 202 Vahlen²), ut inter omnes constat, obscurus est; Gaza, qui secutus videtur lect. dementi . . . via cod. E Halmii, hos duos hexametros metrice, sed parum accurate, reddidit: quam ob rem versus Graecos, ut ad eos intellegendos lucem quodammodo proferam, sic Italice vertere ausim: ,,Dove le vostre menti, alle quali era possibile in passato stare saldamente, d'un tratto si volsero per questo molto insensato cammino?". Scaliger more solito Nostri translationem reprehendit et ita versus Ennianos in Graecum vertit: $^{\tau}\Omega$ ἄν-δρες, ποῦ νῦν ἄφαρ ὑμῖν αἶ τὸ πάροιθεν | ὄρθιαι ἤμνσαν φρένες ἄφρονες ἐξατονοῦσαι; (i. e. ,,Mentes, quae antea rigidae vobis stabant, quonam nunc vietae factae sese flexere?"). ergo Scaliger pro viai vel via legit fortasse recte vietae (fusius de re vd. S¹⁴ 15−17, quocum Skutsch 362 et 847 consentit).

οὖν (α); γάο (β); enim.

δευτέρας (α) ; έτέρας (β) ; alterum.

čπειδή ... διαγένοιτο] cum ... interfuissent. (a) pro lect. interfluxissent ab aliquot veteribus Edd. receptam (cf. Hess¹ ad l.) expressa est lect. vulgata interfuissent; (b) ap. Cic. conjunctivus Gazam ut διαγένοιτο perperam poneret pro διεγένετο induxit (vd. Hess ad l.).

 $\ddot{o}\vartheta \epsilon v (\alpha); \dot{\epsilon} \xi \dot{o} v (\beta); \epsilon x quo.$

πρὸς Πύρρον (α); τοῦ Πύρρου (β); Pyrrhi.

17 ἀμφὶ — διατρίβειν (α); ἀμφὶ — φάσκοντες (β); qui in re gerunda versari negant. ratione utriusque recensionis habita nullius pretii videtur haec adnotatio v. d. Hess ad l., qui ante oculos alium textum Graecum certe habebat: ,, Versari in aliqua re est διατρίβειν ἐν, ἐπί τινι; περί, ἀμφί τι etc., non ἐπί τι" (vd. S⁷ 326). ὅσπερ (α); ὡς (β); ut.

 $\vec{\epsilon}v - \pi\lambda \vec{\omega}$ in navigando.

 $\dot{\alpha}$ ναρριχώνται (α); $\dot{\alpha}$ ναβαίνωσιν (β); scandant.

διὰ — καταστρωμάτων] per foros. nullo iure Hess ad I.: "Fori ap. Cic. non sunt καταστρώματα, sed έδώλια". nam non obliviscendum est apud nonn. scriptores serioris Graecitatis κατάστρωμα verbo Latino forus plene respondere (vd. S¹⁰ 488 sq.).

ἔτεροι – ἄντλον (α); ἄλλοι – ἀρύπτωσιν (β); alii sentinam exhauriant.

 $\delta v - \dot{\epsilon} v \delta \varepsilon \dot{\epsilon} \varsigma(\alpha)$; $\delta v - \dot{\epsilon} \varrho \varphi \alpha v \dot{\epsilon} v(\beta)$; quibus non modo non orbari.

18 νῦν - δοκῶ (α); νῦν - δοκῶ (β); cessare nunc videor. Gaza in α addens de suo παντὸς ἔργον Ciceronis textum amplificat.

ὅτε - πολέμους (α); ἐν ῷ - πολεμῶ (β); cum bella non gero. (a) Gaza, ut v., in utraque recensione ἔτι de suo addidit; (b) in β, ut constat, ἐν ῷ idem est quod ἐν ῷ χρόνω.

- άλλὰ ἀπαγγέλλω] at senatui quae sint gerenda praescribo et quo modo; Carthagini [cui] male iam diu cogitanti bellum multo ante denuntio. locus vexatus: Gaza, vertens ἐποίσομεν πόλεμον [πόλεμον ἐποίσομεν (β)] secutus videtur lect. bellum inferatur cod. E Halmii ab omnibus fere Edd. omissam; ergo teste etiam Gaza hic textus Ciceronianus sic restitui potest: et, quo modo Carthagini male iam diu cogitanti bellum inferatur, multo ante denuntio.
- $\tau \dot{o} = \dot{\epsilon} \times \kappa \times \omega \mu \dot{\epsilon} v \eta v (\alpha);$ αὐτ $\dot{\eta} v = \dot{\epsilon} \times \kappa \times \omega \mu \dot{\epsilon} v \eta v (\beta);$ illam excisam. Gaza vertens τὸ σύμπαν lect. penitus ab aliquot codd. traditam (cf. Hess ad l.) corroborat.
- 19 οὖ τελευτή] cuius a morte. Hess ad l.: ,,Ob verba Ciceronis cuius a morte, parum recte explicata a Gaza, legerim ἀφ' οὐ τῆς μὲν τελευτῆς".

 $\ddot{a}\pi a \varsigma - \chi \varrho \acute{o} v \circ \varsigma (\alpha); \pi \tilde{a} \varsigma \chi \varrho \acute{o} v \circ \varsigma (\beta); omnes - anni.$

πρὸ - τιμητίας] ante me censorem.

 $\mu\eta$ (α); $\mu\tilde{\omega}\nu$ (β); num.

 $μ\dot{a} - γ\dot{a}\varrho$] nec enim. Gaza, ut v., $μ\dot{a}$ Δία de suo adiecit. 20 οί – διοιχοῦντες (α); οί – $\dot{a}\varrhoχῶν$ (β); ii, qui amplissimum magistratum gerunt. Hess ad l.: , Amplissimus magistratus ap. Cic. i. q. ή μεγίστη (vel πρώτη) των ἀρχων". πταισάσας (α); σφαλείσας (β); labefactatas.

παρά γερόντων (α); ύπὸ γερόντων (β); a senibus.

εύροιτε ἄν (α); εύρήσετε (β); reperietis.

- àλλ' πράγματα] cedo, qui vestram rem publicam tantam amisistis tam cito? hunc Naevii octonarium iambicum (= Praet. 7 Klotz) Gaza sine metri vinculis vertit; quam ob rem Scaliger Nostri translationem castigavit eundemque versum in Graecum metro iambico sic vertere conatus est: Πῶς δὴ πολιτείαν τοσαύτην απεβάλεθ' οΰτω συντόμως;
- ėν παιδιά] ut est in Naevi poetae Ludo. (a) Gaza nonn. codd. Ciceronis secutus ut est omisit; (b) Hess ad l.: ,, Naevius est Naίβιος, non Νέβιος"; sed lect. Νέβιος non per errorem orta est, sed scripturae aliquot codd. dett. Nevi (cf. Halm ad l.) plene respondet; (c) Gaza contra coniecturam Lupo, quam aliquot Edd. (ex. gr. Ribbeck, Klotz, alii) amplexi sunt, lect. ludo (an Ludo, si Haiðiā scribamus) ab optt. codd. traditam confirmat (vd. S² 629sq.).

εὶς τὰ πρῶτα] in primis. Hess ad l.: "Împrimis ap. Cic. non est εἰς τὰ πρῶτα, sed μάλιστα". tamen Gazae translatio nec hic nec infra (39) emendanda est (cf. S¹²

παρήεσαν - εὐήθη] proveniebant oratores novi, stulti adulescentuli. hunc Naevii octonarium iambicum (= Praet. 8 Klotz) Gaza non metrice reddidit; quocirca Scaliger et Nostri metaphrasim castigavit et eundem versum metrica ratione exprimere ita voluit: Προηλθον ἄφρονες, νεοχμοί δήτορες νεανίαι.

γήρως — φρόνησιν] aetatis prudentia senescentis, pro junctura aetatis . . . scnescentis lect. senectutis cod. b Gaza fortasse est secutus.

21 ἀλλὰ - συμβαίνει] at memoria minuitur.

η ei] aut etiam si. expressa est lect. aut si ab aliquot Edd. (ex. gr. Gernhard ad l.) recepta pro lect. vulgata.

ενίνωσκε (α); κατειλήφει (β); perceperat.

μιήματα άναγινώσκων (α); άναγινώσκων μνημεία (β); sepulcra legens.

έξεγγυήσεων – ἀνταλλαγῶν (α); ἐγγυῶν – συγκειμένων (β); vadimonia constituta. Gaza, ut v., in α verba τε et καὶ ἀνταλλαγῶν de suo addidit.

22 ὰλλὰ - βίω (α); ἀλλὰ - ἡσυχίω (β); sed in vita etiam privata et quieta.

δς - σπουδήν] quod propter studium. secutus Gaza videtur lect. det. qui propter studium (cf. Hess ad I.).

 $\ddot{\omega}$ σπερ – $\dot{\eta}$ μ $\ddot{\iota}$ ν] quem ad modum nostro more.

μύθον] fabulam. h. l. fabula est i. q. tragoedia; ergo τραγωδίαν vel δράμα vertendum erat (vd. S9 855).

Olδίπουν - Κολωνῷ (α); Olδίποδα - Κολωναῖον (β); Oedipum Coloneum. verbum Κολωναΐος apud unum Gazam, quod sciam, occurrit. $\tau o \tilde{v} \delta \hat{e} (\alpha)$; $o \tilde{v} \delta \hat{\eta} (\beta)$; q u o.

7 BT Gaza 71

23 $\mu \dot{\eta}$ (octies) (α); $\mu \tilde{\omega} \nu$ (octies) (β); num (octies).

τον - φιλοσόφων] philosophorum principes. Gaza lect. principem (cf. Hess ad l.) pro principes est secutus.

 $\pi \epsilon \varrho i - \sigma \pi \sigma v \delta \dot{\alpha} \varsigma (\alpha); \dot{\alpha} \mu \varphi i - \sigma \pi \sigma v \delta \dot{\alpha} \varsigma (\beta); in suis studiis.$

ė̃ξ iσov] aequalis.

άφωνον γενέσθαι] obmutescere. Hess ad I.: "Pro άφωνον γενέσθαι correxerim άφώ-

νους γενέσθαι quia ad plures refertur".

24 ἀλλ² – σπονδάς (α); ἀλλ' – ἐω̄μεν (β); age, ut ista divina studia omittamus. (a) Gaza ut omittens textum Ciceronianum non accurate reddidit; (b) contra et Ciceronis codd. et Gazae translationis auctoritatem Wuilleumier ad l. lect. omittam a nullo cod. traditam curiose exhibet (cf. S¹ 295).

τὸ - ἐαυτούς] ad se omnino. secutus Gaza videtur o. v. omnino ad se codd. BS

Halmii.

δένδοα – ὀνήσει (α); δένδοα – ὀνήσει (β); serit arbores, quae alteri saeculo prosient. (a) Gaza Caecilii versum (= Syneph. fr. 2 Ribbeck³) – cuius structura metrica incerta videtur – soluta oratione interpretatus est; tamen o. v. apud Gazam (i. e. alῶνα ἔτερόν γ' ὀνήσει) ad emendandum Caecilii versum ita: serit arbores, saeclo alteri quae prosient – ut senarius iambicus apud Caecilium restitui posset – mihi persuasit (cf. S³ 698–700: de hac re vd. etiam Guardì 182sq.); (b) Noster, ut testantur nonn. codd. recensionis α et β , glossam metitque, quae ad verbum serit in aliquot codd. dett. adposita est (cf. Hess ad l.), verbo ϑ ερίζει Graece expressit; (c) de hoc versu Scaliger tacuit.

Στάτιος – Συνεφήβοις (α); $\dot{\omega}_{\varsigma}$ – φησίν (β); ut ait Statius noster in Synephebis. in α deest lect. $\dot{\omega}_{\varsigma}$, quam, ut v., bene Noster in β addidit, cum ap. Cic. ut legeretur.

25 καίπερ - γέρων (α); καίπερ γέρων (β); quamvis sit senex.

ούχ ὅτι (α); οὐ μόνον (β); non . . . modo.

νη - χρόνον] edepol, senectus, si nil quidquam aliud viti | adportes tecum, cum advenis, unum id sat est, | quod diu vivendo multa, quae non volt, videt. (a) Caecilii hi tres senarii iambici (= Ploc. fr. 9 Ribbeck³), quos nonn. Edd. Gazae (ex. gr. Goez 35) in quattuor versus Graecos distinctos exhibuerunt, parum accurate a Nostro metrice redditi sunt; qua re Scaliger Gazae translationem reprehendit et Caecilii versus sic expressit: "Ω γῆρας, εἰ καὶ προσιὸν οὐδὲν ἄλλο τι | συνεισφέροιο μεμπτόν, εν τοῦθ² ἔσθ² ἄλις, | τὸν ζῶντ² ἐπὶ πολὸ πόλλ² ὁρᾶν, ὧν οὐ θέλει; (b) Ciceronis verba multa quae non volt verbis πολλὰ . . . τῶν ἀβουλήτων expressa sunt.

κάκεῖνο - λέγει (α); ἔτι - Καικίλιος (β); illud vero idem Caecilius vitiosius. in α et omittitur lect. Καικίλιος, quam Gaza bene addit in β , et additur lect. λέγει, quae

tum ap. Cic. tum in β deest.

κακοδαιμονέστατον – βίου] tum equidem in senecta hoc deputo miserrimum, / sentire ea aetate eumpse esse odiosum alteri. hos duos senarios iambicos Caecilii (= Ephes. fr. 1 Ribbeck³) Gaza soluta oratione reddidit; Scaliger primum, ut metricam rationem ipsius Gazae translationi restitueret, hune o. v. proposuit: Γήρως κακοδαιμονέστατον τοῦτ' οἴομαι, αὐτὸν νοεῖν ἐτέροις κατ' ἐκεῖνο τοῦ βίου μισητόν, deinde Marte suo ita vertit: Τούτον νομίζω σχέθλιον γέρονθ', ὅτι / σύνοιδε ἑαυτῷ τοῖς πέλας μισουμένω.

26 ἐκ – ϑεραπεύονται (α); ἐκ – ϑεραπεύονται (β); a iuventute coluntur et diliguntur.
(a) Hess ad l.: ,,ἐκ νέας scil. ἡλικίας (a prima aetate) perperam posuit Gaza pro ὑπὸ νεότητος, i. e. a iuventute"; (b) Noster et in α et in β verba coluntur et diliguntur

transposuit.

 $\dot{\epsilon}\pi\dot{\imath} - \dot{\alpha}\varrho\epsilon\tau\bar{\omega}r(\alpha)$; $\dot{\epsilon}\pi\dot{\imath} - \sigma\pi\sigma\nu\delta\dot{\alpha}\varsigma(\beta)$; ad virtutum studia.

 $\dot{\alpha}$ ογόν (α); $\dot{\alpha}$ πρακτον (β); iners.

δηλονότι τοιοῦτο (α); τοιοῦτο δηλονότι (β); tale scilicet.

- έκλαμπρυνόμενον όρωμεν (α); ἔπεσιν μεγαλυνόμενον (β); versibus gloriantem videmus.
- $\varphi \eta \sigma i \nu (\alpha)$; $\check{\epsilon} \lambda \epsilon \gamma \epsilon \nu (\beta)$; dicit.
- olóv $\tau i \pi \epsilon \pi o(\eta \times a)$ et ego feci. Gazae auctoritate nisus ap. Cic. legerim ut $\langle et \rangle$ ego feci (vd. S⁴ 628).
- $\delta \varsigma = E \lambda \lambda \eta r \iota \varkappa \acute{a}$ (α); $\delta \varsigma = \check{\epsilon} \mu \alpha \vartheta \circ v$ (β); qui litteras Graecas senex didici. in α lect. $\check{\omega} v$, quae in β omissa est, propter dittographiam cum superiore $\gamma \acute{\epsilon} \varrho \omega v$ fortasse orta est.
- οὕτω ἐκθύμως (α); οὕτω συνήρπασα (β); sic avide arripui. Hess ad l.: ,, Avide arripere ap. Cic. rectius i. q. προθύμως τρέπεσθαι πρός τι".
- îva ταῦτα (α); îv' γένοιτο (β); ut ea ipsa mihi nota essent.
- ἐπεμελοῦντο . . . χορόῶν μαθήματος] discebant . . . fidibus. quamvis Hess scribat: ,,Fidibus discere ap. Cic. i. q. λυρίζειν vel κιθαρίζειν μανθάνειν", Gazae interpretatio servari potest (vd. LSJ s. v. ἐπιμελέομαι).
- 27 τόπος] locus. Hess ad l. lect. locus non τόπος, sed ὑπόθεσις hic convertendam esse adfirmat; tamen Gazae interpretatio non est reicienda (vd. S¹⁰ 487).
 - $\dot{a}\lambda \dot{x}\dot{\eta}v \tau a\dot{v}\varrho ov (\alpha)$; $\dot{a}\lambda \dot{x}\dot{\eta}v \dot{\epsilon}\pi \delta\dot{v}ovv (\beta)$; tauri aut elephanti desiderabam. Gaza in utraque recensione lect. elephanti vires cod. I Halmii secutus est et verba tauri aut elephanti transposuit.
 - dεὶ πρέπει (α); πρέπει (β); decet. Gaza in α lect. dεὶ de suo adiecit, quam recte, ut v., in β delevit.
 - $\tau i \varsigma \varphi \omega v \dot{\eta}(\alpha); \tau i \varsigma \gamma \dot{\varepsilon} v o \iota \tau o(\beta); quae enim vox potest esse contemption.$
 - επιβλέψαι λέγεται (α); επιβλέψαι βραχίονας (β); aspexisse lacertos suos dicitur.
 - oi Αἰμύλιον] Sex. Aelius. (a) de hac formula vd. supra (15); (b) Gaza pro Aelius lect. det. Aemilius cod. C Halmii secutus est.
- τοῖς προὐγράφετο (α); κατεγράφετο πολίταις (β); civibus praescribebantur. 28 ἀλλὰ φωνῆς (α); ἀλλὰ φωνῆς (β); sed laterum etiam et virium. (a) in α lect. det. sed laterum etiam virium (cf. Hess ad l.) expressa est; (b) pro εὐτονίας apud aliquot Edd. ἐντονίας exstat (qua re Hess ad l. adfirmat: "Quum εὐτονία et ἐντονία idem fere significent facillimeque inter se confundi potuerint, difficilis est optio"): sed omnium codd. auctoritati, qui εὐτονίας exhibent, parere mihi visum est; (c) si ad Ciceronis textum respexeris, verba καὶ νὴ Δία εὐήχου φωνῆς a Gaza in utraque recensione de suo prima quidem facie addita esse invenies; tamen mea quidem sententia verba Latina congruentia his verbis Graecis (i. e., nisi fallor, edepol, et vocis canorae) Noster in suo exemplari Latino fortasse legebat: ergo teste Gaza ea verba post virium inter uncinos addenda esse dubitanter conicere ausim.
 - απώλεσα (α); απέβαλον (β); amisi.
 - $\varkappa al \delta \varrho \tilde{a} \tau \varepsilon$] et videtis annos. secutus Gaza videtur lect. et videtis tamen meos annos a nonn. codd. expressam (cf. Hess ad l.).
 - εὐπρεπής ἐστιν] est decorus. Gaza lect. decorus est cod. R Halmii corroborat.
 - δ λόγος] senis sermo. nonn. Edd. Ciceronis (ex. gr. Wuilleumier ad l.) auctore Madvig textum Latinum ita emendaverunt: seni[s] sermo, quod litteram s per dittographiam ortam esse aestimaverunt: tamen Gaza, ut v., auctoritatem codd. Latinorum sustinet (cf. S¹ 292, cuius argumentis Venini cens. 428 adstipulatur).
 - $\dot{\omega}_{\zeta} a\dot{v}\dot{v}\dot{\sigma}_{\zeta}$] per se ipsa. Gaza secutus videtur lect. persaepe ipsa codd. PVbL²A²D² (cf. S⁴ 630sq.).
 - πρᾶος λόγος] compta et mitis oratio. Gaza, qui Ciceronis verba transposuit, pro leet. compta . . . oratio ab omnibus fere codd. tradita (sed cocta PV, coacta Non.) iuncturam composita . . . oratio cod. Q corroborare videtur (cf. S¹ 292 sq.: de hac re vd. etiam Venini cens. 429).
 - ἐπιστέλλειν Σκιπίωνι] Scipioni praecipere. Hess ad l.: "Praecipere non est ἐπιστέλλειν, sed διδάσκειν vel ὑφηγεῖσθαι" (de re vd. etiam S⁹ 855); lect. praecipere Scipioni (pro S. p.) cod. I Halmii secutus Gaza videtur.

τί γάρ] quid enim est. perperam Hess¹ ad l.: ,,Gaza om. est": re vera Gaza lect. quid

enim, quae apud O Halmii invenitur, confirmat.

29 η - γηρα] an ne tales quidem vires senectuti relinquemus. Gaza (a) lect. an ne has codd. RIE², pro lect. det. annales plerorumque codd. ab Edd. in an ne tales emendatam, expressit (cf. S⁴ 630); (b) contra lect. relinquimus codd. PV Λ² D² lect. relinquemus cett. codd. reddidit.

 $oi - \Gamma vaiov(\alpha); \langle oi \rangle - \Gamma vaiov(\beta); Cn.$ (a) de hac formula vd. supra (15); (b) in β

textu Ciceronis collato oi supplevi.

εὐτυχεῖς – ἐδόχουν (α); εὐτυχεῖς – ἐδόχουν (β); comitatu nobilium iuvenum fortunati videbantur. (a) adnotatio v. d. Hess ad l.: "Structura verbi δοκεῖν cum participio pro infinito εἶναι est inusitata", si ad β spectamus, nullius pretii apparet; (b) Hess ad l., respiciens ad verbum comitatu, adfirmat: "Comitatus h. l. i. q. πομπή, παραπομπή, ἀκολουθία et sim., non ὁμιλία"; sed in β non ὁμιλία, sed συνοδία recte scriptum est (cf. S⁸ 205).

διδάσκαλοι – ἀγαθῶν] bonarum artium magistri. Hess ad l.: "Bonarum artium magistri sunt διδάσκαλοι τεχνῶν ἐλευθερίων".

έκλελοιπότα - ή (α); ἐκλελοιπότα τυγχάνοι (β); defecerint.

ἐπίλειψις (α); ἔχλειψις (β); defectio.

συμβαίνει (α); αποτελεισθαι συμβαίνει (β); efficitur.

σωμα διάκενον] effetum corpus. lect. διάκενον h. l. vocabulo effetum non omnino respondet: potius ἀσθενές vel sim. scribendum erat (cf. S⁹ 855).

τῷ - παφέδωκε] tradit senectuti. Gaza, ut v., lect. senectuti tradit cod. I Halmii confirmat.

30 $\dot{\epsilon}\gamma\dot{\omega}$ – $\ddot{\omega}\nu$ (α); $\dot{\epsilon}\gamma\dot{\omega}$ – $\pi a \bar{\iota}\varsigma$ (β); ego L. Metellum memini puer. Gaza in α textum Latinum amplificat.

προύστη - ἀρχιερωσύνης (α); προύστη - ἱερωσύνης (β); ei sacerdotio praefuit.

εὐ – ἰσχὺν] bonis esse viribus.

 $\ddot{\eta}v \times \alpha \dot{\iota}(\alpha); \times \ddot{\alpha}v(\beta); quamquam.$

καὶ - ημῶν] aetatique nostrae.

31 όρᾶτε — ὑμνεῖ (α); όρᾶτε — ἀνακηρύττει (β); videtisne ut apud Homerum saepissime Nestor de virtutibus suis praedicet? Gaza convertit quasi scriptum esset: videtis enim ut etiam apud Homerum saepe Nestor de viribus suis praedicet. re vera viribus lect. nova a Gaza restituta esse videtur (cf. S¹² 136).

τρίτην – ἐβίον] iam enim tertiam aetatem hominum videbat. (a) Hess¹ ad I.: "Gaza expressit tertiam enim iam optt. Edd."; (b) Noster lect. vivebat codd. PL²D² secutus videtur (cf. S⁴ 623sq.).

 $o\dot{v}\delta\dot{\varepsilon} - \phi\delta\beta o\zeta$ nec erat ei verendum.

περί - κηρύττων (α); κηρύττων - έαυτοῦ (β); praedicans de se.

 $\lambda(\alpha v (\alpha); \check{\alpha} v \alpha v (\beta); nimis.$

 $\check{\epsilon}\varphi\eta$ (α); $\epsilon l\pi\epsilon$ (β); ait.

 $\tau o \tilde{v} - a \dot{v} \delta \dot{\eta}$] ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio. Gaza verba Graeca ab ipso fonte (i. e. Hom. A 249) decerpsit.

 $\dot{\epsilon}_{\varsigma} - \dot{\eta} \delta o v \dot{\eta} v (\alpha); \pi \varrho \dot{\varsigma}_{\varsigma} \sim \dot{\eta} \delta o v \dot{\eta} v (\beta); quam \ ad \ suavitatem.$

ίσχύος − σῶμα (α); ἰσχύος σωματικῆς (β); corporis viribus.

εύχεται (α); οὐδέποτ' εύχεται (β); nusquam optat. in α verbum congruens vocabulo nusquam deest; in β Gaza lect. numquam cod. R Halmii secutus est.

32 ἐπάνειμι (α); μέτειμι (β); redeo.

κατεμαχόμην (α); κατεμαχησάμην έγώ (β); depugnavi.

Mάρχον - Γλαβρίωνος (α); Μανίον - Γλαβρίωνος (β); Μ'. Acilio Glabrione. Gaza in α lect. det. M. codd. BIRS Halmii expressit.

οὐδὲ ἐκάκωσεν] non adflixit. Gaza pro non lect. nec, quae apud 0 Halmii invenitur, expressit.

 $\dot{\omega}_{\varsigma} - \delta \rho \tilde{a} \tau \varepsilon$] ut vos videtis. h. l. ut alibi Gaza textum Latinum amplificat.

οὐδὲν – iσχύν (α); οὐδὲν – iσχύν (β); non curia vires meas desiderat. Gaza (a) lect.

γὰρ in utraque recensione arbitrio suo, ut v., addidit; (b) in α verba ὡς ἀποῦσαν, quae recte in β omissa sunt, suo Marte adiecit.

μᾶλλον έλοίμην (α); μᾶλλον αίροίμην (β); mallem.

- àμέλει − ὄττα (α); ἀτὰρ − ὄττα (β); itaque nemo adhuc convenire me voluit, cui fuerim occupatus. Gaza hunc locum parum recte reddidit; re vera interpretatus est tamquam si ap. Cic. legeretur nemo umquam me invenit domi nihil agentem (cf. Gernhard ad l.).
- 33 do' είη (α); μῶν ἐξοχώτερος (β); num idcirco est ille praestantior? cum alii codd. vobis, alii nobis, alii nihil addant (cf. Hess ad l.), Gaza vobis expressit. [xai] $vai - l\sigma\chi vo\varsigma(\alpha)$; [xai] $vai - l\sigma\chi vo\varsigma(\beta)$; ne ille non magno desiderio tenebitur

virium. textu Ciceronis collato expunxi lect. zai fortasse ex dittographia cum rai exortam.

- βοῦν ζωὸν] bovem. Gaza lect. bovem vivum codd. PVL²D² corroborat (cf. S¹ 295 sq.). $\dot{\epsilon}\pi\iota\zeta\eta\tau\epsilon\bar{\iota}\nu$ (α); $\pi\alpha\rho\alpha\zeta\eta\tau\epsilon\bar{\iota}\nu$ (β); requirere.
- άλκή] ferocitas. Hess ad l.: "Ferocitas non est άλκή, sed ἀκολασία vel ἀκρασία" (de re cf. S⁹ 855).

 $\dot{\epsilon}\mu\beta\rho\imath\vartheta\circ\tilde{\nu}\varsigma(\alpha);\; \epsilon\dot{\nu}\sigma\tau\alpha\vartheta\circ\tilde{\nu}\varsigma(\beta);\; constant is.$

- 34 νομιζόμενος] avitus. Gaza expressit lect. det. habitus, quam iam antiqui Edd. et omnes recentiores in avitus recte emendaverunt (cf. S2 90sq.). πεζον] pedibus.
 - $\xi \eta \rho \dot{\alpha} \tau \eta \tau \dot{\alpha} \pi \lambda \varepsilon i \sigma \tau \eta \tau (\alpha); \xi \eta \rho \dot{\alpha} \tau \dot{\alpha} \varepsilon i \tau \alpha \iota (\beta); summam esse in eo siccitatem corporis.$ σωφροσύνη - ἄσκησις] exercitatio et temperantia. verba Latina, ut v., arbitrio suo Gaza in Graecum transposuit.

- της δωμης] pristini roboris. οὐδ' λσχύν (α); οὐδέ τι ἀπαιτεῖται (β); ne postulantur quidem vires a senectute. έθεσιν (α); θεσμοῖς (β); institutis.
- άλλ' ἀταγκαζόμεθα] sed ne quantum possumus quidem cogimur. incertum est utrum verbum πράσσειν Gaza de suo adiecerit an potius sic verterit quod in exemplari Latino post possumus lect. facere vel sim. ipse invenerit.
- 35 őς ἔθετο] is qui te adoptavit. Hess ad l.: "Adoptare i. q. ἐσποιεῖσθαι νίόν, vel παίδα ποιείσθαι vel νίοθετείν".
 - $\varepsilon i \zeta o \delta \tau o \zeta (\alpha)$; $\varepsilon i \zeta o \delta \tau o \zeta (\beta)$; ad paternam enim magnitudinem animi doctrina uberior accesserat. Gaza doctrina casum ablativum esse putavit.

 $\ddot{\eta}_r - \ddot{\epsilon}_{rioi}$ si infirmi sint aliquando.

- καὶ κακίας (α); καὶ συναιφετέον (β); eiusque vitia diligentia compensanda sunt. Gaza in utraque recensione lect. compescenda a nonn. codd. traditam (cf. Hess ad l.) confirmat.
- γὰρ . . . πολεμητέον] pugnandum. secutus Gaza videtur lect. namque pugnandum cod. R Halmii.
- 36 βρώσεως παρεχτέον] cibi et potionis adhibendum, verbum παρέχω, quod vocabulo Latino praebeo quodammodo congruens est, nullo modo convenit sensui quem h. l. habet adhibeo; utendum erat ex. gr. vocabulo χράομαι (cf. Hess ad l. necnon S⁹ 856). Καικίλιος ὁ κωμικὸς Caecilius comicos . . . Gaza pro comicos (scil. senes) lect. faciliorem comicus ab omnibus fere Ciceronis codd. traditam expressit (cf. S² 91). $\tau \tilde{\omega} v - \tau \varrho \delta \pi o v (\alpha); \ \tau \tilde{\omega} v - \delta o \kappa i \mu \omega v (\beta); \ non \ proborum. \ in \ \alpha \ Gaza \ lect. \ \tau \delta v \ \tau \varrho \delta \pi o v$

arbitrio suo addidit, quam in β delevit.

37 οὐ - διεσώζετο] tenebat non modo auctoritatem, sed etiam imperium in suos. (a) locus obscurus, praesertim si ad verba η̂ν εἰκὸς (scil. η̄ν), respicias, quae, ut v., a Gaza de suo addita sunt; ergo Italice sic vertere ausim: "... non solo infatti teneva nei confronti dei suoi l'autorità che (era) naturale (tenere), ma anche un certo dominio"; (b) practer necessitatem aliquot vv. dd. (cf. Hess ad l.) pro ήγεμονίαν vocabulo ἀρχὴν usi sunt.

τὰ τέχνα (α); οἱ παῖδες (β); liberi.

 $\tau \dot{o} - \mu \dot{a} \theta \eta \mu a (\alpha); \ \tau \dot{o} - \mu \dot{a} \theta \eta \mu a (\beta); \ mos \ patrius \ disciplina. (a) lect. \ \sigma \gamma \bar{\eta} \mu a$ vocabulo mos minime respondet; sed idem Gaza in β recte $\tilde{\epsilon}\theta o \zeta$ vertit (cf. S⁹ 856);

 (b) quod Hess adfirmat ad l.: "Disciplina non est μάθημα, sed παιδεία vel εὐταξία vel κοσμότης", haud mihi persuasit (cf. Leopold s. v. μάθημα).

38 κύριον - διατελεί (α); κύριον - σφετέρων (β); dominatur in suos.

τι- ἐστιν] est senile aliquid. Gaza secutus videtur o. v. aliquid senile est cod. I Halmii. ἐπαινῶ (α); ἀποδέχομαι (β); probo.

ἀτὰρ οὖν ἐμοὶ (α); ἀτὰρ ἐμοί (β); mihi. Gaza, ut v., ἀτὰρ οὖν in α , tantum ἀτὰρ in B de suo adiecit.

dv ποτε (α); \ddot{a} ποτε (β); quascumque.

rόμιμα - ἀρχιερέων] ius augurium, pontificium. secutus Gaza videtur leet. augurum pontificum (BEI Halmii).

 $o\dot{v} - i\sigma\chi\dot{v}v$ (α); $\tau\dot{\eta}v - \dot{\epsilon}\pi\iota\pi o\vartheta\tilde{\omega}$ (β); corporis vires non magnopere desidero.

συνεχώς] frequens.

άλλά - κλινάριον (α); τό - κλινίδιον (β); tamen me lectulus meus.

οὐκ - lδεῖν non intellegitur.

χρονίως] diuturnitate. 39 λόγον ἀρχαῖον (α); λόγον παλαιὸν (β); veterem orationem.

έγχεχείριστο (α); έγχεχείρισται (β); tradita est.

 $\ddot{a}\mu a - Ma\xi(\mu \omega)$; $\mu \epsilon \tau \dot{a} - Ma\xi(\mu \omega)$ (β); cum Q. Maximo.

ήδονης – σώματος (α); ήδονης – σώματος (β); voluptatem corporis.

τὸ - ἀλόγιστον (α); τὸ ἐπιθυμοῦν (β); libidines. in α Gaza quodam verborum circuitu Ciceronis textum vertit.

40 ἥντιν' — συνωθήσειε] ad quod suscipiendum non lubido voluptatis impelleret. Hess ad l.: "Impellere ad aliquod suscipiendum ad litteram male est interpretatus Gaza: contra ea verba interpretanda erant παρορμᾶν vel παροξύνειν ἐπί τι".

41 όπόσην - χωρήσαι (α); όπόσην - μεγίστην (β); quanta percipi posset maxima.

αμφίδοξον (α); αμφίβολον (β); dubium.

ούτω - θανατηφόρον] tam detestabile. Gaza secutus videtur lect. tam detestabile tamque pestiferum codd. H²E: ergo Gaza quoque teste verba tamque pestiferum fortasse non sunt delenda (cf. S4 625sq.).

γρονιωτέρα (α); μακροτέρα (β); longior. Gaza in α lect. longinquior codd. SREB expressisse videtur; contra in β lect. longior secutus est.

Γαΐου Ποντίου] C. Pontio Samnite. Gaza in utraque recensione lect. Samnite Graece

non expressit. Βετέριος (α); Οὐετέριος (β); Veturius. de huius Graeci nominis varia scriptura vd. Hess ad l.

φίλος - διέμεινε] in amicitia populi Romani permanserat.

Λευχίου - Κλαυδίου] L. Camillo Ap. Claudio. (a) Gaza pro lect. vulgata Camillo lect. Emilio cod. E Halmii secutus est; (b) Noster, καὶ ante Ἀππίου scribens, lect. ac cod. R ante Ap. positam expressisse videtur.

42 ιν' είδητε] ut intellegeretis, utrum Gaza intellegatis codd. EIRS Halmii an intelle-

geretis cett. codd. expresserit decerni non potest.

χαταστρεβλοι όμματα] praestringit oculos. (a) h. l. praestringere significat obscurare vel sim.: ergo non vocabulo καταστρεβλόω, sed potius ἀμαυρόω vel sim. utendum erat (cf. S⁹ 856); (b) h.l. pro $\delta\mu\mu\alpha\tau\alpha$ rectius vertendum erat $\delta\varphi\theta\alpha\lambda\mu\circ\dot{\nu}\varsigma$ (de discrimine inter δμματα et δφθαλμοί vd. Hess ad l.).

 $\pi\varrho\delta\varsigma - \check{\epsilon}\chi\epsilon\iota(\alpha); \ \pi\varrho\delta\varsigma - \sigma v r\acute{a}\lambda\lambda\alpha\gamma\mu\alpha(\beta); \ habet \ldots cum \ virtute \ commercium.$ Hess ad l.: "Commercium habere cum aliquo ἐπιμίγνυσθαί τινι" (sed cf. Leopold

s. v. συνάλλαγμα).

διεπραξάμην εκβαλείν] feci, ut . . . eiecerem. Hess ad l.: "Pro διεπραξάμην posuerim ἐποίησα; pro ἐκβαλεῖν codd. ἐκβάλλων recepi, quum διεπραξάμην ἐκβαλεῖν vel ἐκβάλλειν indoli linguae Graecae mihi adversari videtur"; tamen utraque sententia facile reici potest, si lexica tardae Graecitatis investigamus (ex. gr. Dimitrakos s. v.).

Λεύχιον - Φλαμινίου T. Flaminini fratrem, L. Flamininum. Gaza videtur secutus

lectt. Flaminii cod. C Halmii et Flaminium codd. BEIRS Halmii.

πάθος ἀκόλαστον (α); φιληδονίαν (β); libidinem.

πρὸς τῆς ἐρωμένης (α); ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου (β); a scorto. Hess ad l.: "Scortum ap. Cic. utrum Gaza de mare an de femina intellexerit ob varias lectt. ἐρωμένης et ἐρωμένου decerni nequit; Plut. Flam. 18 de femina accepit, cum cuius narratione convenit lect. τῆς ἐρωμένης".

διαπελεχίσαι] ut securi feriret. Graeci scriptores verbo πελεχίζω, non διαπελεχίζω usi sunt; quod seiam, διαπελεχίζω apud unum Gazam occurrit (Th. G. l. III s. v. διαπελεχίζω hoc verbum laudat ex interpretatione Graeca Gazae de senectute) (vd. S^9 860).

τῶν . . . κατακρίτων ἐπὶ θανάτω] damnati rei capitalis. Gazam reprehendens Hess ad l.: ,,Adiectiva κατάκριτος / κατάδικος cum simplice genitivo strui solent"; sed apud quosdam scriptores Graecos non desunt exempla in quibus κατάκριτος cum ἐπί (τινι) struitur (cf. S¹² 135 sq.).

 $\varkappa ai(\alpha)$; $\varkappa ai ο \~ντως (β)$; et tam. lect. tam codd. Vb LAD omittunt: Gaza in α hos codd. secutus est.

43 Μάρκον – Κορύγκανον] M'. Curium et Ti. Coruncanium. Hess ad l.: "Gaza auctoritate codd. dett. nisus h. l. et alibi Μάρκον pro Μάνιον et Τίτον pro Τιβέριον exhibuit"; tamen, quod ad Ti. attinet, re vera omnes codd. Latini lect. Titum praebent, quam Edd. in Ti(berium) correxerunt (vd. Venini ad l.).

βεβίωχε – Λέχιον (α); βεβίωχε – Λέχιον (β); vixerat M'. Curius cum P. Decio.
(a) Hess ad l.: "Vivere cum aliquo rectius dixeris βιοῦν μετά τινος, cum κατά ad tempus, non ad consuetudinem, quae alicui cum aliquo est, refertur"; (b) Gaza lect. det. M. (pro M'.) omnium fere codd. secutus videtur.

τὸν . . . εἰς - δεδωκότα (α); τὸν . . . εἰς - ἐπιδεδωκότα (β); qui . . . se pro republica quarto consulatu devoverat. Gaza quarto consulatu omisit.

Ποπλίου Δεκίου] Deci. ante Deci aliquot codd. dett., i. e. BIRS Halmii, addunt P. (quam lect. Gaza expressit).

κάλλιστον καὶ λαμπροτάτον (α); καλὸν καὶ ὑπέρλαμπρον (β); pulchrum atque praeclarum.

 $\ddot{a}v \dots \mu a \sigma \tau \varepsilon \dot{v} o \iota \tau o (\beta); \zeta \eta \tau o \iota \tau o \dot{a}v (\beta); peteretur.$

44 τί (α); πρὸς τί (β); quorsus.

πάνν (α); μεγάλως (β); magnopere.

τραπεζῶν εὐπρεπῶν] extructis mensis. Hess ad l.: ,, Mensae extructae sunt τράπεζαι πολυτελεῖς: vd. Luciani Amor. 42."

ὥσπεφ – ἀγκίστρφ] ut pisces. ante pisces cod. E Halmii add. hamo (quam lect. Gaza expressit).

τον Μαρτίου] Μ. filium. pro Μαρτίου scribendum crat Μάρχου.

Λιβύων ἐκράτησε (α); νενίκηκε Λίβυας (β); Poenos . . . vicerat.

οἴκαδε ἀναλύοντα (α); ἀναλύοντα (β); redeuntem. Gaza in α praeter necessitatem οἴκαδε adiecit.

ηρένο... ϑ αμινά] delectabatur cereo. Gaza lect. crebro codd. $PV^2\Lambda^2D^2$ secutus est; sed haec lect. plane deterior est: nam adverbium crebro otiosum apparet, si lect. superiorem (i. e. saepe) perpendimus.

 $a\dot{v}\lambda\tilde{\omega}(\alpha)$; $a\dot{v}\lambda\eta\tau\tilde{\eta}(\beta)$; tibicine.

45 συσσίτους . . . συσσίτια] sodales. sodalitates. Hess ad l.: "Sodales et sodalitates non sunt σύσσιτοι et συσσίτια, sed θιασώται et θίασοι; nam σύσσιτοι semper una vescebantur, θιασώται certis tantum diebus, cum sacra facerent".

àναδέδεικται (α); καταδέδεικται (β); constitutae sunt.

τελετῶν (α); ἰερῶν (β); sacris.

oi – πρόγονοι] maiores. Hess¹ ad l.: "Gaza expressit maiores nostri; Edd. omiserunt nostri auctoritate optt. librorum".

την - κατάκλισιν] accubitionem epularem.

 $\omega\sigma\vartheta$ (α); v (β); ut ap. Cic. ut conjunctio consecutiva est: qua re h. l. α correction quam β videtur.

φαίνεσθαι ἀποδεγομένους (α); ἀποδεγόμενοι φαίνωνται (β); probare videantur.

46 ἐνασμενίζω] delector. Hess ad l.: "Verbo ἐνασμενίζω Gaza delector interpretatur: sed est cadentis Graecitatis; Th. G. L. III s. v. laudat hoc verbum e Graeca conversione Gazae".

παρὰ – μεγίστου (α); ὑπὸ – συμποσιάρχου (β); a summo [magistro]. Hess ad l.: ,,Gaza expressit glossam magistro post summo ab Edd. expulsam: a summo bibere ἐν κύκλφ πίνειν" (tamen lect. magistro fortasse non reicienda est: cf. S² 88).

έθει προγόνων (α); προγόνων έθει (β); more maiorum.

 $\dot{\omega}_{\zeta}$ — Συμποσίω] sicut in Symposio Xenophontis est. Gaza lect. est ab optt. codd. et Edd. exhibitam omisit.

ακμη θέρους (α); ώρα θέρους (β); aestate.

ώρα χειμερινή (α); χειμερινόν (β); hibernus.

èr - μετιέναι (α); èr - μετέρχεσθαι (β); in Sabinis persequi.

είωθ' ἐγώ (α); είωθα (β); soleo.

τοῦτο - νυκτῶν (α); τοῦτ' - πολλήν (β); quod ad multam noctem. verba Latina in α melius quam in β expressa sunt: cf. Plat. Symp. 217 d.

 $\tilde{\eta} - \delta\iota \alpha \phi \delta\varrho o\iota \zeta(\alpha); \; \tilde{\eta} - \sigma v \mu \pi a\varrho \alpha \tau \epsilon i r o\mu \epsilon r (\beta); \; quam \; maxume \; possumus, \; vario \; sermone \; producimus.$

47 γάργαλος (α); γαργαλισμός (β); titillatio.

ήλικία . . . κατειργασμένον] adjecto aetate. Hess ad l.: .,Rectius dicitur παρακμάζων (vel κακοπαθών) τῷ ἡλικία".

εὐφήμει] di meliora!

48 ήδιον (α); ασμενώτερον (β); libentius.

η - ηλικία] bona actas. Hess ad l.: "Rectius dicitur ἀκμή / ωρα".

σμικρών τινων] parvulis . . . rebus.

Aμβιβίω (α); Aμφιονίω (β); Ambiνίο. de huius nominis Graeci varia scriptura vd. Hess ad l.

49 ἀχολασία (α); φιληδονία (β); libidinis.

έναποπνέοντα (α); έναποθνήσκοντα (β); mori. Gaza lect. mori a nonn. codd. traditam sed a codd. $PVL^2\Lambda^2D^2$ omissam sustinet firmatque.

σπονδη - αναμετρήσεων in studio dimetiendi caeli atque terrae.

50 Errios Naevius. Gaza secutus videtur lect. Ennius ab aliquot codd. dett. traditam (cf. Hess ad l.).

őσον – Ψευδοδούλω] quam Pseudolo. de scriptura Ψευδοδούλω, quae apud nullum scriptorem Graecum inveniri potest, necnon de nova significatione tituli comoediae Plautinae (Pseudolus = Servus dolosus), vd. S¹³ 137 – 139.

 δ_{ς} – ἐφηβείας (α); δ_{ς} – προβέβηκεν (β); qui cum sex annis ante quam ego natus sum fabulam docuisset Centone Tuditanoque consulibus usque ad adulescentiam meam processit aetate. Gaza (a) pro sex legit in exemplari suo septem, quae lect. a duobus codd. Ciceronianis est tradita; (b) fabulam in α recte verbo τραγωδίαν, in β male verbo μῦθον interpretatus est; (c) in α et in β verba Centone Tuditanoque consulibus una cum codd. dett. Ciceronis omisit.

δπἐρ τῆς ... σπονδῆς (α); ἀμφὶ τῆς ... σπονδῆς (β); de ... studio.

λέγω (α); εἴποιμι (β); loquar.

σπουδών πνέοντας] studiis flagrantes. Hess ad l.: "Studio flagrare i. q. σπουδή φέρεσθαί τινος vel σπουδήν ποιείσθαι vel σπουδάζειν περί τι".

 $\dot{a}\pi\epsilon\delta\epsilon(\chi\theta\eta)\dot{a}g\chi\epsilon\epsilon\rho\epsilon\dot{\nu}\zeta$ (α); $\dot{a}g\chi\epsilon\epsilon\rho\epsilon\dot{\nu}\zeta$ $\dot{a}\pi\epsilon\delta\epsilon(\chi\theta\eta)$ (β); pontifex . . . factus est.

απαντας ... τούτους (α); τούτους <math>απαντας (β); eos omnes.

 $\dot{\epsilon}v - \epsilon \ddot{l}\delta o\mu \epsilon v (\alpha); \dot{\epsilon}v - \varkappa \alpha \tau \epsilon \dot{l}\delta o\mu \epsilon v (\beta); senes vidimus.$

μελίγηουν] Suadae medullam. Hess ad l.: "Gaza a Politiano (Miscellaneorum liber, c. 91) [Opera omnia, 1, Basileae 1553 (= Torino 1971), 304] reprehenditur, quod Ciceronis verba Suadae medullam non recte sit interpretatus μελίγηουν. (...) Neque enim μελίγηουν debuerat, sed Πειθοῦς μυελόν interpretari". tamen bona pace et Angeli Politiani et Caroli Hess haec verba Enniana (= Ann. 308 Vahlen²) Noster recte interpretatus est (cf. S¹¹ 69 sqq.). de hoe loco Enniano Scaliger nullam mentionem fecit.

```
\dot{o}rομάζει (α); εἰρηχεν (β); dixit.
          \dot{a}yώνων (α); \varthetaεῶν (β); ludorum.
          \tau \tilde{\phi} = \epsilon \tilde{v} \sigma \chi \eta \mu \sigma r \sigma \lambda \sigma \gamma \sigma \tilde{v} \mu \epsilon r \sigma r (\alpha); \ \tau \tilde{\sigma} = \tilde{\epsilon} \chi \epsilon \iota (\beta); \ honestum \ illud \ Solonis.
          aisi] in dies. Gaza philologum se ostendens non Ciceronem expressit, sed fontem
          ipsum Ciceronis (i. e. Solonis fragmentum = Solon, fr. 22 Diehl<sup>3</sup>) laudat (cf.
          S11 76).
51 àraírεται (α); àπαξιοῖ (β); recusat.
          \partial x = \partial x 
          \dot{\omega}_{\zeta} - \dot{a}\mu\epsilon i\beta\epsilon\tau a\iota(\alpha); \dot{\omega}_{\zeta} - \mu\epsilon i\zeta or\iota(\beta); plerumque maiore cum fenore. Gaza de suo in
          α verbum ἀμείβεται addidit, quod recte in β omisit.
          διεργασμένον (\alpha); ἀνεξυμωμένον (\beta); subacto.
          βωλοκοπηθέν] occaecatum. Hess ad l.: ,,βωλοκοπηθέν reddit lect. det. occatum pro
          occaecatum optt. Edd., cui respondet κατακουφθέν".
          συνίσχει (α); ἐπίσχει (β); cohibet.
          ἔπειτα – θερμαινόμενον (α); ἔπειτα – διαχεῖται (β); dein tepeļactum vapore et
          compressu suo diffundit. (a) lect. et ab omnibus codd. traditam, sed a Wuilleumier
          seclusam Gaza corroborat; (b) Noster pro lect. diffindit, quae apud nonn. Edd.
          legitur, recte expressit diffundit.
          \dot{a}\pi' a\dot{v}\tau o\bar{v} (\alpha); \dot{\epsilon}\xi \dot{\epsilon}av\tau o\bar{v} (\beta); ex eo.
          εφέλχεται (α); εχφύει (β); elicit.
           χλωρὰν . . . πόαν (α); χλωρότητα . . . ποώδη (β); herbescentem viriditatem.
           αθξανομένη μειρακιούται (α); μειρακιούται (β); adulescit. Gaza in α de suo adiecit
           verbum a\delta\xi aro\mu \dot{\epsilon}r\eta, quod recte in \beta deest.
           ανατεθείσα (α); αναθείσα (β); erecta.
           \dot{a}\pi o \chi \epsilon \bar{\iota} - \sigma \tau a \chi \dot{v} o \varsigma (\alpha); \ddot{a}\mu \eta \tau a - \dot{a}\sigma \tau \dot{a} \chi v o \varsigma (\beta); fundit frugem spici.
           συντεταγμένον (α); εὐτρεπισμένον (β); structam.
52 κόρον - λαβείτ] satiari delectatione. Gaza de suo in α adiecit lect. τῷ ὅντι, quam
          recte in \beta omisit.
           ανάπαυλαν (α); ανάπαυσιν (β); requiem.
           \epsilon i\delta \tilde{\eta} \tau \epsilon (\alpha); \mu \dot{\alpha} \vartheta o \iota \tau \epsilon (\beta); noscatis.
           έλαχίστων (α); λεπτοτάτων (β); minutissimis.
           \mu\dot{\eta}\dots\dot{\eta} \dot{\eta} \dot
           tus videtur lect. non sine admiratione, quam aliquot codd. exhibent (cf. Gernhard
           ad l.).
           εὐκατάπτωτος] caduca. lect. εὐκατάπτωτος, quae apud B. Hedericum, Novum
           Lexicon Manuale Graeco-Latinum, 1, Lipsiae 1825, col. 1353 invenitur, a Gaza ipso
           creata esse videtur.
           \dot{q}αδίως -\gamma \tilde{\eta} \nu (\alpha); \dot{\epsilon} n \tilde{\iota} - \dot{q}αδίως (\beta); ad terram. Gaza, ut v., de suo adiecit in utra-
           que recensione ἐρδίως (an potius in exemplari suo facile ante fertur invenerit?).
           συμφύτοις έλιξιν (α); έλιξι συμφύτοις (β); claviculis suis.
           elt' - \varkappa a \tau i \sigma \chi e \tau a \iota (\alpha); \hat{\eta} v - \varkappa a \tau i \sigma \chi e \iota (\beta); quam serpentem multiplici lapsu et erratico,
           ferro amputans coercet ars agricolarum.
 53 ἔαρος δ' ὑποφαίνοντος (α); καὶ - ἀργομένου (β); itaque ineunte vere.
           èν – καταλοίποις] in iis, quae relicta sunt.
           δειχνύει ἀνίσχων (α); ἀνατέλλων ἐκφαίνει (β); oriens . . . ostendit.
           γῆς εὐτροφία (α); εὐτροφία γῆς (β); suco terrae.
           θάλπει ήλίου (α); ήλίου θάλπει (β); calore solis.
           στουφνότατος (α); δομιύτατος (β); peracerba.
           περικείμενος (α); αμπεχόμενος (β); vestita.
           θερμού συμμετρίας (α); μετρίας θερμότητος (β); modico tepore.
           καὶ - διαφεύγει] et nimios solis defendit ardores. Gaza lect. defendit verbo διαφεύγει
           reddens prima facie errare videtur. Noster in exemplari Ciceroniano, quod adhibuit,
           non defendit, sed defugit fortasse legebat (nam in codd. Latinis, ut inter omnes
           constat, utraque lect. saepe inter se permutatur). ergo haec nova potiorque lect.
           (i. e. defugit) teste Gaza h. l. maxima cum prudentia proponi potest (cf. S<sup>12</sup> 136sq.).
```

```
\tau \circ \tilde{v} \delta' \circ \tilde{v} (\alpha); \circ \tilde{v} - \circ \tilde{v} (\beta); cuius quidem non.
   θεραπεία (α); έργασία (β); cultura.
   ως εξοηται (α); ως έφην (β); quam dixi.
   \tau i - d\pi \alpha \gamma \gamma \varepsilon \lambda \tilde{\omega} quid ego irrigationes, quid fossiones agri repastinationes que proferam?
   Hess ad l.: ",Quae ap. Cic. sunt tria substantiva, quinque Graecis interpretatus est
   Gaza". re vera Noster tantum in α verba καὶ νεώσεις καὶ γυρείας de suo adiecit,
   quae recte in \beta omissa sunt.
   \tau i - \delta i \delta \alpha \sigma \times \omega (\alpha); \tau i - \lambda \epsilon \gamma \omega (\beta); quid de utilitate loquar stercorandi?
54 yéypaga] dixi.
   συντεταγμένος εἰμί (α); συντεταγμένος τυγχάνω (β); scripsi.
   περί έργασίας (α); ύπερ έργασίας (β); de cultura.
   ληίοις (α); θέρεσι (β); segetibus.
   παραδείσοις] pomariis. Hess ad l.: "Pomaria sunt μηλώνες". sed re vera Gaza
   recte interpretatus est (cf. S9 858; Du Cange s. v.).
   σμήνεσι μελισσῶν (\alpha); μελισσῶν σμήνεσι (\beta); apium examinibus.
55 σύγγνωτε] ignoscetis. Gaza, ut v., lect. ignoscite ab aliquot codd. traditam (cf. Hess
   ad l.) secutus est.
   φαίνωμαι ἀπαλλάττων (α); ἀπελευθερῶν - φαίνωμαι (β); videar vindicare.
   Μάρκος Κούριος] M'. Curius. Gaza lect. det. M. codd. PVL<sup>2</sup> Λ<sup>2</sup> D<sup>2</sup> est secutus.
   νικητήρια ἔπεμψε] triumphavisset. Hess ad l.: "Apud veteres scriptores νικητήρια
   πέμψαι pro triumphare hoc sensu vix reperiatur"
   χρόνον - κατεβίω (α); κατεβίωσε χρόνον (β); consumpsit . . . tempus.
   τὸ - ἀνδρός] hominis ipsius continentiam. Gaza ipsius non expressit secutus codd.
   dett. (cf. Gernhard ad l.).
   Κουρίω δὲ τούτω (\alpha); Κουρίω δέ τοι (\beta); Curio. Gaza, ut v., τούτω in \alpha, τοι in \beta de
   suo addidit.
χρυσίου μέγαν (\alpha); μέγαν χρυσίου (\beta); magnum auri.
56 ἀλλὰ — ἀποχωρεῖν (\alpha); ἀλλ' — ἀποχωρεῖν (\beta); sed venio ad agricolas, ne a me ipso
   recedam. (a) Gaza, ut v., πάλιν in α, αδ in β arbitrio suo addidit; (b) in β lect. ἐθέλοι
   \tau \tilde{\eta} \zeta (an potius \tau \iota \zeta scribendum?) ut glossam expungere mihi visum est.
   έν - είκός] in agris erant tum senatores, id est senes. in β expunxi lect. τὸ, quae
   propter dittographiam cum τότε fortasse orta est.
   Λευχίω - Κινκινάτω] L. Quinctio Cincinnato. (a) pro Quinctio Gaza Quinto, quam lect.
   in exemplari suo fortasse invenit, vertisse videtur; (b) de varia scriptura Κιγκινάτος /
   Κινκινάτος vd. Hess ad l.
   δικτατωρεύοντος ἐπιτάξει] dictatoris iussu.
   Σερβίλιος (α); Σερονίλιος (β); Servilius. de huius nominis varia scriptura vd.
   Hess ad l.
   ἄρχων τῶν ἱππέων] magister equitum. rectius ἵππαρχος scribendum erat.
   Mέλιον | Maelium. Μέλιον scripturae Melium aliquot codd. dett. (cf. Hess ad l.)
   respondet; rectius M\eta\lambda_{iov} scribendum erat.
   \dot{\epsilon}\xi - \pi \alpha \rho \eta \sigma \alpha \nu (\alpha); \ \mu \epsilon \tau \dot{\alpha} \pi \epsilon \mu \pi \tau \alpha \nu - \pi \alpha \rho \eta \sigma \alpha \nu (\beta); \ a \ villa in senatum arcessebatur.
   Gaza lect. codd. bLAD arcessebantur, quam verbis μετάπεμπτοι . . . παρῆσαν ex-
   pressit, secutus videtur.
   \ddot{\theta}θεν - \dot{\omega}νομάσθησαν (α); \ddot{\theta}θεν - \dot{\omega}νομάσθησαν (β); ex quo, qui eos arcessebant,
   viatores nominati sunt.
   oυ - oloa] mea quidem sententia haud scio. in exemplari Latino Gaza haec fortasse
   legit: non, mea quidem sententia, haud scio. nam, quod sciam, in nullo cod. Latino
   non ante mea invenitur.
   εl - μακαριώτερος] an nulla beatior possit esse. Hess ad 1.: ,,Glossam vita post nulla
   a Gaza expressam exhibent multi codd."
   ἐπιτηδεύσει (α); ἐπιτηδεύματι (β); officio.
```

ἀνθρωπείω (α); ἀνθρωπίνω (β); de formis ἀνθρώπειος et ἀνθρώπινος, quae saepis-

sime in codd. confunduntur, vd. Hess ad l. necnon Kriaras s. v.

πληρώσει (α); πλησμονῆ (β); saturitate.

πάντων (α); πάντων πραγμάτων (β); rerum omnium.

 ϵ iς $\tau \epsilon \dots \epsilon$ iς $\tau \epsilon (\alpha)$; $\pi \varrho \acute{o} \sigma \vartheta \epsilon \ \tau \epsilon \dots \varkappa \alpha i (\beta)$; $ad \dots ad$.

εἰς χάριν . . . ἐπανήκωμεν] in gratiam . . . redeamus. Hess ad l.: ,,In gratiam redire (cum aliquo) non est ἐπανήκειν εἰς χάριν, sed διαλύεσθαι / καταλλάττεσθαι πρός τινα".

μεστοὶ - ὀψῶνες (α); μεστὰ - ὀψωρεῖα (β); referta cella vinaria, olearia, etiam penaria est. (a) Gaza in α et in β verbis μελιττῶνες et μελιττωρεῖα glossam mellaria reddidit, quae in aliquot codd. post vinaria, in aliis post olearia interposita est (cf. Hess ad l.); (b) in β expressa sunt verba oἰνωρεῖα, ἐλαιωρεῖα. μελιττωρεῖα et ὀψωρεῖα, quae aliunde ignota sunt: hae formae in -ρεῖα desinentes, quod sciam. a Gaza primum creatae explicari possunt propter analogiam cum vocabulis Latinis desinentibus in -ria, ut vinaria et sim. (huic opinioni magna qua est auctoritate v. d. H. Mihāescu privatim per litteras adstipulatur).

κώμη (α); ἔπαυλις (β); villa.

εὐπορεῖ δέλφαχος (α); πληθύει χοίρου (β); abundat porco.

- 57 τί εἴπω; (α) τί φαίην; (β); quid de pratorum viriditate aut arborum ordinibus aut vinearum olivetorumve specie plura dicam? decerni non potest utrum Gaza de suo adiecerit καὶ εὐανθοῦς in α et καὶ εὐανθίας (verbum aliunde ignotum) in β, an potius verbum Latinum (i. e. flos) congruens his vocabulis Graecis in exemplari Ciceroniano suo invenerit: si res ita se haberet, teste Gaza verba Latina sic legenda sunt: . . . (et flore) aut. . .
 - συνελών έρ $\tilde{\omega}$] brevi praecidam. re vera Gaza secutus videtur lect. brevi praedicam (cf. έρ $\tilde{\omega}$) codd. fere omnium; nam praedicam et praecidam saepe inter se in codd. confundi possunt (cf. S¹² 137).

αγροῦ - γεγεωργημένου} agro bene culto. incertum est utrum in β utraque verba εὐ καὶ καλῶς lect. bene reddant, an potius εὐ ut glossa expungenda sit.

- ή σωτηριωδέστερον; (α); δύναιτο σωτηριωδέστερον; (β); potest illa aetas aut calescere vel apricatione melius vel igni aut vicissim umbris aquisve refrigerari salubrius?
- 58 ἴππους . . . ὅπλα] arma . . . equos. Gaza haec verba Latina arbitrio suo transposuit vel potius o. v. exemplaris sui secutus est.

 $v\eta\xi\epsilon\iota\varsigma$] venationes. Gaza secutus videtur lect. natationes a codd. $VP^2L^2\Lambda^2$ traditam, quae fortasse potior aestimanda est quam venationes (cf. S² 624sq.).

 $oi - \gamma \acute{e}\rho ov\sigma \iota v (\alpha)$; $\acute{\eta} \mu \check{\iota} v - \gamma \acute{e}\rho ov\sigma \iota v (\beta)$; nobis senibus. Gaza in α de suo adiecit lect. oi véoi, quae et ap. Cic. et in β deest.

πεττούς - ἀστραγάλους (α); ἀστραγάλους - κύβους (β); talos . . . et tesseras. Hess ad l. Gazam reprehendens adfirmat: "Tali sunt ἀστράγαλοι, tesserae κύβοι". re vera in β Noster recte interpretatus est (cf. S⁹ 858sq.: Sophocles s. vv.).

τούτων ἄνευ (α); ἄνευ τούτων (β); sine iis.

59 ἐν τῷ] in eo libro. de ellipsi verbi βιβλίω Graecis usitata vd. Hess ad l.

πεοί - πραγμάτων] de tuenda re familiari.

Οἰκονομική] Oeconomicus. hoc Xenophontis opus Gaza non recte Οἰκονομική (scil. τέχνη) reddidit pro Οἰκονομικός (scil. λόγος).

κοινώς — φιλανθοώπως] comem . . . atque humanum. Gaza duobus adverbiis utrumque adiectivum Latinum reddidit; praeterea pro comem secutus videtur lect. communem codd. paene omnium (cf. S¹ 298).

καθαρῶς - οσμήν] puram . . . suavitatem odorum.

ôgθῶς] rite. Noster secutus videtur lect. recte codd. fere omnium.

εἶναί φασι (α); φασί (β); ferunt. in α lect. εἶναι Gaza de suo addidit.

 $\tau \dot{v} \chi \eta - \dot{a} \varrho \varepsilon \tau \tilde{\eta}$] quoniam virtuti tuae fortuna coniuncta est.

60 ταύτης οὖν (α); ταύτης τοίνυν (β); hac igitur fortuna. leet. fortuna a Gaza omissa etiam in aliquot codd. Ciceronianis deest (cf. Hess ad l.). ἀπείογει (α); εἴογει (β); impedit.

Κορβίνον (α); Κορουίνον (β); Corvinum. de huius nominis Graeci varia scriptura

vd. Hess ad l.

παρατείτατα – $\zeta \tilde{\eta}r$ } perduxisse. Gaza secutus videtur lect. vitam perduxisse a nonn. codd. traditam (cf. Hess ad l.).

πυνθανόμεθα (α); ἐπυθόμεθα (β); accepimus.

 $\hat{\eta}$ ξιώχασιν (α); $\hat{\eta}$ ξίωσαν (β); voluerunt.

τοσούτος - τιμών (α); τοσούτος - τιμών (β); tantus illi cursus honorum fuit.

έστι] est autem. Gaza in utraque recensione om. lect. autem, quae deest in nonn. codd. (cf. Hess ad l.).

- 61 εἰς εὐρυόχλον] in quem illud elogium 'Hunc unum plurumae consentiunt gentes / populi primarium fuisse virum'. Gaza hanc inscriptionem metro Saturnio scriptam parum accurate vertit; praeterea: (a) huius inscriptionis priorem versum soluta oratione, alterum metrica ratione Noster Graece expressit; (b) verbum elogium extat etiam v. lect. eulogium (cf. Hess ad l.) ἐλεγεῖον in α, εὐλόγιον in β reddidit (forma εὐλόγιον, quod sciam, tantum apud Gazam occurrit et propter analogiam cum vocabulis Latinis elogium vel potius eulogium explicari potest); (c) adiectivum εὐρυόχλον Gaza de suo addidit; (d) in exemplari Latino unicum non hunc unum Gaza profecto legebat.
 - εδ ἔπος (α); τοἔπος (β); totum carmen. a) Hess ad l.: "Gaza non recte carmen reddidit ἔπος"; tamen Gazae interpretatio non reprehendenda est (cf. S¹⁰ 485 sq.); b) Gaza in α locutione εδ μάλα leet. totum fortasse expressit; in β nudam leet. carmen, a cod. N Halmii traditam secutus videtur.

 $\dot{\epsilon}\pi\epsilon \times \dot{\alpha}\vartheta \cdot \zeta\epsilon (\alpha)$; $\dot{\epsilon}ri\zeta\epsilon (\beta)$; residebat.

έν ἐπιτιμία] honorata.

 $62 \ \dot{a}\lambda\lambda\dot{a} - \delta\varepsilon i$] sed . . . mementote.

ισπερ - εστηκεν (α); ισπερ - βέβηκε (β); quae fundamentis adulescentiae constituta sit. <math>οιδ - ρντίδες] non cani nec rugae. lectt. non . . . nec Gaza secutus videtur; bis autem non aliquot codd. et Edd. (cf. Hess¹ ad l.).

καρπούς - δρέπεται] fructus capit . . . extremos.

63 èr - πόλεων (α); παρ' - πόλεσιν (β); apud nos et in aliis civitatibus.

διασώζεται (α); περισώζεται (β); observatur.

oč (α); oč včv (β); cuius modo.

γήρως δωμάτιον] domicilium senectutis. Hess ad l.: ,,Domicilium est οίκησις, οίκητήριος".

ἀπονέμοιτο . . . εἶη] tribuitur . . . est. Hess ad l.: "Optativus non recte se habet quoniam haec sunt Ciceronis verba".

έr - συνεδρεύοντες] certo in loco consederant.

λέγεται (α); αὐτ $\tilde{\varphi}$ λέγεται (β); illi dicuntur. Gaza in α lect. illi om., quam recte in β expressit.

είς εδραν] sessum.

64 ×ρότου - συνεδρίου] cum a cuncto consessu plausus esset multiplex datus.

ηκιστα αίροῦνται (α); οὐκ ἐθέλουσιν (β); nolle.

κάν – συλλόγω] in vestro collegio. Gaza, ut v., lect. nostro codd. BS est secutus.

οδ – λόγος] de quo agimus.

μῦθον — διηνυκέναι] fabulam . . . peregisse. Hess ad l.: ,,Fabulam peragere non est

τὸν μῦθον διανύειν, sed ἀγωνίζεσθαι σχῆμα vel πρόσωπον".

65 rη Δί' - γέφοντες] At sunt morosi et anxii et iracundi et difficiles senes. (a) rη Δί' in utraque recensione de suo addidit Gaza; (b) si ad Ciceronis textum spectamus, in α iracundi et difficiles binis vocabulis Graecis translati sunt, in β verba καὶ ἐπίχολοι et καὶ ἀπροσήγοροι recte omissa sunt.

φειδωλοί] avari. Gazae interpretationem reprehendens Hess ad l. observat: "Avari sunt πλεονέκται". tamen ap. Cic. h. l. avari significare potest, ut Italico verbo

utar, "spilorci", cui bene respondet φειδωλοί (cf. S¹⁰ 488).

ηθους κακίαι] morum vitia. Gaza, ut v., leet. moris vitia, quam cod. **D** tradit, iure corroborat (cf. S¹ 296: de re vd. etiam Venini cens. 428). δοκιμάσαι] probari. Hess ad l.: ,,Pro δοκιμάσαι passivum erat ponendum (i. e.

δοχιμάσασθαι)".

μισητον - ἐστίν (α); πᾶν - ἐστίν (β); odiosa omnis offensio est.

 $\ddot{o}\mu\omega\varsigma - \dot{\eta}\delta\dot{l}\omega (\alpha); \ddot{o}\mu\omega\varsigma - \gamma\dot{l}\gamma r\varepsilon\sigma\vartheta\dot{a}i (\beta);$ quae tamen omnia dulciora fiunt et moribus bonis et artibus.

καταμαθεῖν (α); μαθεῖν (β); intellegi.

 $\dot{\epsilon}\xi - \dot{\alpha}\delta\epsilon\lambda\varphi\tilde{\omega}v$] ex iis fratribus qui in Adelphis sunt.

σκληρότης] diritas. Gaza lect. duritas cod. L² secutus est.

πᾶς βίος] omnis natura. Gaza lect. aetas cod. \mathbf{R} pro natura cett. codd. expressit. παλαιωθείς] vetustate.

καὶ ταύτην] sed eam. Hess¹ ad l.: ,,Gaza bene et eam, auctoritate optt. codd.: vulgo sed eam".

ώς καὶ τἄλλα (α); ώς τἄλλα (β); sicut alia.

στουφνότητα (α); δοιμύτητα (β); acerbitatem.

66 περίλυπόν . . . ἴσχειν (α); πνιγμόν παρέχειν (β); angere.

67 xåv – η (α); xåv rearloxo ς (β); quamvis sit adulescens. in β Gaza, ut v., lect. quamvis adulescens a Nonio traditam (p. 294 Lindsay) secutus est.

ը́α̃ον γὰρ (α); ը́α̃ον (β); facilius.

βελτιόνως - βίος] melius et prudentius viveretur.

- $\grave{a}\lambda\lambda'$ θάνατον (α); $\grave{a}\lambda\lambda\grave{a}$ $\grave{\epsilon}\pi$ ανέρχομαι (β); sed redeo ad mortem impendentem.
- őτε όρᾶτε (α) ; őτε νεότητα (β) ; cum id ei videatis cum adulescentia esse commune.
- 68 ἐπὶ νίέος (α); ἐπὶ νίέος (β); in optumo filio. in α Gaza de suo adiecit lect. ἐμοῦ, quam recte in β omisit.
 - $\vec{\epsilon}$ iς $\hat{\nu}$ ψηλοτάτην] ad amplissimam dignitatem. Hess ad l.: "Amplissima dignitas i. q. $\hat{\eta}$ μεγίστη τιμή".

βιώσειν] victurum. Hess ad l.: ,,βιώσειν est cadentis Graecitatis pro βιώσεσθαι".

ầν ἔχοι (α); ἔχει (β); habet.

ἄδηλα - προδήλων (α); πρόδηλα - ἀδήλων (β); incerta pro certis. ὧν - ἐλπίζει] quod ille sperat. Hess ad l.: ,,Gaza ἔτι de suo addidit".

- 69 Ταρτησίων] Tartessiorum. Hess ad l.: ,,Tartessus ab omnibus scriptoribus Graecis duplici σ scribitur". sed, ut ipse demonstravi (vd. S¹² 134 sq.), apud nonn. scriptores Graecos forma Ταρτήσιοι una littera σ facile reperiri potest.
 - Γαδητανός (α); Τουρδητανός (β); Gadibus. (a) Gaza in α pro Gadibus secutus videtur lect. Gaditanus, ab aliquot codd. Ciceronianis traditam (cf. Gernhard ad l.); praeterea contra Caroli Hess opinionem, qui Gazae translationem Γαδητανός pro Γάδειρος castigandam esse opinatus est, cf. quae scripsit S^{12} 130 sq.; (b) in β curiose scriptum est Τουρδητανός, tamquam si Gaza in exemplari Latino v. lect. Turdetanus invenisset a nullo cod. Latino traditam (an potius Noster Τουρδητανός pro Γαδητανός convertit, quod regio Betica, ubi Gades iacet, regioni Turdetaniae finitima erat?).

αναστρέφει (α); ἐπιστρέφει (β); revertitur.

- στέργειν χρεών] eo debet esse contentus. Hess ad l.: ,,Structuram verbi στέργειν cum praepositione ἐπί, sequente dativo, est cadentis Graecitatis".
- 70 ἀπεργαστέος μῦθος] peragenda est fabula. (a) in α Gaza de suo addidit lect. ἄπας, quam recte in β omisit; (b) Hess ad l.: "Pro μῦθος rectius δρᾶμα".

δράματι] actu. Hess ad l.: ,, Actus est πρᾶξις, non δρᾶμα".

οὖτε σοφ $\tilde{\omega}$] neque sapientibus. Gaza, ut v., lect. sapienti a cod. V² traditam secutus videtur (cf. S¹ 297; de re vd. Venini cens. 428 sq.).

lτέον] veniendum est. hoc verbum exprimit lect. veniendum (est) optt. codd. et Edd.; alii tamen codd. vivendum est exhibent (cf. Gernhard ad l.), quam aliquot Edd. acceperunt.

 \ddot{a} λις — μήχους] satis longum est.

 \dot{a} νιᾶσθαι χρή (α); \dot{a} νιᾶσθαι χρεών (β); dolendum est.

```
τον νεανίσχον] adulescentiam.
   μέλλοντας (α); μέλλοντας ἔσεσθαι (β); futuros.
   \tau \tilde{\phi} - \varkappa o \mu \iota \delta \tilde{\eta}] demetendis fructibus et percipiendis.
71 \dot{\omega}_{\varsigma} - \epsilon l \pi \dot{\omega} v (\alpha); \dot{\omega}_{\varsigma} - \pi o \lambda \lambda \dot{\alpha} \varkappa_{l \varsigma} (\beta); ut saepe dixi.
   ἀγαθῶν πλεονεκτημάτων (\alpha); χρηστῶν πλεονεκτημάτων (\beta); partorum bono-
   καθάπερ ... πλησμονή ΰδατος (α); ώσπερ ... ΰδατος πλησμονή (β); ut ... aquae
   multitudine.
   ὅτε (α); ὅταν (β); cum.
   βία κατασπώνται] vix evelluntur. Gaza pro vix secutus videtur lect. vi a cod. V
   tradita, quae fortasse non reicienda est si ad formulas Graecas κραυγή βοᾶν, δρόμω
   θείν, ὅπνω εΰδειν, φόβω δεδιέναι et sim. respicias (cf. S4 626sq.).
   εὐπετῶς καταπίπτουσιν] decidunt. Gaza, ut v., de suo εὐπετῶς adiecit (an potius in
   suo exemplari Latino facile ante decidunt legerit? de re vd. S<sup>4</sup> 627).
72 καὶ - προθεσμία] haec verba tantum in quibusdam antiquis editionibus in-
   veniuntur (cf. Halm ad l.).
   γήρως - ὅρος] nullus est certus terminus.
   zal - oluai] hoc illud est. Gaza, ut v., de suo oluai addidit.
   τίνι - ἐλπίδι] qua tandem re fretus. decerni nequit utrum Noster lect. re verterit
   έλπίδι an potius v. lect. spe ab omnibus fere codd. traditam (cf. Gernhard ad l.)
   secutus sit.
   čφη] respondisse dicitur. Hess ad l.: ,,Gaza secutus est lect. respondet, quae vulgatae
   respondisse dicitur non est postponenda".
   ἀκεραίου - αἰσθήσεων (\alpha); ἀκεραί\omega - αἰσθήσεσι (\beta); cum integra mente certisque
   sensibus. Gaza lect. certisque bene expressit; alii codd. ceterisque.
   σύστασις (\alpha); ξυγκόλλησις (\beta); conglutinatio.
   διασπάται (α); κατασπάται (β); divellitur.
73 προστάγματος ἄνευ (α); δίχα προστάγματος (β); iniussu.
   \dot{\epsilon} \varkappa - \varphi \varrho o v \varrho \tilde{a} \varsigma (\alpha); \ \mu \eta \delta \dot{\epsilon} \pi \sigma \tau' - \varphi \varrho o v \varrho \tilde{a} \varsigma (\beta); \ de \ praesidio. Gaza, ut v., in <math>\beta de
   suo μηδέποτ' adiecit.
   έλεγεῖον (α); εὐλόγιον (β); elogium. cf. supra (61).
   \dot{\epsilon}\vartheta\dot{\epsilon}\lambda\epsilon\iota (α); βούλεται (β); vult.
   οὔτις - ἐπιστοναγίζων] nemo me lacrumis decoret negue funera fletu / faxit. (a) hunc
   locum Ennianum (= Var. 17 Vahlen2) Gaza parum accurate interpretatus est.
   Scaliger eius translationem ita reprehendit: "monostichon disticho reddidit. ecquid
   habebat in animo, quum ita verteret, quasi Ennius dixisset: Nemo, decorans
   postea me, lacrimas emittat?". mox Scaliger alterum Ennii versum e libro I Ciceronis
   Tusculanarum disputationum 34 ita complens: ... faxit, quod volito vivos per ora
   virum; sic distichum totum convertit: Μήτις μοι ἐνδακρύοι, μή τε θρηνήτρια κλαίοι· /
   ανδρών γαρ πέτομαι ζωός ανά στομάτων. ergo Scaliger transtulit tamquam si
   funera esset i. q. praefica (nam vertit θρηνήτρια), i. e. mulier quae funeris causa
   lessum sive naenias exequiales faceret. de hac re vd. S<sup>17</sup>; (b) de scriptura
   ήπειτα pro έπειτα vd. Hess ad l.
74 γρόνον . . . ἀδρανή exiguum tempus. si ad sensum quem h. l. habet exiguus (i. e.
   'brevis') spectes, Gazae translationem probare non possis; re vera pro ἀδρανῆ
   posuerim δλίγον (vel οὐ πολὺν) χρόνον (cf. S<sup>9</sup> 856).
   αθορύβως tranquillo . . . animo.

ατρεμίζειν (α); εὐσταθεῖν (β); consistere.

75 οδ - τινος (α); οδχ - μακρᾶς (β); non ita longa.
   έπ' - πατρίδος] in liberanda patria.
   πρὸς - δρόμω (α); πρὸς - ξυνέτειναν (β); ad voluntariam mortem cursum equorum
   incitaverunt.
```

ἔφοδον — ἀντιτάξασθαι] iter Poenis . . . obstruere. textus Latinus iunctura ἔφοδον ἀντιτάξασθαι non bene redditur; potius τῆς ἐφόδου τοῖς Λίβυσιν διακλείειν vel sim. vertendum erat (cf. S^9 856).

είς - θρασύτητος] morte luit temeritatem. Hess ad l.: ,, Morte luere temeritatem i. q. ἀποθανόντα (vel πεσόντα) πάσχειν ύπερ τῆς θρασύτητος".

ėν – ἀτιμία] in Cannensi ignominia.

ἐφορμῶντα (α); παρωρμημένα (β); profectas.

ακραιφνεί - ψυχή] alacri animo et erecto. Hess ad l.: ,,Rectius ποοθύμω; καὶ θαροαλέως".

σοφοί (α); εὐπαίδευτοι (β); docti.

76 ἐναπεργάζεται κόρον (α); κόρον ἐναπεργάζεται (β); facit satietatem. παιδὸς] pueritiae.

ύπὸ - ἐπιζητοῦνται] quaeruntur in senectute. Gaza expressit lect. a senectute, ut legimus apud aliquot codd. dett. (cf. Gernhard ad l.).

σπουδαί – τελευταΐαι] extrema quaedam studia. apud nonn. Edd. (ex. gr. Wuilleumier ad l.) omittitur lect. studia, quam Noster recte expressit (cf. S¹ 297).

καιρὸν - ωραῖον (α); καιρὸν - ἐπάγει (β); tempus maturum mortis adjert.

77 ταύτη . . . ή] eo . . . quo. Hess¹ ad l.: ,,Pro ταύτη . . . ή corrige τόσω . . . ὅσω΄΄. βέλτιον — μοι] cernere mihi melius. Gaza secutus videtur o. v. melius c. m. quem aliquot codd. Ciceroniani exhibent (cf. Gernhard ad l.).

 $\dot{\epsilon}\gamma\dot{\omega}$ $\gamma\dot{\alpha}\varrho$ (α); $\dot{\epsilon}\gamma\dot{\omega}$ (β); ego.

προσφιλεστάτους (α); φιλτάτους (β); amicissumos.

έγκατακεκλειμένοι (α); έγκεκλειμένοι (β); inclusi.

 $iv' - \epsilon \pi \iota \mu \epsilon \lambda \delta i v \tau o(\alpha); \delta \pi \omega \varsigma - \epsilon \pi \iota \mu \epsilon \lambda \delta i v \tau o(\beta); ut essent, qui terras tuerentur.$

78 ἐκαλοῦντο φιλόσοφοι (α); φιλόσοφοι ἐκαλοῦντο (β); essent . . . philosophi . . . no-minati.

έx - νοῦ] ex universa mente divina.

 $\dot{\alpha}\pi\epsilon\dot{\delta}\epsilon\dot{\epsilon}$ $\dot{\epsilon}$ $\dot{\epsilon$

σοφώτατος — ἀπάντων (α); σοφώτατος — ἐκρίθη (β); esset omnium sapientissimus . . . iudicatus.

ταύτη (α) ; οὕτως (β) ; sic.

τοσαύται — ἐπιστῆμαι] tot artes, tantae scientiae. Hess ad l.: ,,Gaza secutus est lect. det. tot artes, tot scientiae; Edd. contra t. a., tantae scientiae, ut scientiae sit genitivus singularis, quum scientia numero plurali a nullo scriptore Latino usurpatum reperias". tamen Gazae interpretatio defendi potest, quod verbo scientia plurali numero quidam scriptores Latini (et fortasse h. l. ipse Cicero) usi sunt (vd. Th. l. L. s. v. scientia).

 $\varphi \dot{v} \sigma i v (\alpha)$; $\tau a \dot{v} \tau \eta v - \varphi \dot{v} \sigma i v (\beta)$; eam naturam.

κal - Πλάτωνος (α); κal - Πλάτωνος (β); haec Platonis fere. in α deest lect. σχεδόν τι, quam recte Noster in β addit, cum ap. Cic. fere scribatur. alii codd. haec Plato vester.

79 ὅδέ φησι] haec dicit.

έφη – $\pi a \bar{\iota} \delta \epsilon \varsigma$] o mihi carissimi filii. Gaza in utraque recensione έφη de suo addidit, et mihi non expressit.

80 avror eorum ipsorum. Gaza secutus est lect. codd. dett. ipsorum pro eorum ipsorum (cf. Gernhard ad l.).

ακρατος – ἐκκριθεὶς] omni admixtione corporis liberatus. verbum corporis om. cod. **B**.

θανάτω – φύσεως] atque etiam cum hominis natura morte dissolvitur.

 $ε \mathring{v} δηλον (α); \mathring{\epsilon} χ δηλον (β); perspicuum.$

81 τῶν ἀνθρωπίνων – οὐδέν] nɨhɨl. Gaza supplevit τῶν ἀνθρωπίνων e Xenophonte (Cyr. 8, 7, 21); v. l. τῷ ἀνθρωπίνω et apud Xenophontem et apud Gazam. εἰ – ἔχει] quare, si haec ita sunt. lect. quare Gaza in α verbo οὖν expressit, in β omisit.

τιμάτε καὶ θεραπεύετε] colitote, inquit. Gaza in utraque recensione, velut 0 Halmii, inquit omisit; praeterea colitote duobus verbis Graecis reddidit. τάξιν καὶ καλλονήν] pulchritudinem. Gaza, ut v., τάξιν e Xenophonte (Cyr. 8, 7, 22) addidit. ἀνεκβιάστως] inviolate. Hess ad l.: ,, Inviolate ap. Cic. non est ἀνεκβιάστως, sed ἀχεραίως vel όσίως". 82 τα - θεωρώμεν (α); ἐπισκεψώμεθα - ἡμέτερα (β); nostra videamus. in α Gaza, ut v., adject αὐτῶν, quod delevit in β. οὐδείς με οὐδέποτε] nemo umquam mihi. Gaza secutus videtur lect. codd. dett. n. m. u. (vd. Hess1 ad l.). $\pi \circ \lambda \lambda \circ i - d\varrho (\sigma \tau \omega v (\alpha); \pi \circ \lambda \lambda \circ i - \tilde{\epsilon} \xi \circ \chi \circ i (\beta); multos praestantes viros.$ $o\vartheta_{\zeta} - o\vartheta\delta\dot{\epsilon}\nu$ (α); $o\vartheta_{\zeta} - \dot{\epsilon}\xi\alpha\varrho_{1}\vartheta\mu\bar{\epsilon}i\sigma\vartheta\alpha_{1}$ (β); quos enumerare non est necesse. in α Gaza de suo addidit lect. rvr, quam recte omisit in B. τηλικαῦτα - φέροντα (α) ; τηλικαῦτα - ἀνθρώπων (β) ; tanta esse conatos, quae ad posteritatis memoriam pertinerent. τά - αὐτούς (α); τὰ - συντείνοντα (β); posteritatem ad se posse pertinere. Gaza in utraque recensione codd. RE secutus posse omisit. αὐχήσωμαι (α); μεγαλαυχήσωμαι (β); glorier. $\dot{\epsilon}$ μαντοῦ (α); $\dot{\epsilon}$ μὴν (β); meam. πραγμάτων χωρίς (α); πόνου χωρίς (β); sine . . . labore. πρὸς - ἀγήρων (α); πρὸς - ἀείμνηστον (β); ad immortalitatem et gloriam. Gaza, ut v., secutus est lect. ad immortalitatis gloriam codd. BIS Halmii; praeterea ἀνήρων in α, αείμνηστον in β de suo addidit. 83 ἀβελτερώτατος (α); μωρότατος (β); stultissimus. στέργων - διατετέλεκα (α); ασπαζόμενος - διατετέλεκα (β); colui et dilexi. μόνον] solos. Gaza secutus esse videtur lect. solum a cod. R traditam, quae defendi potest (cf. S¹ 294sq.). έχω εύρεῖν] convenire aveo. Gaza lect. omnium codd. habeo, quam Edd. recte emendaverunt, secutus est. οὐδεὶς ἄν οίμαι (α); οὐδεὶς (β); haud ... quis. in α Gaza verba ἄν οίμαι de suo addidit, quae in β delevit. οὐδ' - ἀποσφαιρίσειε (α); οὐδ' - ἀνασοβήσειε (β); nec tamquam Peliam recoxerit. expressa est lect. det. pilam retorserit cod. E Halmii; praeterea Noster de suo addidit αντικόψας in α, αντικρούσας in β.ἐπὶ – μετακαλείσθαι (α); ἐπὶ – ἀνακαλείσθαι (β); ad carceres . . . revocari. 84 τί – ἐπίπονον;] quid non potius laboris? ολοφύρεσθαι (α); οδύρεσθαι (β); deplorare. πολλοί - ἀπαιδευσίαν] multi et docti. Gaza lect. et indocti codd. IR Halmii expressit. φαίνονται δεδρακότες (α); έδρασαν (β); fecerunt. διατριβής . . . καταγώγιον - κατοικίαν (α); διατριβής . . . καταγώγιον - κατοίκησιν (β); commorandi . . . deversorium . . . , non habitandi. παρά - όμήγυριν (α); πρός - όμήγυριν (β); in illud divinum animorum concilium. ἄπειμι (α); ἀπελεύσομαι (β); proficiscar. έx - τύοβης] ex hac turba. γλήδου ποτέ (α); συρφετοῦ (β); colluvione. in α, ut v., Gaza ποτέ de suo addidit. έγκαταλιμπάνουσα (α); έγκαταλείπουσα (β); deserens. $\dot{a}\lambda \dot{v}\pi \omega \varsigma$ (α); $\dot{a}\lambda \dot{v}\pi \omega$ ψυχ $\tilde{\eta}$ (β); aequo animo. 85 ἔφησας (α); ἔφησθα (β); dixisti. ανεπαχθές (α); κούφον (β); levis. που άμαρτάνω (α); πλανώμαι (β); erro. Gaza, ut v., που in α de suo addidit.

ἄσμενος άμαρτάνω (α); ἀσμένως πλανώμαι (β); libenter erro.

 $o\dot{v}\delta\dot{\varepsilon} = \dot{\varepsilon}\mu av rov(\alpha)$; $o\dot{v}\delta\dot{\varepsilon} = \dot{\varepsilon}\xi a\iota\rho\varepsilon\vartheta\bar{\eta}\nu a\iota(\beta)$; nec mihi hunc errorem, quo delector,

dum vivo, extorqueri volo. Gaza in α de suo lectt. μὰ Al' et $\delta \hat{\eta}$ άμαρτάνων τοῦτο addidit, quae verba in β desunt.

μετὰ θάνατον] mortuus.

κολοβοί — οἴοτται (α); φιλόσοφοι — δοξάζουσιν (β); minuti philosophi censent. ap. Cic. h. l. leet. minuti est i. q. 'viles' vel 'turpes': ergo vertendum erat ταπεινοί vel φαῦλοι vel μικροῦ ἄξιοι (cf. S 9 856sq.).

δέος - ούτω (α) ; οὐδὲ - εὐλάβειαν (β) ; non vereor. Gaza in α , γὰο interposito,

loci nexum turbavit.

μέτρον . . . ζωῆς | vivendi modum.

zαθάπερ – ἀπεργασία] peractio tamquam fabulae. (a) h. l. peractio potius quam ἀπεργασία vertendum erat έξόδιος; (b) fabula est δράμα, non μέθος.

ἐπαιτέσαι (α); δοχιμάσαι (β); probare.

8 BT Gaza

INDICES VERBORVM¹

GRAECO-LATINVS2

ἀβέλτερος stultus 83 (α) ἄριστος optumus 5, 11, 15, 72; οἱ ἀρούλητος 25° (C.) ἄριστοι praestantes viri 82 (α); άβρός laetus 53 βέλτιστος optumus 39, 43, 68; οἱ ἀγαθός bonus 29, 56, 65 (β), 71; τὸ ἀγαθόν bonum 33, 71 (α), 71°; τὰγαθά bona 4; ἀμείνων melior 83; βελτίων praestantior 12 (α), 33 (α); melior 68, 84; κρείσσων melior 17; ἄριστα optume 63, 72 ἄγαν avide 72 (α); nimis 31 (β)

2) In hoc indice constituendo has tamquam regulas secutus sum:

a) omnia vocabula — haud exceptis nominibus propriis — quae in recensione α inveniuntur, ex ordine litterarum et sub suo quodque lemmate disposui: numeri vocabulis additi paragraphos designant;

b) omnes indicavi discrepantias inter utramque recensionem — praeter scilicet eas quae tantum ad orthographiam pertinent, necnon quae stricto sensu ad indicis compositionem non attinent (ex. gr. inversiones in verborum ordine: de quibus in commentario disserui); signo (α) singulis numeris vel interdum lectionibus ipsis addito locos significavi qui nonnisi in α , signo (β) qui in β tantum reperiuntur;

c) vocabulis aliunde ignotis, quae apud unum Gazam occurrunt, stellulam * praeposui;

d) quotienscumque verbum aliquod Gaza de suo adiecit, quod non raro fit, hoc signo (-) usus sum;

e) locos sive vexatos sive vocabulis Latinis non plene respondentes (nam inter omnes constat Gazam non semper ad litteram textum Ciceronianum in linguam Graecam vertisse), quos in commentario laudavi vel de quibus ibidem disserui, hoc circello o singulis numeris postposito signavi;

f) locos Graecos qui in editione mea inter uncinos < > aut cancellos [] inclusi sunt,
 iisdem siglis distinxi;

g) his tribus signis (C.), (E.), (N.) singulis postpositis numeris verba indicavi quae ad poetas Caecilium, Ennium, Naevium ab Arpinate laudatos pertinent;

h) unam vel aliquot litterulas (a, b, c, d, e, f, ...) paragraphorum numeris adscripsi, quotienscumque idem verbum plus semel diversa significatione in eadem paragrapho occurrit: ita ordinem quo eius verbi exempla in paragrapho sese excipiunt significavi;

i) quod denique ad Ciceronis textum attinet, ut in commentario editionem Paravianam a Paula Venini curatam secutus sum: ubicumque Gaza lectiones secutus est a docta muliere in editionis suae apparatum criticum relegatas vel omnino omissas, paragraphorum numeros intra hoc signum inclusi (scilicet huiusmodi lectiones in commentario laudavi); praeterea Latina nomina propria, quae in Ciceronis textu non occurrunt, litteris inclinatis scripsi.

¹) Maximas gratias ago uxori meae carissimae Annae Quartarone, quae in his indicibus componendis industria consilioque valde me adiuvit.

άγαπητός carus 37	Αἰμύλιος (Λεύκιος Παῦλος) L. Aemi-
ἀγήρως (–) 82 (α)	lius Paulus Macedonicus 15, 61
ἄγκιστρον hamus 44	Αὶμύλιος (Λεύκιος) 41°
	A ιμύλιος (Σ έξτος) \rightarrow οἱ π ερὶ Σ έξτον
\dot{a} γορανόμος aedilis $[10]$ $(β)$	Αἰμύλιον 27°
άγος scelus 40	
	$alv\tilde{\omega}\varsigma$ (-) 1 (E.)
άγοιος agrestis 47	αίρεω fio 56; malo 33; sum 42; volo
άγρογείτων vicinus 46	85 (α); μᾶλλον αί. malo 32; ήκιστα αί.
ἄγροιχος rusticus 24, 75; τὰ τῶν ἀγ-	
φοίκων res rusticae 54; τὰ κατ' αγφοί-	nolo 64 (α)
	aἴω levo 36; aἴ. ἄεθλα vinco 14 (E.)
×ους res rusticae 55	αἰσθάνομαι cognosco 18; intellego 26;
\grave{a} γρός ager 24,53 (α), $\langle 53 \rangle$ (β),	sentio 4, 55, 68
54bcd, 55, 56 (bis), 57, 59, 60; τὰ ἀμφὶ	
	$ai\sigma\theta\eta\sigma\iota\varsigma$ sensus 46, 72, 74 (bis)
τοὺς ἀγρούς res rusticae 55; τὰ περὶ	αἰτέω peto 4
τοὺς ἀγφούς res rusticae 54°	altía causa 15 (bis), 66, 72; culpa
άγουπνία insomnium 44	7, 14
dyzírota ingenium 28, 33, 38, 59	αλτιάομαι accuso 4, 7, 13
$d\gamma \chi$ ίνους τὸ $d\gamma \chi$ ίνουν ingenium 22 (α),	aἴτιον culpa 7b; 7aο
$\langle 22 \rangle (\beta)$	Airry Aetna 4
άγω instruo 29; ά. σχολήν otiosus	alψa (-) 16 (E.)
sum 49; \tilde{a} . $\dot{\eta}\sigma v \chi i \alpha v$ quiesco 11 (α),	alών saec(u)lum 25; 24° (C.)
$\langle 11 \rangle (\beta)$	ἀκέραιος integer 72, 80
<i>ἀγών</i> ludus 50 (α)	Αχίλιος (Μάρχος (α), Μάνιος (β),
	Plafform M' Apilius Clahric 220
dyωνιάω sollicito 1 (β) (E.)	Γλαβρίων) M'. Acilius Glabrio 32°
άγωνίζομαι nitor 33	ἀκμάζω floreo 20 (α); vigeo 37
άδελφός frater 42 (bis), 65, 68	$dx\mu\eta$ (ϑ $\epsilon \rho o v_{\varsigma}$) aestas 46 (α)
άδηλος incertus 68, 74	àχολασία libido 41, 49 (α)
ἀδίδακτος indoctus 75	
	ἀχόλαστος intemperans 29; τὸ ἀχόλα-
ἀδοξία dedecus 42	στον libido 36; → πάθος
ἄδοξος 8 (α)	ἀκόντιον hasta 19, 58
	ἀκούω audio 11 (β), 21, 38, 43 (bis),
άδρανής exiguus 74; tenuis 35	78, 83, 85
ἀδύνατος imbecillus 35 (bis)	
$\ddot{a}\epsilon\vartheta\lambda or \rightarrow a\ddot{a}\omega$	äκρα arx 11
	ἀκραιφνής alacer 75
del (alei) in dies 50°; semper 26, 38,	
45, 56, 78, 82; $(-)$ 7° (β) , 27 (α) ,	άχρατος 80°
,,, () . (p), (-),	ἄχρατος 80°
	άχρατος 80° ἀχρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ
41, 76; → εἰμί	ἄχρατος 80° ἀχρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), χατὰ (β) ἀχρίβειαν diligenter 59
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (−) 82 (β)	ἄχρατος 80° ἀχρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), χατὰ (β) ἀχρίβειαν diligenter 59
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (−) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82	ἄχρατος 80° ἀχρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), χατὰ (β) ἀχρίβειαν diligenter 59 ἀχριβής ἀχριβέστατα diligentissime 63
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis)	ἄχρατος 80° ἀχρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), χατὰ (β) ἀχρίβειαν diligenter 59 ἀχριβής ἀχριβέστατα diligentissime 63 ἀχρόασις audientia 28
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (−) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόασις audientia 28 ἀκρόδονα (τὰ) arborum bacae 5
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (−) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Ἀθῆναι Athenae 1, 43, 63	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόασις audientia 28 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; ΙΙλάτων	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόασις audientia 28 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Ἀθῆναι Athenae 1, 43, 63 Ἀθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόασις audientia 28 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ὰθήφ arista 51	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ἀθλητής athleta 27	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Τλας → Σερβίλιος
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ἀθλητής athleta 27	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Άλας → Σερβίλιος Άλβῖνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp.
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναίος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήρ arista 51 ἀθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Άλας → Σερβίλιος Άλβῖνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήρ αrista 51 ἀθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (E.)	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Άλας → Σερβίλιος Άλβῖνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp.
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήρ arista 51 ἀθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ἀθορύβως tranquillo animo 74	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Τλας $\rightarrow Σερβίλιος$ Τλόξινος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β)
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ἀθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ἀθοφύβως tranquillo animo 74 ἀθρέω cerno 77	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Άλας $\rightarrow Σερβίλιος$ Αλβίνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalitas 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ὰθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ὰθοφύβως tranquillo animo 74 ἀθρέω cerno 77 Λίας Αίαχ 31	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Άλας → Σερβίλιος Αλβίνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ὰλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56 ἀληθής verus 68; τὰληθῆ vera 31
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalitas 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ὰθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ὰθοφύβως tranquillo animo 74 ἀθρέω cerno 77 Λίας Αίαχ 31	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Άλας → Σερβίλιος Άλβῖνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56 ἀληθής verus 68; τάληθη vera 31 ἀληθώς ὡς ὰ. certe 2 (β), 26, 50, 66
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalis 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ὰθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ἀθορύβως tranquillo animo 74 ἀθρέω cerno 77 Λίας Αίαχ 31 ἀίδιος aeternus 66	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 ἄλρινος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56 ἀληθής verus 68; τὰληθή vera 31 ἀληθῶς ὡς ὰ. certe 2 (β), 26, 50, 66 (bis), 74; (-) 49; ἀληθέστατα certe 11
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalitas 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ὰθήφ arista 51 ὰθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ὰθοφύβως tranquillo animo 74 ἀθρέω cerno 77 Λίας Αίαχ 31 ἀίδιος aeternus 66 ὰιδιότης aeternitas 77	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 Άλας → Σερβίλιος Άλβῖνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56 ἀληθής verus 68; τάληθη vera 31 ἀληθώς ὡς ὰ. certe 2 (β), 26, 50, 66
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalitas 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ἀθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ἀθοφύβως tranquillo animo 74 ἀθφέω cerno 77 Λίας Αίαχ 31 ἀίδιος aeternus 66 ὰιδιότης aeternitas 77 αἰεί → ἀεί	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 ἄλρος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56 ἀληθής verus 68; τὰληθή vera 31 ἀληθῶς ὡς ὰ. certe 2 (β), 26, 50, 66 (bis), 74; (-) 49; ἀληθέστατα certe 11 ἄλις sat 25 (C.); satis 70
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalitas 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ἀθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ἀθοφύβως tranquillo animo 74 ἀθφέω cerno 77 Λίας Αίαχ 31 ἀίδιος aeternus 66 ὰιδιότης aeternitas 77 αἰεί → ἀεί Λὶμύλιος (Λεύκιος Παῦλος) L. Λεπίδιυs	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 ἄλρῶνος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56 ἀληθής verus 68; τὰληθῆ vera 31 ἀληθῶς ὡς ὰ. certe 2 (β), 26, 50, 66 (bis), 74; (-) 49; ἀληθέστατα certe 11 ἄλις sat 25 (C.); satis 70 άλίσκομαι capior 44; pereo 31; 11°
41, 76; → εἰμί ἀείμνηστον (-) 82 (β) ἀθανασία immortalitas 73, 78, 82 ἀθάνατος immortalitas 25, 82, 85 (bis) Αθῆναι Athenae 1, 43, 63 Αθηναῖος Atheniensis 8, 64; Πλάτων Α. (Plato A.) 41 ἀθήφ arista 51 ἀθλητής athleta 27 ἄθλιος miser 13, 15, 62, 66 ἄθλον praemium 1 (Ε.) ἀθοφύβως tranquillo animo 74 ἀθφέω cerno 77 Λίας Αίαχ 31 ἀίδιος aeternus 66 ὰιδιότης aeternitas 77 αἰεί → ἀεί	ἄκρατος 80° ἀκρίβεια diligentia 35; πρὸς (α), κατὰ (β) ἀκρίβειαν diligenter 59 ἀκριβής ἀκριβέστατα diligentissime 63 ἀκρόδουα (τὰ) arborum bacae 5 ἄκρος summus 8, 34 (β), 59, 77 ἄκων invitus 42 ἀλαζών insolens 31 ἄλρος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp. Postumius Albinus 7 ἀλέα apricatio 57 (β) ἀλεκτορίς gallina 56 ἀληθής verus 68; τὰληθή vera 31 ἀληθῶς ὡς ὰ. certe 2 (β), 26, 50, 66 (bis), 74; (-) 49; ἀληθέστατα certe 11 ἄλις sat 25 (C.); satis 70

```
άλκιμος fortis 14 (E.)
                                                   αμφισβητέω dubito 78
άλλά at 17a, 18, 21a, 27a, 33a, 35ab, 47,
                                                   \tilde{a}v (-) 1 (E.), 2, 4^{ac}, 4^{b} (\alpha), 5, 6, 7,
                                                     Sabd, 8c (a), 11, 12 (bis), 14 (a), 15a,
   49, 54, 65<sup>a</sup>, 68 (ter); sed 2, 3 (ter),
  5, 7°, 8 (ter), 12, 17°, 24, 26, 27°, 28,
                                                     15^{b} (\alpha), 19 (ter), 20 (\alpha), 24, 26, 27
   31, 32a, 35c, 36b, 38b, 45 (bis), 51, 55
                                                     (bis), 29, 32 (bis), 33<sup>a</sup> (a), 33<sup>bc</sup>, 35<sup>a</sup>,
   (bis), 56, 62, 65<sup>cd</sup>, 67, 69, 73, 74, 75,
                                                     35<sup>b</sup> (β), 38 (bis), 39, 40 (bis), 41 (ter),
   77b, 78b, 79, 80, 82, 84cd; tamen 13,
                                                     43 (ter), 46, 47 (bis), 50 (β), 52 (bis),
  38^a (\alpha), 81, 84^a, 85; vero 32^b; (-) 7^b,
                                                     53, 57 (bis), 61, 64, 65, 67 (bis), 68 (\alpha),
   14 (a) (E.), 16b, 20, 21b, 28, 33b,
                                                     69, 72, 74, 75, 77 (bis), 80 (ter), 82
  34^a (\alpha), 34^b, 36^a (\alpha), 63, 64, 65^b, 66,
                                                     (quater), 83 (bis), 85 (α); κεν (-) 1
  76, 77a, 78a, 84b; à. ἄγε age 24 (α);
                                                     (E.); \rightarrow \omega_{\varsigma}
  à. η nisi 40; à. ἴθι age 24 (β); à. μήν
                                                  àvá (-) 10 (E.)
  sed 47, 67 (\beta); (-) 13, 16<sup>a</sup> (\alpha); \hat{\alpha}. \tilde{\alpha} \rho \alpha
                                                  àναβαίνω ascendo 34; scando 17 (β)
  (-) 21; à. ὅμως tamen 16; οὐ μὴν à.
                                                  αναγιγνώσκω lego 12, 20, 21 (bis), 59,
   quin ctiam 67 (\beta); \rightarrow \epsilon l\pi o\nu; \rightarrow \mu \eta;
   → ov; → ovδέ
                                                  àναγκάζω cogo 4 (β), 23, 34; impello
αλληλουχία compages 77
                                                     77
αλλοιόω muto 10 (β)
                                                  àraγκαῖος necesse 5, 30, 82
\ddot{a}\lambda\lambda o \zeta alius 56, 17 (β), 24, 25 (C.), 40,
                                                  ανάγκη necessitas 4, 77; (-) 25 (C.)
   45, 63, 65, 85; (-) 17, 64, 72, 76, 82;
                                                  àναγράφω scribo 69, 75
  οί ἄλλοι ceteri 3, 5°, 15; τάλλα alia 65;
                                                  ἀναδείκνυμι constituo 45 (α)
                                                  ἀνάδεσις religatio 53
   cetera 16; ceterae res 4, 59, 60, 80;
                                                  αναδέχομαι suscipio 82 (β)
   (-) 2 (\alpha)
\dot{a}\lambda\lambda\dot{o}\tau\rho\iota\sigma\varsigma externus 12 (\beta)
                                                  ἀναδύομαι emergo 51
ἀλλόφυλος externus 12 (α)
                                                  αναθυμίασις vapor 51 (β)
άλλως ά. τε καί praesertim 6, 74, 85
                                                  ἀνακαλέω τενοςο 83 (β)
αλόγιστος τὸ αλόγιστον (-) 39 (α)
                                                  ἀναχηρύττω praedico 31 (β)
άλυπος αλύπω ψυχή aequo animo
                                                  ἀναχρίνω percontor 20
   84 (B)
                                                  àναίνομαι recuso 51 (α)
\partial \lambda \hat{\nu} \pi \omega \zeta aequo animo 84 (\alpha)
                                                  avaιρέω intereo 75<sup>b</sup>; interficio 75<sup>a</sup>;
άλωσις expugnatio 13
                                                     teneo 64
\ddot{a}\mu a cum 39(\alpha); (-) 55
                                                  αναλαμβάνω accipio 78; recipio 10, 11
d\mu a \theta \eta \varsigma insipiens 8, 14
                                                     (ter); reficio 36
άμαρτάνω erro 85^{ab} (α); (-) 85^{c} (α)
                                                  ἀναλίσκω consumo 71
άμάρτημα error 85 (α)
                                                  ἀναλογίζομαι recordor 78 (β)
Αμβίβιος (α), Αμφιούιος (β) (Τυρπίων)
                                                  åvaλύω redeo 44
   L. Ambivius Turpio 48
                                                  ἀναμάρτητος (−) 81
                                                  αναμέτοησις 49°
ἀμβλύς obtusus 85
\dot{\alpha}\mu\epsilon i\beta\omega \quad (-) 51 (\alpha)
                                                  αναμιμνήσκω commemoro 50, 52; re-
\dot{a}μέλει \dot{a}. καί itaque 32 (α); (-) 2 (α)
                                                     miniscor 78
αμελέω neglego 5
                                                  ἀνάμνησις recordatio 9
ἀμελῶς → ἔχω
                                                  *ἀνανηπιόομαι repuerasco 83
\dot{a}\mu\eta\tau\dot{o}\varsigma frux 51 (\beta); 70°
                                                  àνάπαυλα requies 52 (α)
αμνός haedus 56
                                                  àνάπαυσις requies 52 (β)
αμοιρέω careo 53
                                                  ἀναπεμπάζω commemoro 38 (β)
\tilde{a}\mu\pi\epsilon\lambda o\varsigma vitis 52 (\alpha), \langle 52^a \rangle (\beta), 52<sup>b</sup>, 53
                                                  åναπνοή spiritus 27, 38
                                                  ἀναπολέω commemoro 38 (α)
άμπελών vinea 54, 57
d\mu\pi\dot{\epsilon}\chi\omega vestio 53 (\beta)
                                                  dνάπτω coniungo 42 (α)
                                                  ἀναρριχάομαι scando 17 (α)
άμύνω repugno 5, 71
\hat{a}\mu\varphi i apud 32; de 50 (\beta); in 17, 23,
                                                  ανάσκητος inexercitatus 64
   (\beta), 24; (-) 4 (\beta); 45^{\circ} (\beta); \rightarrow d\gamma \varrho \delta \varsigma
                                                  ἀνασοβέω 83° (β)
αμφιβάλλω dubito 25, 31
                                                  ἀναστρέφω revertor 69 (α)
ἀμφίβολος dubius 41 (β)
                                                  ἀνατέλλω orior 53 (β)
\dot{\alpha}μφίδοξος dubius 41 (\alpha)
                                                  ἀνατίθημι erigo 51
αμφικοαδαίνω verso 1 (E.)
                                                  ἀνατροπή eversio 40
```

ἀναφαίνω exsisto 35	ἀπαγγέλλω denuntio 18; nuntio 56;
ἀναφέρω refero 43	profero 53
ἀναφύω nascor 40	ἀπαγοφεύω interdico 22
άναχωρέω decedo 73; discedo 84	ἀπάγω abstraho 15; deduco 66; ex-
ἀναψύχω refrigero 57 (β)	cedo 82
ανδοαποδίζω emancipo 38	ἀπαιδευσία 84°
ἀνδοεῖος fortis 72	ἀπαίδευτος inhumanus 7°; τὸ ἀπαίδευ-
ανείπον creo 19 (α)	τον inhumanitas 7 ^b
ανεκβιάστως inviolate 81°	ἀπαιτέω postulo 34
άνεκτός tolerabilis 7, 8	άπαλλάττω excedo 80; discedo 84;
ἀνεπαισθήτως sine sensu 38	vindico 55 (α)
ανεπαχθής levis 85 (α)	äπαξ (−) 4
ανέτλην suscipio 82 (α)	$\dot{\alpha}\pi\alpha\xi\iota\dot{\phi}\omega$ recuso 51 (β)
ανευ sine 7, 34, 58, 72, 74; $\rightarrow \mu \dot{\eta}$;	$\ddot{a}\pi a \varsigma$ omnis 2 (β) , 19 (α) , 29 (α) , 36 ^a
→ πρόσταγμα	(α) , 36 ^b , 50, 62 (α) , 65 (α) , 78 (α) ,
$\dot{\alpha}\nu\dot{\epsilon}\chi\omega$ patior 75; sustineo 4, 33; 10° (α)	85; (-) 70 (α)
ανής homo 7, 12, 13, 55; vir 1 (E.),	απειμι absum 24, 33; (-) 32 (α)
10, 12 (bis), 15, 19, 22, 39, 42, 59,	äπειμι abeo 80 ^b ; discedo 80 ^a ; profi-
61 (bis), 77, 80, 82 (β), 84 (bis); (-)	ciscor 83, 84° (α); (-) 84°
5, 7 (α), 50; κατ' ἄνδρα viritim 11;	ἀπείογω impedio 60 (α)
→ γεοουσία; → συγκλητικός	ἀπελευθερόω vindico 55 (β)
àνθέω floreo 20 (β)	απεργάζομαι facio 15 (α); efficio 42,
ανθίστημι resisto 35	51, 56; perago 70; βοαδύτεοον à.
ανθος flos 54, 59	retardo 57
ανθρώπειος 56° (α)	ἀπεργασία peractio 85°
ανθρώπινος (-) 35, 81; τανθρώπινα	ἀπερείδω fulcio 52 (α)
humana 77; 56° (β)	απέρχομαι proficiscor 10, 75, 84 (β)
ἄνθοωπος homo 31, 39, 40, 44, 56, 69,	ἀπέχω absum 55
72, 78, 80, 85 (bis); (-) 4 (α); of $\vec{\epsilon}\nu$	άπεψία cruditas 44
τῷ ἔπειτ' ἄνθρωποι posteritas 82	τὸ ἀπηκριβωμένον diligentia 59
ἀνιάω doleo 70	άπηνής crudelis 75
ανίημι remitto 28, 81	άπλοῦς simplex 33, 78
ἀνιμάω exhaurio 17 (α)	$\frac{\dot{a}\pi\lambda\tilde{\omega}\varsigma}{\dot{c}\pi\dot{c}(\dot{c}\pi^2)}$ denique 33, 40; (-) 36
ἀνίσχω orior 53 (α)	$ano(aq^2)$ a 55 ^b , 56, 79; de 55 ^a ; ex 31,
Άννίβας Hannibal 10	34, 51 (α); in 48 (bis); post 16; $\partial \pi \partial \dots \partial \pi i$ inter 60 (α); (-) 46,
ανοήτως insipienter 68	55°, 85; $\rightarrow \epsilon a v r o \tilde{v}$
ανοίγνυμι exsisto 53	
ἀνόμοιος dissimilis 78	ἀποβαίνω evenio 12
àνορθόω erigo 52. 82; sustento 20	άποβάλλω amitto 11, 28 (β)
ανταλλάσσω (-) 21 (α)	ἀποβλέπω exspecto 69; intueor 59 ὁ ἀπογενόμενος mortuus 21
ἀντέχω retinco 38	ἀποδείκνυμι demonstro 78 (α); facio
αντί pro 68 (bis)	
ἀντικόπτω (-) 83 (α)	56; fio 10b. 14, 30, 50; à. σεμνότερος
αντικρούω (-) 83 (β)	nobilitor 27; sum 10°, 16, 72 : 63°
αντιτάσσω obstruo 75	ἀποδέχομαι probo 38 (β), 42, 45, 65
άντλος sentina 17	ἀποδίδωμι reddo 51
ανύω perfungor 77	αποθνήσεω morior 30, 71, 74 (bis),
άνω άνωτέρω superior 76	79, 85; → δεῖ
άξία dignitas 8, 68; πρὸς άξίαν digne 2	ἀποκαθίστημι restituo 20
άξιολογώτατος praeclarus 64	ἀποκαλέω appello 56; nomino 45
äξιος dignus 2, 5, 13; (-) 42, 50, 64	ἀποκλίνω inclino 16
αξιόω volo 2 (α), 25, 60, 75; (-) 59	ἀποκνέω dubito 16 (α)
àξίωμα auctoritas 3 (bis), 11, 15, 17,	άποκρίνω (-oμαι) respondeo 3, 8, 20,
60 (bis), 61 (bis), 62 (bis), 64	25, 59, 72

ἀπόκρισις responsum 13	ἀρήγω adiuvo 1 (Ε.)
ἀποκτείνω interimo 56	Άριστείδης Aristides 21
ἀπόλαυσις (-) 57	Αρίστων (ό Χἴος) Aristo Ceus 3°
ἀπόλαυσμα oblectamentum 55	ἀρόω aro 56
ἀπολαύω fruor 12, 47, 48 (bis), 57, 60	άρτι ante 84; modo 27
ἀπόλλυμι amitto 28 (α); intereo 78;	ἀφύτω exhaurio 17 (β)
perdo 21	Άρχαιολογίαι Origines (Catonis opus)
Απόλλων Apollo 78	38, 75
απολογία excusatio 65	άρχαῖος vetus 39 (α); οἱ άρχαῖοι anti-
ἀπολύω laxo 7; relaxo 81; α. τοῦ	qui 26; → πρᾶγμα
μισθοφορείν emereo stipendium	doχή initium 60; magistratus 10, 20;
49 (β)	principium 78
ἀπομαραίνω tollo 46	
ἀπομιμέομαι imitor 77	άρχιερεύς pontifex 22, 30, 50, 61; →
$\dot{a}\pi o\mu\nu\eta\mu o\nu\varepsilon\dot{v}\omega$ (-) [64] (β)	νόμιμον
ἀπονέμω adtribuo 3; tribuo 63	αρχιερωσύνη ius pontificium 50; sacer-
ἀποπνέω adflo 59	dotium 30 (a)
ἀπορέω careo 44 (bis)	Άρχύτας (Ταραντίνος) Archytas Ta-
ἀπορία inopia 8	rentinus 39, 41
ἀπορρέω delibo 78	ἄρχω (·ομαι) coepi 10°, 49, 80; gero
ἀπορούπτω abstergo 2	10^{6} ; ineo 53 (β)
àποσβέννυμι exstinguo 12, 36, 38, 41,	ἄρχων (τῶν ἱππέων) magister equitum
66, 71	56
ἀποστερέω careo 7 (β); privo 15	ἀσελγής flagitiosus 42; τὸ ἀσελγές
ἀποσφαιρίζω 83° (α)	petulantia 36
ἀποτελέω efficio 80; (−) 29 (β)	ἀσθένεια infirmitas 33
ἀποτίθημι condo 24	ἀσθενέω aegroto 67
ἀποτοέπω retraho 83	ασθενής fragilis 65; imbecillus 30; in-
ἀποφαίνω dico 62	firmus 15 (bis)
ἀποφέρω deporto I	dσκέω exerceo 21
ἀποφεύγω effugio 35; profugio 47	ἄσκημα exercitatio 38
ἀποχέω fundo 51 (α)	άσκησις exercitatio 9, 34, 38
αποχοώντως satis 55	ἀσμενίζω delector 46 (β)
ἀποχωρέω digredior 84; discedo 79;	ἄσμενος 85° (α)
recedo 56	$\dot{a}\sigma\mu\dot{e}\nu\omega\varsigma$ liberter 47, 48 (β), 85 (β)
$\partial \pi \circ \chi \omega \circ \eta \circ \iota \varsigma$ discessus 84 (α), $\langle 84 \rangle$ (β)	ἀσπάζομαι saluto 63 (β); → διατελέω
Άππιος (Κλαύδιος) Appius Claudius	άστασία inconstantia 4
Caecus 16 (bis), 37 (α), $\langle 37 \rangle$ (β) Άππιος \rightarrow Κλαύδιος	ἄσταχυς spicum 51 (β)
апрактоς iners 26 (β), 36	ἀστεμφῶς 16° (Ε.) ἀστράγαλος tessera 58
ἀπροσήγορος (-) 65 (α)	άστυ (-) 61 (α)
ἀπτώς erectus 75	$\hat{a}\sigma\tau\nu\nu\delta\mu\sigma\varsigma$ aedilis 10° (α)
ἀπῶρυξ propago 52	ἀσύμμετρος immoderatus 44
$\tilde{a}\varrho a$ ergo 34; igitur 61; vero 11 (β),	ἄσχολος occupatus 32
49 (β) , 59; $(-)$ 1, 33, 43, 44, 50 (α) ,	ἀταλαίπωρος aequissimus 83
56, 62 (bis), 72, 81; → οὐδέ	άτάρ: ά. ούν itaque 32 (β); (-) 38
$d\varrho a$ num 33 (α); (-) 15; $d.$ ove nonne	άταρπός via 16° (Ε.)
82; ā. ov -ne igitur 15; -ne 56;	ἀτελής (ἐστιν) vacat 34
ã. οὐχί nonne 83	ἄτεχνος iners 5 (β)
άργαλέος (-) 1 (E.)	ἀτιμάζω noto 42
Άργανθώνιος Arganthonius 69	ἀτιμία ignominia 75
$\dot{a}g\gamma\dot{o}\varsigma$ iners $26~(\alpha)$	άτοπος absurdus 56, 66
ἀρδεία irrigatio 53	ἀτρεμίζω consisto 74 (α)
ἀφέσκω placeo 70	άτριβής (-) 81
άρετή virtus 9, 26, 41, 42, 59 (bis), 69	άττα → ὅστις

```
A\tau\tau\iota\varkappa \delta\varsigma T. Pomponius
                                    Atticus 1a,
                                                          άφοων demens 16 (E.); desipiens
   100 (E.)
                                                             22; insipiens 80 (bis)
Aττίλιος (Καλατῖνος) ⟨A.⟩ Atilius Ca-
                                                          άφωνος → γίγνομαι
                                                          azor usque ad 50 (\alpha), 60, 67, 70
   latinus 61°
                                                          άωρος crudus 71
Αττίλιος (α), Ακτίλιος (β) (Μάρκος)
   M'. Acilius Balbus 14°
                                                          βαβάζω vagio 83
Άττίλιος (Μάρχος) Μ. Atilius Regulus
                                                          βαθύς summus 22
   75
                                                          βαίνω
                                                                    constituo 62 (\beta); \rightarrow i\sigma r\eta \mu \iota
a\bar{b} etiam 8; tamen 48; (-) 3 (\alpha), 46,
                                                          βαλβίς
                                                                    carceres 83 (\alpha)
   49, 53, 56 (\beta), 57 (\beta), 76; \rightarrow ordé
                                                          βαπτίζω demergo 77
αὐδή oratio 31
                                                          βαρύνω ingravesco 6, 36
αὐθαίρετος voluntarius 75 (α)
                                                          βαρύς gravis 1 (β), 4
αὐθεντεία anctoritas 37
                                                          βασιλεία regnum 41, 56
a\delta\delta\iota\varsigma iterum 14 (\beta), 19
                                                          βασιλεύς rex 34, 43, 59, 69
αὐλητής tibicen 44 (β)
                                                          βασιλεύω regno 69
αὐλός tibicen 44 (α)
                                                          βασιλικός regalis 59
a\dot{v}\xi\dot{a}v\omega augeo 46, 53; (-) 51 (\alpha)
                                                          βδελυρός detestabilis 41
αύξησις incrementum 52
                                                          βεβαίως → οἴομαι
αὐστηρότης severitas 65
                                                          Βετέριος (α), Οὐετέριος (β) (Τίτος) Τ.
αὐτοκράτωρ imperator 73
                                                             Veturius Calvinus 41
a\vec{v}r\acute{o}\varsigma idem I (bis), 4, 7, 8<sup>b</sup>, 24, 25 (bis),
                                                          \beta ia vis 71 (ter)
   32, 43b, 45b, 48a, 61a, 71, 72cd, 79, 82c;
                                                          βιάζομαι cogo 4 (α)
   ille 8<sup>a</sup>, 14, 18 (\beta), 37 (\alpha), 72 (bis);
                                                          βιβλίον liber 3, 38, 59
   ipse 3 (bis), 4(\alpha), 16, 21^{\circ}, 25^{\circ} (C.), 26,
                                                          \betaio; aetas 2, 4, 5, 7, 9<sup>a</sup>, 13<sup>a</sup>, 25 (C.), 50,
   28 (bis), 38, 43 (bis), 45a, 46b, 51a, 52a,
                                                             60, 62, 64, 66, 70, 82b, 85; vita 9b, 13b, 22, 23, 26, 35, 38, 43, 45, 51, 55,
   53^{b}, 56 (bis), 58^{a}, 63^{a}, 72^{b}, 74 (\alpha), 77,
   78ab, 80, 83; is 2, 3, 4 (ter), 8, 10 (bis),
                                                             60, 65<sup>a</sup>, 76 (bis), 77, 78, 82<sup>a</sup>, 84 (bis);
   14 (bis), 19, 21ab, 22, 26, 28a, 33a, 34a,
                                                             (-) 56, 72; 65<sup>b0</sup>; \rightarrow \tilde{\epsilon} \chi \omega; \rightarrow \kappa \alpha \tau \alpha-
   35^{a}(\alpha), 35^{b}, 39, 43^{a}, 43^{d}(\alpha), 44^{a}, 47^{a},
                                                             στρέφω; → τελευτάω
   48^{b}, 49, 51^{b} (\alpha), 53^{a}, 55, 56^{c}, 59 (ter),
                                                          βιοτεύω vivo 38, 69, 70
   63^{b}, 64^{a} (\alpha), 64^{b}, 65^{c}, 66, 69, 72^{a}, 76,
                                                          βιόω vivo 14, 43, 68; 9°; 31°
   78°d, 79; iste 59^d; (-) 6, 12 (bis), 13 (\beta), 16, 23, 25°, 28°, 32, 42, 43°,
                                                          βλασφημία vituperatio 39 (α)
                                                          βόσκημα (pl.) pecus 54
   44b, 46a, 47b, 56d, 58 (β), 61b, 62, 65ab,
                                                          βότους ανα 53
   67(\alpha), 75, 82^{a}(\alpha), 82^{b}; \alpha \dot{v}. \gamma \varepsilon \text{ hic } 50^{a},
                                                          βουλευτήριον curia 32; senatus 56
   60; ipse iste 29, 38 (bis), 43b; sui 21,
                                                          βουλή consilium 19; senatus 11, 38 (α)
   55 (β), 63 (β), 78°, 80°; suus 13, 27°,
                                                          βούλομαι inclino 16; volo 2,6° (β),
   63, 73°; κατά ταὐτά pariter 50°
                                                             6<sup>b</sup>, 25 (bis), 26, 32 (bis), 65, 66, 68,
αύτως (-) 1 (E.)
                                                             73^{a}, 73^{b} (\beta), \langle 83 \rangle (\alpha), 83 (\beta), 85 (\beta)
αὐχέω glorior 82 (α)
                                                          Bovc bos 33
ἀφαιρέω aufero 39, 71
                                                          βραδύς tardus 21; → ἀπεργάζομαι
ἀφέρπω serpo 52
                                                          βραχίων lacertus 27 (bis)
ἀφθονία: πρὸς ἀφθονίαν abunde 48
                                                         βραχύς brevis 70, 72; ἐς βραχύ brevi 57
άφθονος uber 57
                                                          βρίθω stipo 28
dφίημι libero 22; (-) 73 (E.)
                                                          Βοούτος (Λεύκιος) L. Iunius Brutus 75
άφιχνέομαι pervenio 66, 85; venio 41,
                                                          βρώσις cibus 36, 46
   59; (-) 3\hat{4} (\alpha); 6^{ao}
                                                         βωλοχοπέω 51°
άφίστημι absum 77; avoco 15; remo-
                                                         βωλοχοπία occatio 51
   veo 22
                                                         βωλοστροφία repastinatio 53
ὰφοαίνω desipio 22
Αφρικανός (Πόπλιος) P. Cornelius Sci-
                                                          \Gamma a \delta \eta \tau a v \delta \varsigma = 69^{\circ} (\alpha)
   pio Africanus maior 29, 35, 61, 82
                                                         \Gamma \acute{a}\iota o \varsigma \rightarrow \Lambda o \acute{v}\iota \lambda \lambda o \varsigma ; \rightarrow \Lambda a \acute{\iota} \lambda \iota o \varsigma ; \rightarrow \Pi \acute{o} r
   (bis)
                                                             \tau \iota \iota \iota \iota \varsigma; \rightarrow \Sigma \alpha \lambda \iota \nu \dot{\alpha} \tau \omega \varrho; \rightarrow \Sigma \epsilon \varrho \beta \dot{\iota} \lambda \iota \iota \varsigma;
ἀφροδίσια (τὰ) res venereae 47
                                                             \rightarrow \Phi \alpha \beta \rho i \times i \circ \varsigma ; \rightarrow \Phi \lambda \alpha \mu i \nu i \circ \varsigma
```

```
γάλα lac 56
                                                        65, 66, 67, 68 (bis), 71 (bis), 72, 74,
Γαλατία Gallia 42
                                                        75, 82; 4bo; 60
Γαλατική (χώρα) Gallicus ager 11
                                                     γεύω gusto 53
Γάλος (C.) Sulpicius Galus 49
                                                     γεωργέω colo 57, 60
y\acute{a}g enim 2, 3, 4 (ter), 5, 7<sup>a</sup> (\beta), 7<sup>b</sup>,
                                                     γεωργία ager colendus 59<sup>b</sup>; agri cultio
   8, 10<sup>a</sup>, 10<sup>b</sup> (β), 10<sup>c</sup> (E.), 14<sup>a</sup>, 14<sup>b</sup> (β),
                                                        56; agri cultura 54, 59<sup>a</sup>; → προσέχω
   16 (B), 19b, 20, 24a, 26a, 26c (B),
                                                     γεωργικός agricola 56 (α)
   27acd, 28 (bis), 29, 31b, 32c, 35b, 37a,
                                                     γεωργός agricola 51, 52, 56a (β), 56b, 70
   38 (ter), 39, 41, 42 (bis), 45 (bis),
                                                     \gamma \tilde{\eta} humus 59; locus 21; terra 5, 49,
   47b, 52, 55bc, 56a, 57, 63 (bis), 66, 67b,
                                                        51 (bis), 52 (bis), 53 (bis), 71, 77
   68, 69 (ter), 70 (ter), 79, 80, 81, 84
                                                     γηθέω gaudeo 41
   (bis), 85<sup>a</sup>; nam 7<sup>b</sup>, 11, 36<sup>ab</sup>, 55, 56<sup>a</sup>,
                                                     γηπόνος agricola 25
   77b, 85c; quoniam 59; vero 47a, 80;
                                                     γῆρας aetas senescens 20; senecta 25
   (-) 5, 8, 9, 12, 17, 28, 19<sup>a</sup>, 22, 24<sup>a</sup> (C.)
                                                        (C.); senectus 1, 2 (quater), 3 (qua-
  (\beta), 24<sup>b</sup>, 24<sup>c</sup> (\alpha), 26<sup>b</sup>, 27<sup>b</sup>, 30, 31<sup>a</sup>, 32<sup>ab</sup>, 33 (\beta), 35<sup>ac</sup>, 36<sup>c</sup>, 37<sup>b</sup>, 41<sup>a</sup>, 44,
                                                        ter), 4 (quater), 7 (bis), 8 (ter), 9, 10,
                                                        13 (ter), 14 (ter), 15 (bis), 16, 17 (bis),
   45°, 48, 50, 61, 62 (bis), 64, 65 (bis),
                                                        19, 22, 23, 26 (bis), 27, 28 (bis), 29
   67^{a} (\alpha), 67^{c}, 68, 69^{d}, 72, 73 (bis), 74,
                                                        (ter), 30, 32, 33, 34 (quater), 35abce,
  76, 77° (\alpha), 77°, 78, 85° (\alpha); \gamma \dot{\alpha} \rho \tau o \iota enim 1 (\alpha), 7 (\alpha), 10° (\alpha), 14 (\alpha), 21,
                                                        \langle 35^{d} \rangle (\beta), 36 (ter), 37 (bis), 38 (bis),
                                                        39, 42, 44 (bis), 46, 48 (bis), 49, 51,
   26 \ (\alpha), \ 51 \ (\alpha), \ 74 \ (\alpha), \ 77, \ 84^a \ (\alpha),
                                                        52, 55, 56 (bis), 57, 58, 60 (bis), 61,
   84<sup>b</sup>; etenim 15; quin etiam 67 (\alpha);
                                                        62 (bis), 63 (bis), 65 (bis), 66, 67 (bis),
   vero 46 (\alpha); (-) 24 (\alpha), 33 (\alpha), 39,
                                                        71, 72 (ter), 76 (bis), 85 (ter); 50°;
   76; zai y. etenim 31; nam 77

 χρατερόν senium 14 (Ε.)

γαογαλισμός titillatio 47 (β)
                                                     γηράσχω consenesco 29 (α); senesco
γάργαλος titillatio 47 (α)
                                                        38, 50; senex fio 26; → τυγγάνω
yε quidem 8<sup>a</sup>, 9, 27, 30, 33<sup>a</sup>, 35<sup>ac</sup>, 56,
                                                     Γίγαντες Gigantes 5
   73a, 77b; vero 80a; (-) 1ab (E.), 1c
                                                     γίγαρτον vinaceum acini 52
   (α), 2 (ter), 3 (bis) (α), 8<sup>b</sup>, 10 (bis),
                                                     γί(γ)νομαι accedo 71b; fio 24, 30, 32,
   11, 12^a (\alpha), 12^b, 15 (\alpha), 16, 21, 22
                                                        65 (β), 71<sup>a</sup>; nascor 14, 34, 78, 84
   (\alpha), \langle 22 \rangle (\beta), 24^{a}, 24^{b}(C.), 25, 26, 28
                                                        (bis); possum 2, 7; sum 2, 8, 10, 13,
   (bis), 29, 30, 31, 33bc, 35a (a), 35b, 38,
                                                        26, 27, 29<sup>a</sup>, 53, 57, 69; 64°; ἄφωνος γ.
   43, 44, 46, 47 (bis), 49, 52 (α), [57]
                                                        obmutesco 23; δίχα γ. evado 80;
   (β), 58 (β), 59, 60, 65, 66, 73b, 74,
                                                       δυνατός γ. possum 42; έμποδών γ. im-
  75<sup>a</sup>, 81, 82, 84; γε δή vero 6; (-) 16
                                                       pedio 42; πόρρω γ. procedo 21; οί εδ
  (E.); γε μήν sed 1 (α) (E.), 48, 72;
                                                       γεγονότες nobiles 29b; γένοιτο utinam
   (-) 35 (α); γέ τι quidem 8; δή γε
                                                        85; \rightarrow έβδομηχοντούτης; \rightarrow οίος; \rightarrow

    (-) 31 (α); → εἰ; → οὐδέ

γειτνίασις appropinquatio 66
                                                    γι(γ)νώσκω cerno 84; cognosco 83;
γείτων vicinus 24
                                                       nosco 1; percipio 21 (α)
γελάω rideo II
                                                    γλυκαίνω dulcesco 53
vereá actas 31
                                                    γλυκύς dulcis 31, 65 (β)
γένεσις ortus 52; 10°; 50°
                                                    γλῶσσα lingua 31
γενναῖος fortis 42
                                                     Γναΐος οἱ περὶ Γναΐον Cn. Cornelius
yevvalus fortiter 84
                                                       Scipio Calvus 29
γένος genus 56
γεραιός senex 71; οί γεραίτεροι senes 43
                                                    \gamma v \dot{\omega} \mu \eta sententia 17, 19, 56, 61, 64
γέρας praemium 64
                                                    γνώριμος notus 26, 61
                                                    γνώσις notitia 12
γερουσία senatus 19; ἄνδρες τῶν ἐκ τῆς
                                                    γόνιμος feeundus 53
  γερουσίας senatores 56 (α)
                                                    Γοργίας (ὁ Λεοντῖνος) Gorgias Leon-
γέρων senex 3, 4°, 7, 10 (bis), 15, 19,
  20, 21, 22<sup>a</sup>, 22<sup>b</sup> (\alpha), \langle 22^b \rangle (\beta), 24, 25
                                                       tinus 13, 23
  (bis), 26 (ter), 27, 28 (bis), 30 (bis), 32
                                                    \gamma o \tilde{v} v = (-) 22 (\beta); \rightarrow o \tilde{v} \delta \epsilon
   (quater), 35 (bis), 36 (ter), 38 (bis),
                                                    γράμμα (pl.) litterae 26
  44, 47, 50 (bis), 56 (bis), 58, 60, 63,
                                                    γράφω scribo 2, 13, 22, 54b; 54ao
```

```
γυμνάζω exerceo 27, 36, 50
                                                               (\alpha), 7^{b}, 15(\alpha), 16^{a} (E.), 16^{b}, 19, 20,
                                                               22 (\beta), 25 (C.), 26<sup>ab</sup> (\alpha), 26<sup>b</sup>, 28, 31
γυμνάσιον (pl.) exercitatio 36 (bis)
                                                               (quater), 32, 33 (bis), 34 (\alpha), 35<sup>a</sup>, 37 (\alpha), 38<sup>ab</sup>, 39, 40 (\alpha), 41, 42 (\alpha), 43, 44
γυοεία (-) 53 (α)
\delta a i \rightarrow \tau i \varsigma
                                                               (\alpha), 46^{a} (\alpha), 46^{b}, 49, 50^{b}, 51 (ter), 55,
                                                               56 (a), 57 (ter) 59 (bis), 60, 61, 62,
δαιμονίως
               divine 44
δάκουον lacruma 73 (E.)
                                                               63, 67, 69, 71 (bis), 72, 75 (\alpha), 76,
                                                               77° (\beta), 77°, 82, 84, 85 (ter); \rightarrow \gamma \varepsilon;
δακούω illacrimo 27
δαμάζω conficio 14 (E.)
                                                               → ×aí
\delta \epsilon autem 1, 2, 3, 4, 7 (bis), 8, 14,
                                                           δήγμα morsus 51
    17, 34<sup>a</sup>, 36<sup>b</sup>, 45, 47<sup>a</sup>, 55, 59, 63, 70,
                                                           δηθύνω cunctor 10 (E.)
    71 (quater), 72a, 79, 80b, 83c, 85; et
                                                           \delta \eta \lambda a \delta \dot{\eta} \quad (-) 82
    13, 33<sup>a</sup>; etiam 59, 80; igitur 43<sup>e</sup>; -que
                                                           δήλόν (ἐστι) constat 3
    10ab, 13, 40b; quidem 14b, 20a, 29, 52
                                                           δηλονότι id est 73; scilicet 26; videli-
    (\beta); sed 1 (\beta), 12<sup>a</sup>, 14<sup>d</sup>, 19, 38<sup>b</sup>, 44<sup>b</sup>,
                                                               cet 20, 44
   50^{6}, 64; vero 11 (\alpha), 25, 40^{a}, 42^{b}, 46,
                                                           \delta \tilde{\eta} \lambda o \zeta notus 16
   47b, 49, 50, 65d, 66, 81, 84c; (-) 3acd, 4
                                                           δηλόω explico 3; significo 36
   (bis), 7, 10^{\circ}, 10^{\circ} (E.), 11 (\beta), 12^{\circ} (\alpha),
                                                           δημαγωγέω 11° (α)
   14^{a} (\alpha), 14^{b}, 15, 20^{b}, 21, 22^{a}, 22^{b} (\alpha), 24, 25, 26, 30, 33^{bc}, 35, 36^{a}, 38^{a}, 40^{c},
                                                           δημαοχέω 11° (β)
                                                           δημιουργέω procreo 52
                                                           Λημόκοιτος Democritus 23
   42a, 43 (ter), 44a, 48, 50acd, 51 (ter),
   52 (bis), 53 (quinquies), 54, 55, 56
                                                           \delta \tilde{\eta} \mu o z populus 41
   (bis), 57, 58, 61 (bis), 64<sup>a</sup>, 65 (ter), 66,
                                                           δήποτε tandem 72; (-) 32 (\alpha)
   69, 71 (ter), 72^{bc}, 73, 74, 76 (ter), 78, 80^a, 81^b, 82, 83^{ab}, 84^{ab}; \rightarrow \varepsilon i; \rightarrow \mu \acute{e}r,
                                                           δήπου atqui 81; certe 84; profecto 13;
                                                               vero 17 (\beta); (-) 35
    \rightarrow \delta; \rightarrow \pi \varrho \delta \varsigma
                                                           \delta \dot{\eta} \pi o v \theta \epsilon v \quad (-) 31 (\beta)
\delta \varepsilon \tilde{\iota} debet 74°; decet 84; oportet 42;
                                                           \delta \tilde{\eta} \tau \alpha \quad (-) 9
   opus est 3, 75; 2^{\circ}(\alpha); 7^{\circ}(\alpha); 62^{\circ};
                                                           διά de 18; ex 27 (bis); in 9, 12 (α), 22.
   78°; δ. ἀποθανεῖν moriendum est
                                                              66; per 17; propter 8<sup>a</sup>, 22, 46; quia
   74<sup>b</sup>; δ. πορεύεσθαι ingrediundum est
                                                              78 (bis); (-) 8<sup>bc</sup>, 12, 14 (E.), 65 (bis),
                                                              84; 15° (α); 39° (α); → οὖτος; →
   6; δ. πράξαι gerendum est 18
\delta \epsilon l \delta \omega metuo 37; timeo 66, 74; vereor
                                                              σεαυτοῦ
    18, 21
                                                           διαβιόω vivo 9, 19
δειχνύω ostendo 53 (α)
                                                           διαγίγνομαι intersum 16, 60; sum 23
δείπτον cena 44
                                                           διαγράφω describo 49; 5°
\delta \dot{\epsilon} \varkappa a decem 16, 31
                                                           διάγω ago 7, 32, 62; dego 2; traduco
δέκατος → ἔβδομος; → ἔνατος
Λέκιοι Decii 75
                                                           διαγωνίζομαι conor 82
Λέχιος (Πόπλιος) P. Decius Mus 43
                                                           διαδέχομαι excipio 19
   (bis)
                                                           διαζάω vivo 25 (C.)
δέλεαο esca 44
                                                           διαζεύγνημι discedo 84
δέλφαξ
           porcus 56 (\alpha)
                                                           διάζευξις digressus 84
δένδρον arbor 24 (C.), 57, 59 (bis), 71
                                                           διαιρέω divido 11, 78
δενδρών arbustum 54
                                                           διαιτάω sum 60
\delta \hat{\epsilon} o \hat{\varsigma} (\hat{\epsilon} \sigma \tau \hat{\iota}) metuo 28; vereor 85 (\alpha)
                                                           διάχενος effetus 29°
δεσμός vinculum 7, 42, 81
                                                           \delta_{l}azov\dot{\epsilon}\omega (-) 7
δεσπότης dominus 47
                                                           διαχόρησις stuprum 40
δεύτεgoς alter 16 (α); το δεύτεgor
                                                           διάχορος satiatus 47
   iterum 11 (\alpha), \langle 11 \rangle (\beta), 14 (\alpha)
                                                           διακωλύω impedio 51
δέω careo 46, 47 (ter); (-) 2, 84
                                                           διαλέγομαι disputo 3; dissero 78;
\delta \dot{\eta} ergo 10 (E.); iam 45; igitur 13, 35<sup>b</sup>, 64, 75; quidem 11, 26<sup>c</sup>, 29, 41,
                                                              loquor 41
                                                          διάλεξις disputatio 75, 77
   46,50^{a},52(\alpha),53(\beta),68,71,74(\alpha),
                                                           διαλογίζομαι cogito 38; recordor
   83 (\alpha); vero 17 (\alpha), 36, 54; (-) 1<sup>2</sup>
                                                              78 (x)
   (E.), 1^{b} (\alpha), 3, 4^{a}, 4^{b} (\alpha), 5 (bis), 7^{a}
                                                          διαλύω dissolvo 72 (bis), 80
```

INDEA GRAECO-LATINVS		
διαμαλάσσω mollio 10 διαμένω permaneo 41, 80 διαμετρέω dimetior 59 διανοέω cogito 18 διάνοια animus 41; sententia 3 διανόω ago 13; perago 64 *διαπελεκίζω ferio securi 42 διαπολεμέω 13° διαποάω agito 41; facio 42; gero 79 διαρεέω (-) 74 διαπαάω divello 72 (α) διάστημα spatium 60 διασώζω observo 63 (α); tenco 37 διάτεξις discriptio 59 διατελέω ago 4; compleo 13; exsequor 34; 38°; δ. άσπαζόμενον diligo 83 (β); δ. δεραπεύων colo 83; δ. στέργων diligo 83 (α); δ. τέρπων oblecto 56; δ. χρώμενος utor 19 διατίθημι efficio 52 διατριβή 84° διατρίβω sum 39; versor 17 τὸ διανρές 59 (β) διαφανώς splendide 64 διαφέρον dispar 78 διαφεύγω 53° διάφορος praestans 59, 84; varius 46 διαφυλάσσω conservo 34; tueor 38 διαχέω diffundo 51; fundo 52 διδασκαλία doctrina 35 (α) διδάσκαλος magister 13, 29 διδάσκω addisco 26°, 50°; disco 26°; doceo 29, 50°; loquor 53 (α) διδαχή doctrina 35 (β) διδωμι do 33, 39, 40, 44, 63, 69 (bis), 75, 84; 43° (α) διερείρω invito 57 (α), <57> (β) διερεγάζομαι persequor 16, 55 διέπω rego 37 (β) διεργάζομαι subigo 51 (α) διέρχομαι habeo 30 δίκαιος iustus 65; τὸ δίκαιον ius 38 δικαστήριον iudicium 22 δικαστής iudex 22 (ter) δίκη causa 38; δίκην modo 5 δικτάτωφ dictator 56	διοχλέω commoveo 1 (β) δίχα sine 7 (β); → γίγνομαι; → πρόσταγμα δίφος sitis 26 δοκέω arbitror 75; placeo 15, 82; videor 2, 3, 4, 7, 8, 15, 18, 22 (bis), 29, 31, 46, 54, 55, 59, 63, 64, 65, 66, 69, 71 (bis), 76, 77, 83, 84; (-) 11 (α), 56 δοκιμάζω probo 65, 85 (β) δόκιμος probus 36 (β) δόλιχος spatium 83 δόξα gloria 8, 82 δοξάζω censeo 85 (β) Λούιλλος (Γάιος) C. Duellius 44 δοῦλος servus 37 δομώ facio 6, 26, 84 (β); → φαίνω δρέπω capio 62 δομύττης acerbitas 65 (β) δομύτης acerbitas 65 (β) δομώτης acerbitas 65 (β) δομώτης acerbitas 65 (β) δομώταμα possum 6, 13, 28, 34 (bis), 38 (bis), 41 (bis), 42, 44, 46 (β), 57, 85 δύπαμα; vis 27, 51, 52, 71; ἐν δυνάμει εἰμί possum 34 δυνατός (εἰμι) possum 4, 33, 46 (α), 56, 65, 69, 78 (bis); → γίγνομαι δύο duo 14, 16, 29, 75 (bis), 82; δ. καὶ εἴκοσι viginti et duo 30 δυσάνιος anxius 65 δυσηνίως effrenate 39 δύσκολος difficilis 7 δυσξύμβολος difficilis 65 δυστυχής tristis 67 (β) δυσχερής tristis 67 (β) δυσχερής tristis 67 (β) δυσχερής tristis 67 (β) δυσχερής tristis 67 (β); difficilis 78 δύω occido 76 δωμάτιον domicilium 63° δωρεά donum 10 δωρεόμαι largior 83 δῶρον donum 59; munus 2, 39, 40 εάν → ἤν εαρ ver 53, 70 εαρινός vernus 70	

έβδομηχοντούτης annos septuaginta natus 14 έβδομος septimus 38; έ. καὶ δέκατος septimus decimus 16 έγγύθεν comminus 19; propter 48 έγγύη vadimonium 21 (β) έγγύτερος tam similis 81; έγγυτέρω propius 71; έγγύτατος proximus 42; έγγυτάτω (α), έγγύτατα (β) proxime 51 έγκατακλείω includo 77 (α) έγκαταλείπω desero 9 (β), 84 (β) έγκαταλιμπάνω desero 84 (α) έγκλείω includo 77 (β) έγκλημα crimen 67 τὸ ἐγκρατές continentia 55 έγκωμιάζω laudo 2 ἐγκώμιον laudatio 12 έγρήγορσις vigilantia II έγχειφέω ingredior 49 έγχειρίζω trado 39 έγχωρεῖ potest 66 έγώ ego 1 (β) (E.), 2 (ter), 7, 8, 14, 18, 25, 26 (bis), 29, 30, 32bc, 38ac, 39.42 (bis), 45, 46 (ter), 53, 55 (bis), 59, 62, 64, 69, 71^a, 73^a (E.), 76, 77 (ter), 78^a, 79, 81, 82 (bis), 83 (bis), 84abdefg, 85^a (β); (-) 10 (α), 11, 12, 15 (α), 32^a, 38^{be}, 46 (α), 47, 55 (β), 71^b, 73^b (E.), 84°; 38do; ἔγωνε ego 2 (α), 10, 32, 51 (bis), 68, 71, 77^b; ego quidem 80; (-) 21, 77°; κὰγώ et ego 1 (α) (E.), 11 (α) , 26, 51 *ἕδ*ρα 63° *ὲθελουσίως* sua sponte 43 έθέλω possum 8, 58; volo 2 (β), 3, 13, 20, 73 (α); (-) [56] (β); οὖκ ἐ. nolo 64 (β) έθνος gens 61 $\dot{\epsilon}$ θος institutum 34 (α); mos 22, 37 (β), 38, 46, 82; $\check{\epsilon}$. $\check{\epsilon}\sigma\tau i$ solet 36 εi an 74^{b} ; -ne 47; num 22; si 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8 (bis), 15, 17, 19, 20, 21, 31. 32, 38, 44, 46, 48, 49 (β) , 66 (ter), 67, 71, 80, 81a, 82 (bis), 85ab; (-) 70, 74, 84; εί γε si 6; sin 85°; siquidem **39**, **41**, **56**; (-) **68**; $\varepsilon i \delta \varepsilon \sin 70$, **81**⁶; εὶ μή ni 35, 67, 78, 82; nisi 6, 11, 18, 19, 33, 36, 52, 82; quin 41; si . . . non 42; εἰ μόνον modo 70; εἴ τις an nullus 56; εί...εί..εί..εί si..si..si..si 38; → κάν είκός veri similis 5; (-) 38; 37°; \rightarrow καθάπερ είκοσι εί. καὶ έκατόν centum viginti 69; → δύο

είλικοινής purus 80 εἰμί absum 15b; accido 7c; fio 26a; possum 34b, 41ac, 65d; sum la (E.), 1^{b} , 4 (quater), 5 (quater), 6 (ter), 7de 8abd, 9, 10bf, 11b, 12c, 13 (bis), 15cd, 16^{ab} , 19, 20 (bis), 21 (bis), 25^{a} (α), 25^b (C.), 26^a, 26^b (α), 27^{ac}, 28 (bis), 30 (bis), 32^{acefs} , 32^{d} (β), 33^{a} (α), 33^{b} , 34^{ab} , 35 (ter), 36 (ter), 38 (quater), 39^{a} , 40 (bis), 41^{bde} , 42^{ab} , 43^{cdf} , 44 (β), 45b, 47 (ter), 49, 50, 52, 53, 54b, 55 (β) , 56^a , 56^b (α) , 58^b , 59^b , 60 (bis), 61(bis), 62, 63acd, 64b, 65abc, 66abd, 67 (quater), 68 (bis), 69ac, 71b, 72ab, 73, 74(β), 76 (quater), 77, (ter) 78ab, 79 (quater), 80 (ter), 81 (ter), 82 (bis), 84 (bis), 85 (bis); (-) 1^b (E.), 1^c, 2, 3 (ter), 7ab, 8c, 10acd, 10 (E.), 11a (a), $12^{a} (\alpha), 12^{c}, 15^{a} (\alpha), 16^{c} (E.), 17, 26^{c},$ 27^b, 29^{ab}, 29^c (α), 30 (α), 32^b, 33^c, 37^a, [38^c], 42^c, 43^{abc}, 44 (bis), 45^a, 50, $51, 52, 54^a, 59 (\alpha), 63^b, 64^a, 66^c, 69^b,$ $72^{\circ} (\alpha), 72^{\circ}, 78^{\circ}, (83) (\alpha), 83 (\beta);$ ένδεής εί. careo 48; οί αξι όντες immortales 19^a, 77^c; ἐστὶ πρὸς θυμοῦ lubet $58(\alpha)$; $\varkappa a \vartheta a \varrho \delta \varsigma \varepsilon l$. vaco 73; $\sigma v r$ τεταγμένος εί. scribo 54 (α); 10do, 38fo; 81co; → δύναμις; → δυνατός; → ίκα $v \circ \varsigma; \rightarrow \mu \varepsilon \lambda \lambda \omega; \rightarrow o l \circ \varsigma; \rightarrow \tilde{o} \tau \varepsilon;$ → τυγχάνω εlμι venio 70 είπον aio 31 (β); dico 8 (ter), 23, 32, 38, 42, 50^b, 57 (a), 59 (bis), 85; inquam 47; loquor 50° (β); ἀλλ' εἴπαθ' cedo 20 (N.); ώς ἔπος εἰπεῖν ut ita dicam 42; → φθάνω είογω impedio 60 (β) είοήνη pax 16 $\epsilon i \rho \omega$ adfor 1 (α); dico 3 (bis), 50 (β), $53 (\alpha), 55^{a}; (-) 39, 55^{b}; 57^{o}$ $\varepsilon i \zeta$ ($\dot{\varepsilon} \zeta$) ad 10 (bis), 16, 19, 29, 31 (α), 35, 38^a , 43^a , 56^{ab} (α), 60, 67, 68, $82^{a}(\alpha), 82^{b}(\alpha), 83, 85; \text{ in } 1, 21, 22,$ 25b, 37, 38b, 46, 50b, 56c, 59b, 61, 63b 65, 71, 75, 77 (bis); per 33^a; pro 27^b; usque ad 50a (β); ε. ὅπερ quo 6; (-) 4 (α), 6 (bis), 17, 25^a, 27^{ac}, 33^b, 34, $41,43^{b},44,59^{ac},63^{a},69,75; \rightarrow \beta\rho\alpha$ $\chi \dot{v}_{\varsigma}; \rightarrow \varkappa o \iota v \dot{o}_{\varsigma}; \rightarrow v \dot{v}_{\xi}; \rightarrow \pi o \tilde{w} \tau a$ $\epsilon i \varsigma$ quisquam 69 (α), $\langle 69 \rangle$ (β); unus 10 (Ε.), 15, 25 (С.), 33, 61; είς μέν, ὅτι . . . ἔτερος δ' ὅτι . . . τρίτος δ' ὅτι . . . τέταρτος δ' ὅτι unus, quod . . . alter, quod . . . tertius, quod . . . quartus, quod . . . 15; → οὐδέ

-2	** * * * * * * * * * * * * * * * * * * *
είσαῦθις (-) 3	έλαιών cella olearia 56 (α); olivetum
είσηγέομαι suadeo 14	57
εἰσηγητής suasor 10	*έλαιωρεῖα cella olearia 56 (β)
είσφέρω adfero 38	ελάσσων minor 51 (bis); ελασσον mi-
$\varepsilon l \tau \alpha$ deinde $\boxed{10}$; $(-)$ 52 (α)	nus 33, 60, 66; ἐλάχιστος minimus 45,
eite eite aut aut 84; sive	52 (a)
sive 40	ἐλαττόω minuo 21
εἴωθα consuesco 3; soleo 4, 7 (bis),	έλαύνω (-) 59
21, 43, 46, 63, 85	έλαφρός lenis 13; levis 8, 26, 50, 63
	έλεγεῖον elogium 61 (α), 73 (α)
$\ell \approx (\ell \xi)$ a, ab 26, 56, 74, 83°; de 73;	έλεεινός miserabilis 56
e, ex 24, 43 (bis), 51 (β), 52 (bis), 58,	έλευθερία 75°
65, 71, 77, 78, 83°, 84°; (-) 5, 10,	έλεύθερος liber 81
12 (a), 21, 28, 35, 40 (bis), 44, 84 ^b ;	έλέφας elephans 27
$\varkappa \dot{\alpha} \varkappa \text{ et ex } 84; \rightarrow \gamma \varepsilon \varrho o v \sigma i \alpha; \rightarrow i \sigma o \varsigma;$	ελιξ clavicula 52
$\rightarrow \tilde{o}_{\varsigma}; \rightarrow \pi o \lambda \dot{v}_{\varsigma}$	Έλλάς Graecia 31
έκαστος omnis 75; quisque 26, 33 (bis),	Έλληνες Graeci 45
38, 43, 63, 64, 69, 80, 82, 84; unus-	Ελληνικοί (λόγοι) Graecae litterae 3,
quisque 15; καθ' έκάστην cotidie 46	38 (β); Έλληνικά (γράμματα) Grac-
έκάτερος uterque 2, 6	cae litterae 26
έκατόν → εἴκοσι; → έπτά	έλλόγιμος clarus 80
έχατοστός centesimus 19, 60	έλπίζω spero 6, 68 (quinquies)
ἐκβάλλω eicio 42	έλπίς 72°
έκδηλος perspicuus 80 (β)	$\hat{\epsilon}\mu a v \tau o \tilde{v}$ ego 26, 32, 78, 84, 85 (α); ego
έκδοομή excursio 19	ipse 1, 2, 30, 45, 56, 82; meus 82 (α);
έκεῖνος (κεῖνος) hic 82; ille 1 (E.), 10	$(-) 46 (\alpha)$
(bis), 12 (bis), 16, 17 (β), 19, 22 (bis),	ἐμβάλλω ἐμβάλλομαι τῆ πυοᾶ cremor 84
25 ^a , 28, 31 (β), 33 (bis), 35 ^b , 42, 49	ἔμβολον (pl.) rostra 32
(bis), 57, 59, 60, 61, 65, 68, 69, 84°;	εμβοιθής constans 33 (α)
ipse 84°; is 24, 25 (C.), 62, 83, 84°;	έμμελής canorus 28
iste 67; (-) 35 ^a (α), 77; κάκεῖνος	ἐμμέτοως 50°
ille 25, 26, 31 (α), 50 (α), 67; -que	$\tilde{\epsilon}\mu\delta\varsigma$ meus 5, 7a, 15, 19b, 32, 50b, 52,
is 3	56, 59 (ter), 79, 82 (β), 84 (bis), 85;
έχεῖσε illuc 80	$(-)$ 1, 7^{bc} , 10, 19^{ac} , 46 (β) , 68 (α) ;
έκθύμως avide 26	τάμά (-) 28; 26°; 45°; 50°; 54°
ἐκκόπτω excido 18	έμπαίζω illudo 65
έκκρίνω (-) 80	έμπίπτω incurro 25
έκλαμπούνομαι glorior 26 (α)	ἔμπλεως plenus 1 (Ε.)
ἐκλάμπω splendesco 28	έμποδῶν → γίγνομαι
έκλείπω deficio 29 (α); → τυγχάνω	τό έμφανές Τυχ 12
ĕκλειψις defectio 29 (β), 49	έμφανῶς plane 10
έκνευρίζω enervo 32	έμφορέομαι potior 39, 48
έκπλεως expletus 47 (β)	έμφυτεία insitio 54
έχούσιος voluntarius 75 (β); 43°	έν ad 22a, 59a; apud 63a (α); cum 64;
ἐκπιέζω deprimo 77	in 1 (E.), 3 (ter), 5, 7 (bis), 8 (ter),
έκπίμπλημι expleo 26	10, 11 (bis), 12abd, 13, 17, 19, 20, 22b,
έκπονέω colo 9	24, 27, 32, 37, 38 (ter), 39 ^a , 40, 41 ^a ,
έχοέω effluo 4, 69	42 (ter), 46 ^{bcd} , 47, 50 ^a , 53, 54, 55, 56,
έχτος sextus 60	59 (bis), 60, 61 ^{ab} , 63 ^b (α), 64, 65 ^{bc} , 68,
εντρέχω decurro 83	69 (bis), 70, 71, 72, 75, 78, 79, 80,
èxφαίνω ostendo 53 (β)	83; (-) 6, 9, 12°, 22°, 23, 39°, 41, 46°,
έκφέρω effero 83	50b, 56, 61, 63c, 65a, 74, 82, 85; zdv
έκφύω elicio 51 (β)	atque in 12; etiam in 22, 28; in 34,
έκών ultro 38	$64,75; \rightarrow \tilde{\alpha}\nu\partial\varrho\omega\pi\sigma\varsigma; \rightarrow \delta\dot{\nu}\nu\alpha\mu\iota\varsigma; \rightarrow$
έλαιον oleum 36	$\tilde{\epsilon}\pi\iota\tau\iota\mu(a; \to \tilde{\epsilon}\chi\omega; \to \mu\acute{a}\lambda a; \to \mu\acute{\epsilon}\varrho\circ\varsigma$

ἐναντιόομαι adversor 71 ἐναντίον contra 84 ἐναντίος contrarius 72, 77; inimicus 40; ἐναντία contra 11 (ter) ἐναπεργάζομαι facio 76 ἐναποθνήσεω morior 49 (β) ἐναποπνέω morior 49 (α) ἐνασμετίζω delector 46 (α), 54 ἔνατος ἔ. καὶ δέκατος undevicesimus	ἐξώλης perditus 42 ἔοιχα videor 4, 75; (-) 45 ἐπάγω adfero 4, 76 ἐπαινετός laudatus 32 ἐπαινέω laudo 62; probo 38 (α), 85 (α) ἔπαινος laus 44, 61 ἐπαισθάνομαι sentio 30, 85 ἐπαινόγω redeo 21
14	επαναπέμπω reduco 63
$\tilde{\epsilon}\nu\delta\epsilon\dot{\eta}$ 17° (α); \rightarrow $\epsilon i\mu i$	$\hat{\epsilon}$ πάνειμι redeo 31 (α), 67 (α)
ὲνδελέχεια agitatio 23 ὲνδεῶς → ἔχω	έπανέοχομαι redeo 67 (β), 75
ενδίκως iure 61	επανήκω redeo 56; reverto 45 επαρτάω impendeo 67, 74
ἔνδον intus 12	
črδοξο; clarus 12, 77; 8 (β) τὸ črὸο-	$\tilde{\epsilon}\pi a \varrho \chi o$; praetor $\underline{10}$ (α)
50r auctoritas 77	čπανλις villa 55, 56 ^a , 56 ^b (β) ἐπαχθής gravis 4 (ter), 8, 77
črειμι possum 74; sum 46 (α), 67, 78;	επεί cum 59; (-) 60, 73
ěνι est 46 (β)	έπείγω nitor 82
$\tilde{\epsilon}$ νεχα: $\tau o \tilde{v} \delta$ $\tilde{\epsilon}$. quorsus 42	ἐπειδάν cum 17, 69, 79, 80, 81
ἐνενήχοντα nonaginta 34	ἐπειδή cum 2, 14, 16, 19, 55, 59, 78
ὲνενηχοστός → τέταοτος ἐνθάδε (−) 82; 84°	(ter); quoniam 44, 56, 58, 84;
ενθυμέομαι υστερον recordor 13	ἐπειδήπεο quoniam 6
ενιαυτός annus 10, 19, 24, 69	ěπειμι advenio 2 (β); consequor 19
èνίζω resideo 61 (β)	ěπειτα deinde 4; ό ε. posterus 25; (-)
ěrioi 35°	1 (Ε.); (−) 73 (Ε.); → ἄνθρωπος
ἐνίστημι obsisto 44, 72; resisto 11	ἐπέοχομαι advento 2 (α)
έννέα novem 19	έπεύχομαι opto 43 ἐπέχω opprimo 49
<i>Έννιος Q.</i> Ennius 1 (β), 10, 14 (bis), 16, 50 ^b , 73; 50^{ao}	επί ad 26, 32°, 52, 57, 60°, 67, 74, 75°,
ἐννοέω sentio 25 (C.); video 81	83; cum 1 (E.); in 5, 11a, 14a, 17, 22,
ἐνοχλέω commoveo 1 (α)	24, 34, 35, 65 (bis), 68 (bis), 75a; pro
ἐνταῦθα in eo genere 45; κὰνταῦθα eo	11^{c} ; $(-)$ 4 (β) , 11^{b} , 14^{b} (α) , 14^{cd} , 16 ,
68	32bcd, 42, 48, 59, 62, 64, 69, 70, 72;
έντείνω intendo 37	κ dπ i et contra 51 (β); $→ dπ i$; $→ i i i j$;
έντεῦθεν hinc hinc hinc 40	$ \rightarrow \tilde{o}\sigma o \varsigma; \rightarrow \pi o \lambda \dot{v} \varsigma; \rightarrow \tau o \sigma o \tilde{v} \tau o \varsigma $
έντιμος honorabilis 63°; honoratus 63°	ἐπιβάλλω (−) 34 ἐπιβιόω vivo 13
ἐντροπαλίζομαι respecto 84 ἐξαιρέω extorqueo 85	επιβλέπω aspicio 27
έξαίφνης repente 62; subito 38	έπίγειος 77°
έξαριθμέω enumero 82	έπιγράφω inscribo 13, 59
έξεγγύησις vadimonium 21 (α)	ἐπιδείχνυμι demonstro 78 (β); ostendo
έξεστι licet 1, 60	59, 70
έξεογάζομαι facio 28	ἐπιδέξιος aptissimus 9
έξηγητής → νόμιμον	έπιδίδωμι augeo 17; do 43; proveho
έξήχοντα → πέντε ἔξις valetudo 35	27 (α); 43° (β) ἐπιείκεια aequitas 1 (β)
εξίστημι decedo 63	επιεικής τὸ ἐπιεικές aequitas l (α)
εξολισθάνω elabor 42	επιζάω vivo I (α)
έξουσία licentia 44	έπιζητέω quaero 76; requiro 30, 33 ^a ,
έξοχος praestabilis 40; praestans 12	33 ^b (α)
(β) , 33 (β) , 82 (β)	επιθυμέω cupio 26; τὸ ἐπιθυμοῦν libido
έξω sine 2, 7 (α)	39 (β)
έξωθεν τὰ ἔ. externa 20	τὸ ἐπιθυμητικόν libido 7, 39 (α)

INDEX OWA	ECO-DATIN VIS
έπιθυμία aviditas 46 ^b ; cupiditas 49; delectatio 46 ^a (β); lubido 40; πρός	ή ἐρωμένη (α), ὁ ἐρώμετος (β) scortum 42°
ἐπιθυμίαν cupide 12 ἐπικαθίζω resideo 61 (α)	έργάζομαι ago 26; colo 54 έργασία cultura 53 (β), 54, 56; munus
ἐπίκαιρος tempestivus 46	29 (β)
ἐπικαοπία foenus 51	έργον factum 69; opus 13, 24, 29, 72,
ἐπικουρία ops 4	77; $(-)$ 18 (α) , 38
ἐπιλανθάνομαι obliviscor 21	<i>ἔ</i> οιφος agnus 56
ἐπίλειψις defectio 29 (α)	ἔφομαι quaero 22, 47
ἐπιλήσμων obliviosus 36	ἔοχομαι advenio 25 (C.); venio 38, 51,
έπιμέλεια 59°; → ποιέω ἐπιμελέομαι tueor 77; ἐ. μαθήματος	56 (β)
disco 26	έρωτάω quaero 13, 25, 72
επιμελής adsiduus 56	έρωτιχῶς → ἔχω έρωτοληψία libido 42
ἐπινίκια (scil. ἄθλα) triumphus 13 (β)	έσπέρα vesper 38, 67
έπινίκιος → πομπή	έσχάρα focus 55
έπιποθέω desidero 27, 38, 76	ἔσχατος extremus 5, 9, 27, 30, 64;
ἐπίπονος 84°	summus 8; ultimus 38; τοὔσχατον
ἐπισκέπτομαι video 82 (β)	ήλικίας extrema aetas 60
ἐπιστάζω instillo 36	έτερος alius 1, 17 (α); alter 15, 16 (β),
ἐπίσταμαι scio 64	25a, 25b (C.), 27, 30, 35, 56 (bis); 24°
ἐπιστέλλω 28°	(C.); ceterus 52, 56^a ; $\rightarrow \varepsilon l_{\varsigma}$; $\rightarrow \delta$
έπιστήμη ars 65 (α); scientia 12, 78	έτι etiam 12 (α), 28, 34, $\langle 38 \rangle$ (α), 38
έπιστοναχίζω 73° (Ε.)	(β) ; iam 78; quidem 32 (β) ; $(-)$
έπιστοέφω revertor 69 (β)	4 (α); 16, 18, 25 (β), 30, 47, 50, 55,
έπιστοοφή → τυγχάνω	68, 72 (α), 79, 85 (α); έ. καὶ νῦν ad-
ἐπίσχω cohibeo 51 (β)	huc 32; equidem adhuc 28; $\rightarrow o \dot{v} \delta \dot{\epsilon}$
entrafic iussus 56	έτος annus 4, 10, 13 (ter), 14 (bis), 16
ἐπιτάφιος → τιμή ἐπιτελέω conficio 38; (-) 63	(bis), 19 (ter), 27, 28, 30, 32, 34, 42,
έπιτήδειος amicus 73	50, 60 (bis), 69; saeculum 54 (α); ε.
έπιτήδευμα munus 28; officium 56 (β)	τέταρτον quadriennium 32; έτη πέντε quinquennium 13
ἐπιτήδευσις officium 56 (α)	εύ bene 4, 5, 9, 47, 50, 70; certo 1, 2;
τὸ ἐπιτηδευόμενον officium 35	probe 14 (α); 30°; 57° (β); $\rightarrow \gamma i \gamma v \sigma$
ἐπιτίθημι urgeo 2	μαι; → μάλα
έπιτιμία honos 64; 61°	τὸ εὐανθές (-) 57 (α)
ἐπίτιμος honoratus 22	* $\varepsilon vav\theta$ ía (-) 57 (eta)
έπιτυγχάνω consequor 41	εὐάρεστος placidus 13
έπιφανής excellens 4 (α); illustris	εὐβουλία consilium 11, 15, 17, 19, 42,
38 (α); ἐπιφανέστερος illustris 38 (β)	67
èπιφέρω adfero 17; adhibeo 71; ad-	τὸ εὐγενές nobilitas 77 εὐγόνατος geniculatus 51
porto 25 (C.); [18]	εθγώνιος → πεντάς
επιχαράσσω incido 61	εὔδηλος perspicuus 80 (α)
επίχαθασσω Πεκιο στ επίχολος (-) 65 (α)	εὐδοκιμέω adsequor splendorem 8;
δ ἐπιχώριος incola 78	probo 70
επιψεχάζω roro 46	εΰδω quiesco 14 (E.)
επομαι sequor 5, 43, 69	εὐειδής ornatus 57 ^b ; τὸ εὐειδές species
$\check{\epsilon}\pi o \varsigma$ (pl.) carmen 16 ^b ; versus 1, 16 ^a ,	57 ^a (α)
26; 61°; → εľπον	εὐήθεια stultitia 4
έπτά septem 42; 50°; έ. καὶ έκατόν	εὐήθης stultus 4, 20 (N.), 36, 67, 68
centum et septem 13; έ. καὶ τετταρά-	εύηχος (-) [28]
κοντα 60°	εὐθυμία delectatio 46 (α)
επωνυμία cognomen 1, 5	εὐθνωρία proceritas 59

εὐκαρπία fructus 53 *εὐκατάπτωτος caducus 5 (α), 52 εὐκαταφρόνητος contemptus 27 εὔκλεια gloria 44, 59, 82 εὐκταῖος optabilis 85; optandus 66, 74 εὐλάβειαν ἔχω vereor 85 (β) *εὐλόγιον elogium 73 (β); 61° (β) εὔλογος iustus 15 εὐμαρῶς facile 44 εὐμορφία aspectus 53 εὐπαίδευτος doctus 75 (β) εὐπετῶς (-) 71 εὐπορέω abundo 56 (α) εὐπορία copia 8 (bis), 56, 71; → πλευ- ρόν εὔπορος uber 35 εὐπρεπής decorus 28; exstructus 44 *εὔπτωτος caducus 5 (β)	 ἔφηβος adulescens 33 ἐφήδομαι delector 26, 44 (β) ἐφίημι appeto 63 ἐφικνέομαι exsequor 28, 35, 38; (-) 34 (β) ἔφιππος equo (iter ingressus) 34 ἐφίστημι venio 70 ἐφόδιον (pl.) viaticum 66 ἔφοδος iter 75 ἐφορμάω proficiscor 75 (α) ἔχθρα inimicitia 49 ἐχνρῶς (-) 51 (α), ⟨51⟩ (β) ἔχω habeo 3, 13, 22°, 31 (β), 33^{abc}, 36°, 37°, 42 (bis), 45 (bis), 46, 49, 51, 55 (bis), 58, 60, 61 (bis), 66, 67°, 68°, 78 (quater), 82°, 84°, 85 (bis); possum 14, 24, 32°, 35, 55 (bis), 68°; queo 32°; sequor 39; sum 8, 30, 38,
εύρημα inventum 78 εύρίσχω convenio 32, 83; invenio 54, 66; reperio 15, 20, 41 εὐρύοχλος (-) 61 (α) εὐρωστία valetudo 35 εὐσέβεια pietas 84 εὐσεβῶς pie 81 εὐστάθεια constantia 77 εὐσταθέω consisto 74 (β) εὐσταθής constans 33 (β)	50 (β), 54, 64, 70, 74 (bis), 81; teneo 12; volo 32°; 65°; 67°; 70°; 83°; (−) 63, 79, 82², 83; ἔ. ἀμελῶς neglego 22b; ἔ. ἐνδεῶς careo 44; ἔ. ἐν νῷ recordor 75; ἔ. εὐσχημόνως honestus sum 38; ἔ. ἡδέως laetus sum 54; ἔ. μνημονικῶς memini 22; ἔ. τὸ ζῆν vivo 72; ἰκανῶς ἔχει sat est 48; μετάμελος ἔχει paenitet 84; ὁ ἐρωτικῶς ἔχων cupidus 47; → φαίνω
εὐσύνθετος 28° *εὐσχημονολογέω 50° (α) εὐσχημόνως → ἔχω εὐσχήμων honestus 63 τὸ εὕτακτον οτdo 57 (α)	έψω coquo 1 (E.) ἔωθεν mane 49 ἔως lux 49 ἔως dum 77, 80, 85
εὐταξία ordo 51, 57 (β), 77 εὐτόλμως audaciter 72 εὐτονία vis 28 (α) εὐτοεπίζω struo 51 (β) εὐτόνως bonis lateribus 14 (α) εὐτοοπία 65° (α) εὐτοοφία sucus 53 εὐτυχής fortunatus 29 εὐφραδής disertus 28 εὐφραίνω delecto 46 (bis), 49, 51, 53;	ζάω vivo 4, 49, 67, 68 (bis), 77, 80, 84 (bis), 85 (bis); (-) 7, 50, 60; 50° (α); τὸ ζῆν vita 71, 73; \rightarrow ἔχω; \rightarrow μέλλω ζέσις fervor 45 $Zεύς$ (-) 14 (E.); \rightarrow μά; \rightarrow νή $Zήνων$ Zeno 23 $ζητέω$ peto 43 (β); quaero 66 $ζωή$ aetas 69 ^b ; natura 69 ^a ; vita 72, 77 (bis), 82, 84; 69°°; 85° $ζωός$ vivus 33
oblecto 38 εὐφροσύνη delectatio 45, 52, 56 εὐφυτα bona indoles 26 εὐφώνως magna voce 14 (α) εὐχερῶς facile 83 τὸ εὔχλωρον viriditas 57 (α) εὔχομαι opto 4, 31 εὐωχέομαι epulor 45 εὐωχία epulae 44 (bis), 50; 45° ἐφέλωω elicio 51 (α) ἐφηβεία adulescentia 50	$ η $ an 15, 23, 29 ^a , 82; aut 2, 13, 20, 21, 23, 27 ^b , 50, 61, $\langle 79 \rangle$; nisi 5; quam 3, 4 (ter), 11, 12, 25, 26 (bis), 27 ^a , 29 ^b , 32, 33, 36 ($β$), 45; (-) 4 ($α$), 57; $η$ $η$ aut aut 2 ($β$), 17, 31 ($β$), 50, 57 ($β$), 61, 66; cum tum 53; vel vel 57 ($β$); $η$ $η$ $η$ aut aut aut 52; (-) 38 (ter) ($α$), (bis) ($β$); $η$ $η$ $η$ aut aut aut aut aut 32; $η$ $η$ $η$ $η$ $η$

```
η̃ aut . . . aut . . . aut . . . aut . . .
                                                         30 (α); ην μή nisi 21; ην μόνον modo
   aut 82; \eta \pi \epsilon \varrho quam 36 (\alpha), 45; \rightarrow
                                                         22 (α), ⟨22⟩ (β); ἐάν si 49 (α)
                                                      ήνίκα cum 10, 32, 41
   ἤτοι; → πότερον
\tilde{y} quod 60; ubi 66; ut 8; \tilde{y} \dots \tilde{y} cum
                                                      ήπειτα → ἔπειτα
   ... cum 84; → μάλα
                                                      ηρέμα sensim 38
                                                      Πσίοδος Hesiodus 23, 54
ήβάω 51° (α)
                                                      ήσυχία (—) 17; καθ' ήσυχίαι quietus
ήβητικός → ήλικία
                                                        17; → ăγω
ηγεμονία imperium 37, 59, 64; όλη ή.
                                                      ήσύχιος quietus 22 (β), 82
   imperium 42
ήγεμών dux 5, 31; princeps 23

ησυχίως quiete 13 (β)

                                                     ησυχος quietus 22 (α), 28
ήγέομαι arbitror 77
                                                     ήσύχως quiete 13 (α)
\eta \delta \varepsilon = \text{et } 1 \text{ (E.)}
                                                     \tilde{\eta}\tau o \iota \dots \tilde{\eta} aut . . . aut 31 (\alpha), 46, 66, 57
ηδέως iucunde 47 (bis), 49; libenter
                                                        (α), 74; aut certe ... aut 2 (α); ἤτοι
   48 (α); → ἔχω
\eta \delta \eta iam 2, 3, 10°, 18, 27 (bis), 31, 33,
                                                        ... καί vel .. vel 57 (α)
                                                     ήττάομαι superor 41; vincor 43
   47, 51, 56 (bis), 60, 61, 72, 74, 76;
   (-) 10<sup>b</sup>, 26 (\alpha), 68
                                                     ήύτε sicuti 14 (E.)
ῆδομαι delector 14, 44°, 44° (α), 48°d,
                                                     θάλπος calor 53
   51, 85 (\beta); laetor 48°
                                                     θαμινά 44°
ήδονή suavitas 31; voluptas 7, 15,
                                                     θανατηφόρος pestiferus [41]
   39 (bis), 40 (quater), 41 (ter), 42 (ter),
                                                     θάνατος mors 15, 66 (ter), 67 (bis), 68,
   43 (ter), 44 (quater), 45, 46 (bis), 47,
                                                        71, 72, 73 (bis), 74 (ter), 75<sup>a</sup> (\beta), 75<sup>b</sup>,
   48 (bis), 50 (ter), 51, 56, 61, 64;
                                                        76, 77, 80 (bis), 81; res capitalis 42;
   καθ' ήδονήν 2°
                                                        85°
ήδύνω condio 10
                                                     \theta a \rho \rho a \lambda \epsilon o \varsigma animosus 72
ήδυπάθεια oblectamentum 52
                                                     θαρρέω audeo 11
\dot{\eta}\delta\dot{\nu}\zeta conditus 56; dulcis 65 (\alpha);
                                                     θανμα admiratio 52
  iucundus 2, 9, 26 (bis), 28, 56, 85;
                                                     θαυμάζω admiror 3, 4 (bis), 5, 43, 55,
   59°; τὸ ἥδιστον suavitas 70
                                                        59a, 85; miror 59c; (-) 59b
\tilde{\eta} \partial o \varsigma \mod 65 \text{ (bis)}; (-) 63
                                                     θανμαστός admirabilis 12; mirificus
ηίθεος iuvenis 29
                                                        9; mirus 24, 35
η̃κιστα haud sane 4; non 30; → αίρϵω
                                                     \vartheta \dot{\epsilon} \alpha ludus 50 (\beta), 63
η̈́κω venio 67; 4°
                                                     \vartheta \varepsilon \acute{a}o\mu \alpha \iota specto 48 (bis); video 15, 27,
ήλικία aetas 4, 6, 7, 9, 10, 20, 21, 30
                                                        61, 83; (-) 57
  (bis), 33 (ter), 34, 38, 39, 45, 46, 47,
                                                     θέατρον stadium 33; theatrum 63
  48, 50 (\beta), 54 (\beta), 55, 57, 60 (bis), 63,
                                                     θείος (ό) ό πρός πατρός θ. patrius 82
  64, 66, 67, 68, [72], 76 (ter), 83; sae-
                                                     \vartheta \epsilon i o \varsigma divinus 24, 40, 77, 78, 84; (-) 81
  culum 54 (\beta); \dot{\eta}. \dot{\eta}\beta\eta\tau\iota\varkappa\dot{\eta} adulescen-
                                                     θέλγω → προσάγω
  tia 33; ή. νεανική adulescentia 4; ή.
                                                     Θεμιστοκλῆς Themistocles 8, 21
  παιδιχή pueritia 33; → ἔσχατος
                                                     οὐ θεμιτόν nefas 13
ήλιχιώτης aequalis 7 (bis), 10, 46
                                                     θεομαχέω bello cum dis 5
ήλίκος quantus 49
                                                     \vartheta \varepsilon \delta \varsigma deus 5, 19, 25, 40, 56, 69, 73, 77,
\ddot{\eta}λιος apricatio 57 (α); sol 46, 49, 53
                                                        81 (bis), 83
  (bis)
                                                     θεραπεία cultura 53 (α); cultus 56
ήμαο dies I (E.)
                                                     θεραπεύω colo 7, 10, 26, 81; curo 67;
ήμεῖς nos 2, 6ac, 39b, 49, 63, 82, 84
                                                        → διατελέω
  (bis); (-) 6, 12, 39a (\alpha); 10° (\alpha); 22°;
                                                     \theta \epsilon \varrho i \zeta \omega \quad (-) 24 (\beta) (C.)
  30°; 81°; → σφείς
                                                     θεομαίνω calesco 57; tepefacio 51
ημέρα dies 38, 50, 69, 74, 78, 84; (-)
                                                     Θεομοπύλαι Thermopylae 32
  82; καθ' ἡμέραν cotidie 26
                                                     θερμός 53° (α)
\eta \mu \acute{\epsilon} \tau \epsilon \rho o \varsigma noster 3, 5, 7, 10 (\beta), 19, 24,
                                                     \vartheta \varepsilon \rho \mu \delta \tau \eta \varsigma \quad \text{tepor 53 } (\beta)
                                                     \vartheta \epsilon \rho o \varsigma aestas 70; seges 54 (\beta); \rightarrow
  34, 41, 66, 67, 75, 78, 82; ( – ) 45, 60;
  64^{\circ}; \eta\mu\delta\varsigma (-) 10 (E.)
                                                        \dot{\alpha} \varkappa \mu \dot{\eta}; \rightarrow \ddot{\omega} \varrho \alpha
ην si 35, 65, 71; ην καί quamquam
                                                     \vartheta \epsilon \sigma \mu \delta \varsigma institutum 34 (\beta)
```

82 (a) θεωρητήριον cavea 48 θήκη vagina 51 θησανοός thesaurus 21 θνήσκω emorior 71, 80; morior 27 θνητός mortalis 78, 80 θρασύτης temeritas 20, 75 θοηνέω lugeo 73 θούλλος rumor 10 (E.) θυγάτης filia 37 θυμός (-) 1 (E.); → εἰμί θώπευμα blanditia 44 Ίβηςία Hispania 32 Ίδαῖα Idaea 45 iδέα genus 18; species 57 (β) ίδιος familiaris 22 (β), 49 (β); proprius 35; suus 3, 14 (β), 23 (β) ίδιώτης (δ) privatus 44 lδιώτης privatus 22 ίδιωτικός privatus 42 ίδρόω desudo 38 *ἰερά* (τὰ) sacra 45 (β) iερωσύνη sacerdotium 30 (β), 61 ίκανός (ἐστι) potest 41, 62 $i \varkappa a v \tilde{\omega} \varsigma$ satis $\tilde{2}$; $\rightarrow \tilde{\epsilon} \chi \omega$ iκνέομαι (−) 1 (E.) "Iλιον Troia 31 ĩva quo 3, 41; ut 6, 22, 26, 42, 45 (β), 52, 56, 59, 77 (α), 82, 85; iva $\mu\dot{\eta}$ ne 55, 56 ἴουλον φύω pubesco 51 ίππεύς → ἄοχων ίππος equus 14º (E.), 14b, 34 (bis), 58, Ίσοκράτης Isocrates 13, 23 έξ ίσου 23° ΐστημι: βεβηχώς ἔστηχα constitutus sum 62 (a) ίστός malus 17 ίσχυρός fortis 14; nimius 53 ισχύς vis 15, 17, 27^a, 27^b (β), 28 (β), 29 (ter), 30, 31b, 32 (bis), 33 (quinquies), 34 (ter), 36, 38 (bis); 31²⁰ ἴσχω habeo 66, 67; sto 16 (E.); περίλυπον i. ango 66 (α) $i\sigma\omega\varsigma$ fortasse 8, 25, 46 (α), 47, 48; forte 18; haud scio an 73; (-) 30 Ίταλικοί Italici 78 iταμῶς temere 39 ίνγξ illecebra 40 $i\chi\theta\dot{\nu}\zeta$ piscis 44

Θεσσαλός → Κινέας

θεωρέω contemplo 55, 77; video

καθάπαξ plane 66 καθάπερ tamquam 5, 36, 85; ut 3, 10 (α), 26, 59, 65, 71 (α); κ. εἰκός id est 56 (**α**) καθαρός → εἰμί καθαοώς pure 13; 59° καθέζομαι sedeo 17, 55 τὸ καθήκον munus 29 (α); officium 34, 72 καθίστημι fio 45, 53 καθόλου 78° καθοράω video 50 (β) καί ac 2, 13^a, 47^b, 49^b, 50^{cc}, 56^f; atque 4, 11b, 13b, 16f, 26c, 29c, 36b, 38c, 43b, 46ch, 49, 50 (bis), 57, 58, 59cdfh, 60d, 63, 78; atqui 66b; certe 2; et 1 (quinquies), 2, 3, 4^b, 5 (bis), 7de, 9^s, 10 (quater), 11^c, 13^d, 14 (quinquies), 15ac, 16b, 18a, 20c, 21a, 22be, 24a, 25a (α), 25b, 26adg, 27a, 27b (β), 28c, 29abcdg, 31c (α), 33ac, 34a, 35b, 36ac, 38f, 42cd, 43a, 44b, 45a, 46defai, 47cd, 49° , 50° , 51° , 52° , 52° (α), $\langle 52 \rangle$ (β), 53abde, 54abcde, 55a, 58a, 59e, 60 (β), 63, 67b, 69b, 71ade, 72a, 73be, 74b, 75ed 77cef, 78eg, 81a, 82ad, 83bc, 84e (a), $\langle 84 \rangle$ (\$\beta\$); etiam 6a, 16, 20b, 23, 26cf. 46e1, 48 (bis), 50bd, 56e, 63b, 66a, 72d, 76^{ce}; -que 1^c (E.), 4 (bis), 5^a (β), 5^b, 7, 9^b, 15^b, 16^{cds}, 22^f, 27^b, 28^b, 30^c, 32b, 33b, 35c, 38h, 43c, 44a, 49a, 51c, 52c, 53i, 56bc, 60c, 70ac, 71s, 72cf, 73a, 77abgh, 78d, 84; quidem 6b; quoque 6c, 36c, 46a; sed 65b, 84a; tum 59c, 65; vel 4^a, 15 (β), 75^b; (-) 1 (bis), 2 (bis), 4c, 6b, 7 (bis), 8, [10a], 10b (E.), 11c, 12, 13°, 14 (bis), 15°, 16° (\$\beta\$), 16°c, 20°. $21^{b}(\alpha), 22^{a}(\alpha), \langle 22^{a} \rangle (\beta), 22^{cd}, 23^{ab},$ 24^{b} , 26^{b} (α), 28^{ab} (β), 29^{c} , 30^{a} (α), $31^a(\alpha)$, 31^b , $32^d(\alpha)$, 33^a , $[33^b]$, 35^{ad} $36^{\rm d}$, 37 (β), $38^{\rm abcdfh}$, 39 (α), $41^{\rm abcd}$, $42^{\rm ab}$, $44^{\rm ac}$, $45^{\rm b}$, $46^{\rm bl}$, $47^{\rm a}$, $48^{\rm ac}$, $50^{\rm a}$, $51^{\rm ad}$, $52^{\rm ab}$, $53^{\rm cfgh}$, $54^{\rm fg}$, $55^{\rm bc}$, $56^{\rm ad}$, 57, 58bc, 59abgim, 60ab, 62, 63a, 64a, 65c (α) , 66 (β) , 67^a, 68, 69^a, 70^b, 71^{bcf} 72^{a} , 72^{egh} , 72^{i} (α), 74^{a} , 75^{a} , 76^{ab} , 76d (α), 77di, 78abefh, 80, 81b (β), 81c, 82bce, 83a (a), 84bc, 85abc; xaí ... жаі́ ac . . . et 65; et . . . et 1, 2, 8, 34, 40, 55, 63, 65, 67, 83; vel . . . vel 57; - ... at que 49, $57 (\alpha)$, $(57) (\beta)$; - ... et 28; (-) 17, 36 (bis), 43, 61; ×αί . . . ×αί . . . ×αί et . . . et . . . et 69; et . . . et . . . atque 56°; etiam

et atque 13; etiam et et 44 ; $ 56^{\circ}$; $(-)$ 53 (α) ; $\times ai$ $\times ai$ $\times ai$ $\times ai$ et et et et et et $\times ai$ et ai	 κατά cum 43°; inter 84; secundum 71 (bis); tamquam 64; ut 1; 15° (β); (-) 22, 25 (C.), 33, 35, 43°, 56, 68; καθ' έαντήν secum 49; → ἄγροικος; → ἀνήρ; → αὐτός; → ἔκαστος; → ἡδονή; → ἡμέρα; → ἡσυχία; → οἰκία; → ὅσος → πρᾶγμα; → φύσις καταβαίνω descendo 34 καταβιόω consumo 55
\rightarrow δύο; \rightarrow εβδομος; \rightarrow εγώ; \rightarrow εκείνος; \rightarrow ενταύθα; \rightarrow επτά; \rightarrow	καταγγέλλω indico 46 καταγελάω irrideo 85
ἥν; → ἥτοι; → μάλα; → οὐ; → πρός; → τε; → τρίτος	κατάγευμι frango 38 καταγράφω praescribo 27 (β)
Καικίλιος (Λεύκιος Μέτελλος) L. Caecilius Metellus 30, 61	καταγώγιον deversorium 84 καταδείκνυμι constituo 45 (β)
Καικίλιος (Στάτιος) Caecilius Statius	κατάθεσις propagatio 53
24, 25 ^a , 25 ^b (β), 36 καίπες quamquam 9; quamvis 25	χαταιδέομαι vereor 37 κυταίρω → μέλλω
καιφός tempus 1, 33, 76, 85 καίτοι etsi 2, 29; quamquam 1, 10,	κατάκλισις accubitio 45 κατάκριτος damnatus 42
47, 51, 67, 69; tamen 65; vel 15 (α)	καταλαμβάνω percipio 21 (β)
κάκη vitium 29, 35 κακηγορία vituperatio 39 (β)	καταλείπω relinquo 29, 53 (β), 58, 78; resto 66 (α)
κακία vitium 14, 27, 35, 36, 55, 65 κακοδαίμων miser 25 (C.), 66	κατάλοιπος 53° (α) καταλύω destruo 72
κακοήθεια perversitas 4	καταμανθάνω intellego 65 (α)
τὸ κακόν malum 4, 44; vitium 25 (C.) κακουργία malum facinus 40	καταμάχομαι depugno 32 *καταμειλίσσω permulceo 4
κακόω adfligo 32	καταμετρέω dimetior 59
κακῶς male 18, 22 καλάμη culmus 51	κατανοέω cognosco 12 καταπιέζω occaeco 51 (β); opprimo 71
Kαλατίνος → Άττιλιος	καταπίπτω corruo 64; decido 71
καλέω appello 19; arcesso 56; dico 53, 76; nomino 51, 78; voco 22; (-) 84	κατάπλεως expletus 47 (α) καταπτήσσω extimesco 75
καλλονή pulchritudo 81 καλός (β), κάλλιστος (α) pulcher 43	κατασβέννυμι exstinguo 85 κατασκευάζω appeto 56; construo 72
καλῶς bene 9 ^b , 45, 57 (α); honeste	(α) , $\langle 72 \rangle$ (β) ; gero 17
62, 70; probe 14 (β); (-) 9°; 57° (β); κάλλιον melius 82	κατασπάω divello 72 (β); evello 71 κατάστασις condicio 68
καλύπτω operio 34	καταστοεβλόω praestringo 42°
κάματος defatigatio 36, 85 κάν etiamsi 48; et si 83; quamquam	καταστρέφω (τὸν βίον) morior 19 κατάστρωμα forus 17°
24, 30 (β); quamvis 4, 29 (α), 67; si 25 (C.); (-) 7, 69; $\varkappa \ddot{a} \nu \ \varepsilon \dot{l}$ etiamsi	κατατήκω (-) 1 (E.) καταφαίνω declaro 81
79; quamquam 44; quamvis 29 (β) ;	καταφέρω fero 52
si 28 ×àv → ἐv	καταφεύγω 11° καταφουέω contemno 43, 65, 66, 72,
κάνδυς (πορφυρούς) purpura 59	75; neglego 74
Κάνναι 75° Καπύη Capua 10	καταφωράω intellego 79 καταψύχω refrigero 57 (α)
Καρβίλιος Σπύριος (α), Σπόριος (β) Sp.	κατεργάζομαι adficio 47
Carvilius Maximus Ruga 11 καρπός fructus 5 (α), 9, 24, 51, 62, 70	κατερεθίζω incito 41; (-) 39 κατέχω capio 54; teneo 17
(bis), 71; frux 51^{b} (α), 52	κατίσχω coerceo 52
Καρχηδών Carthago 18	κατοδύρομαι deploro 7

κατοίκησις 84° (β)	χόπρος 53°; → παρέχω
κατοικία 84° (α)	Κορβίνος, Κορονίνος - Οὐαλέριος
κατορθόω exsequor 72	χόρος satietas 76 (ter), 84, 85; → λαμ-
κατορύσσω obruo 21	βάνω
Κάτων (Μάρχος) Μ. Porcius Cato	
	Κορύγκανοι Coruncanii 15
Censorius 3 (bis), 4, 6 (bis), 8	Κορύγκανος (Τίτος) Τi. Coruncanius
Kάτων M. Porcius Cato Licinianus 84	43 (bis); οί περὶ Τίτον Κορύγκανον Τi.
Καυδηνός (πόλεμος) Caudinum proe-	Coruncanius 27
lium 41	κοουφή caput 53
καύσων ardor 53	κεκοσμημένος praeditus 61; κοσμού-
κεγχραμίς granum fici 52	μενος praeditus 26
Κέθηγος (Μάρχος) M. Cornelius Cethe-	κόσμιος moderatus 7; τὸ κόσμιον mo-
gus 10, 50	deratio 1 (a)
κελεύω iubeo 41; τὸ κελευόμενον im-	
perium 51	κοσμιότης moderatio 1 (β)
-	κόσμος ornatus 59
×ev → av	Κούιντος, Κόιντος, Κύιντος → Κινκινᾶ-
κεράννυμι admisceo 78	τος; → Μάξιμος; → Φάβιος
κεφαλή caput 34	Κούριοι Curii 15
κηδεστής socer 15	Κούριος (Μάρχος) M'. Curius Dentatus
κῆπος hortus 54, 56	43a, 55 (bis); (-) 43b (α); οί περί
χηρύττω praedico 31	Kovotov Curius 56
κινδυνεύει fit 72	κουφίζω levo 2
Κινέας (ό Θεσσαλός) Cineas Thessalus	•
43	χουφολόγος levis 36; → τίθημι
zινέω agito 78 ^a ; moveo 78 ^b	χούφος levis 85 (β)
Κινθικός (α), Κινδικός (β) (νόμος) Cin-	Κράσσος (Πόπλιος Λικίνιος) P. Lici-
cia lex 10	nius Crassus Dives 50, 61; οί περί
	Πόπλιον Κράσσον P. Crassus 27
κίνησις motus 78 (bis)	κρατερός → γῆρας
Κινκινάτος (Λεύκιος Κύιντος) L. Quinc-	κρατέω dominor 41; impero 55; teneo
tius Cincinnatus 56	33; vinco 44 (α)
κίστη cunae 83	χράτος principatus 64
κλάδος ramus 52	κρηπίς fundamentum 62
Κλαύδιος (Άππιος) Ap. Claudius Cras-	κρίνω iudico 43, 78
sus 41	Κριτόβουλος Critobulus 59
Κλεάνθης Cleanthes 23	κουτέω plaudo 70
κλέος gloria 10 (β) (E.); (pl.) gloria	χοότος plausus 64
10 (α) (E.)	Κροτωνιάτης → Μίλων
κλημα sarmentum 53°, 53° (α)	κτάομαι adipiscor 4 (bis)
$κληματίς$ sarmentum 52^{b} , 53^{b} (β)	κτηματικός locuples 56
κλήτως viator 56	κυβερνήτης gubernator 17
κλινάριον lectulus 38 (α)	χύβος talus 58° (β)
κλινίδιον lectulus 38 (β)	κυδαίνω decoro 73 (E.)
κοιμάομαι dormio 81	κύλιξ poculum 44, 46
κοινός communis 2, 35, 63, 67, 68; είς	κυνηγία venatio 56
κοινόν communiter 2	κύριος dominus 56; 38°
κοινώς 59°	Κύρος (δ νεώτερος) Cyrus minor 59
κολάζω 35° (α)	(ter)
κολοβός minutus 85°	Κύρος (ὁ πρεσβύτερος) Cyrus maior
κολοφών apex 60	30, 32, 79, 82
κόλπος gremium 51	χώθων poculum 46
Κολωναΐος, Κολωνός → Οιδίπους	κωλύω veto 73
κομιδή 70°.	
	χώμη villa 56 ^b (α)
κομιδή admodum 10 (bis); porro 43	κωμικός 36°
κομίζω adfero 59	κωμφδία (-) 65

λαγχάνω 33° Λαέρτης Laertes 54 λάθριος clandestinus 40 Λαίλιος (Γάιος) C. Laelius Sapiens 3, 4 (bis), 6, 7, 8, 9, 28, 35, 77, 85 Λακεδαιμόνιοι Lacedaemonii 20, 63 Λακεδαιμόνιος → Λύσανδρος Λακεδαίμων Lacedaemon 63 λάλος loquax 31; λαλίστερος (α), λάλος	sermo 3° 12 (bis), 28°, 30, 41, 45, 46 (ter); verbum 54; (-) 59; 64°; λόγοι litterae 12, 26; → Ἑλληνικοί λοιδορία iurgium 8 λοιμός pestis 39 λοιπός reliquus 7, 70; (-) 66 λυγρός 73° (Ε.) λύπη dolor 73 Λύσανδρος (δ Λακεδαιμόνιος) Lysander
(β) loquacior 55 $\lambda a \mu \beta \acute{a} \nu \omega$ accipio 25, 39, 41, 51; habeo 68; nanciscor 52 ^b ; $\varkappa \acute{o} \rho \sigma \nu \lambda$. satior 52 ^a ; $\rightarrow \pi s \acute{o} \alpha$	Lacedaemonius 59 (quater), 63 Αυσίμαχος Lysimachus 21 Αυττών furiosus 47
	λυττῶν furiosus 47 μὰ Λία hercule 8; (-) 19, 27, 85 μάθημα disciplina 37; doctrina 50; → ἐπιμελέομαι μάθησις doctrina 49; (-) 65 μακάριος beatus 29, 56, 58, 59, 60, 66 μακαρίως beate 4 μακρός longinquus 84; longus 4, 6, 41 (β), 55, 66, 71, 75 (β); → χρόνος μάλα (-) 1 (Ε.), 16 (Ε.); εὖ μ. (-) 10, 14 (Ε.), 34, 61; καὶ μ γε sane 6; μᾶλλον magis 36 (bis), 41, 48 (bis), 70; plus 27; potius 26, 35, 84; → αἰρέω; μάλιστα cum maxime 38; in primis 4 ⁶ (α); maxume 4 ⁸ , 45, 46, 66, 82; praesertim 61; (-) 15 (β), 42; ἐν τοῖς μάλιστα in primis 60; ἤ μάλιστα quam maxime 46; ὡς μάλιστα in primis 4 (β) μαλάσσω mollio 51 μαλθακός mollis 2; purus 59 μανθάνω disco 6, 12, 26, 78; intellego 1, 16, 41, 65 (β), 66; nosco 53 (β) Μάνιος → ἄκίλιος μαντική augurium 12 (α) μαντικός → νόμιμον μάντις τῶν ἐπ' οἰωνοῖς augur 11 Μάξιμοι Μαχίμιον (β) Μάξιμον Q. Μαχίπιι 13 Μάξιμος οἰ περὶ Κύιντον (α), Κόιντον (β) Μάξιμον Q. Maximus 15° Μάξιμος → Φάβιος Μάρκελλος (Μάρκος) Μ. Claudius Μαrcellus 75 Μάρκος (-) 12 Μάρκος → Ακίλιος; → Αττίλιος; → Κάτων; → Κέθηγος; → Κούριος;
Λικίνιος → Κράσσος λιμήν portus 71 λογισμός cogitatio 41 λόγος liber 2, 13; oratio 3 ^b , 16, 28 ^b , 38 ^a , 39, 62 (bis); ratio 6, 19, 36, 41 (α), ⟨41⟩ (β), 42 (bis), 51, 67, 77;	→ Λέπιδος; → Μάρχελλος; → Οὐαλέ- ριος Μάρτιος (Λονίλλος) M. Duellius 4° Μασσανάσσης Masinissa 34 μαστεύω peto 43 (α); requiro 76 μάτην frustra 84

```
μάχαιρα gladius 19
                                                    \mu \varepsilon r \acute{a} a 44; cum 4, 39 (\beta), 41, 45, 46°c,
μεγαλανχέω glorior 82 (β)
                                                       85°; in 38; post [10b], 14, 19, 30, 66,
Μεγάλη Μήτης Magna Mater 45
                                                       74, 80; post . . . quam 42, 10<sup>ao</sup> (β);
μεγαλύνομαι glorior 26 (β)
                                                       (-) 46<sup>b</sup>; 85°; μ. έαυτῆς secum 49; μ.
μεγάλως magnopere 44 (β)
                                                       ταῦτα postea 13, 61; μ. ύμῶν vobis-
μέγας magnus 1 (E.), 12, 33, 39, 55,
                                                       cum 73
   62, 63, 78; maximus 3, 9; summus
                                                    τὰ τῶν μεταγενεστέρων posteritas 82
   19; (-) 61 (\beta); \mu\epsilon\bar{\iota}\zetaor plus 60; \mu\epsilon\dot{\iota}
                                                    μετάγω confero 14
   ζων maior 1, 3, 17, 24, 41, 50, 51;
                                                    μεταδιώκω persequor 19
   μέγιστος maximus 14, 20, 30, 41 (β),
                                                    μεταχαλέω revoco 83 (α)
   50, 61; summus 44, 46; \rightarrow \pi o \tilde{a} \gamma \mu a;
                                                    μεταλλάττω discedo 80
   \rightarrow \omega \omega v \dot{\eta}
                                                    μεταμέλει paenitet 19
μέγεθος magnitudo 35
                                                    μετάμελος → έχω
μεθίημι desero 72
                                                    μεταξύ inter 16, 60 (β)
μειοάκιον adulescens 10, 26 (bis), 76a;
                                                    μετάπεμπτος → πάρειμι<sup>3</sup>
   adulescentia 76b; adulescentulus 20
                                                    μετατίθημι muto 10 (α)
   (N.)
                                                    μέτειμι persequor 46 (α); redeo 31
μειραχιόομαι adolesco 51
                                                       (\beta); sequor 38; venio 56 (\alpha)
μελεδών
           cura 1 (E.)
                                                    Μέτελλος (Λεύχιος) L. Metellus 30
μελετάω cogito 38; meditor 74
                                                    Μέτελλος → Καιχίλιος
μελέτη meditatio 74
                                                    μετέρχομαι persequor 46 (β)
μέλι mel 31, 56
                                                    μετρέω metior 45
μελίγηους 50° (Ε.)
                                                    μέτριος modicus 44, 53 (β), 65
Μέλιος Σπύριος (α), Σπούριος (β)
                                                    μετρίως modice 2, 45
   Sp. Melius 56
                                                    μέτρον modus 46, 77, 84, 85
μέλισσα apis 54
                                                    μέτωπον articulus 53
                                                    μέχρι usque 27
μελιττών [56] (α)
                                                    μή ne 21, 28, 31<sup>a</sup>, 52<sup>b</sup>, 85<sup>a</sup>; nec 7, 36<sup>b</sup>,
*μελιττωρεία [56] (β)
                                                       41<sup>a</sup>, 46; nolite 79; non 8 (bis), 24,
μέλλω debeo 33; sum 70; μ. είναι fu-
                                                       25, 34, 36 (\alpha), 36<sup>b</sup>, 42 (bis), 47 (ter),
   turus sum 66,70 (\beta), 78,85; \mu. \zeta \bar{\eta} \nu
                                                       48, 78, 84<sup>bc</sup>, 85<sup>b</sup>; num 19 (α), 23 (α)
   victurus sum 82b; μ. καταίσειν ventu-
                                                       (novies), 56, 76; (-)3, 31<sup>b</sup>, 32, 41<sup>b</sup>,
   rus sum 71; μ. όριεῖν terminaturus
                                                       84°; 44° (α); μ. ἄνευ cum 52°; μ. οὐ
   sum 82°; τὰ μέλλοντα futurum 81
                                                       non 56; μ. οὐκ quin 31; μ. μόνον . . .
μεμψιμοιρία querela 7
                                                       àλλà καί nec . . . solum . . . sed . . .
μέν autem 86, equidem 26; iam 38; qui-
                                                       atque 36; non modo ... sed ... etiam
   dem 36, 50, 69, 82°; \rightarrow \delta; (-) 1(E.),
                                                       2(\alpha), 21; non modo . . . sed etiam 59;
   3, 4 (ter), 8<sup>a</sup>, 10, 12, 15, 16, 17, 19, 20,
                                                       non solum . . . sed 1; \mu. \delta \tau \iota . . . \dot{\alpha} \lambda \lambda \dot{\alpha}
   21, 22, 30 (a), 32, 33 (bis), 34, 38<sup>a</sup>,
                                                       xai non solum ... sed etiam 75; \rightarrow
   42 (bis), 45<sup>a</sup>, 47, 50, 51, 64, 65, 68,
                                                       \varepsilon l; \rightarrow \tilde{\eta} v; \rightarrow lva; \rightarrow \tilde{\omega} \varsigma
   70<sup>a</sup>, 71 (ter), 72<sup>a</sup>, 72<sup>b</sup>, 74, 76, 78,
                                                    \mu\eta\delta\dot{\epsilon} (\mu\eta\delta') ne 9, 35; nec 7, 29; non
   80, 81 (bis), 82 (\alpha), 83, 84; \mu \acute{e}\nu \ldots
                                                       78<sup>b</sup>; (-) 41, 52; μ. γε ne . . . qui-
    \delta \epsilon - \ldots - 38, 60, 64, 69, 71; \mu \epsilon \nu
                                                       dem 78a; µ. τις nullus 40
   \dots δέ \dots δ' et \dots et \dots et 33; \muέν
                                                    μηδείς nemo 12, 38; nullus 34 (bis),
  \ldots \delta' \ldots \delta' \ldots \delta' \ldots \delta' (-) 15; \rightarrow \delta \sigma \acute{a}
                                                       35, 40, 44, 67, 71, 79; μηδέν nihil 17,
  \varkappa \iota \varsigma ; \rightarrow \ddot{o}\sigma o v ; \rightarrow \pi \varrho \tilde{\omega} \tau o \varsigma
                                                       25 (C.), 40 (bis), 41 (quater) 59, 80;
μέντοι certe 6; quidem 65; sed 42;
                                                       non 1, 17, 33; 44° (\beta)
  tamen 1, 15, 16, 32; (-) 4 (\alpha), 21
                                                    μηδέποτε numquam 9, 78; ( – ) 73 (β)
   (\alpha), 48, 72
                                                    μηδεπώποτε numquam 4, 78
μεριμνάω sollicito I (α) (Ε.)
                                                    μηκέτι (-) 12
μέρος pars 5, 33; εν μέρει vicissim
                                                    μήκος 70°
   46,57
                                                    μήν mensis 69
μέσος medius 60, 76
                                                    μήν equidem 32°; sed 1, 10, 48; tamen
μεστός refertus 56
                                                       28, 31 (\alpha), 32<sup>b</sup>, 38 (\beta); vero 11, 21;
```

(-) 33, 47, 49, 54, 57 (α) , 59, 65 71 (ter); invenis 17; puer 43; (-) (bis), 68, 75; $\rightarrow \dot{a}\lambda\lambda\dot{a}$ μήποτε numquam 2; μ. οὐκ (-) 58 νέος novus 20^b; νέα (scil. ήλιχία) iuventus 26; νέος (scil. χρόνος) adulescentia 74; ο νεώτερος adu- $\mu \dot{\eta} \pi \omega$ non 10 μήτε neque 41; μ. . . . μ. nec . . . nec 72; nullus . . . aut 35 lescens 10; $\rightarrow K\tilde{v}\rho\sigma\varsigma$ νεότης adulescentia 25, 29 (bis), 30 $M\dot{\eta}\tau\eta g \rightarrow M\epsilon\gamma\dot{\alpha}\lambda\eta$ (bis), 39, 48, 61, 62, 67, 72; inventus μηχανάομαι molior 26 μικρόν (σμικρόν) parum 3; paululum 15, 28 Nέστωο Nestor 31 (bis) 33; ήσσον minus 4, 24, 26, 32, 60; ή. πόρρω (α), πρόσω (β) propius 77; νεύμα nutus 61 ηκιστα → αἰρέω νέωσις (-) 53 (**α**) μικρός (σμικρός) minutus 46; parvulus νεωστί nuper 61 vη Δία edepol 25 (C.); (-) 28, 65 Μίλων (ὁ Κροτωνιάτης) Milo Crotoniaνηξις 58° νικάω vinco **44** (β) tes 27, 33νικητήριος → πέμπω μιμνήσκω memini 14, 21, 30; 62° μισητός odiosus 4, 25 (C.), 26, 47, 65 νομή pastus 54 νομίζω puto 14, 29; 34° νόμιμον ius 12 (α), 27; ν. ἀρχιερέων ius μισθοφορέω → παύω; → ἀπολύω μνεία mentio 14, 63 pontificium 38°; ν. μαντικόν ius augu- $\mu\nu\eta\mu\alpha$ sepulcrum 21 (α) rium 12° (β); ν. οἰωνιστῶν ius auguμνημείον sepulcrum 21 (β) rium 38°; ν. πολιτικόν ius civile 50; μνήμη memoria 12, 19, 21 (ter), 38, ν. πολιτών ius civile 38; τών νομίμων 63, 70, 71, 78, 80, 81, 82 έξηγητής iuris consultus 22 μνημονικῶς → ἔχω νόμος lex 10, 34; → Οὐοκώνικος μοιράω (-) 35 νόσος morbus 35, 67 μοιχεία adulterium 40 voτίς vapor 51 (α) μόνον modo 33; (-) 49, 62, 69, 83; νοῦς animus 15 (bis); mens 36, 38, 40, $\rightarrow \check{\eta}v$; $\rightarrow \mu\check{\eta}$; $\rightarrow o\check{v}$; $\rightarrow o\check{v}\delta\acute{\epsilon}$ 41, 42, 67, 72, 78; (−) 80; → ἔχω μόνος solus 77, 80 νῦν modo 14, 63 (β); nunc 1a (E.), 1b, $\mu \phi \rho \phi c \mod 75$ (α) 2, 10 (E.), 14 (E.), 18, 26, 27, 38, 51; μόσχευμα malleolus 52 (-) 12 (α) , 82 (α) ; 3° μοχθηρός non probus 36 (α) νύξ nox 1 (Ε.), 49^b; νυκτός noctu 49^a; $\mu \bar{\nu} \partial \sigma \varsigma$ fabula 3, 22, 64, 70, 50° (β); 85° πόρρω νυκτῶν (α), εἰς νύκτα πολλήν μυρίος innumerabilis 78 (β) ad multam noctem 46; (-) 82 $\mu \tilde{\omega} \nu$ num 19 (β), 21, 33 (β), 76; μ . νύσσα carceres 83 (β) (novies) num ... num ... num ... νωθρός ignavus 36 - . . . num . . . - . . . num . . . num \dots num 23 (β) Ξενοκράτης Xenocrates 23 μωρία stultitia 36 $\xi \acute{\epsilon} vo \varsigma$ hospes 32, 34, 41 $\mu\omega\rho\delta\varsigma$ stultus 83 (β) Ξενοφῶν Xenophon 30, 46, 59, 79 ξηρότης siccitas 34 vaí ne 33 ξυγκόλλησις conglutinatio 72 (β) ναυμαχία pugna navalis 13 ξυγκολλάω conglutino 72 (β) ναῦς navis 72 ξυμπίλησις compressus 51 (β) νεανικός adulescens 38; → ήλικία ξυναρμόω coagmento $72(\beta)$ νεανικώς iuveniliter 10 rearioxoς adulescens 27 (bis), 36 (bis), δ , $\dot{\eta}$, $\tau \dot{\delta}$ (-) passim; alter 65 (bis); 38, 39, 67, 68 (bis), 75; adulescentuhic 3 (β) ; ille 17 (α) , 50 (β) ; is 8^{a} , lus 10; iuvenis 33; 4°; 70° 10, 13, 15, 20, 31, 42, 59; qui 1, 21 Νέαρχος (Ταραντίνος) Nearchus Ta-(bis), 48; 10° (E.); → εἰμί; → πρό; rentinus 41 $\delta \mu \delta \nu$ ille 8° ; (-) 7, 8° ; $\delta \delta \delta \epsilon$ hic 42 (β) ; qui 3 (α) , 22 (α) ; (-) 63; $\delta \mu \acute{\epsilon} r$ Nέβιος Cn. Naevius 20° réos (6) adulescens 20a, 29, 35, 39, 67,

... δ δέαl ius ... alius 53; ille ...

hic 68; οί μέν οί δέ ἔτεροι δέ τι-	οίος qui 2, 14; quis 61 (bis); (-) 7,
reç alii alii alii 17; τῆ μέν	21, 26, 70; ol ol. qualis
$\tau \tilde{\eta} \delta \hat{\epsilon} (\alpha)$ cum tum 65; $\tau \delta \mu \hat{\epsilon} \nu$	qualis 13; ol. $\mu \acute{e}\nu$ ol. $\delta \acute{e}$
τὸ δέ cum tum 43; tum tum 7;	őσος δέ οί. δέ qui qui quan-
tum – 54; $\tau \delta \delta$ quod 8; $\tau \delta \mu \epsilon \nu$	tus – 12; $\tilde{o}\sigma o \varsigma \mu \acute{e} r \ldots o \acute{l}$. $\delta \acute{e}$
quod 14 (β) ; $\tau \delta \mu \epsilon \nu \omega \varsigma \tau \delta \delta \delta \omega \varsigma$	qui qui 11; οί. (τε) γίγνομαι pos-
tum quod tum quod 7; τὰ μέν	sum 4, 11, 43, 52, 66, 72, 74, 78 (bis);
τὰ δέ 68; ő γε is 16,74 ὀγδοήκοντα octoginta 69	$\mu\dot{\eta}$ of. $\tau(\varepsilon)$ $\varepsilon i\mu i$ nequeo 28, 38, 78
ονδοηκοστός octogesimus 4; → πρῶτος	οίος περ qualis 26 οίχομαι discedo 84
öγε is 16; (-) 11 (α), 68	οίωνιστής → νόμιμον
őδε hic 2 (β), 23, 50b, 51a, 61, 77, 81,	οίωνός auspicium 11 ^{bc} ; → μάντις
83 (β); idem 52; ille 37 (β); is	ολωνοσκόπος augur 22, 64
3 (bis); qui 53^a , 53^b (α); (-) [2],	οκνέω dubito 16 (β)
11 (β) , 50^{a} (α) , 51^{b} (β) , 73	οκτακοσιοστός octingentesimus 4
όδοιπορέω ingredior iter 34	ολέθοιος capitalis 39
όδός via 6, 33, 66	ολίγος paucus 46, 50, 67; οὐκ ολίγοι
όδυομός querela 7 ^a , 7 ^b (β)	plerique 4; → χρόνος
ὀδύφομαι deploro 84 (β)	ολιγωρέω neglego 66
őθεν a qua 53; ex quo 16 (α), 51, 56,	ολισθος lapsus 52
81; itaque 67; unde 75, 80	δλλυμι amitto 20 (N.)
oi ei 31°; sibi 31°, 72; (-) 56	όλος omnis 81; → ήγεμονία
ol quo 83, 84	ολοφυομός lamentum 73; querela 7 (α)
olóa cognosco 7; intellego 42,59;	όλοφύρομαι deploro 84 (α)
nosco 21, 43 (bis), 52 (α); scio 1, 2,	Ολύμπια Olympia 14 (E.)
24, 56, 69, 78; οὐκ οἰ. nescio 28, 82 Οἰδίπους (ὁ ἐν τῷ Κολωνῷ) (α), (ὁ Κολω-	Ολυμπίασι Olympiae 33
vaioς) (β) Oedipus Coloneus (So-	Όλυμπιονίκης victor 14 δλως omnino 35, 41
phoclis tragoedia) 22	ὄμβρος imber 34
οἴκαδε (-) 44	δμήγυρις concilium 84
οίκεῖος domesticus 12; familiaris 10,	"Ομηρος Homerus 23, 31 (bis), 54
22 (a), 49; suus 8, 23 (a), 33 (bis),	όμιλέω versor 18
38, 72, 85; 6 ol. familiaris 49	όμιλία comitatus 29 (α)
οἴκημα domicilium 77	ομιλος coetus 84; (-) 61 (β)
τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν res familiaris 22;	δμμα acies 83; oculus 42
$\rightarrow \pi \varrho \tilde{a} \gamma \mu a$	όμογνωμονέω consentio 61
οἰκοδόμημα aedificium 72	ομοιος par 7 (bis); similis 17, 31
οίχοι domi 12, 82	$\delta\mu o(\omega\varsigma (-) 6$
Οἰχονομική (scil. τέχνη) Occonomicus	όμολογία adsensus 62
(Xenophontis opus) 59	δμοῦ (-) 61
οίκος domus 37, 84 οίμαι → οίομαι	$\delta\mu\omega\varsigma$ tamen 5, 31 (β), 44 (α), 65; (-) 28; → $\dot{a}\lambda\lambda\dot{a}$
oivaçov pampinus 53	ονειδος probrum 42
οίνος vinum 65	ονίνημι prosum 24 (C.)
οἰνοφλυγία vinolentia 44	ονομα nomen 21
οἰνών cella vinaria 56 (α)	ονομάζω appello 44; dico 50 (α);
*olvωφεῖα cella vinaria 56 (β)	nomino 20, 24, 56, 77; voco 45
οἴομαι (οἶμαι) arbitror 34, 79; censeo	ονομαστός clarus 8
21, 41, 73, 82, 85 (a); credo 73; de-	όξύνω coacesco 65
puto 25 (C.); existimo 84 (bis); puto 4	όξύς acutus 49
(bis), 7, 24, 42, 65; (-) 72, 83 (α);	δξύτης celeritas 17
οί. βεβαίως exploro 67	őπλον (pl.) arma 9, 11, 58
olor quasi 22, 47, 52, 71, 83; quod 26	όποῖός τις qualis 6, 81
(α) ; tamquam 49, 70; (-) 4, 21	όπόσος quantus 15, 41; qui 69; →
οἶόν τι quod 14 (α); ut 50 (α); 26°	τοσούτον

όπότε cum 35, 75; quando 38 οσον quam 15, 59; quantum 46, 60; όποτεροσούν utervis 33 őπου quo 80 *οπώρα* pomum 71 οπως qui 20 (N.); quo 43; quo modo 12, 18, 82; quo pacto 28; ut 52, 70, 75, 77 (β) ; (-) 80, (83) (α) , 83 (β) ; $\rightarrow o\dot{v}$ όπωστιοῦν → οὐδέ οσοσπεο qui 43, 65 όράω appareo 80; intellego 46, 81; video 6, 13, 23, 25 (C.), 26 (ter), 28, 31, 32, 44, 49, 50^{ac} , 50^{b} (α), 66, 67, 69, 71, 77, 79 (bis), 83 (bis); (-) 30 (α) , 64; 38° δργάω incito 39 őστε qui 77 οργίλος iracundus 65 δρέγομαι appeto 72 $\partial \rho \partial \phi \zeta$ directus 59; (-) 69 *δρθῶς* recte 72; rite 59°; 64°; *δρθότε*gov melius 25; δρθότατα recte 50 ωρισμένος certus 33; δρίζω 72°; →quid 77 (∞) μέλλω δονιθοθήρα aucupium 56 δρνις avis 51 őρος finis 82; terminus 72 δρφανός 17° (β) όρχος ordo (scil. plantarum) 59 (bis) ó. μέν alias 51 őς hic 68; is 54^a, 67^c (α); is qui 17, 23b, 25b, 47, 48; qui la (E.), lb (a), (1^b) (β) , 1^c , 2 (bis), 3 (bis) (β) , 4 (ter), 5 (ter), 6, 7 (quater), 9, [10], 10^b, 11 (bis), 12^a, 12 (β), 13 (quater), 14^a, 14^b (E.), 16 (E.), 17 (bis), 18 (bis), 19 (bis), 21 (ter), 22^b, 23^a, 24, 25 (bis), 26^{abcdef} , 26^{a} (β), 27 (ter), 28, 29^a, 30^{ab}, 31 (bis), 32^{a} (α), 32^{bc} , 34 (ter), 35^{ab}, 36, 38 (quinquies), 39 (bis), 40, 41acde, 42, 43 (ter), 44 (bis), 45 (bis), 46ab, 50 (sexies), 51ab, 51c (β) , 52 (β) , 53 (β) , 54^{bede}, 55, 56 (ter), 57, 59, 60 (bis), 61 (bis), 63 (ter), 64 (ter), 65, 66 (quater), 67ab, 68b, 69 (bis), 71ac, 72, 73 (bis), 75 (octies), 76 (bis), 77 (bis), 78 (bis), 79, 80, 81, 82 (bis), 83 (ter), 84 (quinquies), 85 (ter); 10ao; 15o; 22ao; (-) 8 (bis), 15, 22ab, 23 (bis), 29b, 39, 41b, 70; őς γε qui 7, 11, 51; $\dot{\epsilon}v \phi$ (scil. $\chi \varrho \dot{\phi} v \phi$) cum 18 (β); $\dot{\epsilon}\xi \ \delta v \text{ ex quo } 16 \ (\beta); \ \dot{\epsilon}\varphi' \ \dot{\phi} \ (-) \ 70;$ $\pi a \varrho$ ov unde 12 (α); $\psi \varphi$ ov unde 12 (β); → οὖτος όσάχις ό. μέν . . . ό. δέ quotiens . . . quotiens 49 οσμή odor 59

ő. μέν ... ő. δέ ... ő. quam ... quam . . . quam 50; őσα (-) 15 (α); έφ' őσον quoad 72; καθ' őσον quoad 11; → ov; → τοσοῦτον öσος quantus 50; qui 4, 15, 26, 56; 74°; ő. μέν ... ő. δέ quantus ... quantus 61; qui . . . qui 11; ő. . . . ő. $\delta \epsilon$ quantus . . . - 65; \rightarrow olog σσπερ qui 1, 2, 4, 12, 15, 16, 19, 24, 28, 32 (\$\beta\$), 33, 36, 39, 43 (bis), 45, 50, 55, 59, 62 (bis), 63, 67, 68, 77 (β), 77 (a), 78, 83, 85; quis 38; 20° ; $\rightarrow \epsilon i \varsigma$ οστις aliquis 2; qui 21 (bis), 51, 52, 61, 68, 72 (ter), 78^b; quidam 47 (β); quis 66, 69; quiscumque 70°; quisquis 52; (–) 25 (C.); ő. μέν . . . ὅτω δέ qui . . . cui 21; ἄττα quae 18, 24 (C.), 34, 78³; οστισούν quivis 52; (-) 35 őταν cum 71, 72, 80 (bis), 82 δτε cum 11, 15, 18 (α), 59, 67, 71 (α), 72; dum 79; ἔστιν ὅτε umquam 51; ἔσθ' ὅτε interdum 1 ότέ ό. μέν . . . ό. δέ tum . . . tum 45; öτι quia 9, 13, 44; quid 66, 69; quidquid 27; quod 3, 5, 43, 68, 78; (-) 11, 14, 15 (α), 56, 57 (α), 63 (α), 78, 81; δ. περ quia 45 (α); δτι (quater) quod (quater) 15; → μή haud 1 (E.), 15, 56b; -ne 56a; nec 13, 21; nihil 30; non 3, 5, 7 (ter), 8, 12, 14, 16, 17, 18 (bis), 19, 27^a, 28^a, 29, 31^b, 32 (β), 34^{abc}, 35^a, 36^a (β), 36^{bc}, 38 (quater), 40, 44, 47, 48, 52, 55 (ter), 56, 62, 65 (ter), 66 (ter), 68, 73, 74, 75^a, 77 (bis), 78, 82 (β), 84 (sexies); nonne 52^{b} ; numquam 11; (-) 2, 12, 31^a (α), 31^c , 49, 56^a , 68, 69; οὐχί nec 64; οὐ (sexies) non . . . non ... non ... non ... non ... non 75; $o\mathring{v} \dots \mathring{\eta} \dots o\mathring{v}\delta\acute{e} \dots \mathring{\eta} \dots \mathring{a}\lambda\lambda\acute{a} \dots$ καί . . . καί nec . . . nec . . . nec . . . aut . . . sed . . . -19; o \dot{v} . . . o $\dot{v}\delta\dot{\epsilon}$. . . $o\dot{v}\delta\dot{\epsilon}$ non . . . non 24; $o\dot{v}$ μέντοι ... αλλά nec tamen ... sed 36; οὐ μόνον . . . ἀλλὰ καί nec solum ... sed etiam 46; nec ... solum ... sed . . . etiam 77; non modo . . . sed \dots etiam 2 (β) ; non \dots modo \dots sed etiam 51; non ... solum ... verum etiam 84; οὐ μόνον ... ἀλ-

λά ... καί neque ... solum ... sed ... etiam 22; non modo ... sed etiam 37; non ... solum ... sed etiam 12; non ... solum, sed ... etiam 28; non solum ... verum etiam 9; οὐ μόνον . . . ἀλλὰ καί neque solum . . . sed et 56; $o\dot{v}$. . . $\mu\acute{o}vov$. . . àλλà καί non ... solum ... sed etiam 53, 61; οὐ μόνον . . . ἀλλ' οὐδ' non modo . . . sed ne quidem 34; ovx ὅπως . . . ἀλλὰ καί nec solum . . . sed etiam 85; non modo ... sed etiam 17; non modo ... verum etiam 26, 57 (α), (ἀλλὰ καί) <57> (β); οὐχ ὅσον ... ἀλλὰ καί non modo ... sed etiam 44; οὐχ ὅτι (α), οὐ μόνον (β) ... àλλà καί non ... modo ... sed etiam 25; οὐ μήν quin 63; οὐ μήποτε numquam 2, 38^a; → ϑεμιτός; → olδa; → φημίov sui 55 (α), 72 Οὐαλέριος [Μάρχος Κορβῖνος (α), Κορουῖros (β)] M. Valerius Corvinus 60 οὐδαμοῦ nusquam 63, 79; οὐ. . . . οὐ. nusquam . . . nusquam 63; 34° οὐδαμῶς nequaquam 8 οὐδέ ne 33^a, 34, 68; nec 7^b, 10, 11, 12, 21, 25, 26, 31, 32b, 37, 38 (β) , 42, 51, 62, 78^a , 79, 80 (bis), 83, $\langle 83 \rangle$ (α), 83 (β); neque 45, 73 (E.), 78b, 84, 85 (β); ne ... quidem 33 (β), 34 (α), 46, 47^a, 76; non 32^a, 33^b, 47^b, 65; 67°; (-) 7°; $o\dot{v}\delta\dot{\varepsilon}$. . . $\gamma\varepsilon$ ne . . . quidem 8 (α), 33 (α), 69°, 75, 76; o $\delta\delta$... $\gamma o \tilde{v} v$ ne ... quidem 8 (β) , 29; $o \tilde{v} \delta \hat{\epsilon}$ τι nec 27, 38 (α), 60, 85; οὐδέ ... οὐδέ nec . . . nec 69; οὐδέ . . . οὐδεπώποτε neque . . . umquam 13; οὐδ' . . . μόνον ... ἀλλὰ καί nec ... modo, sed . . . 12; οὐδέ . . . μόνον . . . ὰλλὰ καί nec . . . solum . . . sed . . . etiam 54; neque solum ... sed ... etiam 64, 83; οὐδ' αὖ μόνον . . . ἀλλ' ἔτι (α), άλλὰ (β) καί nec ... modo ... sed etiam 54; οὐδ' ἄρα . . . ἀλλὰ καί nec vero . . . sed 12; neque vero . . . sed ... etiam 83; $o\dot{v}\delta$ eig nullus 50, 84; οὐδὲ ὁπωστιοῦν nullo modo 65; → ov; → oντε $o \dot{v} \delta \epsilon i \zeta$ haud quis 83; nemo 24^a, 32, 41, 84 (bis); ne ... quidem 54; non 70, 82, 83; nullus 4, 15a, 31, 39, 44 (bis), 72, 74, 79; (-) 81; $o \delta \delta v$ nihil 4 (bis), 12, 13, 15, 17, 24^b, 47, 49, 54, 57, 66 (β), 81, 85; non 33 (α), 82 (α),

85 (α); οὐθέν nihil 66 (α); οὐδέν τι non 27, 33 (a); ov. ... ov. nihil ... nihil 15; ov. (ter) nihil . . . nihil . . . nihil 27; ov. (quinquies) non ... non ... non ... non ... non 32; → ἀλλά; → οὐδέποτε; → τίθημι; → τυγχάνω οὐδέποτε numquam 24, 31, 75; 31° (β); οὐδείς ... οὐδέποτε nemo ... umquam 82 $o\dot{v}\delta\dot{\epsilon}\pi\omega$ (-) 21 οὐδεπώποτε neutiquam 42; numquam 80; οὐ ... οὐδεπώποτε neque umquam 27; $o\dot{v}\delta\dot{\varepsilon}$ $\tau\iota$... $o\dot{v}$. neque umquam 13 οὐδέτι ne...quidem 34 (β) οὐθείς → οὐδείς οὖκοῦν atqui 6; ergo 44, 76; igitur 58 ovv enim 16 (a); equidem 83; igitur 2^{6} , 19, 21, 23, 33^{6} , 45, 50, 56, 60 (α), 66, 74; quare 81 (α); quidem 2^a, 30; (-) 4, 8, 10, 20, 22, 25, 27, 33*, 37, 38 (α), 44, 47, 68, 69, 82, 85; → àτάρ Οὐοκώνικος (β), Οὐοκώνειος (α) (νόμος) lex Voconia 14 οὐράνιος caelestis 77; τὰ οὐράνια caelestia 77 οὐοανός caelum 49 οὐσία ops 8; τὰ περὶ τὴν οὐσίαν res 22 οὔτε nec 51, 53; οὔ. . . . oὔ. nec . . . nec 8, 57, 80; neque . . . neque 70; vel . . . vel 55; οὔτε . . . οὐδέ . . . οὕτ' nec ... ne ... nec 8 ούτις nemo 73 (Ε.) ovros hie 3 (a), 5, 10, 13, 16b, 21b, 24b, 25a (C.), 33a, 36ab, 38abc, 40, 41b, 42, 45°, 47, 50°, 56°, 60 (bis), 64, 65, 72, 74^b, 78, 79^b, 81, 85^b; ille 83^a; ipse 21°, 26°, 27°; is 4 (bis), 5, 7 (bis), 9, 11², 12, 14, 15, 21², 22, 25 (C.), 26a, 30, 35a, 38de, 39a, 41ac, 43, 44b, 45^b, 50^a, 52, 55^a, 58 (bis), 65^c, 67 (β), 75 (bis), 76 (bis), 77°, 78 (β), 79°, 80, 83b; iste 8, 24a, 33b, 36c, 46ab, 48a, 59; istic 6, 8; qui 3° , 7, 14, 46°, 51 (α), 62, 65, 75; talis 29°; 20°; (-) 4, 7 (bis), 11b, 16a (E.), 16c, 17, 20, 23, 32b, 35 (bis), 43, 44a, 55b (a), 56b, 61, 68, 74^a, 77^{abd}, 85 (α); ούτοσί hic 4, 19, 50, 63, 85^{a} ; is 27, 30 (β), 85^{b} ; qui 74; (-) 32; διὰ τοῦτο ideireo 33; ταύτη ita 67; sic 78 (α); ταῦτα eae

res 78; hae res 85°; ταύτη ... ή

10 BT Gaza

παγκάλως praeclare 10 $\pi \dot{\alpha} \gamma \chi v \quad (-) \quad 1 \quad (E.)$ πάθος ἀκόλαστον lubido 42 (α) παίγνιον lusio 58 παιδεία humanitas l παιδεύω instituo 29, 50 παιδιά 20° τὰ παιδικά scortum 50; → ἡλικία παίς filius 79; puer 30, 33, 44, 78; παίδες liberi 37 (β); 4°; 76° πάλαι iam 12 (α); quondam 62, 78 παλαιός vetus 7, 32, 39 (β); τὰ παλαιά antiquitas 38 παλαιόομαι inveteror 72; 65° $\pi \acute{a} \lambda \iota \nu \quad (-) \ 3 \ (\alpha), \ 4, \ 56 \ (\alpha), \ 83$ πάμμεγας 10° (Ε.) πανάγαθος bonus 69 Παναθηναϊκός Panathenaicus (Isocratis oratio) 13° (β) πανδοκείον hospitium 84 Πανηγυρικός 13° (α) παντάπασιν admodum 46°; omnino 9, 28, 46^b, 48, 76 πανταχόσε in omnes partes 52 (α), $\langle 52 \rangle (\beta)$ παντελώς admodum 30; omnino 66; plane 81 παντοδαπός omnis 54 πάντως sane 16 $\pi \acute{a} vv$ magnopere 38, 44 (α); omnino 45; (-) 1 (E.), 67, 72; $\rightarrow \sigma \epsilon \mu \nu \tilde{\omega} \varsigma$ πάππος avus 19, 21, 29, 75, 82 $\pi a \varphi a$ a 4, 6, 16, 20 (α), 25, 41, 43 (bis) (β) , 46 (α) , 59, 64; ad 32, 84°; apud 20, 30, 31, 43b, 63 (β) , 79; in 4, 62, 84*; (-) 7, 45, 61; $\rightarrow \ddot{o}_{\varsigma}$; $\rightarrow \tau \ell \vartheta \eta \mu \iota$

παραβάλλω compare 14, 50, 64 παράγγελμα praeceptum 12, 26 παραγί (γ) νομαι accedo 35, 51, 63; advenio 69; evenio 76; intersum 41 παράγω adhibeo 46 παράδειγμα exemplum 26, 44 παράδεισος pomarium 54° παραδίδωμι prodo 25, 63; trado 29 παραζεύγνυμι coniungo 59 παραζητέω require 33^{b} (β) παραινέω moneo 32 παραιτέομαι recuso 83 παρακαλέω exoro 42 παραλαμβάνω accipio 13 (β), 16, 45; percipio 33; recipio 63 παραλύω dissolvo 36 παραμείβω progredior 33 παραμένω maneo 22^a (α), $\langle 22^a \rangle$ (β); permaneo 22b; remaneo 69 παραμυθέομαι consolor 84 παραμνθία consolatio 1 παραμύθιον consolatio 4 παραναγιγνώσκω recito 22 (bis) παράπαν omnino 24, 34, 67 παραπολαύω luo 75 παρατείνω perduco 60°; sum 60° (α) παραγαλάω languesco 28 $\pi \acute{a} \rho \epsilon \iota \mu \iota^1$ adsum 33 (bis), 80; sum 27; 11° (α); π. μετάπεμπτος arcessor 56 πάρειμι² provenio 20 (N.) παρέπομαι consequor 73 πάφεργον opera supervacanea 56 παρέρχομαι ago 38; ingredior 33; praetereo 4, 69 (bis), 70, 78; venio 63; τὰ παρεληλυθότα praeterita 78 πάρετος vietus 5 παρέγω adhibeo 36°; do 44; π. κόπρον stercoro 54; π . $\pi v_i \gamma \mu \acute{o} v$ ango 66 (β) παρίημι omitto 52 παρίστημι adsum 38 παφοιμία proverbium 7, 32 παροξύνω excito 40 παροράω despicio 65 παρορμάω proficiscor 75 (β) $\pi \acute{a}\rho o \varsigma$ antehac 16 (E.) $\pi \tilde{a} \zeta$ cunctus 64; omnis 2 (α), 3 (bis), 4 (ter), 7 (ter), 8, 12, 13, 15, 19 (β), 21, 23, 29 (β) , 34, 36 (β) , 38, 41, 43, 45, 49, 52^a, 55, 59, 61 (bis), 62^a, 62^b (β) , 63, 65° (β) , 65°, 68, 71, [72°], 72b, 78 (β), 80; quisque 83; totus 56b; universus 56a; (-) 1 (E.), 10 (E.), 18 (α), 20 (N.), 52^b; $\pi \tilde{\alpha} \nu$ res omnis 56 (**α**)

/ 15 10 01 00 11 10 55	
πατής pater 15, 16, 21, 22, 41, 49, 77,	περιπίπτω incido 67
82 (bis), 83; (-) 14 (E.); $\rightarrow \vartheta \tilde{\epsilon} i o \varsigma$ (\delta)	πεοιποιέομαι consequor 69
πατοικός paternus 35	περιπτύσσομαι complector 52
πάτριος patrius 37	περισώζω observo 63 (β)
πατρίς patria 8, 40, 75	περιτίθημι tribuo 3
Παὖλος → Αἰμύλιος	περιτυγχάνω intersum 7
Παθλος: οί περί Λεύκιον Παθλον L.	περιφανής excellens 4 (β); praeclarus
Paulus 15	29, 39 (a)
παύω cesso 18 ^a ; desino 18 ^b ; π. μισθο-	Πέρσαι Persae 59
φορείν emereo stipendium 49 (α)	Περσικός (κόσμος) ornatus Persicus 59
πεζομαχία pugna pedestris 13	πεττός talus 58° (α)
πεζός 34°	$\pi \tilde{\eta} \pi. \ \mu \acute{e}r \ldots \pi. \ \delta' \ \text{cum} \ldots \text{tum} \ 65 \ (\beta)$
πείθω (-ομαι) credo 21, 47, 77 (bis),	πήγνυμι figo l (E.); nitor 51
79, 85; pareo 2, 5; persuadeo 43, 78,	πηδάλιον clavus 17
80, 82; πεποιθώς fretus 72	πήδημα saltus 19
πείοαν λαμβάνω experior 85	πιέζω occaeco 51 (α)
Πεισίστρατος Pisistratus 72	Πικηνίς Picens ager 11
πελάζω congrego 7	πίλωσις compressus 51 (α)
πελατεία clientela 37	πίστις fides 1 (E.), 75
πελάτης cliens 32	πλανάω erro 85 (bis) (β)
πέμπτος quintus 10	πλάνη error 85 (β)
πέμπω mitto 3; νικητήρια π. triumpho	πλάνης erraticus 52
55	πλάνος error 85 (α)
πενία paupertas 14	πλάττω fingo 41
πενταετία quinquennium 43	Πλάτων Plato 13, 23, 44, 78; $\rightarrow A\theta\eta$ -
πεντάς εὐγώνιος quincunx 59	valos
πέντε quinque 37; π. καὶ έξήκοντα	Πλαύτος T. Maccius Plautus 50
quinque et sexaginta 14; $\rightarrow \tilde{\epsilon}\tau o$;	πλεονάκις saepius 29
πεπαίνω maturo 53	πλεονέχτημα 71°
πέπανσις maturitas 5,33; π. ώραία	πλευρόν latus 27, 28; πλευρών εὐπορία
maturitas 71	bonis lateribus 14 (β)
πέπων coctus 71	πλέω navigo 17
περαιτέρω longius 70	πληθύω abundo 56 (β)
περαίνω ago 60	πλήρωσις saturitas $56 (α)$
πέρα; finis 72	πλησμονή multitudo 71; saturitas 56
$\pi \epsilon \varrho i$ de 1, 2, 3 (ter), 8, 10^a (β), 10^b ,	(β)
25, 30, 31 ² , 44, 50 ³ , 53, 54 ^b , 54 ^c (α),	πλούς navigatio 71; 17°
57, 59 ^a , 61 ^{ab} , 64, 75 ^a , 77, 78, 82, 83,	πνέω flagro 50
85; in 23 (α), 24, 26 (bis), 38°; (-)	πνιγμός → παρέχω
3d, 4 (a), 15 (bis), 22°, 27 (ter), 29,	πόα 51° (α)
31^{b} (α), 33^{a} , 34 , 38^{ab} , 39° (β), 45^{a} ,	ποθεινός carus 73
$45^{bo}(\alpha), 49, 50^{b}, 52(\alpha), (52)(\beta),$	ποθέω desidero 27, 32, 44, 47 (ter), 56;
59b, 61c, 64, 73, 75b, 76; $\rightarrow a\gamma g \delta \varsigma$;	(-) 54
→ Γναΐος; → Κράσσος; → Κούριος;	πόθησις desideratio 47
→ Πόπλιος	πόθος desiderium 33, 54
περιαίρεσις amputatio 53	ποί quo 16 (E.)
πεοιαιοέω amputo 52	ποι aliquo 66
περιβάλλω complector 15 (α)	ποιέω facio 3, 6, 7, 14 (bis), 15 (β),
περιέχω contineo 78	17 (bis), 22, 26, 34, 38, 43, 54 (bis),
περικαλλής pulcher 53	59, 63, 64; teneo 60; π. ἐπιμέλειαν
περίκειμαι vestio 53 (α)	curo 21; π. σπονδάς foedus facio
περικλείω includo 51	16 (β)
πεοιλείπω resto 46 (β)	ποίημα carmen 22
περίλυπος → ἴσχω	ποιητής poeta 5, 20
περιοράω sperno 43	
negropus sperito 40	ποιητός → τίθημι

10*

ποιχιλία varietas 54	mine motio 26 46
ποίος quis 15	πόσις potio 36, 46
πολεμέω pugno 35; (-) 10, 18	Ποστούμιος [Σπύριος (α), Σπόριος (β)]
πολέμιος hostis 40, 75 (bis); inimicus	Sp. Postumius Albinus 41
42	ποτέ $π$. $μέν$ $π$. $δέ$ cum tum
πόλεμος bellum 10, 12, 13, 16, 18 (ter),	4 (α)
32, 46, 50; proelium 41; → Λιβυκός	ποτε aliquando 71; umquam 8,30,
πολιαί cani 62	69; (-) 1, 6, 13, 29, 32 (β), 38, 84;
πόλις civitas 35, 63, 67; oppidum 11;	$\rightarrow \tau i \varsigma$
urbs 13	$πότερον$ $π \tilde{\eta} utrum an 33$
πολιτεία res publica 11 (bis), 15, 20,	που ubi 57
40, 43; → πρᾶγμα	πov (-) 2, 5, 8 (β), 16, 25 (C.), 52, 57
πολίτης civis 12, 21, 27, 63; → νόμιμον	(β) , 63, 64, 66, 69, 77, 82, 85 (α)
πολιτικός → νόμιμον	$\pi o \omega \delta \eta_{\mathcal{S}}$ herbescens 51 (β)
πολλάκις saepe 3, 7, 14 (E.), 25, 43,	$πρ\tilde{a}γμα$ labor 82 (α); res 1 (E.), 4,
44, 71, 75, 84; saepenumero 4; sae-	$15 (\beta), 38, 56 (\beta), 85; (-) 17 (\beta);$
pissime 31	πράγματα ἀρχαῖα antiquitas 12; τὰ
πολύεργος operosus 26	μεγάλα τῶν ποαγμάτων res magnae
πολυμαθής eruditus 3; τὸ πολυμαθές	17; τὰ πράγματα κατὰ τὴν οἰκίαν res familiares 59; τὰ τῆς πολιτείας πράγ-
disciplina 55	ματα res publica 20 (N.)
πολυμέριμνος sollicitus 66	πράξις factum 43
πολυπραγμονέω quaero 65	πρᾶος mitis 28, 45
πολύς longus 75 (α); magnus 42, 46;	πράσσω ago 15 ^{de} , 16, 17 ^b , 27 (bis), 38
multus 3, 7, 8, 12 (bis), 13, 25* (C.),	(bis); facio 9; gero 11 (bis), 15abc,
25 ^b , 27, 35, 50, 54, 58, 59 ^{bcd} , 64, 78 ^a ,	17a, 18; (-) 34; $\rightarrow \delta \varepsilon \bar{\iota}$
81, 82, 84; permultus 55; plerisque	πράως molliter 5
78 ⁶ ; varius 18; (-) 10 (Ε.); πολλῷ	πρέπει decet 27
multum 36 (α); πολύ longe 55;	πρεσβευτής legatus 18, 43
multo 6, 17, 18, 49, 53, 67, 82; mul-	πρέσβυς legatus 63
tum 36 (β), 38; π o λ lá multae res	ό πρεσβύτερος → Κύρος; οἱ πρεσβύτεροι
59 ² ; ἐχ πολλοῦ diu 18; διὰ πολλοῦ diu	maiores natu 7, 41, 43, 64; οἱ πρεσβύ-
38; ἐπὶ πολύ diu 32 (bis), 68 (ter), 69; ώς τὰ πολλά plerumque 51; (-)	τατοι grandes natu 63
28; πλείων plus 3, 57, 61, 66, 67;	πρεσβύτης grandis 10b, 16; grandis
πλέον magis 45; plus 83; πλεῖστος	natu 10 ²
maximus 41 (a); multus 22; nimius	ποεσβυτικός senilis 15, 30, 36, 38
52; plurumus 61; summus 34 (α);	πρίν ante quam 18; antequam
$\rightarrow v\dot{v}\dot{\xi}; \rightarrow \chi \varrho \dot{\varphi} v \dot{\varphi};$	32, 78
πολυσχιδής multiplex 52	πρό ante 10 (E.), 16, 19, 42, 43, 50°;
πομπή ἐπινίχιος triumphus 13 (α)	in 12 (β); π. τοῦ superior 62
πονέω elaboro 24	προάγω antepono 64; proveho 55
πόνος labor 38, 60, 82°, 82 (β)	προβαίνω procedo 50; proveho 10
Πόντιος (Γάιος) C. Pontius Samnis 41	προβάλλω fundo 5I (β) πρόγονος maior (seil. natu) 19, 25, 45,
Πόντιος (Τίτος) T. Pontius 33	πρόγονος maior (scil. natu) 19, 25, 45, 46 (bis), 60
$\Pi \delta \pi \lambda \iota \circ \varsigma \rightarrow A \varphi \varrho \iota \varkappa \circ \circ \varsigma ; \rightarrow A \ell \varkappa \iota \circ \varsigma ;$	προγράφω praescribo 18, 27 (α)
$\rightarrow K \varrho \acute{a} \sigma \sigma \sigma \varsigma; \rightarrow \Sigma \varkappa \iota \pi \iota \omega \nu$	πρόδηλος certus 68
Πόπλιος: οἱ περὶ Πόπλιον P. Cornelius	προδοσία proditio 40
Scipio Africanus 29	πρόειμι progredior 45
Πόπλιος 82°	προέρχομαι conficio 6; orior 80
πορεύομαι ingredior 6; proficiscor 84°;	προέχω antecedo 64 (bis)
venio 84° ; $\rightarrow \delta \varepsilon \tilde{\iota}$	
πόροω (πρόσω) longe 66, 83; procul	προθεσμία terminus [72]
15; $\rightarrow \gamma i \gamma \nu o \mu a i$; $\rightarrow \mu i \varkappa o \acute{o} v$; $\rightarrow \nu \acute{v} \xi$	προθυμέσμαι volo 6 (α)
πόρρωθεν eminus 19; procul 48 $πορφυροῦς → κάνδυς$	προχόπτω proveho 27 (β)
hoppopoly - harons	προίστημι defendo 15, 62; praesum 30

προλέγω praedico 49 προλείπω desero 9 (α) προμαντεύω divino 12 προοράω prospicio 25, 81, 82 προπέμπω deduco 63 πρός a, ab 42 ^b (α), 46, 59 ^a ; ad 1, 2, 4, 24, 31 (β), 45, 51 ^{ab} , 55, 56, 59 ^c , 63, 69, 70, 75, 82 ^b (β); apud 3; contra 35 ^{cd} , 51 (α); cum 2, 40, 41 ^a , 42, 51 ^c , 59 ^b , 67; in 8; (−) 1 (bis), 2, 12, 16 ^o (α), 35, 44, 77, 82 ^a ; π. δὲ καί praete- rea 65; π. τούτοις praeterea 78; → ἀκρίβεια; → ἀξία; → ἀφθονία; → εἰμί; → ἐπιθνμία; → θεῖος (δ); → πατήρ; → τίς προσαγορεύω appello 36; saluto 21 προσάγω adduco 34; θέλγον π. allecto 57 (α), ⟨57⟩ (β) προσαπεργάζομαι efficio 2 προσάπτω coniungo 42 (β)	πρῶτος primarius 61; primus 44, 48, 60; π. καὶ ὀγδοηκοστός unus et octogesimus 13; πρῶτον primum 4, 78; τὸ πρῶτον primum 10; π. μέν ἔπειτα δέ primum deinde 48; primum dein 51; πρῶτα primum 43; εἰς τὰ π. in primis 20, 39, 64; π. μέν ἔπειτα δέ primo dein 53 πταίω labefacto 20 (α) Πνθαγόρειοι Pythagoras 23, 33, 73, 78 Πνθαγόρειοι Pythagorei 38, 78 πύματος supremus 14 (Ε.) πννθάνομαι accipio 13 (α), 60; audio 20, 26, 34 (α), ⟨34⟩ (β), 43 (bis) πῦρ ignis 46, 71 πνρά → ἐμβάλλω πνρχαϊά ignis 57 Πύρρος Pyrrhus 16 (bis), 43 (bis), 55 πῶς qui 4 (α) πως (-) 26, 30, 52, 63, 65, 84 (α),
προσβάλλω occurro 2; π. (seil. δμματα) intueor 48 προσβιβάζω duco 26 προσγίγνομαι accido 31; adiungo 85	85 (β) ἡἀδίως facile 3, 72; (-) 52; ἡἇον facilius 43, 67; ἡἇοτα facillime 6, 72
προσδέομαι → τυγχάνω	ράθυμος iners 5 (α)
προσδέχομαι suscipio 40	ρέω fluo 31
προσδόκιμος expectatus 68	ρήτωρ orator 20 (Ν.), 28
πρόσειμι accedo 16	ρίζιον fibra stirpium 51
προσέχω π. γεωργίη colo 60	όιζόφυτος stirps 52
προσήκει debet 33	όδπαλον clava 58
προσηνής iucundus 71	όυτίς ruga 62
πρόσθεν ante 27, 49, 54, 61, 71; 34° πρόσθεσις immissio 53 πρόσχρουμα offensio 65 προσλαμβάνω sumo 44	Pωμαΐος Romanus 12, 24, 41 ξωμαλέος robustus 37 ξώμη robur 34; 15° (α); (-) 61 (β) Ρώμη Roma 23
προσποιέω profiteor 43 προσρέω (-) 51 πρόσταγμα δίχα προστάγματος iniussu 73 (β); προστάγματος άτευ iniussu 73 (α)	 Σαβίνη (seil. χώρα) (α) Σαβίνος (seil. άγρός) (β) Sabinus ager 24 Σαβίνοι Sabini 46, 55 Σαβίνος → Σαβίνη
προστάσσω (-) 34 (α)	Σαλινάτωο (Γάιος) C. Livius Salina-
προστατέω defendo 38	tor 7
πρόσφατος recens 72	Σαλινάτωο M. Livius Salinator 11
προσφέρω affero 55; arripio 62; sum 59 προσφιλής amieus 77 (α); προσφιλές	Σάρδεις Sardis 59 Σαυνίται Samnites 43, 55 (bis) σαφῶς plane 32
(ἐστι) libet 42	σεαυτοῦ (σαυτοῦ) tuus 27 ^b ; διὰ σεαυτόν
προσχράομαι utor 26, ⟨38⟩ (α), 38 (β)	ex te 27 ^a
πρόσω → πόροω	σελήνη luna 49
πρότερον ante 6, 18, 23, 50, 53	σεμνολόγημα 50° (β)
πρότερος superior 16	σεμνός gravis 61; → ἀποδείκνυμι
πρόφρων (-) 1 (Ε.)	σεμνότης gravitas 10, 33
προχωρέω proficiscor 83	σεμνύνομαι glorior 11, 32
πρώμνη puppis 17 πρωτ πρωιαίτερον mature 32	σεμνῶς λίαν (α), πάνυ (β) σ. gravissime 16

11 BT Gaza 115

$\Sigma \dot{\epsilon} \xi \tau o \hookrightarrow A i \mu \dot{\nu} \lambda \iota o \varsigma$	στόλος classis 44
σημαίνω significo 70	στρατεία militia 82
Σεοβίλιος (α), Σεοουίλιος (β) (Γάιος	
Άλας) C. Servilius Ahala 56	στρατηγός praetor $[10]$ $(β)$
	στρατιώτης miles 10, 18, 32
Σερίφιος Seriphius 8 (bis)	στουφνότατος peracerbus 53 (α)
σίδηφος ferrum 52	στουφνότης acerbitas 65 (α)
Σιμωνίδης Simonides 23	
σκαπάνη fossio 53	Στωικός → Διογένης
σχεδάννυμι spargo 51, 77	σύ tu 1ª (E.), 1cdef, 2 (quinquies), 3, 4,
σκηνή scaena 65	6, 8 (bis), 11, 19, 27 ^a , 33, 34, 35, 59 ^a ;
Σκηπίων Cn. Servilius Caepio 14°	(-) 1 ^b (E.), 6, 27 ^b , 29; 59 ^b ; σύ γε tu
	1 (E.), 2
σκιά umbra 57	συγγιγνώσκω ignosco 55
Σκιπίων (Πόπλιος) P. Cornelius Scipio	ginggues liber 2
Aemilianus minor 3, 4, 6, 9, 19, 28,	σύγγοαμμα liber 3
34 , 35 , 49 , 68 , 77 , 82 , 85 ; (-) 15	συγγράφω conscribo 1; → τυγχάνω
Σκιπίων (Πόπλιος) P. Cornelius Scipio	συγκατατίθημι adsentior 32
Nasica Corculum 50	σύγκειμαι constituo 21
Σκιπίωνες Scipiones 13, 29, 75	συγκλητικός ἄνδρες συγκλητικοί sena-
σκιστάω exsulto 10	tores 56 (β)
	σύγκλητος senatus 16, 18, 38 (β), 42
σκληρότης 65°	gwyggrée tueor 81
σκοπέω (-) 15	συγκρατέω tueor 81 συγκροτέω compleo 46 συγχωρέω concedo 30
σμῆνος examen 54	guarantes complete 40
Σόλων Solon 26, 50, 72, 73	συγχωρεω concedo so
σός tuus 4, 8, 15, 19 (β), 29, 34, 49,	συζυγία iugatio 53
75, 82; (-) 68	συλλαμβάνω subvenio 36
σοφία sapientia 4, 5, 42	συλλέγω colligo 38; percipio 24
Σοφοκλής Sophocles 22, 47	σύλλογος collegium 64
σοφός (δ) sapiens 26, 43, 51, 70, 73	συμβαίνω contingo 8,71; efficio 29,
	62; sum 35; συμβαίνει accidit 67; fit
σοφός doctus 13, 54, 75 (α); sapiens	72; usu venit 7; (-) 25 (C.); 21°
5 (bis), 8, 43, 78, 83	συμβάλλω complector 15 (β)
σοφῶς sapienter 2	
σπείοω sero 24	συμβίωσις convivium 45
σπένδομαι foedus facio 16 (α)	συμβουλεύω consulo 63
σπέρμα fructus 5 (β); semen 51, 52	σύμμαχος socius 59
σπονδή → ποιέω	συμμετρία moderatio 33; 53° (α)
σπουδάζω → τυγχάνω	σύμμετρος modicus 36
σπουδαίως studiose 59	συμπαρατείνω produco 46
σπουδή studium 13, 22 (bis), 23 (bis),	σύμπας omnis 2 (bis), 21, 22 (bis), 37,
24, 26 (bis), 28, 38, 49 (bis), 50	40; τὸ σύμπαν penitus [18]
(animarica) 55 50 60 76 (anator)	40; to συμπαν penitus [20]
(quinquies), 55, 59, 60, 76 (quater),	συμπιέζω opprimo 36
83	συμποσιαρχία magisterium (scil. con-
$\Sigma \pi \nu \varrho_{i} \circ \varsigma (\Sigma \pi \varrho_{i} \circ \varsigma) \rightarrow \lambda \lambda \varrho_{i} \circ \varsigma ; \rightarrow K \alpha \varrho$	vivii) 46
βίλιος; → Μέλιος; → Ποστούμιος	συμποσίαρχος magister (scil. convivii)
στάδιον curriculum 27, 38	[46°]
σταθερός constans 76	συμπόσιον compotatio 45 ^b ; convivium
σταθμός pondus 55	42, 44, 45 ^a , 46 (bis)
Στάτιος → Καικίλιος	Συμπόσιον Symposium (Xenophontis
σταυρός vallum 51	opus) 46
στάχυς spicum 51 (α)	συμπράσσω 11°
στέλεχος truncus 52	
	συμφορά casus 84
στέργω contentus sum 69; → διατελέω	σύμφορος commodus 84
στέρομαι careo 7 (α), 39, 75	συμφράσσω consaepio 59
στήθος pectus I (E.)	σύμφυτος suus 52
Στησίχορος Stesichorus 23	σύν cum 10, 51, 62; (-) 51
στίχος ordo 59	συνάδω consentio 61

mmanden 950 / A) . / _ \ 57	84 85 75 77 (Nia) 70 90 (Nia) 91
συναιρέω 35° (β); (-) 57	64, 65, 75, 77 (bis), 79, 80 (bis), 81
συνάλλαγμα commercium 42	(bis), 84; 31° (\alpha)
συναποθνήσκω intereo 81	σωματικός 31° (β)
συναρπάζω arripio 26, 78	σωτηρία salus 10 (E.), 11
συνάρχων collega 11,75	σωτήριος salutaris 56
συναύξω cresco 50	σωτηριώδης saluber 57
σύνδεσμος coniunctio 45	σωφροσύνη temperantia 34, 41
σύνδειπνον concenatio 45	σωφροσονή τοπιροιαποία στ, τι
	-form losis 77
συνεδρεύω → τυγχάνω	τάγμα legio 75
συνέδριον consessus 63, 64	ταλαίπωρος iniquus 83
σύνεσις conscientia 9; prudentia 78	ταμίας quaestor 10, 32, 45
συνετός prudens 50	ταμιεύω reservo 19
Συνέφηβοι Synephebi (Caecilii Statii	ταξίαρχος centurio 33
comoedia) 24	$\tau \dot{\alpha} \xi i \zeta^{(n)}(-)$ 81
συνεχῶς 38°	Ταραντῖνος → Άρχύτας; → Νέαρχος
συνηγορέω defendo 38	Τάρας Tarentum 10 (bis), 11 (bis), 39,
	41
συνήθης familiaris 24	
συνίστημι coagmento 72° (α); con-	ταριχεία succidia 56
glutino 72 ^b (α); consisto 41	Ταρτήσιοι Tartessii 69°
συνίσχω cohibeo 51 (α)	ταύρος taurus 27
συνοδία comitatus 29 (β)	τάφος sepulcrum 61, 73° (E.)
συνοικειόω accommodo 70	τάχα fortasse 46 (β); forte 33
συνουσία colloquium 40	τάχος celeritas 78; velocitas 17
συντάττω instituo 46; struo 51 (α);	ταχύ celeriter 78; θᾶττον citius 4 (bis);
tracto 38; $\rightarrow \epsilon i \mu i$; $\rightarrow \tau \nu \gamma \chi \acute{a} \nu \omega$	τάχιστα cito 20° (N.); (-) 20°
σύνταξις confectio 2	(N.)
συντείνω incito 75; pertineo 82 (β)	ταχυπειθής credulus 36
συντηφέω teneo 80	$\tau \varepsilon$ et 20, 46 ^a , 55, 59; -que 1° (β), 5
συντυχία casus 67	(α) , 11, 17, 26, 33, $38^{\tilde{a}}$, 38 (β) , 46 ^b ,
συνωθέω impello 40	53, 72, 78, 84; (-) 1 ^a (E.), 1 ^b , 2 (bis),
συρφετός colluvio 84 (β)	4 (ter), 5 (β), 7, 8, 12, 14 (E.), 15, 19,
συσσίτιον sodalitas 45	34 (bis), 38b, 40, 42, 59, 66; τε (bis)
σύσσιτος sodalis 45 (bis)	et 34; etiam 56; τε καί
σύστασις conglutinatio 72 (α)	ac 2, 40, 51ab, 77a; atque 59; et 12a,
συστοιχία ordo 53	14, 17, 22, 26, 27 (α), 28, 39 ^{ab} , 43 ^b ,
συχνός frequens 44 ⁶ ; multiplex 64;	44 (α), 51°, 52° (α), 58, 71, 72°, 77°
multus 44*	(α) , 80, 82, 83 (α) , 84; -que 9, 12b, 13,
σφαγή 43°	43 ^a , 52 ^a , 70, 78, 81 ^b ; que que 1 ^a
σφαίρα pila 58; 83°	(E.); -ve 57; $(-)$ 8 (α) , 39°, 51d (α) ,
σφάλλω labefacto 20 (β)	51°, 72°, 81°; τε καί τε καί -que
σφεῖς sui 4 (bis) (α), 13, 43 (bis), 56,	que 82; τε καί atque
82 (a); suus 14 (a); σφίσιν (quinquies)	41, 66, 77; et 42; et et
ήμῖν sibi sibi sibi	
sibi nobis 58	2, 3, 37, 50, 60; -queque 1, 59; (-) $21(\alpha)$; θ' θ' que $5(\alpha)$;
σφέτερος suus 7, 14 (α), 38, 75	θ' καίque 5 (β); τε καί
σφόδρα valde 83; (-) 41	καί καί et et et
σχεδόν τι fere 7, 15, 24, 78 (β); pacne	et 59; $\rightarrow \varkappa \alpha i$; $\rightarrow olog$
14, 78	$\tau \epsilon i \nu \omega$ pertineo 56, 82 (α)
σχῆμα mos 37° (α)	τείρω (-) 1 (E.)
σχολαΐος otiosus 82	τεκμήριον argumentum 78
σχολη = haud 82; → α̈γω	τέχνον (pl.) liberi 37 (α)
σώζω exsto 16; restituo 10 (E.)	τέλειος perfectus 4
Σωχράτης Socrates 26, 59, 78	τελετή (pl.) sacra 45 (α)
σωμα corpus 15 (bis), 17, 29, 33, 34,	Teleprofice extremus 5 55 80b 76.
	τελευταίος extremus 5, 55, 69°, 76;
36 (bis), 38 (ter), 39, 41, 45, 59 (β) ,	supremus 69ª, 78; ultimus 48, 60

11*

τελευτάω morior 13, 14; 62°; τ. τὸν quis 1 (E.); $\tau i \delta \epsilon$ quid 61; $\tau i \delta \epsilon$ (bis) βίον morior 82, 83 quid . . . quid 53; $\tau i \delta \dot{\epsilon}$ (quater) quid τελευτή mors 12, 14, 19 ... quid ... quid ... quid 22 τέλος finis 78 $Ti\tau o\varsigma \rightarrow B\varepsilon \tau o \dot{\tau} o i o\varsigma; \rightarrow Ko \rho \dot{\tau} \gamma \kappa a v o\varsigma;$ τέρμα calx 83 $\rightarrow H \acute{o} \nu \tau \iota \circ \varsigma ; \rightarrow \Phi \lambda a \mu \acute{\iota} \nu \iota \circ \varsigma$ τέρπω delecto 52; \rightarrow διατελέω τοι (-) 1a (E.), 1b, 2, 7, 10, 38, 47 (β) , 55 (β) , 63 (α) , 72 (α) , 85; $\rightarrow \gamma \alpha \varrho$ τέταρτος quartus 5, 66; τ. καὶ ἐνενηκοστός quartus et nonagesimus 13; τ. τοιγάρτοι igitur 17 καὶ ὀγδοηκοστός quartus et octogesiτοιγαρούν ergo 47, 55 mus 32; τὸ τέταρτον quartum 10; → τοίνυν atqui 59; igitur 34, 60 (β), 75, $\varepsilon l \varsigma; \rightarrow \varepsilon \tau o \varsigma$ 79; quidem 50 (α); vero 29; (-) τετραετία quadriennium [10], 30 12, 39, 84 τετταράκοντα → έπτά τοιόσδε hic 55, $56(\alpha)$; is $2(\alpha)$ τέτταρες quattuor 15, 37 τοιούτος hic 2 (α), 38, 50; is 2 (β), 34, τέχνη ars 9, 29, 52, 65 (β), 78 (bis) 75; iste 7; talis 13, 26, 27, 40; tan- $\tau \dot{\epsilon} \omega \varsigma \quad (-) 12, 33$ tus 37; τὸ τοιοῦτον res talis 47; (-) 22, 44, 85 τήβεννος toga 11 τηλικούτος tantulus 52°; tantus 20 τόχος usura 51 (N.), 37, 52b, 56, 82 τολμάω audeo 77 τόξον arcus 37 τήμερον hodie 34 τόπος locus 27, 63 (bis), 75, 77 τηφέω conservo 75 τίθημι habeo 71; facio 73 (Ε.); κοῦφον τοσούτος hie 32; is 69; tantus 4, 41, 47, 60, 61, 78ab, 82; τοσαῦται tot 78cd; τ. levo 1 (E.); παρ' οὐδὲν τ. aspernor 42; ποιητόν τ. adopto 35 έπὶ τοσούτο tot 14; έπὶ τοσούτω (-) Τιθωνός Tithonus 3 69; τοσαύτη, όπόσην tanta . . . quanta τιμάω (-) 81° 41; τοσούτον tantum 44, 63; (-) 32; τιμή honos 60, 80; τ. ἐπιτάφιος honos τοσούτον . . . őσον tam . . . quam 27; tantum ... quantum 33; τοσοῦτον sepulturac 75 τιμητής censor 16, 42 ... δπόσον tantum ... ut 36; tanτιμητία 190 tum ... quod 69; ἐπὶ τοσοῦτον tam τιμωρία supplicium 75 diu 13; (-) 14 τις aliqui 49^b; aliquis 2, 5, 6, 8^b, 26^{cel}, 34^a, 38^{ab}, 41, 42^b, 43^b, 44^b, τότε hic 42; tum 22, 56, 78, 80, 82; (–) 81; τ. μέν . . . τ. δέ cum . . . tum 65, 69b, 74a, 82; qui 17, 46a, 74, 83; 4 (β) quidam 8c, 33b, 43a, 45a, 46b, 47 (a), Τουρδητανός 69° (β) 56b, 59, 63, 64*, 69*, 76, 77, 85b; quis τραγωδία fabula 50 (α); tragocdia 22 40; quispiam 8, 78; quisquam 21, τράπεζα mensa 44 78; ullus 29, 42°, 51; 48°; (-) 1 (\alpha), τρέπω flecto 16 (E.) 3 (bis), 5 (α), 7, 10 (bis), 13, 14, 17, τρέχω curso 17; decurro 83 21 (bis), 22 (ter), 25, 26abc, 27 (bis), τριακοστός → τρίτος 28, 33^a, 35, 37^a, 38^d (α), 38^c, 40 (bis), $\tau \rho i \beta \omega v (-) 12 (\alpha)$ 44, 47, 49°, 50, 52, 54, 60, 64°, 65, τρίτος tertius 31, 39, 66; τ. καὶ τρια-72°, 72° (α), 74°, 75 (α), 76°, 83 (bis), 84° (α), 84°, 85° (α), 85° (β); κοστός tertius et tricesimus 19; $\rightarrow \epsilon l \varsigma$ $\tilde{a}\tau\tau a$ aliquid 1, 49; quae 18; (-) 24, τρόπαιον palma 19 49^b; → εί $\tau \varrho \acute{o}\pi o \varsigma \mod s \ 8; \mod 7, \ 10; (-) \ 36(\alpha)$ τίς qui 27, 50°, 67°, 72; quis 3, 4, 5, τροφή victus 56 6^a, 12, 25, 28, 29, 35, 45, 50^{ab}, 52^a, Τουχυλέντος (α), Τοουχολέντος (β) (52) (β), 53^{cd}, 57, 64^b, 66^b, 67^a, 68, Truculentus (Plauti comoedia) 50 69^a , 71, 78^a , 83, 84^{ab} ; (-) 6^b , 10, 37, τυγχάνω consequor 68; habeo 31b (α); 47, 52, 84°; ἄττα quid 77 (α); πρὸς τί sum 52, 61, 70; τ. γεγηρακώς conquorsus 13, 44 (β) ; τi cur 77 (β) ; τi senesco 29 (β); τ. ἐκλελοιπώς deficio $\gamma \dot{\alpha} \rho$ quorsus 44 (α); qui 4; $\tau i \delta \alpha i$ 29 (β); τ. λίαν ἐσπουδακώς perstudiosus sum 3; τ. οὐδεμιᾶς ἐπιστροφῆς quid $26 (\alpha)$; $\tau i \delta \dot{\eta}$ quid $26 (\beta)$; $\tau i \pi \sigma \tau \varepsilon$ cur 13, 77 (α); quid 53; τίς ποτε ecrepudior 55; τ. προσδεόμενος egeo

INDEX GRAECO-LATINVS

```
22, 27, 39, 41, 42 ($\beta$), 46 ($\beta$), 63,
  31*; τ. συγγεγραφώς conscribo 83; τ.
  συνεδοεύων consido 63; τ. συντε-
                                                   84 (bis); ad 53; (-) 36; 76°; \rightarrow 6°;
   ταγμένος scribo 54 (β); τ. \ddot{o}ν sum 4,
                                                ύπόγυιος ύπογυιότατα proxime 22
                                                ύποδέχομαι excipio 51
   5, 8 (\beta), 9, 17, 21^{2}, 59, 71; [8]
                                                ύποδύω obrepo 4 (bis)
Τυδιτανός P. Sempronius Tuditanus 10
                                                ύπόκουφος subactus 59
τύραννος tyrannus 72
                                                ύποκριτής
                                                             histrio 64, 70
τύρβη turba 84
                                                ύπολεαίνω lenio 54 (α)
Tvo\pi i\omega v \rightarrow A\mu\beta i\beta \iota o\varsigma
                                                ύπολείπω resto 46 (\alpha), 66 (\beta); τὸ
τυρός caseus 56
                                                   υπολειπόμενον religuum 72
τυφλός caecus 16, 37
                                                ύπόληψις opinio 5
                                                ύπόμνημα monumentum 38
τύχη fortuna 59
                                                \dot{v}\pi o\mu ov\dot{\eta} patientia 10 (\beta)
                                                ύποπίπτω succumbo 37
ΰβρις flagitium 40
                                                ύποπτεύω suspicor l
υνιαίνω 72° (α)
                                                ύπόρριζος viviradix 52
ύγίεια valetudo 36
                                                ύπουργέω administro 15
ύγιής certus 72 (β)
                                                ύπουργία munus 72
ύδωρ aqua 57, 71
                                                \hat{v}\pi o \varphi a \hat{v} \omega ineo 53 (\alpha)
vióς filius 12, 15, 22, 35, 37, 54, 68

θarερον post 10<sup>b</sup>, 32; postea 23; post . . . quam <math>10<sup>20</sup> (α); → ενθν-
ύλομανέω silvesco 52
ύμεῖς vos 16a (E.), 16b, 18, 23, 26
                                                   μέομαι
  (bis), 32, 33ab, 46, 77 (bis), 79, 81, 83;
                                                ύφίστημι sustineo 34
  \psi \mu \tilde{\omega} \nu \text{ vester 5, 6; (-) 14, 33°, 59, 85;}
                                                ύψηλός amplus 20, 68
  5°; 20° (N.)
ύμνέω laudo 59; praedico 31 (α)
                                                Φάβιος Κύιντος (α), Κόιντος (β) Μάξιμος
ύμέτερος vester 46, 83
                                                   Q. Fabius Maximus
                                                                                 Verrucosus
ύπανίσταμαι adsurgo 63<sup>a</sup>; consurgo
                                                   Cunctator 10, 11, 13, 15, 39, 61
  63^{\rm p}
                                                Φαβοίκιοι Fabricii 15
\dot{v}\pi\dot{a}\rho\chi\omega sum 2, 26, 41, 60 (\beta); \tau\dot{a}\dot{v}\pi\dot{a}\rho-
                                                Φαβρίκιος (Γάιος) C. Fabricius Lusci-
  χοντα bona 22
                                                   nus 43 (bis)
υπατεία consulatus 16 (ter), 19, 30, 60;
                                                φαίνομαι videor 14, 45, 51, 55, 78; φ.
  42°; 43°
                                                   δεδρακώς facio 84 (α); φ. ἔχων habeo
ύπατεύω consul (scil. sum) 10<sup>a</sup> (bis).
  11 (\alpha), \langle 11 \rangle (\beta), 14 (\beta); 41° (bis);
                                                φάσεω dieo 4, 11, 39, 43; μὴ φάσεω
  (-) 19^{\circ}
                                                   nego 17
ύπατικός consularis 7, 12
                                                         vitiosus 39; (-) 8 (\alpha)
                                                φαῦλος
υπατος consul 10, 14°, 14° (α), 18, 19,
                                                φαύλως
                                                          vitiose 25
  32 (bis), 42
                                                φέγγος lumen 35
ύπεχχωρέω cedo 69
                                                φειδωλία avaritia 66
\hat{v}\pi\hat{\epsilon}\varrho de 10(\alpha), 13, 50(\alpha), 54(\beta); pro
                                                φειδωλός avarus 65°
  6, 43
                                                \varphi \ell \rho \omega effero 9; fero 2 (bis), 3, 5, 6, 7,
ύπερείδω fulcio 52 (β)
                                                   11 (bis), 12, 14, 84 (bis); pertineo 24,
ύπέρχειμαι differo l
                                                   82 (\alpha); sustineo 4; (-) 29
ύπερχόσμιος altissimus 77
                                                φεύγω fugio 85
                                                φήμη fama 61
ὖπέρλαμπρος praeclarus 43 (β)
ύπεροράω despicio 7<sup>b</sup>; sperno 7<sup>a</sup>
                                                \varphi \eta \mu i adfor 1; aio 4, 21, 24, 25, 31 (\alpha),
                                                   50, 63; dico 3 (bis), 13ab, 16, 26 (α),
ύπέρτερος praestantior 11
                                                   27, 39, 47, 48, 53, 55, 56, 57 ($\beta$),
ύπερφρονέω contemno 12
ύπερφυῶς incredibiliter 51
                                                   64, 65, 71 (\beta), 79 (bis), 84, 85 (bis);
ύπέρχομαι obrepo 38
                                                  fero 59; inquam 8, 11, 13c; respon-
ύπισχνέομαι polliceor 6
                                                  deo 72; (-) 25, 34, 44; οὐ φημί nego
ύπνηλός somniculosus 36
                                                  30, 73
ΰπνος somnus 81
                                                φθάνω εἰπών dico 71 (α)
ύπό a, ab 5 (bis), 7 (ter), 20<sup>a</sup>, 20<sup>b</sup> (β),
                                                φθινόπωρον autumnus 70
```

INDEX GRAECO-LATINVS

φιλάνθομάνος 59° φιλήδονία libido 42 (β), 49 (β) φιλήδονος libidinosus 29 φιλήδονος libidinosus 29 φιλονεικία contentio 49 , 82 φιλονοφιά industria 22 φίλος amicus 77 (β); carissimus 79 ; 41° φιλόνοφος philosophus 12 , 22 , 23 , 77 , 78 , 85 (bis) φιλονεινία copiose 59 φιλονεργος sollers 54 ; 70 φιλότεχνον sollertia 59 φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμία 42° C. Flaminius 11 Φλαμένιος (Γάνος) C. Flaminius 11 Φλαμένιος (Γάνος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (E.); 1° φοράνομαι vereor 81 φιλοτορα της συτονόμας το ποιε 24 Φλαμένιος (Τίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (E.); 1° φορένομαι vereor 19 φιλοτικόν (16 α΄) φρόγ mens 16 (E.) φρόγ sentio 77 , 78 ; τὸ φρονείν prudentia 27 φρόνησες prudentia 1 , 20 φρόνησες 10 για
φιληδονία libidio 42 (β), 49 (β) φιληδονία libidinosus 29 φιλιππος Q. Marcius Philippus 14 φιλοπονία contentio 49, 82 φιλοπονία industria 22 φίλος (δ) amicus 32, 38, 45 φίλος amicus 32, 38, 45 φίλος amicus 32, 38, 45 φιλοσοφία philosophia 2 φιλόπογος philosophia 2 φιλόπεγνος sollertia 59 φιλοπόμως copiose 59 φιλοπμίως copiose 59 φιλοπμίως copiose 59 φιλοπμίως copiose 59 φιλοπμίως C. Flaminius 11 Φλαμένιος (Λεύκιος) L. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); † 1° φλάπως πυπιους (cos. a. 198) 1° (Ε.); † 1° φλάπως πυπιους (cos. a. 150) 14° φλόξε flamma 71 φλάφεω (-) 27 (β) φλύπως πυπιους (πυπιους 2, 4, 14 φράζω (-) 16 (α) φρόγως prudentia 1, 20 φρόνμος sapiens 80 φρονίμος sapiens 80 φρονίμος sapiens 80 φρονίμος γπαρέω (-) φπαρέω (-) το σρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) φπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) 4παρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) φπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) φπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) φπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος prudenter 67 γπαρέω (-) φπαρέω (-) 16 (α) φρόνμος φπαρία (-) (-) (-) (-) (-) (-) (-) (-
φιλήδονος libidinosus 29 Φίλιππος Q. Marcius Philippus 14 φιλονεικία contentio 49, 82 φίλος (δ) amicus 32, 38, 45 φίλος amicus 77 (β); carissimus 79; 41° ; φίλον εντί lubet 58 (β), 84 φιλοσοφία philosophia 2 φιλόσοφος philosophus 12, 22, 23, 77, $78, 85$ (bis) φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμίας (Γάιος) C. Flaminius 11 βλαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1 $^{\circ}$ 0 (E.); 1 $^{\circ}$ 0 φλάμος πυσατο 27 (α) φρόφομαι vereor 81 φρόφος 31 $^{\circ}$ 1 φνόφος nugator 27 (α) φρόφομαι vereor 81 φοβός 31 $^{\circ}$ 2 γλόφος nugator 27 (α) φρόφομαι vereor 81 φοβός 31 $^{\circ}$ 3 γλόφος colluvios 84 (α) γλοφος 51 $^{\circ}$ (α) γλοφος το στου 56 φῶρανιμος (Γίτος) Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14 $^{\circ}$ γλόμος τίτος) Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14 $^{\circ}$ γλόμος τίτος) Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14 $^{\circ}$ γλόμος τίτος τος Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14 $^{\circ}$ γλόμος τίτος τος Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14 $^{\circ}$ γλόμος τίτος τος Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14 $^{\circ}$ γλόμος τίτος τος Γ.
φίλιππος Q. Marcius Philippus 14 φιλονεικία contentio 49, 82 φίλος λαπίσιs 32, 38, 45 φίλος amicus 32, 38, 45 φίλος amicus 77 (β); carissimus 79; 41°; φίλον ἐπτί lubet 58 (β), 84 φιλοσοφία philosophia 2 φιλόσοφία philosophus 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) φιλότεγνος sollers 54; τὸ φιλότεγνον sollertia 59 φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμία μα
φίλονεικία contentio 49, 82 $qiλονοι'α$ industria 22 $qiλος$ (δ) amicus 32, 38, 45 $qiλος$ (β); carissimus 79; 41° ; $qiλονοφ'α$ philosophia 2 $qiλοσοφ'α$ philosophus 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) $qiλοτεγρος$ sollers 54; $τ\dot{ο}$ $qiλοτεγρος$ sollers 59 $qiλοτεγρος$ sollers 50 $qiλοτεγρος$ sollers 10, 65 $qiλοτεγρος$ copiose 59 $qiλοτερροσ'νη$ comitas 10, 65 $qλλεπος$ (Γάτος) C. Flaminius 11 $qλαμίνιος$ (Γάτος) C. Flaminius 11 $qλαμίνιος$ (Γάτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 1^{ao} (E.); 1^{bo} ; 42° $qλλεφ'εφ (-) 27 (β) qλλεφ'εφ (-) 27 (β) qλλεφ'εφ (-) 16 (α) qρότριν σ sentio 77, 78; τ\dot{ο} qρονείν σ romes 16 (E.) qρονείν σ sentio 77, 78; τ\dot{ο} qρονείν σ prudentia 1, 20 qρονείν σ prudentia 1, 20 qρονείν σ prudenter 67 qiλοτεγρος qiλοτεγρος sapiens 80 qρονείν σ prudenter 67 qiλοτεγρος qiλοτεγρος$
φιλοπονία industria 22 φίλος (δ) amicus 32, 38, 45 φίλος amicus 77 (β); carissimus 79; $41^\circ; \varphi l\lambda o \nu \ \delta r t l \ lubet 58 (β), 84 φιλοσοφία philosophia 2 φιλόσοφος philosophus 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμία copiose 59 φιλοφροσύνη comitas 10, 65 Φλάπκος L. \ Valerius \ Flaceus 42 Φλαμίνιος (Λεύπος) L. \ Quinctius \ Flamininus 42^\circ Φλαμίνιος (Λεύπος) L. \ Quinctius \ Flamininus (cos. a. 198) 1^\circ (E.); 1^\circ : φοράμαι vereor 81 φόβος 31^\circ (γ) 16 (α) φρόγιν mens 16 (E.) φρογέω sentio 77, 78; τὸ φρονείν prudentia 27 φρόνιμος prudenter 67 γαρονέως γαλιας α languesco 37 γαλεπός difficilis 4; gravis 1 (α); ποlestus 6, 7, 47 (bis), 85; τὸ γαλεπόν molestiae 2 (β); τὰ γαλεπά molestia 2; γαλεπά molestia 2 γαμέπως aegre 72; graviter 67; molestus 6, 7, 47 (bis), 85; τὸ γαλεπόν molestiae 2 (β); τὰ γαλεπά molestia 2; γαλεπάς aegre 72; graviter 67; molestus 6, 7, 47 (bis), 85; τὸ γαλεπόν molestiae 2 (β); τὰ γαλεπάς μος τὰ γαλεπός μος τὰ γαλ$
φίλος (δ) amicus 32, 38, 45 φίλος amicus 77 (β); carissimus 79; 41° ; φίλον έστί lubet 58 (β), 84 φιλοσοφία philosophia 2 φιλόσοφος philosophus 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) φιλότεχνος sollers 54; τὸ φιλότεχνον sollertia 59 φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμίας copiose 59 φιλοφοσόνη comitas 10, 65 Φλάχως L . Valerius Flaceus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C . Flaminius 11 Φλαμίνιος (Γάιος) C . Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 120 (E.); 120; C φοβέομαι vereor 81 φόβος 312 γορφέω sentio 77, 78; τὸ φρονείν prudentia 27 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνησις prudenter 67 γορφόνησις prudenter 67 γορφόνησις prudenter 67 γορφόνησις prudenter 67 γορφόνησις prudenter 67 γορφόνης γορφέως γολισμένος γολισμός γολισμό
φίλος amicus 77 (β); earissimus 79; 41° ; φίλον έστί lubet 58 (β), 84 φιλοσοφία philosophia 2 γιλόσοφος philosophus 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) φιλότεχνος sollers 54; τὸ φιλότεχνον sollertia 59 φιλοτίμως copiose 59 φιλοτμία ambitio 49 φιλοτίμως copiose 59 φιλοφοσώνη comitas 10, 65 Φλάκκος L. Valerius Flaceus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Λεύκιος) L. Quinctius Flamininus 42° φλόμινος (Τίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 12° (E.); 12° γλόξει flamma 71 φλομένος (Γίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 14° (Ε.); 15° γκόμοι νereor 81 φορτίκον onus 2, 4, 14 φορτίκον and consume 77; γρόνησις prudentia 1, 20 φρονέμος sapiens 80 φρονίμος prudenter 67 γκαρονίας γκαρονί
41°; φίλον ἐστί lubet 58 (β), 84 φιλοσοφία philosophia 2 φιλόσοφος philosophia 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) φιλότεχνος sollers 54; τὸ φιλότεχνον sollertia 59 φιλοτίμας copiose 59 φιλοσιόνη comitas 10, 65 Φλάχος L. Valerius Flacus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (E.); 1° τος χάριτι gratum 6 χάρισμα donum 40 χειμερνός hibernus 46 (β) χείρι στος τροφόκου της comitas 7 φορτίκον importunitas 7 φορτίκον importunitas 7 φορτίνον onus 2, 4, 14 φράζω (-) 16 (ω) φρόγους prudentia 1, 20 φρονίμως prudenter 67 χαρονίμας φρονίμως prudenter 67 χαρονίμας γανιαίως γανιαίας
φιλοσοφία philosophus 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) φιλότεχνος sollers 54; τὸ φιλότεχνον sollertia 59 φιλοτίμως copiose 59 φιλοτίμως copiose 59 φιλοτίμως (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Λεύχιος) L. Quinctius Flamininus 42° Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 1° (E.); 1°το γαλφιτώς από μου το μορόφωαι vereor 81 φλάφος nugator 27 (α) φράδω (-) 16 (α) φρόγινος prudentia 1, 20 φρόνημος prudenter 67 γαλέπος difficilis 4; gravis 1 (α); molestus 6, 7, 47 (bis), 85; τὸ χαλεπόν molestias 2 (β); τὰ χαλεπά molestia 2; γαλεπά molestia 2 (β); τὰ χαλεπά molestia 2; γαλεπώς aegre 72; graviter 67; moleste 7 χαραχόω munio 51 (α), (51) (β) χάραξ adminiculum 53 χαρακόω munio 51 (α), (51) (β) χάραξ adminiculum 53 χαρακόω munio 51 (α), (51) (β) χάραξ gratia 38, 42, 45, 46, 56; munus 10; εν χάριτης gratum 6 χάρισμα donum 40 χειμερινός hibernus 46 (β) χείρ manus 12, 22, 38, 52, 59 χειροτονέω creo 19 (β) χιλίαρχος tribunus 18; tribunus militaris 32 χιλός pabulum 49 Χίος → Αρίστων χλήδος colluvio 84 (α) χλωρός 51° (α) χλωρός 51° (α) χλωρός τριτία 53 χλωρός τριτία 53 χλορός coetus 45 χρόρη (ρ1). fidis 26 (bis) χορός coetus 45 χρόρη μος prudenter 67
φιλόσοφος philosophus 12, 22, 23, 77, 78, 85 (bis) φιλόσεφος sollers 54; $\tau \dot{\sigma}$ φιλότεχνος sollers 54; $\tau \dot{\sigma}$ φιλότεχνος sollers 59 φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμίας copiose 59 φιλοφοσώνη comitas 10, 65 Φλάκκος L. Valerius Flaccus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Λεύκιος) L. Quinctius Flamininus 42° Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 1° (E.); 1° τος φλάξ flamma 71 φλαφέω (-) 27 (β) φλόταρος nugator 27 (α) φοβέομαι vereor 81 φόβος 31° τό φορτικόν importunitas 7 φορτίον onus 2, 4, 14 φράζω (-) 16 (α) φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνησις prudenter 67 χαλεπός difficilis 4; gravis 1 (α); molestius 6, 7, 47 (bis), 85; τὸ χαλεπό molestiae 2 (β); τὸ χαλεπό molestiae 2 (β); τὸ χαλεπό molestiae 2; χαλεπό molestiae 2; χαλεπό molestiae 2; χαλεπός molestia 2; χαλεπός molestiae 2 (β); τὸ χαλεπός molestia 2; χαλεπός molestiae 2 (β); τὸ χαλεπός molestia 2; χαλεπός molestiae 2 (β); τὸ χαλεπός molestiae
78, 85 (bis) φ ιλότεχνος sollers 54; τὸ φ ιλότεχνον sollertia 59 φ ιλοτιμία ambitio 49 φ ιλοτιμίας copiose 59 φ ιλοφροσύνη comitas 10, 65 φ λάμινος (Γάιος) C. Flaminius 11 φ λαμίνιος (Λεύκιος) L. Quinctius Flamininus 42° φ λλαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 1° (E.); 1° τος φ λόξ flamma 71 φ λαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 150) 14° φ λόξ flamma 71 φ λαμένιος (Γίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 150) 14° φ λόξ flamma 71 φ λαρός αποματοτ 27 (φ) φ λόξ φροτικόν importunitas 7 φ ορόξομαι vereor 81 φ ορός 31° φ ορότιον onus 2, 4, 14 φ ορότιος prudentia 1, 20 φ ρόνησις prudentia 67
φιλότεχνος sollers 54; τὸ φιλότεχνον sollertia 59 $\frac{\pi}{\phi}$ νιμία ambitio 49 $\frac{\pi}{\phi}$ νιλοτιμία ambitio 49 $\frac{\pi}{\phi}$ νιλοτιμία ambitio 49 $\frac{\pi}{\phi}$ νιλοτιμία ambitio 49 $\frac{\pi}{\phi}$ νιλοτιμία ambitio 49 $\frac{\pi}{\phi}$ νιλοτιμίας copiose 59 $\frac{\pi}{\phi}$ νιλοφοροσύνη comitas 10, 65 $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γάιος) C. Flaminius 11 $\frac{\pi}{\phi}$ λαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 $\frac{\pi}{\phi}$ λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1 ²⁰ (E.); 1 ²⁰ ; $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1 ²⁰ (E.); 1 ²⁰ ; $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος (Γίτος) Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $\frac{\pi}{\phi}$ λάμενος
sollertia 59 φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτίμως copiose 59 φιλοφροσύνη comitas 10, 65 Φλάκχος L. Valerius Flaceus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Γάιος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1^{20} (E.); 1^{20} (E.); 1^{20} (E.) 42^{20} Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14^{20} (γείος flamma 71 φλάξ flamma 71 φλάξ flamma 71 φλύαρος nugator 27 (α) φοβέσμαι vereor 81 φόρος 31^{20} το φορτικόν importunitas 7 φορτίον onus 2, 4, 14 (γείος) το γείν γείν γείν γείν γείν γείν γείν γείν
φιλοτιμία ambitio 49 φιλοτιμίας copiose 59 φιλοφροσύνη comitas 10, 65 Φλάκκος L . Valerius Flaceus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C . Flaminius 11 Φλαμίνιος (Λεύκιος) C . Quinctius Flaminius 42° Φλαμίνιος (Γίτος) C . Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1°° (E.); 1°°; πίπιος (C) C) C 0
φιλοτίμως copiose 59 φιλοφοσόνη comitas 10, 65 Φλάκκος L. Valerius Flaceus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Λεύκιος) L. Quinctius Flamininus 42° Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 1 ²⁰ (E.); 1 ²⁰ ; $\frac{1}{2}$
φιλοφοσούνη comitas 10, 65 Φλάκχος L. Valerius Flaccus 42 Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Λεύκιος) L. Quinctius Flamininus 42° Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 198) 1 ²⁰ (E.); 1 ²⁰ ; $\frac{1}{2}$
Φλαμίνιος (Γάιος) C. Flaminius 11 Φλαμίνιος (Λεύχιος) L. Quinctius Flaminius 42° Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (E.); 1° ; 42° Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° $φλίξ flamma 71$ $φλίξ flamma 71$ $φλίδτος πυρατοτ 27 (α)$ $φοβόριαι vereor 81$ $φόβος 31° τὸ φορτιχόν importunitas 7 φορτίον onus 2, 4, 14 φραίζω (-) 16 (α) φρονέω sentio 77, 78; τὸ φρονεῖν prudentia 27 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνιμος prudenter 67 λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius Flaminius (cos. a. 198) 1° (Ε.); 1° (α) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius (ε) λαμίνιος (Γίτος) T. Quinctius (ε) λαμίστος (Γίτος) Τ. (Γίτος) Τ. (Γίτος) λαμίστος (Γίτος) Τ. (Γίτος) Τ. (Γίτος) λαμίστος (Γίτος) Τ. (Γίτος) λαμίστος (Γίτος) Τ. (Γίτος) Γί$
Φλαμίνιος (Λεύχιος) L . Quinctius F a. mininus 42° Φλαμίνιος (T (t τος) T . Quinctius F a. mininus (cos. a. 198) $1^{2\circ}$ (E.); $1^{2\circ}$; 42° Φλαμίνιος (T (t τος) T . Quinctius T a. mininus (cos. a. 150) 14° $Φλαμίνιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλαμίνιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T. Quinctius T amininus (cos. a. 150) 14^\circ Φλάμινιος (T(tτος) T(t) Φ(t) Φ($
mininus 42°
Φλαμίνιος (Τίτος) Τ. Quinctius Fla. mininus (cos. a. 198) 1^{ao} (E.); 1^{bo} ; 42° Φλαμίνιος (Τίτος) Τ. Quinctius Flaminius (cos. a. 150) 14° φλόξ flamma 71 φλυαρέω (-) 27 (β) φλόξ flamma 71 φλύαρος nugator 27 (α) φοβέομαι vereor 81 φόβος 31° τὸ φορτικόν importunitas 7 φορτίον onus 2, 4, 14 φράζω (-) 16 (α) φρόν mens 16 (E.) φρονέω sentio 77, 78; τὸ φρονεῖν prudentia 27 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνιμος sapiens 80 φρονίμως prudenter 67 πίπιοι (cos. a. 198) 1^{ao} (E.); 1^{bo} ; 2^{a} μαράρια donum 40 χειμερινός hibernus 46 (β) χείρ manus 12, 22, 38, 52, 59 χείρ manus 12, 22, 38, 52, 59 χείρ manus 12, 22, 38, 52, 59 χείρ μαρινός creo 19 (β) χιλίαρχος tribunus 18; tribunus militaris 32 χιλός pabulum 49 χίωρος 51° (α) χλωρός 51° (α) χορός coetus 45 χράομαι utor 2, 27, 33, 36, 47, 64; (-) 7; 11° (α); 57°; → διατελέω χρεών debet 69, 85; → ἀνιάω; → ἀνιμάζω;
mininus (cos. a. 198) 1^{ao} (E.); 1^{bo} ; $2 \alpha $
42° $Φλαμίνιος (Τίτος) T. Quinctius Flamininus (cos. a. 150) 14° φλόξ flamma 71 φλύαρος nugator 27 (α) φόβος 31° τὸ φορτικόν importunitas 7 φορτίον onus 2, 4, 14 φρόξω (-) 16 (α) φρόνην mens 16 (Ε.) φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνιμος sapiens 80 φρονίμως prudenter 67 χειμερινός hibernus 46 (β) χείρο manus 12, 22, 38, 52, 59 χειροτονέω creo 19 (β) χιλίαρχος tribunus 18; tribunus militaris 32 χιλός pabulum 49 Χίος → Αρίστων χληδος colluvio 84 (α) χλωρότης viriditas 51° (β), 57 (β) χοίρος porcus 56 (β) χορός (pl.) fidis 26 (bis) χορός coetus 45 χράομαι utor 2, 27, 33, 36, 47, 64; (-) 7; 11° (α); 57°; → διατελέω χρεών debet 69, 85; → ἀνιάω; → ἀτιμάζω;$
Φλαμίνιος (Τίτος) Τ. Quinctius Flamininus (cos. a. 150) 14° $\varphi λόξ$ flamma 71 $φλναρέω$ (-) 27 (β) $φλόξ$ flamma 72 $φλίναρος$ nugator 27 (α) $φοβέομαι$ vereor 81 $φόβος$ 31° $τὸ φορτικόν$ importunitas 7 $φορτίον$ onus 2, 4, 14 $φράζω$ (-) 16 (α) $φρήν$ mens 16 (E.) $φρόνησις$ prudentia 1, 20 $φρόνιμος$ sapiens 80 $φρονίμως$ prudenter 67 $χείρο manus 12, 22, 38, 52, 59$ $χείροτονέω creo 19 (β) χιλίαρχος tribunus 18; tribunus militaris 32 χιλός pabulum 49 χίος → Αρίστων χλωρός 51° (α) χλωρός 51° (α) χοιξος porcus 56 (β) χοιξος porcus 56 (β) χοιξος porcus 56 (β) χοιξος coetus 45 χορός coetus 45 χορός coetus 45 χορόνησις prudentia 1, 20 φρόνιμος sapiens 80 φρονίμως prudenter 67 χρή → dναφέρω; → ἀνιάω; → ἀνιμάζω;$
ninus (cos. a. 150) 14° $\varphi \lambda \delta \xi$ flamma 71 $\varphi \lambda v a \varrho \epsilon \omega$ (-) 27 (β) $\varphi \lambda \delta \varphi \delta \varphi \omega (-)$ 27 (β) $\varphi \lambda \delta \varphi \delta \varphi \omega (-)$ 27 (β) $\varphi \delta \delta \varphi \omega (-)$ 31° $\varphi \delta \varphi \delta \psi \omega (-)$ 31° $\varphi \delta \psi \delta \psi \psi \omega (-)$ 31° $\varphi \delta \psi \delta \psi $
φοβέομαι vereor 81
τὸ φορτικόν importunitas 7 φορτίον onus 2, 4, 14 φράζω (-) 16 (α) φρήν mens 16 (Ε.) φρονέω sentio 77, 78; τὸ φρονεῖν prudentia 27 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνιμος sapiens 80 φρονίμως prudenter 67 $χλωρός 51° (α)$ $χλωρότης viriditas 51° (β), 57 (β)$ $χοίρος porcus 56 (β)$ $χορός (pl.) fidis 26 (bis)$ $χορός coetus 45$ $χράομαι utor 2, 27, 33, 36, 47, 64; (-)$ $γείν (α); 57°; → διατελέω$ $χρεών debet 69, 85; → ἀνιάω$ $χρη → ἀναφέρω; → ἀνιάω; → ἀτιμάζω;$
φορτίον onus 2, 4, 14 $χλωρότης$ viriditas 51° (β), 57 (β) $φράζω$ (-) 16 (α) $χοίρος$ porcus 56 (β) $χοίρος$ porcus 56 (β) $χοροτέω$ sentio 77, 78; τὸ φρονεῖν prudentia 27 $χοροτέω$ sapiens 80 $χοροτέω$ sapiens 80 $χοροτέω$ prudenter 67 $χρανείως$ γιτίditas 51° (β), 57 (β) $χορος$ porcus 56 (β) $χορος$ (pl.) fidis 26 (bis) $χορος$ coetus 45 $χορονείως$ coetus 45 $χορονείως$ ματος 2, 27, 33, 36, 47, 64; (-) $γςεων$ debet 69, 85; $γορονείως$ $χορονείως$ φρονέμως $χορονείως$ γραφέρως $γορονείως$ $γορονείω$
φράζω (-) 16 (α) φρήν mens 16 (Ε.) φρονέω sentio 77, 78; τὸ φρονεῖν pru- dentia 27 φρόνησις prudentia 1, 20 φρόνιμος sapiens 80 φρονίμως prudenter 67 χοῖρος porcus 56 (β) χορός coetus 45 χράομαι utor 2, 27, 33, 36, 47, 64; (-) 7; 11° (α); 57°; \rightarrow διατελέω χρεών debet 69, 85; \rightarrow ἀνιάω χρή \rightarrow ἀναφέρω; \rightarrow ἀνιάω; \rightarrow ἀτιμάζω;
φρονέω sentio 77, 78; $τ∂$ $φρονεῖν$ prudentia 1, 20 $φρονείμως$ prudenter 67 $χορονεῖν$ pruσεν $χορονεῖν$ $χορονεῖν$ pruσεν $χορονεῖν$ $χορονε$ $χορονε$ $χορονε$ $χορονε$ $χορονε$ $χορονε$ $χορονε$ $χορονε$ $χορονε$
φρονέω sentio 77, 78; τὸ φρονεῖν pru- dentia 27 $χορός$ coetus 45 $χορόνμαι$ utor 2, 27, 33, 36, 47, 64; (-) $τ; 11°(α); 57°; → διατελέω$ $φρονίμως$ sapiens 80 $χορόνμας$ debet 69, 85; $→ ἀνιάω$ $χορόνμας$ prudenter 67 $χορόνμας$ $χορόνμας$ $γορονίμως$ $χορόνμας$
dentia 27
φρόνησις prudentia 1, 20 7; 11° (α); 57°; \rightarrow διατελέω φρόνιμος sapiens 80 χρεών debet 69, 85; \rightarrow ἀνιάω φρονίμως prudenter 67 χρή \rightarrow ἀναφέρω; \rightarrow ἀνιάω; \rightarrow ἀτιμάζω;
φρονίμως sapiens 80 $χορών$ debet 69, 85; $→ ἀνιάω$ $φρονίμως$ prudenter 67 $χορή → ἀναφέρω; → ἀνιάω; → ἀτιμάζω;$
φρονίμως prudenter 67 $χρή → ἀναφέρω; → ἀνιάω; → ἀτιμάζω;$
φρουρά praesidium 73 $→ μεθίημι; → ὀνομάζω; → ὀρέγομαι$
φυλακή statio 73 χρήμα res 10 (E.), 15, 22, 78
φυλάσσω servo 81; tueor 72 χρήσιμος perutilis 59
φύσις natura 4, 5 (bis), 21, 33 ^a , 39, 40, χρησμός oraculum 78
43, 51, 52, 55, 71 (ter), 72 (bis), 77, χρηστός bonus 48; τὸ χρηστόν bonum 78 (bis), 80, 84, 85; κατὰ φύσιν natu-
ti aat ia
ralis 33°, 46
φύτευσις satus 52 $χ$ $φ$ υτος diuturius 20, 08; longus 41
φυτευτήριον planta 52 χρονίως diu 41, 80; 38°
φυτεύω consero 59 ^a ; sero 24 (C.), 25, χρόνος annus 19; tempus 2, 9 ^b , 30, 45,
59 ^b . 55, 60, 69 (ter), 70, 74; μακρόν χρόνον
φύω genero 52; sum 56; φ. γίνεσθαι diu 25 (C.); δλίγου χρόνου brevi 31;

INDEX GRAECO-LATINVS

πολύν χρόνον diu multumque 9°; τῷ ώραιότης tempestivitas 33 ώς cum 63 (bis); quam 22, 35ab, 40, χρόνφ in dies 45 41, 53; quin 78 (a); quo 84c; quod χουσίον aurum 55 (ter) 7 (bis); sic 22b, 71; sicut 46, 65; χουσός aurum 59 tamquam 35, 84ab; ut 6, 8b, 10, 12, χώρα ager 11; locus 41 17 (β) , 24 (β) , 26^a (β) , 26^b, 31 (bis), χωρέω percipio 41; procedo 70 32b, 33, 36, 38, 42 (bis), 48 (bis), $\chi\omega\varrho\dot{\iota}\varsigma$ sine 51, 82 50° (β), 50°, 52, 53, 54 (β), 61, 69, χῶρος locus 84; spatium 14 (E.) 71, 72, 76, 81, 85; (-) 2 (β) , 3 (ter), 4, 8ac, 11, 13, 16, 22a, 25 (C.), 32a, ψευδής falsus 4, 68 *Ψευδόδουλος Pseudolus (Plauti co- 32^{c} (α), 42^{a} , 43 (bis), 45, 49, 51 (β), moedia) 50° 56, 57^a, 62 (bis), 64, 74, 79^{ab}, 80, 82, ψῆφος sententia 16, 22 83, 84^d; ώς ἄν ut 7, 19; ώς μή ne 46; φόγος vituperatio 44 ώς οὖκ 78 (β); ώς . . . οἕτω ut . . . ita $\psi v \chi \dot{\eta}$ animus 1, 35, 36 (bis), 37, 38 63, 64; $\rightarrow \dot{a}\lambda\eta\vartheta\tilde{\omega}\varsigma$; $\rightarrow \epsilon l\pi\sigma v$; $\rightarrow \mu\dot{a}\lambda a$; (bis), 41, 49, 50, 56, 66, 74 (bis), 75, $\rightarrow \delta$; $\rightarrow o\tilde{v}\tau\omega$; $\rightarrow \pi o\lambda \hat{v}\varsigma$ 77 (bis), 78 (quinquies), 79, 80 (qua- $\dot{\omega}$; ad 84°; in 84° ter), 81 (bis), 82 (quater), 83 (bis), ώς sic 38, 48 84^{a} , $\langle 84^{b} \rangle$ (β), 84^{b} (α), 85; 15° ; (-) ώσανεί quasi 5 ωσπερ quasi 51, 71, 77; quem ad 39 (α); → ἄλυπος modum 22; sicut 2,47; tamquam ψύχος frigus 34; refrigeratio 46 5 (bis), 6, 37, 49, 53, 83^b; ut 10 (β), δ (δ) o 1^a (E.), 39, 66, 69, 79, 84; (-) 17 (α), 26 (α), 44, 71^a (β), 71^b, 76, 1b, 1c (E.), 4 (bis), 6 (ter), 7, 8 (bis), 85; ω̃. εί quasi 12, 26, 82; ω̃. εἰκός id 9, 11, 15, 19, 34, 35, 39, 49, 59, 68, est 56 (β); ώ. . . . οὕτω ut . . . sic 76, 77, 82, 85 *ὧδε* 79° ωστε ex quo 72; ita 60b; itaque 34; ώμος umerus 33 quo 60°; quod 20, 46, 48, 85 (bis); ω̃ρα hora 69,74; tempus 70 (bis); ut 4, 31 (bis) (β) , 35, 45 (α) , 61, 71; ω. θέρους aestas 46 (β); ω. χει-24°; ω̃. (quater) ut . . . ut . . . ut . . . μεοινή 46° (α) ut 13 ώραῖος maturus 71,76; tempestivus ώσχη sarmentum 52 5; → πέπανσις ώφέλεια utilitas 53

LATINO-GRAECVS

a, ab $d\pi 655, 56, 79$; $\dot{\epsilon} \times 26, 56, 74, 83$; adficio κατεργάζομαι 47 $\mu \epsilon \tau \acute{a}$ 44; $\pi a \varrho \acute{a}$ 4, 6, 16, 20 (α), 25, adfligo κακόω 32 41, 43 (bis) (β), 46 (α), 59, 64; $\pi\rho\delta\varsigma$ adflo ἀποπνέω 59 42 (α), 46, 59; $\delta \pi \delta$ 5 (bis), 7 (ter), adfor $\epsilon i \rho \omega + (\alpha)$; $\lambda \epsilon \gamma \omega + (\beta)$; $\varphi \eta \mu i + 1$ 20^{a} , 20^{b} (β), 22, 27, 39, 41, 42 (β), 46adhibeo ἐπιφέρω 71; παράγω 46; (β), 63, 84 (bis) παρέχω 36 adhuc ĕti καὶ νῦν 32; → equidem abeo ἄπειμι 80 abstergo ἀπορούπτω 2 adipiscor κτάομαι 4 (bis) abstraho ἀπάνω 15 adiungo προσγίγνομαι 85 absum ἄπειμι 24, 33; ἀπέγω 55; ἀφadiuvo ἀρήγω l adminiculum zága 53 ίστημι 77 ; ελμί 15 absurdus ἄτοπος 56, 66 administro υπουργέω 15 admirabilis θαυμαστός 12 abunde πρός ἀφθονίαν 48 abundo εὐπορέω 56 (α); πληθύω admiratio θαύμα 52 admiror θαυμάζω 3, 4 (bis), 5, 43, 55, 56 (B) ac $\approx ai$ 2, 13, 47, 49, 50, 56, 57 (α), 59, 85 $\langle 57 \rangle$ (\$\beta\$), 58; $\tau \epsilon \times \alpha i \ 2$, 40, 51 (bis), 77; admisceo κεράννυμι 78 ac . . . et zaí . . . zaí 65 admodum κομιδή 10 (bis); παντάπασιν accedo γίγνομαι 71; παραγί(γ) νομαι 46; παντελώς 30 adolesco μειραχιόομαι 51 35, 51, 63; πρόσειμι 16 accido εἰμί 7; προσγίγνομαι 31; accidit adopto τίθημι ποιητόν 35 συμβαίνει 67 adporto ἐπιφέρω 25 accipio ἀναλαμβάνω 78; λαμβάνω 25, adsensus δμολογία 62 adsentior συγκατατίθημι 32 39, 41, 51; παραλαμβάνω 13 (β), 16, adsequor a. splendorem εὐδοκιμέω 8 45; πυνθάνομαι 13 (α), 60 adsiduus ἐπιμελής 56 accommodo συνοικειόω 70 accubitio κατάκλισιο 45 adsum πάρειμι 33 (bis), 80; παρίστημι accuso αἰτιάομαι 4, 7, 13 38 adsurgo ύπανίσταμαι 63 acerbitas δριμύτης 65 (β); στρυφνότης adtribuo ἀπονέμω 3 65 (x) adulescens ἔφηβος 33; μειράκιον 10, acies *ŏµµa* 83 acinus → vinaceum 26 (bis), 76; νεανικός 38; νεανίσκος actus δράμα 5, 64, 70 27 (bis), 36 (bis), 38, 39, 67, 68 (bis), acutus δξύς 49 75; ố véoς 20, 29, 35, 39, 67, 71 (ter); ad eig 10 (bis), 16, 19, 29, 31 (a), 35. ό νεώτερος 10 38, 43, 56 (bis) (α), 60, 67, 68, 82, adulescentia ἐφηβεία 50; ἡλικία ἡβητική 33; ήλικία νεανική 4; μειράκιον 82 (a), 83, 85; ėv 22, 59; ėní 26, 32, 76; νεότης 25, 29 (bis), 30 (bis), 39, 52, 57, 60, 67, 74, 75, 83; παρά 32, 84; $\pi \rho \delta \varsigma 1, 2, 4, 24, 31(\beta), 45, 51 (bis).$ 48, 61, 62, 67, 72 55, 56 (β) , 59, 63, 69, 70, 75, 82 (β) : adulescentulus μειράκιον 20; νεανίσκος ύπό 53; ώς 84 addisco διδάσκομαι 26, 50 adulterium μοιχεία 40 advenio ἔπειμι 2 (β); ἔοχομαι 25; παadduco προσάγω 34 οαγίγνομαι 69 adfero εἰσφέρω 38; ἐπάγω 4, 76; ἐπιφέρω 17; χομίζω 59 advento επέρχομαι 2 (α)

^{*} In hoc indice easdem fere regulas sum secutus, quas ad indicem Graeco-Latinum constituendum elaboravi (vd. supra p. 88); brevitatis causa tum nomina quorum primae litterae grandiora sunt tum etiam locos in quibus verba Latina vocabulis Graecis non plene respondent indicare supersedi.

```
alii (ter) of \mu \acute{e}r \ldots of \delta \acute{e} \ldots  \ddot{e}r \epsilon got \delta \acute{e}
adversor έναντιόομαι 71
aedificium οἰχοδόμημα 72
                                                      τινες 17
                                                   allecto \vartheta \dot{\epsilon} \lambda \gamma o \nu \pi \varrho o \sigma \dot{\alpha} \gamma \omega 57 (\alpha), \langle 57 \rangle
aedilis ανορανόμος [10] (β); αστυνόμος
                                                      (\beta)
   10 (a)
                                                   alter \delta \varepsilon \psi \tau \varepsilon \rho \sigma \zeta 16(\alpha); \varepsilon \tau \varepsilon \rho \sigma \zeta 15, 16(\beta),
aegre χαλεπῶς 72
                                                      24, 25 (bis), 27, 30, 35, 56 (bis); \(\delta\) 65
aegroto ἀσθενέω 67
                                                      (bis); → unus
aequalis ήλικιώτης 7 (bis), 10, 46
                                                   altissimus ύπερχόσμιος 77
aequitas ἐπιείχεια 1 (β); τὸ ἐπιειχές
                                                   ambitio φιλοτιμία 49
   l(\alpha)
                                                   amicus1
                                                               ό ἐπιτήδειος 73; ό φίλος 32.
                                                      38, 45
aequissimus d\tau a\lambda a(\pi\omega\rho\sigma) \approx 83; \rightarrow ani-
                                                   amicus<sup>2</sup>
                                                               προσφιλής 77 (α); φίλος 77 (β)
                                                   amitto ἀποβάλλω 11, 28 (β); ἀπόλλυμι
aestas \dot{\alpha} \varkappa \mu \dot{\eta} \vartheta \dot{\epsilon} gov \zeta 46 (\alpha); \vartheta \dot{\epsilon} go \zeta 70;
                                                      28 (α); δλλυμι 20
   ώρα θέρους 46 (β)
                                                   amplus ύψηλός 20, 68
aetas \beta ioc 2, 4, 5, 7, 9, 13, 25, 50, 60,
   62, 64, 66, 70, 82, 85; γενεά 31; ζωή
                                                   amputatio περιαίρεσις 53
   69; ήλικία 4, 6, 7, 9, 10, 20, 21, 30 (bis),
                                                   amputo περιαιρέω 52
                                                   an \varepsilon l 74; \eta 15, 23, 29, 82; \rightarrow nullus;
   33 (ter), 34, 38, 39, 45, 46, 47, 48,
                                                      → scio; → utrum
   50 (\beta), 54 (\beta), 55, 57, 60 (ter), 63, 64,
                                                   ango παρέχω πνιγμόν 66 (β); περίλυπον
   66, 67, 68, [72], 76 (ter), 83; a. sene-
                                                      ίσχειν 66 (α)
   scens γῆρας 20; extrema a. τοὐσχα-
                                                   animosus θαρραλέος 72
   τον . . . ήλιχίας 60
                                                   animus διάνοια 41; νοῦς 15 (bis); ψυχή
aeternitas ἀιδιότης 77
                                                      1, 35, 36 (bis), 37, 38 (bis), 41, 49, 50,
aeternus dibios 66
                                                      56, 66, 74 (bis), 75, 77 (bis), 78 (quin-
affero προσφέρω 55
                                                      quies), 79, 80 (quater), 81 (bis), 82
age \partial \lambda \lambda' \partial \gamma \varepsilon = 24 (\alpha); \partial \lambda \lambda' \partial \beta = 24
                                                      (quater), 83 (bis), 84°, \langle 84^b \rangle (\beta),
                                                      84<sup>b</sup> (α), 85; acquo animo a\lambda i\pi \omega
ager dy \varrho \delta \varsigma 24, 53 (\alpha), \langle 53 \rangle (\beta), 54, 55
                                                      ψυχῆ 84 (β); ἀλύπως 84 (α)
   (ter), 56 (bis), 57, 59, 60; χώρα 11; a.
                                                   annus ἐνιαυτός 10, 19, 24, 69; ἔτος 4,
   colendus γεωργία 59; → cultio; →
                                                      10, 13 (ter), 14 (bis), 16 (bis), 19 (ter),
   cultura
                                                      27, 28, 30, 32, 34, 42, 50, 60 (bis),
agitatio ἐνδελέγεια 23
                                                      69; → septuaginta
agito διαπράσσω 41; πινέω 78
                                                    ante ἄρτι 84; πρό 10, 16, 19, 42, 43.
agnus έριφος 56
                                                       50; πρόσθεν 27, 49, 54, 61, 71; πρό-
ago διάγω 7, 32, 62; διανύω 13; διατε-
                                                      τερον 6, 18, 23, 50, 53
   λέω 4; ἐργάζομαι 26; παρέρχομαι 38;
                                                    antecedo προέχω 64 (bis)
   περαίνω 60; πράσσω (-ττω) 15 (bis).
                                                    antehac πάρος 16
   16, 17, 27 (bis), 38 (bis)
                                                    antepono ποσάγω 64
agrestis ayolog 47
                                                    antequam ποίν 18, 32, 78
agricola γεωργικός 56 (α); γεωργός 51,
                                                    antiquitas πράγματα άρχαῖα 12; τὰ
   52, 56, 56 (β), 70; γηπόνος 25
                                                       παλαιά 38
aio είπον 31 (β); λέγω 36; φημί 4, 21,
                                                    antiquus antiqui of agyaiot 26
   24, 25, 31 (\alpha), 50, 63
                                                    apex κολοφών 60
alacer ἀχραιφνής 75
                                                    apis μέλισσα 54
alias otè pér 51
                                                    appareo όράω 80
aliquando nore 71
                                                    appello ἀποκαλέω 56; καλέω 19; ὀνο-
aliqui ric 49
                                                      μάζω 44; προσαγορεύω 36
aliquis ὅστις 2; τις 2, 5, 6, 26 (ter),
                                                    appeto έφίημι 63; κατασκενάζω 56;
   34, 38 (bis), 41, 42, 43, 44, 65, 69,
                                                       δρέγομαι 72
   74, 82
                                                    appropinquatio γειτνίασις 66
                                                    apricatio ἀλέα 57 (β); ῆλιος 57 (α)
aliquo noi 66
alius ἄλλος 5, 17 (β), 24, 25, 40, 45, 63,
                                                    aptissimus ἐπιδέξιος 9
                                                    apud ἀμφί 32; ἐν 63 (α); παρά 20, 30,
   65, 85; ετερος 1, 17 (α); alia τάλλα
                                                       31, 43, 63 (\beta), 79; \pi \rho \delta \varsigma 3
   65; alius (bis) \delta \mu \epsilon \nu \ldots \delta \delta \epsilon 53;
```

aqua ΰδωρ 57, 71	32; a. (quinqies) $\tilde{\eta} \ldots \tilde{\eta} \ldots \tilde{\eta} \ldots \tilde{\eta} \ldots \tilde{\eta}$
arbitror δοχέω 75; ήγέομαι 77; οἴομαι	$\dots \check{\eta}$ 82; \rightarrow nec
34, 79	autem δέ 2, 3, 4, 7 (bis), 14, 17, 34,
arbor δένδρον 24, 57, 59 (bis), 71; →	36, 45, 47, 55, 59, 63, 70, 71 (quater),
bacae	72, 79, 80, 83, 85; μέν 8
arbustum δενδρών 54	autumnus φθινόπωρον 70
arcesso καλέω 56	avaritia φειδωλία 66
arcus τόξον 37	avarus φειδωλός 65
ardor καύσων 53	
	avide ἄγαν 72; ἐκθύμως 26
argumentum τεκμήριον 78	aviditas ἐπιθυμία 46
arista $d\theta \eta \rho = 51$	avis őgric 51
arma σπλον (pl.) 9, 11, 58	ανοςο ἀφίστημι 15
ατο ἀρόω 56	avus πάππος 19, 21, 29, 75, 82
arripio προσφέρω 62	
ars επιστήμη 65 (α); τέχνη 9, 29, 52,	bacae arborum τὰ ἀκρόδουα 5
65 (β), 78 (bis)	beate μαχαρίως 4
articulus μέτωπον 53	beatus μακάριος 29, 56, 58, 59, 60, 66
arx ἄκρα II	hellum πόλεμος 10, 12, 13, 16, 18 (ter),
ascendo ἀναβαίνω 34	32, 46, 50
aspectus εὐμορφία 53	bello cum dis θεομαχέω 5
aspernor παρ' οὐδέν τίθημι 42	bene $\varepsilon \delta$ 4, 5, 9, 47, 50, 70; $\varkappa \alpha \lambda \tilde{\omega} \varsigma$ 9,
aspicio ἐπιβλέπω 27	45, 57 (α); melius αμεινον 45, 73;
at dàlá 17, 18, 21, 27, 33, 35 (bis), 47,	βέλτιον 57, 77; βελτιόνως 67; κάλλιον
49, 54, 65, 68 (ter)	82; δρθότερον 25; optume ἄριστα 63,
	72
athleta ἀθλητής 27	blanditia θώπευμα 44
atque xal 4, 11, 13, 16, 26, 29, 36, 38,	bonus ἀγαθός 29, 56, 65 (β), 71; παν-
43, 46 (bis), 59 (quater), 60, 63, 78;	άγαθος 69; χρηστός 48; bona τὰγαθά
τε καί 59; α. καί καί 49;	
$\tau \varepsilon \ldots \tau \varepsilon 41, 66, 77; \rightarrow \text{etiam}$	4; τὰ ὑπάρχοντα 22; bonum τὸ ἀγα-
atqui δήπου 81; καί 66; οὐκοῦν 6;	θόν 33, 71; τὸ χρηστόν 71 (β); melior
τοίνυν 59; → nec	άμείνων 83; βελτίων 68, 84; πρείσσων
auctoritas ἀξίωμα 3 (bis), 11, 15, 17,	17; optumus ἄριστος 5, 11, 15, 72;
60 (bis), 61 (bis), 62 (bis), 64; αὐθεν-	βέλτιστος 39, 43, 68; optimi οἱ βέλ-
τεία 37; τὸ ἔνδοξον 77	$\tau \iota \sigma \tau \iota \iota \cdot 82 \rightarrow \text{indoles}; \rightarrow \text{latus}$
aucupium οςνιθοθήςα 56	bos βοῦς 33
audaciter εὐτόλμως 72	brevis βραχύς 70, 72; brevi ές βραχύ
	57; δλίγου χρόνου 31
audeo θαρρέω 11; τολμάω 77	
audientia ἀκρόασις 28	caducus *εὐκατάπτωτος 5 (α), 52; *εὔ-
audio ἀκούω 11 (β), 21, 38, 43 (bis),	πτωτος 5 (β)
78, 83, 85; $\pi \nu \nu \theta \acute{a} \nu o \mu a \iota 20, 26, 34 (\alpha),$	caecus τυφλός 16, 37
$\langle 34 \rangle$ (β), 43	caelestis οὐράνιος 77; caelestia τὰ
aufero ἀφαιρέω 39, 71	οὐράνια 77
augeo αὐξάνω 46, 53; ἐπιδίδωμι 17	caelum οὐρανός 49
augur μάντις των έπ' οίωνοίς 11;	calesco θερμαίνω 57
<i>ολωνοσκόπος</i> 22, 64; → ius	calor θάλπος 53
augurium ή μαντική 12 (α)	calx τέρμα 83
aurum χουσίον 55 (ter); χουσός 59	cani πολιαί 62
auspicium olovós 11 (bis)	canorus ἐμμελής 28
aut $\tilde{\eta}$ 2, 13, 20, 21, 23, 27, 50, $\langle 79 \rangle$;	capio δρέπω 62; κατέχω 54; capior
a. (bis) $\varepsilon i \tau' \ldots \varepsilon i \tau' 84$; $\check{\eta} \ldots \check{\eta} 2$ (β),	άλίσκομαι 44
	capitalis ολέθοιος 39; → res
17, 31 (β) , 50, 61, 66; $\tilde{\eta}\tau o \iota$ $\tilde{\eta}$	caput κεφαλή 34; κορυφή 53
31 (α), 46, 66, 74; a. certe a.	
$ \tilde{\eta} \tau \circ \iota \dots \tilde{\eta} \circ \iota \circ \iota \circ \tilde{\eta} \circ \iota \circ \iota \circ \tilde{\eta} \circ \iota \circ \iota \circ \tilde{\eta} \circ \iota \circ \iota \circ \iota \circ \tilde{\eta} \circ \iota \circ \iota \circ \tilde{\eta} \circ \iota \circ \iota \circ \circ \tilde{\eta} \circ \iota \circ \iota \circ \iota \circ \iota \circ \iota \circ \iota \circ \circ \iota \circ \circ \iota \circ \circ \iota \circ \iota \circ \circ \iota \circ \iota \circ \iota \circ \circ \iota \circ \circ \iota \circ \circ \iota \circ \circ \iota $	carceres $\beta a \lambda \beta l \zeta 83 (\alpha)$; $r \dot{v} \sigma \sigma \alpha 83 (\beta)$
52 ; a. (quater) $\check{\eta}$ $\check{\eta}$ $\check{\eta}$ $\check{\eta}$	careo ἀμοιρέω 53; ἀπορέω 44 (bis);

ἀποστερέω 7 (β); δέω 46, 47 (ter);	coctus πέπων 71
ενδεής είμι 48; έχω ενδεῶς 44; στερέω	coepi ἄοχομαι 10, 49, 80
7 (α), 39, 75	coerceo κατίσχω 52
carmen έπος 16; ποίημα 22	coetus ὅμιλος 84; χορός 45
carus αγαπητός 37; ποθεινός 73; caris-	cogitatio λογισμός 41
simus φίλος 79	cogito διαλογίζομαι 38; διανοέω 18;
caseus τυρός 56	μελετάω 38
casus συμφορά 84; συντυχία 67	cognomen ἐπωνυμία 1, 5
causa aiτία 15 (bis), 66, 72; δίκη 38	cognosco αἰσθάνομαι 18; γιγνώσκω 83;
cavea θεωρητήριον 48	κατανοέω 12; οίδα 7
cedo¹ ύπεχχωρέω 69	cogo ἀναγκάζω 4 (β), 23, 34; βιάζομαι
cedo ² ἀλλ' είπαθ' 20	4 (a)
celeritas οξύτης 17; τάχος 78	cohibeo $\epsilon \pi i \sigma \chi \omega 51$ (β); συνίσχω 51 (α)
celeriter ταχύ 78	collega συνάρχων 11,75
cella c. olearia ἐλαιών 56 (α); *ἐλαιω-	collegium σύλλογος 64
$q \in i \alpha$ 56 (β); c. penaria $\partial \psi \dot{\omega} v$ 56 (α);	colligo συλλέγω 38
*όψωρεῖα 56 (β); c. vinaria οἰνών	colloquium συνουσία 40
56 (α); *οἰνωρεῖα 56 (β)	colluvio συοφετός 84 (β); χλῆδος 84 (α)
cena <i>δεῖπνον</i> 44	colo γεωργέω 57, 60; διατελέω θερα-
censeo $\delta o \xi \dot{a} \zeta \omega = 85 \ (\beta); \ o io \mu a \iota = 21, 41,$	πεύων 83; ἐκπονέω 9; ἐογάζομαι 54;
73, 82, 85 (α)	θεραπεύω 7, 10, 26, 81; προσέχω
censor τιμητής 16, 42	γεωργία 60
centesimus έκατοστός 19, 60	comitas φιλοφροσύνη 10, 65
centum c. viginti είκοσι καὶ έκατόν 69;	comitatus δμιλία 29 (α); συνοδία
c. et septem έπτὰ καὶ έκατόν 13	29 (β)
centurio ταξίαρχος 33	commemoro ἀναμιμνήσκω 50, 52; ἀνα-
cerno ἀθρέω 77; γινώσκω 84; διοράω	πεμπάζω 38 (β); ἀναπολέω 38 (α)
82, 83	commercium συνάλλαγμα 42
certe ἀληθέστατα 11; ώς ἀληθῶς 2 (β),	comminus έγγύθεν 19
26, 50, 66 (bis), 74; δήπου 84; καί 2;	commodus σύμφορος 84
μέντοι 6	commoveo διοχλέω 1 (β); ἐνοχλέω
certo εὐ 1, 2	1 (a)
certus πρόδηλος 68; ύγιής 72 (β);	communis 2011/05 2, 35, 63, 67, 68
ώρισμένος 33	communiter εἰς κοινόν 2
cesso λήγω 13; παύω 18	compages ἀλληλουχία 77
ceterus ἔτερος 52, 56; ceteri οἱ ἄλλοι	comparo παραβάλλω 14, 50, 64
 5, 15; cetera τάλλα 16; → res 	complector περιβάλλω 15 (α); περι-
cibus βρῶσις 36, 46	πτύσσω 52; συμβάλλω 15 (β)
cito τάχιστα 20; citius θᾶττον 4 (bis)	compleo διατελέω 13; συγκροτέω 46
civilis → ius	compotatio συμπόσιον 45
civis πολίτης 12, 21, 27, 63	compressus ξυμπίλησις 51 (β); πίλωσις
civitas πόλις 35, 63, 67	5Î (α)
clandestinus λάθριος 40	concedo συγχωρέω 30
clareo λάμπω 10	concenatio σύνδειπνον 45
clarus ελλόγιμος 80; ενδοξος 12.77;	concilium όμήγυρις 84
λαμπρός 22; ονομαστός 8	condicio κατάστασις 68
classis στόλος 44	condio ήδύνω 10
clava φόπαλον 58	conditus ήδύς 56
clavicula ελιξ 52	condo ἀποτίθημι 24
clavus πηδάλιον 17	confectio σύνταξις 2
cliens πελάτης 32	confero μετάγω 14
clientela πελατεία 37	conficio δαμάζω 14; ἐπιτελέω 38;
coacesco δξύνω 65	
coagmento ξυναρμόω 72 (β); συνίστημι	31008030001 0
	προέρχομαι 6 conglutinatio Ευνχόλλησις 72 (β): σύ-
72 (a)	conglutinatio ξυγκόλλησις 72 (β); σύ- στασις 72 (α)

conglutino ξυγκολλάω 72 (β); συν-	contineo περιέχω 78
ίστημι 72 (α)	contingo συμβαίνω 8, 71
congrego πελάζω 7	contra èvavría 11 (ter); èvavríov 84;
coniunctio σύνδεσμος 45	ἐπί 51 (β); πρός 35 (bis), 51 (α)
coniungo ἀνάπτω 42 (α); παραζεύγνυμι	contrarius evartíos 72, 77
59; προσάπτω 42 (β)	convenio εύρίσκω 32, 83
conor διαγωνίζομαι 82	convivium συμβίωσις 45; συμπόσιον
consaepio συμφράσσω 59	42, 44, 45, 46 (bis); → magisterium
conscientia σύνεσις 9	copia εὐπορία 8 (bis), 56, 71
conscribo συγγράφω 1; τυγχάνω συγ-	copiose φιλοτίμως 59
γεγραφώς 83	coquo ἔψω 1
consenesco γηράσκω 29 (α); τυγχάνω	corpus σωμα 15 (bis), 17, 29, 33, 34,
γεγηρακώς 29 (β)	36 (bis), 38 (ter), 39 , 41 , 45 , 59 (β),
consentio όμογνωμονέω 61; συνάδω 61	64, 65, 75, 77 (bis), 79, 80 (bis),
consequor ἔπειμι 19; ἐπιτυγχάνω 41;	81 (bis), 84
παρέπομαι 73; περιποιέομαι 69; τυγ-	corruo καταπίπτω 64
χάνω 68	cotidie καθ' έκάστην 46; καθ' ημέραν
consero φυτεύω 59	26
conservo διαφυλάσσω 34; τηρέω 75	credo οίμαι 73; πείθω 21, 47, 77 (bis),
consessus συνέδριον 63, 64	79, 85
consido τυγχάνω συνεδοεύων 63	credulus ταχυπειθής 36
consilium βουλή 19; εὐβουλία 11, 15,	cremor ἐμβάλλομαι τῆ πυρᾶ 84
17, 19, 42, 67	creo ανείπον 19 (α); χειροτονέω 19
consisto ἀτρεμίζω 74 (α); εὐσταθέω	(β)
74 (β); συνίστημι 41	cresco συναύξω 50
consitio φυτεία 54	crimen ἔγκλημα 67
consolatio παραμνθία 1, παραμύθιος 4	crudelis ἀπηνής 75
consolor παραμυθέομαι 84	cruditas ἀπεψία 44
constans ἐμβοιθής 33 (α); εὐσταθής	erudus ἄωρος 71
33 (β); σταθερός 76	culmus καλάμη 51
constantia εὐστάθεια 77	culpa airía 7, 14; αἴτιον 7
constituo ἀναδείκνυμι 45 (α); βαίνω	cultio agri γεωργία 56
62 (β); καταδείκνυμι 45 (β); σύγκει-	cultura ἐργασία 53 (β), 54, 56; θερα-
μαι 21 constitutus → sum	πεία 53 (α)
constat δηλόν ἐστι 3	cultura agri γεωργία 54, 59 cultus θεραπεία 56
construo κατασκενάζω 72 (α); <72>	eum $\tilde{a}\mu\alpha$ 39 (α); $\tilde{\epsilon}\nu$ 64; $\tilde{\epsilon}\nu$ $\tilde{\phi}$ 18 (β);
(β)	ἐπειδάν 17, 69, 79, 80, 81; ἐπειδή 2,
consuesco εἴωθα 3	4, 16, 19, 55, 59, 78 (ter); ήνίκα 10,
consul υπατος 10, 14 ^a , 14 ^b (α), 18, 19,	32, 41; καθ' 43; μή ἄνευ 52;
32 (bis), 42; 14 ^b (β)	μετά 4, 39 (β), 41, 45, 46 (bis),
consularis ὑπατικός 7, 12	85; όπότε 35, 75; ὅταν 71, 72, 80
consulatus ὑπατεία 16 (ter), 19, 30, 60	(bis), 82; ὅτε 11, 15, 18 (α), 59, 67,
consulo συμβουλεύω 63	71 (α), 72; πρός 2, 40, 41, 42, 51, 59,
iuris consultus των νομίμων έξηγητής	67; σύν 10, 51, 62; ώς 63 (bis); c
22	c. $\tilde{\eta} \ldots \tilde{\eta}$ 84; c tum $\tilde{\eta} \ldots \tilde{\eta}$ 53;
consumo ἀναλίσκω 71 ; καταβιόω 55	ποτὲ μέν ποτὲ δέ 4 (α); πῆ μέν
consurgo υπανίσταμαι 63	$\pi \tilde{\eta} \delta \acute{e} 65 (\beta); \tau \tilde{\eta} \mu \acute{e} \nu \dots \tau \tilde{\eta} \delta \acute{e} 65 (\alpha);$
contemno καταφουέω 43, 65, 66, 72,	τὸ μέν τὸ δέ 43; τότε μέν
75; ύπερφονέω 12	τότε δέ 4 (β); \rightarrow bello; \rightarrow maxime;
contemplo θεωρέω 55, 77	→ sui; → vos
contemptus εὐκαταφρόνητος 27	cunae κίστη 83
contentio φιλονεικία 49, 82	cunctor δηθύνω 10
contentus → sum	cunctus πãς 64
continentia τὸ ἐγκρατές 55	eupide πρὸς ἐπιθυμίαν 12

cupiditas <i>ἐπιθυμία</i> 49	deploro κατοδύρομαι 7; οδύρομαι 84
cupidus ο΄ έρωτικῶς έχων 47	(β); δλοφύρομαι 84 (α)
cupio ἐπιθυμέω 26	deporto ἀποφέρω l
cura <i>μελεδών</i> 1	deprimo ἐκπιέζω 77
curia βουλευτήριον 32	depugno καταμάχομαι 32
curo θεραπεύω 67; ποιέω ἐπιμέλειαν	deputo οἴομαι 25
21	descendo καταβαίνω 34
curriculum στάδιον 27, 38	describo διαγράφω 49
curso τρέχω 17	desero εγκαταλείπω 9 $(β)$, 84 $(β)$;
cursus δρόμος 33, 58, 60, 75	έγκαταλιμπάνω 84 (α); μεθίημι 72;
	προλείπω 9 (α)
damnatus κατάκριτος 42	desideratio πόθησις 47
de $\hat{a}\mu\varphi i 50 (\beta); \hat{a}\pi i 55; \delta\iota i 18; \hat{\epsilon} \times 73;$	desiderium $\pi \delta \theta o \varsigma 33, 54$
$\pi e \varrho i \ 1, \ 2, \ 3 \ (ter), \ 8, \ 10^a \ (\beta), \ 10^b,$	desidero ἐπιποθέω 27, 38, 76; ποθέω
25, 30, 31, 44, 53, 54, 54 (α), 57, 59,	27, 32, 44, 47 (ter), 56
61 (bis), 64, 75, 77, 78, 82, 83, 85; ὑπέρ	desino παύω 18
$10 \ (\alpha), \ 13, \ 50 \ (\alpha), \ 54 \ (\beta)$	desipiens ἄφρων 22
debeo μέλλω 33; ὀφείλω 21; debet δεξ	desipio ἀφραίνω 22
74; προσήχει 33; χρεών 69, 85	despicio παροράω 65; ὑπερυράω 7
decedo ἀναχωρέω 73; ἐξίστημι 63	destruo καταλύω 72
decem δέκα 16, 31	desudo ίδρόω 38
decet δεῖ 84; πρέπει 27	detestabilis βδελυφός 41
decido καταπίπτω 71	deus $\vartheta \varepsilon \delta \varsigma$ 5, 19, 25, 40, 56, 69, 73, 77,
decimus → septimus	81 (bis), 83; → bello
declaro καταφαίνω 81	deversorium καταγώγιον 84
decoro κυδαίτω 73	dico ἀποφαίνω 62; είπον 8 (ter), 23, 32,
decorus εὐπρεπής 28	38, 42, 50, 57 (α), 59 (bis), 85; είρω
decurro ἐκτρέχω 83	3 (bis), 50 (β), 53 (α), 55; $\varkappa \alpha \lambda \dot{\varepsilon} \omega$ 53,
dedecus ἀδοξία 42	76; $\lambda \acute{e} \gamma \omega$ 6, 8, 11, 17, 22, 26 (β), 27,
deduco ἀπάγω 66; προπέμπω 63	30, 33, 41, 43 (bis), 49, 50 (bis), 63
defatigatio záparos 36, 85	(bis), 77; ονομάζω 50 (α); φάσκω 4,
defectio ἔκλειψις 29 (β), 49; ἐπίλειψις	11, 39, 43; φημί 3 (bis), 13 (bis), 16,
29 (\alpha)	$26 \ (\alpha), 27, 39, 47, 48, 53 \ (\beta), 55, 56,$
defendo προΐστημι 15, 62; προστατέω	57 (β) , 64, 65, 71 (β) , 79 (bis), 84, 85
38; συνηγορέω 38	(bis); $\varphi \partial \dot{\alpha} v \omega \varepsilon l \pi \dot{\omega} v 71 (\alpha)$; ut ita di-
deficio ἐκλείπω 29 (α); τυγχάνω ἐκλε-	cam ώς έπος είπεῖν 42
λοιπώς 29 (β)	dictator δικτάτως 56
dego διάγω 2	dies $\eta \mu a \varrho 1$; $\eta \mu \epsilon \varrho a$ 38, 50, 69, 74, 78,
deinde είτ' 10; επειτα 4	84; in dies αλεί 50; τῷ χρόνφ 45
delectatio ἐπιθυμία 46 (β); εὐθυμία	differo ὑπέρκειμαι 1
46 (α); εθφροσύνη 45, 52, 56	difficilis δύσκολος 7; δυσχευής 78;
delecto(r) ἀσμενίζω 46 (β); ἐνασμε-	χαλεπός 4
νίζω 46 (α), 54; εὐφραίνω 46 (bis), 49,	diffundo διαχέω 51
51, 53; ἐφήδομαι 26, 44 (β); ῆδομαι	digne πρὸς ἀξίαν 2
14, 44, 44 (α), 48 (ter), 51, 85 (β);	dignitas àţía 8, 68
τέρπω 52; χαίρω 85 (α)	dignus ἄξιος 2, 5, 13
	digredior ἀποχωρέω 84
delibo ἀπορρέω 78 deliratio λῆρος 36	digressus διάζευξις 84
deliratio $λ\tilde{\eta}ρος$ 36 demens $\tilde{a}φρων$ 16	diligenter κατὰ ἀκρίβειαν 59 (β); πρὸς
demergo βαπτίζω 77	ἀχρίβειαν 59 (α); diligentissime ἀχρι-
demonstro ἀποδείχνυμι 78 (α); ἐπι-	βέστατα 63 diligentia dua/βεια 35 : τλ άπουα/βουμένου
δείκνυμι 78 (β)	diligentia ἀχρίβεια 35; τὸ ἀπηχριβωμένον 59
denique ἀπλῶς 33, 40	diligo διατελέω ἀσπαζόμενος 83 (β);
denuntio ἀπαγγέλλω 18	διατελέω στέργων 83 (α); φιλέω 10, 26
deliante andy ferrior 10	oratenew oregywr ou (w); winew 10, 20

dimetior διαμετρέω 59; καταμετρέω 59 duo $\delta \acute{vo}$ 14, 16, 29, 75 (bis), 82; \rightarrow vidirectus δοθός 59 discedo ἀναχωρέω 84; ἀπαλλάττω 84; dux ήγεμών 5, 31 ἄπειμι 80; ἀποχωρέω 79; διαζεύγνυμι 84; μεταλλάττω 80; οἴχομαι 84 e, ex $d\pi \acute{o}$ 31, 34, 51 (α); $\delta \iota \acute{a}$ 27 (bis); discessus $\dot{\alpha}\pi o \chi \dot{\omega} \varrho \eta \sigma \iota \varsigma 84 (\alpha), \langle 84 \rangle (\beta)$ $\dot{\epsilon} \approx 24$, 43 (bis), 51 (β), 52 (bis), 58, disciplina μάθημα 37; τὸ πολυμαθές 55 65, 71, 77, 78, 83, 84 (ter); \rightarrow qui disco διδάσχομαι 26; ἐπιμελέομαι μαecquis τίς ποτε 1 θήματος 26; μανθάνω 6, 12, 26, 78 effero ἐκφέρω 83; φέρω 9 discribo διατάσσω 59 effetus διάκενος 29 discriptio διάταξις 59 efficio ἀπεργάζομαι 42, 51, 56; ἀποdisertus εὐφραδής 28 τελέω 80; διατίθημι 52; προσαπεργάdispar διαφέρον 78 ζομαι 2; συμβαίνω 29, 62 disputatio διάλεξις 75, 77 effluo ἐκρέω 4, 69 disputo διαλέγομαι 3 effrenate δυσηνίως 39 dissero διαλέγομαι 78 effugio ἀποφεύγω 35 egeo τυγχάνω προσδεόμενος 31 dissimilis ἀνόμοιος 78 dissolvo διαλύω 72 (bis), 80; παραλύω ego ἐγώ 1 (bis), 2 (ter), 7, 8, 14, 18, 25, 26 (bis), 29, 30, 32 (bis), 38 (bis), 39, 42 (bis), 45, 46 (ter), 53, 55 (bis), diu διὰ πολλοῦ 38; ἐκ πολλοῦ 18; ἐπὶ 59, 62, 64, 69, 71, 73, 76, 77 (ter), 78, 79, 81, 82 (bis), 83 (ter), 84 πολύ 32 (bis), 68 (ter), 69; μαχοὸν χρόνον 25; χρονίως 41, 80; diu mul-(sexies), 85^a (β), 85^b; ἔγωγε 2 (α), tumque πολύν χρόνον 9 10, 32, 51 (bis), 68, 71, 77; ἐμαντοῦ diuturnus χρόνιος 26, 69 divello διασπάω 72 (α); κατασπάω 26, 32, 78, 84, 85 (α); e. quidem έγωγε 72 (ß) 71, 80; et e. κάγώ 11 (α), 26; mihi divido διαιρέω 11, 78 κ αμοί 1 (α); μοι 1 (β); et mihi <math>κ αμοί51; me ipsum ἐμαντοῦ 1, 2, 30, 45, divine δαιμονίως 44 divino ποομαντεύω 12 82 divinus θείος 24, 40, 77, 78, 84 eicio ἐκβάλλω 42 do δίδωμι 33, 39, 40, 44, 63, 69 (bis), elabor έξολισθάνω 42 elaboro διαπονέω 26, 38; πονέω 24 75, 84; ἐπιδίδωμι 43; παρέχω 44 doceo διδάσκω 29, 50 eleganter χαριέντως 13 doctrina διδασκαλία 35 (α); διδαχή elephans ἐλέφας 27 **35** (β); μάθημα 50; μάθησις 49 elicio ἐκφύω 51 (β); ἐφέλκω 51 (α) doctus εὐπαίδευτος 75 (β); σοφός 13, elogium *έλεγεῖον* 61 (α), 73 (α); εὐλόγιον 61 (β), 73 (β) $54,75(\alpha)$ emancipo ἀνδοαποδίζω 38 doleo ἀνιάω 70 emereo stipendium ἀπολύω τοῦ μισθοdolor λύπη 73 φορείν 49 (β); παύω μισθοφορείν 49 (α) domesticus οἰχεῖος 12 domicilium δωμάτιον 63; οἴκημα 77 emergo ἀναδύομαι 51 eminus πόρρωθεν 19 dominus δεσπότης 47; κύριος 56 emorior θνήσκω 71, 80 dominor κρατέω 41 domus οίκος 37, 84; domi οίκοι 12, 82 enervo έχνευρίζω 32 enim γάρ 1° (β), 1°, 2, 3, 4 (ter), 5, donum δωρεά 10; δώρον 59; χάρισμα 7^{a} (β), 7^{b} , 8, 10^{ac} , 10^{b} (β), 14^{a} , 14^{b} 40 (β) , 16 (β) , 19, 20, 24, 26°, 26° (β) , 27 dormio κοιμάομαι 81 dubito ἀμφιβάλλω 25, 31; ἀμφισβητέω (ter), 28 (bis), 29, 31, 32, 35, 37, 78; ἀποκνέω 16 (α), ὀκνέω 16 (β) 38 (ter), 39, 41, 42 (bis), 45 (bis), 47, 52, 55 (bis), 56, 57, 63 (bis), 66, 67, dubius αμφίβολος 41 (β); αμφίδοξος 68, 69 (ter). 70 (ter), 79, 80, 81, 84 41 (æ) (bis), 85; γάρ τοι 1° (α), 7° (α), 10° duco προσβιβάζω 26 (α) , 14^{b} (α) , 21, 26^{b} (α) , 51 (α) , dulcesco γλυκαίνω 53 74 (α), 77, 84 (α), 84^b; ov 16 (α) dulcis γλυκύς 31, 65 (β); ήδύς 65 (α) enumero έξαριθμέω 82 dum εως 77, 80, 85; ὅτε 79

```
eo κάνταῦθα 68; eo . . . quo ταύτη . . .

 e. τε . . . τε 56; e. in κὰν 22, 28;

   ŋ 77
                                                   → nec; → neque; → non; → quin
                                                etiamsi zăr 48; zär el 79
epulae εὐωχία 44 (bis), 50
epulor εὐωχέομαι 45
                                                etsi καίτοι 2, 29
eques - magister
                                                evado δίγα γίγνομαι 80
equidem μήν 32; οὖν 83; e. adhuc
                                                evello κατασπάω 71
  έτι καὶ νῦν 28
                                                evenio αποβαίνω 12; παραγίγνομαι 76
equus inno; 14 (bis), 34 (bis), 58, 75;
                                                eversio ἀνατροπή 40
                                                examen σμήνος 54
  equo ἔφιππος 34
erectus ἀπτώς 75
                                                excedo ἀπάγω 82; ἀπαλλάττω 80
ergo ἄρα 34; οὐκοῦν 44, 76; τοιγαροῦν
                                                excellens \vec{\epsilon}\pi\iota\varphi\alpha\nu\dot{\eta}\varsigma 4 (\alpha); \pi\epsilon\varrho\iota\varphi\alpha\nu\dot{\eta}\varsigma
   47,55
                                                   4 (β)
erigo ἀνατίθημι 51; ἀνορθόω 52, 82
                                                excido έκκόπτω 18
erraticus πλάνης 52
                                                excipio διαδέχομαι 19; ύποδέχομαι 51
                                                excito παροξύνω 40
erro άμαρτάνω 85 (bis) (α); πλανάω 85
                                                excursio ἐκδρομή 19
   (bis) (β)
error άμάρτημα 85 (α); πλάνη 85 (β)
                                                excusatio ἀπολογία 65
eruditus πολυμαθής 3
                                                exemplum παράδειγμα 26, 44
esca δέλεαρ 44
                                                exerceo ἀσκέω 21; γυμνάζω 27, 36, 50
et \delta \epsilon 13, 33; \dot{\eta} \delta \dot{\epsilon} 1; \varkappa a \dot{\epsilon} 1 (quinquies),
                                                exercitatio ἄσκημα 38; ἄσκησις 9, 34,
                                                   38; γυμνάσιον (pl.) 36 (bis)
   2, 3, 4, 5 (bis), 7 (bis), 9, 10 (quater),
   11, 13, 14 (quinquies), 15 (bis), 16,
                                                exhaurio ἀνιμάω 17 (α); ἀρύτω 17 (β)
   18, 20, 21, 22 (bis), 24, 25<sup>a</sup> (\alpha), 25<sup>b</sup>,
                                                exiguus ἀδρανής 74
   26 (ter), 27<sup>a</sup>, 27<sup>b</sup> (β), 28, 29 (bis).
                                                existimo oloµal 84 (bis)
   31 (a), 33 (bis), 34, 35, 36 (bis), 38, 42 (bis), 43, 44, 45, 46 (quin-
                                                exoro παρακαλέω 42
                                                expectatus προσδόκιμος 68
   quies), 47 (bis), 49, 50, 51 (bis), 52<sup>a</sup>,
                                                experior πεῖραν λαμβάνω 85
   52^{b} (\alpha), \langle 52 \rangle (\beta), 53 (quater), 54
                                                expleo ἐκπίμπλημι 26
   (bis), 55, 56, 58, 59, \langle 59 \rangle (\alpha), 59 (\beta),
                                                expletus ἔχπλεως 47 (β); χατάπλεως
   60 (\beta), 63, 65, 67, 69, 71 (ter), 72, 73
                                                   47 (a)
   (bis), 74, 75 (bis), 77 (ter), 78 (bis),
                                                explico δηλόω 3
   81, 82 (bis), 83 (bis), 84 (\alpha), \langle 84 \rangle (\beta);
                                                exploro οἴομαι βεβαίως 67
   τε 46, 55, 59; τε καί 12, 14, 17, 22, 26,
                                                expugnatio ἄλωσις 13
   27 (\alpha), 28, 39 (bis), 43, 44 (\alpha), 51, 52
                                                exsequor διατελέω 34; ἐφικνέυμαι 28,
   (\alpha), 58, 71, 72, 77 (\alpha), 80, 82, 83 (\alpha),
                                                   35, 38; κατορθόω 72
   84; et (bis) xaí . . . xaí 1, 2, 8, 34, 40,
                                                exsisto ἀναφαίνω 35; ἀνοίγνυμι 53
   56, 63, 65, 67, 83; et . . . atque *ai . . .
                                                exspecto ἀποβλέπω 69
   καί 13; τε . . . καί 2, 3, 37, 50, 60; -
                                                exstinguo ἀποσβέννυμι 12, 36, 38, 41,
   ... et καί ... καί 28; τε ... τε 34;
                                                   66, 71; κατασβέννυμι 85
   et (ter) καί . . . καί . . . καί 69; μέν
                                                exsto σώζω 16
   \dots \delta \epsilon \dots \delta \epsilon 33; et \dots et \dots que
                                                exstructus εὐπρεπής 44
   καί . . . καί . . . καί 56; et (quater) καί
                                                exsulto σκιρτάω 10
                                                externus ἀλλότριος 12 (β); ἀλλόφυλος
   ... καί ... καί ... καί 18; τε ...
   καί . . . καί . . . καί 59; et − et − et
                                                   12 (α); externa τὰ ἔξωθεν 20
   ×aí...×aí...×aí...×aí ...×aí 56
                                                 extimesco καταπτήσσω 75
   (α); et si κάν 83; → ac; → ego;
                                                 extorqueo έξαιρέω 85
   → etiam
                                                 extremus ἔσχατος 5, 9, 27, 30, 64; τε-
etenim γάρ τοι 15; καὶ γάρ 31
                                                   \lambda evralog 5, 55, 69, 76; \rightarrow aetas
etiam αὐ 8; δέ 59, 80; ἔτι 12 (α), 28,
   34, 38 (\beta), \langle 38 \rangle (\alpha); \times ai 6, 13, 16, 20,
                                                fabula \mu \bar{\nu} \theta o ; 3, 22, 50 (\beta), 64, 70, 85;
   23, 26 (bis), 46 (bis), 48 (bis), 50 (bis),
                                                   τραγωδία 50 (α)
   56 (bis), 59, 63, 65, 66, 72, 76 (bis);
                                                 facile εὐμαρῶς 44; εὐχερῶς 83; ῥαδίως
   atque . . . e. καὶ δὴ καί 25; e. . . . et
                                                   3, 72; facilius ¿ãov 43, 67; facillime
   ... atque καί ... καί ... καί 13; e.
                                                   έౖαστα 6, 72
   ... et ... et ×aí ... ×aí ... ×aí 44;
                                                 facinus malum f. zazovovia 40
```

facio ἀπεργάζομαι 15 (α); ἀποδείκνυμι	fortiter yervalws 84
56; διαπφάσσω 42; δφάω 6, 26, 84 (β);	fortuna τύχη 59
εναπεργάζομαι 76; εξεργάζομαι 28;	fortunatus εὐτυχής 29
ποιέω 3, 6, 7, 14 (bis), 15 (β), 17 (bis),	forus κατάστρωμα 17
22, 26, 34, 38, 43, 54 (bis), 59, 63, 64;	fossio σκαπάνη 53
πράσσω 9; τίθημι 73; φαίνομαι δεδρα-	fragilis ἀσθενής 65
κώς 84 (α); foedus f. ποιέω σπονδάς	frango κατάγνυμι 38
16 (β); σπένδω 16 (α)	frater ἀδελφός 42 (bis), 65, 68
factum έργον 69; πρᾶξις 43	frequens συχνός 44
falsus ψευδής 4, 68	fretus πεποιθώς 72
fama φήμη 61	frigus ψύχος 34
familiaris o olzetos 49	fructus εὖκαρπία 53; καρπός 5 (α), 9,
familiaris ² ἴδιος 22 (β), 49 (β); οἰχεῖος	24, 51, 62, 70 (bis), 71; σπέρμα 5
10, 22 (α), 49 (α); συνήθης 24; → res	(β)
fecundus γόνιμος 53	fruor ἀπολαύω 12, 47, 48 (bis), 57, 60
fere σχεδόν τι 7, 15, 24, 78 (β)	frustra μάτην 84
ferio (securi) *διαπελεκίζω 42	frux ἄμητος 51 (β); καοπός 51 (α), 52
fero καταφέρω 52; λέγω 8; φέρω 2	fugio φεύγω 85
(bis), 3, 5, 6, 7, 11 (bis), 12, 14, 84	fulcio ἀπερείδω 52 (α); ὑπερείδω 52 (β)
(bis); φημί 59	funale λαμπάς 44
ferocitas ἀλκή 33	fundamentum κρηπίς 62
ferrum σίδηφος 52	fundo ἀποχέω 51 (α); διαχέω 52;
fervor ζέσις 45	ποοβάλλω 51 (β)
fibra f. stirpium διζίον 51	furiosus λυττών 47
ficus → granum	futurum τὰ μέλλοντα 81
fides πίστις 1, 75	Uima Alaumas /a ##
fidis χορδή (pl.) 26 (bis)	gallina άλεκτορίς 56
figo πήγνυμι l	gaudeo γηθέω 41; χαίρω 26, 50
filia θυγάτης 37	gemma λίθος 59; δφθαλμός 53 genero φύω 52
filius παῖς 79; νίός 12, 15, 22, 35, 37,	geniculatus εὐγόνατος 51
54, 68	gens εθνος 61
fingo πλάττω 41	genus γένος 56; ιδέα 18; → is
finis ὅρος 82; πέρας 72; τέλος 78	gero ἄρχω 10; διαπράσσω 79; διοιχέω
fio αίρεω 56; ἀποδείκνυμι [10], 14, 30,	20, 22; κατασκευάζω 17; πράσσω
50; αφικνέομαι 6; γl(γ)νομαι 24, 30,	11 (bis), 15 (ter), 17, 18
32, 65 (β), 71; εἰμί 26; καθίστημι 45,	gladius μάχαιρα 19
53; fit κινδυνεύει 72; συμβαίνει 72;	gloria δόξα 8, 82; εὔκλεια 44, 59, 82;
senex f. γηράσκω 26	κλέος 10 (β); (pl.) 10 (α)
flagitiosus ἀσελγής 42	glorior αὐχέω 82 (α); ἐκλαμπούνυμαι
flagitium υβρις 40	26 (α); μεγαλαυχέω 82 (β); μεγαλύ-
flagro πνέω 50	νομαι 26 (β); σεμνύνομαι 11, 32
flamma φλόξ 71	grandis πρεσβύτης 10, 16; g. natu
flecto τρέπω 16 flores διαμάζει 20 (π), διαθέκα 20 (β)	πρεσβύτης 10; grandes natu oi
floreo ἀκμάζω 20 (α); ἀνθέω 20 (β)	ποεσβύτατοι 63
flos ἄνθος 54, 59 fluo ψέω 31	granum g. fici κεγχοαμίς 52
focus ἐσχάρα 55	gratia χάρις 38, 42, 45, 46, 56
foedus → facio	gratus κεχαρισμένος 6 gravis βαρύς 1 (β), 4; ἐπαχθής 4 (ter),
foenus ἐπικαρπία 51	8, 77; σεμνός 61; χαλεπός 1 (α)
fortasse ἴσως 8, 25, 46 (α), 47, 48;	gravitas σεμνότης 10, 33
τάχα 46 (β)	graviter χαλεπῶς 67; gravissime λίαν
forte ἴσως 18; τάχα 33	σεμνώς 16 (α); πάνυ σεμνώς 16 (β)
fortis ἄλκιμος 14; ἀνδοεῖος 72; γεν-	gremium κόλπος 51
ναΐος 42; Ισχυρός 14	gubernator κυβερνήτης 17

habeo διέρχομαι 30; έχω 3, 13, 22, igitur $\delta \rho a$ 61; $\delta \epsilon$ 43; $\delta \dot{\eta}$ 13, 35, 64, 31 (\$\beta\$), 33 (ter), 36, 37 (bis), 42 (bis), 75; οὐκοῦν 58; οὖν 2, 19, 21, 23, 33, 45, 50, 56, 60 (α), 66, 74; τοιγάστοι 45 (bis), 46, 49, 51, 55 (bis), 58, 60, 17; τοίνυν 34, 60 (β), 75, 79; -ne 61 (bis), 66, 67, 68, 78 (quater), 82, igitur *āga ovr* 15 84 (ter), 85 (bis); ἴσχω 66, 67; λαμignavus νωθρός 36 βάνω 68; τίθημι 71; τυγχάνω 31 (α); ignis πῦρ 46, 71; πυρκαϊά 57 φαίνω έχων 65 ignominia ἀτιμία 75 haedus αμνός 56 ignosco συγγιγνώσκω 55 hamus ἄγκιστρον 44 illacrimo δακούω 27 hasta ἀκόντιον 19, 58 ille $\alpha \dot{v} \tau \dot{o} \varsigma 8, 14, 18 (\beta), 37 (\alpha), 72 (bis);$ haud oὐ 1, 15, 56; σχολῆ 82; h. sane έκεῖνος 1, 10 (bis), 12 (bis), 16, 17 (β). ηκιστα 4; h. quis οὐδείς 83; → scio 19, 22 (bis), 25, 28, 31 (\$\beta\$), 33 (bis), herbescens $\pi o \omega \delta \eta \varsigma 51 (\beta)$; $\pi \delta \alpha 51 (\alpha)$ 35, 42, 49 (bis), 57, 59, 60, 61, 65, 68, hercule μὰ Δία 8 69, 84; κάκεῖνος 25, 26, 31 (α), 50 (α), hibernus χειμερινός 46 (β); 46 (α) 67; ό 17 (α), 50 (β); ὅδε 37 (β); ό μέν hie αὐτός (γε) 50, 60; ἐκεῖνος 82; ὁ 3 (β); 8; ούτος 83; i. . . . hic δ μέν . . . δ δέ δ δε 42 (β); δδε 2, 23, 50, 51, 61, 77, 68 81, 83; δς 68; ούτος 3 (α), 5, 10, 13, illecebra wyż 40 16, 21, 24, 25 (bis), 27, 33, 36 (bis), illuc *éxeīoe* 80 38 (ter), 40, 41, 42, 45, 47, 50, 56, illudo *ἐμπαίζω* 65 56 (β), 60 (bis), 64, 65, 72, 74, 78, 79, illustris επιφανής 38 (α); επιφανέστε-81, 85, 85 (β); ούτοσί 4, 19, 50, 63, ρος 38 (β) 74, 85; τοιόσδε 55, 56 (α); τοιοῦτος 2 imbecillus ἀδύνατος 35 (bis); ἀσθενής 30 (α), 38, 50; τοσοῦτος 32; → ille; → res imber ὅμβρος 34 hic τότε 42 imitor ἀπομιμέομαι 77 hinc (ter) έντεῦθεν ... έντεῦθεν ... immissio πρόσθεσις 53 έντεῦθεν 40 immoderatus ἀσύμμετρος 44 histrio υποκριτής 64, 70 immortalis ἀθάνατος 25, 82, 85 (bis): hodie τὸ τήμερον 34 immortales οἱ ἀεὶ ὄντες 19, 77 homo ἀνήρ 7, 12, 13, 55; ἄνθρωπος 31, immortalitas άθανασία 73, 78, 82 39, 40, 44, 56, 69, 72, 78, 80, 85 impedio ἀπείργω 60 (α); διακωλύω 51; (bis) είονω 60 (β); έμποδών γίγνομαι 42 honeste καλῶς 62, 70 impello ἀναγκάζω 77; συνωθέω 40 honestus εὐσχήμων 63; → sum impendeo ἐπαρτάω 67, 74 honorabilis ἔντιμος 63 imperator αὐτοκράτωρ 73 honoratus ἔντιμος 63; ἐπίτιμος 22 imperium ἡγεμονία 37, 59, 64; ἡ ὅλη ἡ. honos ἐπιτιμία 64; τιμή 60, 80; h. 42; τὸ κελευόμενον 51 sepulturae τιμή ἐπιτάφιος 75 impero κρατέω 55 hora ωρα 69, 74 importunitas τὸ φορτικόν 7 in $d\mu \varphi i$ 17, 23 (β), 24; $d\pi \delta$ 48 (bis); hortus κῆπος 54, 56 hospes ξένος 32, 34, 41 $\delta\iota\dot{\alpha}$ 9, 12 (α), 22, 66; $\varepsilon\iota_{\varsigma}$ 1, 21, 22, 25, hospitium πανδοκεῖον 84 37, 38, 46, 50, 56, 59, 61, 63, 65, 71, hostis $\pi o \lambda \dot{\epsilon} \mu \iota o \varsigma 40, 75$ (bis) 75, 77 (bis); ėv 1, 3 (ter), 5, 7 (bis), humanitas παιδεία l 8 (ter), 10, 11 (bis), 12 (ter), 13, 17, humana τὰνθρώπινα 77 19, 20, 22, 24, 27, 32, 37, 38 (ter), 39, humus $\gamma \tilde{\eta}$ 59 40, 41, 42 (ter), 46 (ter), 47, 50, 53, 54, 55, 56, 59 (bis), 60, 61 (bis), 63 (α), iam δή 45; ἔτι 78; ἤδη 2, 3, 10, 18, 64, 65 (bis), 68, 69 (bis), 70, 71, 72, 27 (bis), 31, 33, 47, 51, 56 (bis), 60, 75, 78, 79, 80, 83; ἐπί 5, 11, 14, 17, 61, 72, 74, 76; μέν 38; πάλαι 12 (α) 22, 24, 34, 35, 65 (bis), 68 (bis), 75; καν 28, 34, 64, 75; μετά 38; παρά ideireo διά τοῦτο 33 idem αὐτός 1 (bis), 4, 7, 8, 24, 25 (bis), 4, 62, 84; περί 23 (α), 24, 26 (bis), 38; πρό 12 (β); πρός 8; ώς 84; → 32, 43, 45, 48, 61, 71, 72 (bis), 79, dies; → is; → primus 82; $\delta\delta\epsilon$ 52

12 BT Gaza 131

incertus ἄδηλος 68, 74	intendo εντείνω 37
incido περιπίπτω 67	inter ἀπό ἐπί 60 (α); καθ' 84;
incido ἐπιχαράσσω 61	μεταξύ 16, 60 (β)
incito κατεφεθίζω 41; δργάω 39; συν-	interdico ἀπαγορεύω 22
τείνω 75	interdum έσθ' ὅτε 1
inclino ἀποκλίνω 16; βούλομαι 16	
includo έγκατακλείω 77 (α); έγκλείω	intereo ἀναιρέω 75; ἀπόλλυμι 78;
	συναποθνήσκω 81
77 (β); περικλείω 51 incola ό ἐπιχώριος 78	interficio avalgém 75
inconstantia ἀστασία 4	interimo ἀποκτείνω 56
	intersum διαγίγνομαι 16, 60; παραγίγ-
incredibiliter ὑπερφυῶς 51	νομαι 41; περιτυγχάνω 7
incrementum αὔξησις 52	intueor ἀποβλέπω 59; προσβάλλω (scil.
incurro ἐμπίπτω 25	όμματα) 48
indico καταγγέλλω 46	intus ένδον 12
indoctus ἀδίδακτος 75	invenio εύρίσκω 54, 66
indoles, bona εὐφυΐα 26	inventum εΰοημα 78
industria φιλοπονία 22	inveteror παλαιόομαι 72
ineo ἄρχομαι 53 (β); ὑποφαίνω 53 (α)	inviolate ἀνεκβιάστως 81
iners ἄπρακτος 26 (β), 36; ἀργός 26	invito $\delta\iota\epsilon\gamma\epsilon\iota'\varrho\omega$ 57 (α), $\langle 57 \rangle$ (β)
(α); ἄτεχνος 5 (β); δάθυμος 5 (α)	invitus ăzwr 42
inexercitatus ἀνάσκητος 64	ipse $\alpha \dot{v} \tau \dot{o} \varsigma 3$ (bis), 4 (α), 16, 21, 25,
infirmitas ἀσθένεια 33	26, 28 (bis), 43 (bis), 45, 46, 48, 51,
infirmus ἀσθενής 15 (bis), 35	52, 53, 56 (bis), 58, 63, 72, 74 (α),
ingenium ἀγχίνοια 28, 33, 38, 59; τὸ	77, 78 (bis), 80, 83; ξαυτοῦ 4 (β);
$d\gamma\chi$ ivovv 22 (α), $\langle 22 \rangle$ (β)	κεῖνος 84; οὖτος 21, 27 (bis); → is;
ingravesco βαρύνω 6, 36	→ iste
ingredior έγχειρέω 49; παρέρχομαι 33;	irrideo καταγελάω 85
πορεύομαι 6; i. iter όδοιπορέω 34	irrigatio ἀρδεία 53
inhumanitas τὸ ἀπαίδευτον 7	is acros 2, 3, 4 (ter), 8, 10 (bis), 14
inhumanus ἀπαίδευτος 7	(bis), 19, 21 (bis), 22, 26, 28, 33, 34,
inimicitia ἔχθρα 49	$35 (\alpha)$, 35 , 39 , 43 , $43 (\alpha)$, 44 , 47 , 48 ,
inimicus εναντίος 40; πολέμιος 42	49, 51 (α), 53, 55, 56, 59 (ter), 63,
iniquus ταλαίπωρος 83	64, 64 (a), 65, 66, 69, 72, 76, 78 (bis),
initium ἀρχή 60	79; ἐαυτοῦ 51 (β); ἐκεῖνος 24, 25, 62,
iniussu προστάγματος ἄνευ 73 (α); δίχα	83, 84; \$\ddot 8\$, 10, 13, 15, 20, 31, 42, 59;
προστάγματος 73 (β)	ő γε 16; δδε 3, 76; δς 54, 67 (α); δς γε
innumerabilis μυρίος 78	16, 74; ούτος 4 (bis), 5, 7 (bis), 9, 11,
inopia ἀπορία 8	12, 14, 15, 21, 22, 25, 26, 30, 33, 35, 38
inquam είπον 47; φημί 8, 11, 13	(bis), 39, 41 (bis), 43, 44, 45, 50, 52, 55, 58 (bis), 65, 67 (β), 75 (bis), 76
inscribo ἐπιγράφω 13, 59	55, 58 (bis), 65, 67 (β), 75 (bis), 76
insipiens ἀμαθής 8, 14; ἄφρων 80 (bis)	(bis), 77 (bis), 78 (β), 79, 80, 83;
insipienter ἀνοήτως 68	ούτοσί 27, 30 (β), 85; τοιόσδε 2 (α);
insitio ἐμφυτεία 54	τοιούτος 2 (β), 34, 75; is qui őς 17,
insolens ἀλαζών 31	23, 25, 47, 48; -que is κάκεἶνος 3; in
insomnium ἀγουπνία 44	eo genere ἐνταῦθα 45; → res; → sum
instillo ἐπιστάζω 36	iste αὐτός 59; κεῖνος 67; οὖτος 8, 24,
instituo παιδεύω 29, 50; συντάττω 46	27, 33, 36, 46 (bis), 48, 59; istius
institutum έθος 34 (α); θεσμός 34 (β)	modi τοιούτος 7; ipse i. αὐτός γε 29,
instruo ἄγω 29	38 (bis), 43
integer ἀχέραιος 72, 80	istic ovros 6, 8
intellego αἰσθάνομαι 26; καταμανθάνω	ita οὕτω(ς) 12, 35 (bis), 38 (bis), 72,
65 (α); καταφωράω 79; μανθάνω 1,	75 (β), 77, 78, 81, 82 (bis); ταύτη 67;
16, 41, 65 (β), 66; οίδα 42, 59; όράω	$\tilde{\omega}\sigma\vartheta$, 60; \rightarrow dico
46, 81	itaque ¹ ἀμέλει καί 32 (α); ἀτὰρ οῦν 32
intemperans ἀκόλαστος 29	(β); διό 71; ὅθεν 67; ὥστ' 34
monuporana anonaoros 20	(p), 000 11, 000 01, 000 01

itaque ² διὸ καί 34; καὶ δή 53 (β) iter ἔφοδος 75; \rightarrow ingredior iterum αδθις 14 (β), 19; τὸ δεύτερον 11 (α), $\langle 11 \rangle$ (β), 14 (α) iubeo κελεύω 41 iucundus ἡδέως 47 (bis), 49 iucundus ἡδός 2, 9, 26 (bis), 28, 56,	lenio λεαίνω 54 (β), ὖπολεαίνω 54 (α) lenis ἐλαφρός 13 levis ἀνεπαχθής 85 (α); ἐλαφρός 8, 26, 50, 63; κουφολόγος 36; κοῦφος 85 (β) levo αἴρω 36; κουφίζω 2; κοῦφον τίθημι 1
85; προσηνής 71 iudex δικαστής 22 (ter)	lex $v \delta \mu o_{\varsigma}$ 10, 34 libenter $\dot{a} \sigma \mu \dot{e} v \omega_{\varsigma}$ 47, 48 (β), 85 (β);
iudicium δικαστήριον 22 iudico κρίνω 43, 78 iugatio συζυγία 53	ήδέως 48 (α) liber¹ βιβλίον 3, 38, 59; λόγος 2, 13; σύγγοαμμα 3
iure ἐνδίκως 61	liber² ελεύθερος 81
iurgium λοιδορία 8 ius τὸ δίκαιον 38; τὸ νόμιμον 12 (α),	liberi παῖδες 37 (β); τέκνον (pl.) 37 (α)
27; i. augurium νόμιμον μαντικόν 12 (β); νόμιμον οlωνιστῶν 38; i. civile	libero ἀφίημι 22 libet ἐστὶ πρὸς θυμοῦ 58 (α); προσφιλές
νόμιμον πολιτών 38; νόμιμον πολιτικόν 50; i. pontificium ἀρχιερωσύνη 50;	(ἐστι) 42; φίλον ἐστί 58 (β), 84 libidinosus φιλήδονος 29
νόμιμον ἀρχιερέων 38 iussus ἐπίταξις 56	libido ἀχολασία 41, 49 (α); τὸ ἀχόλα- στον 36; τὸ ἐπιθνμητικόν 7, 39 (α),
iustus δίκαιος 65; εὔλογος 15 iuveniliter νεανικῶς 10	ἐπιθυμία 40; τὸ ἐπιθυμοῦν 39 (β); ἐρωτοληψία 42; πάθος ἀκόλαστον 42
iuvenis¹ ο νέος 17	(α); φιληδονία 42 (β), 49 (β)
iuvenis² ἠίθεος 29; νεανίσκος 33 iuventus νέα ήλικία 26; νεότης 15, 28	licentia ἐξουσία 44 licet ἔξεστι 1, 60
labefacto πταίω 20 (α); σφάλλω 20 (β)	lingua γλῶσσα 31 litterae γράμμα (pl.) 26; λόγος (pl.) 3, 12, 26, 38 (β)
labor πόνος 38, 60, 82; πρᾶγμα 82 (α) lac γάλα 56	locuples κτηματικός 56 locus γῆ 21; τόπος 27, 63 (bis), 75, 77;
lacertus βραχίων 27 (bis) lacruma δάκρυον 73	χώρα 41; χῶρος 84 longe πολύ 55; πόρρω (πρόσω) 66, 83;
laetor ηδομαι 48	longius περαιτέρω 70
laetus $\dot{\alpha}\beta\varrho\dot{\sigma}_{\varsigma}$ 53; \rightarrow sum lamentum $\dot{\sigma}\lambda\sigma_{\varphi}\nu\varrho\mu\dot{\sigma}_{\varsigma}$ 73	longinquus μακρός 84 longus μακρός 4, 6, 41 (β), 55, 66, 71,
languesco παραχαλάω 28; χαλάω 37 languidus χαλαρός 26	75 (β); πολύς 75 (α); χρόνιος 41 (α) loquax λάλος 31; loquacior λαλίστερος
lapsus ὅλισθος 52 largior δωρέομαι 83	55 (α); λάλος 55 (β) loquor διαλέγομαι 41; διδάσκω 53 (α);
latus πλευρόν 27, 28; bonis lateribus εὐτόνως 14 (α); πλευρῶν εὐπορία 14 (β)	είπον 50 (β); λέγω 50 (α), 61 ludus ἀγών 50 (α); θέα 50 (β), 63 lugeo θρηνέω 73
laudatio εγκώμιον 12	lumen φέγγος 35; φῶς 36, 41
laudatus ἐπαινετός 32 laudo ἐγκωμιάζω 2; ἐπαινέω 62; ὑμνέω 59	luna σελήνη 49 luo παραπολαύω 75 lusio παίγνιον 58
laus ἔπαινος 44, 61 laxo ἀπολύω 7	lux τὸ ἐμφανές 12; ἕως 49
lectulus χλινάριον 38 (α), χλινίδιον 38 (β)	magis → magnopere magister διδάσκαλος 13, 29; m. equi-
legatus πρεσβευτής 18, 43; ό πρέσβυς 63 legio τάγμα 75	tum ἄρχων τῶν ἱππέων 56; m. (scil. convivii) συμποσίαρχος [46]
lego ἀναγιγνώσκω 12, 20, 21 (bis), 59, 83	magisterium (scil. convivii) συμπο- σιαφχία 46

magistratus ἀρχή 10, 20 magnitudo μέγεθος 35	mirus θαυμαστός 24, 35 miser ἄθλιος 13, 15, 62, 66; κακοδαί-
magnopere μεγάλως 44 (β); πάνυ 38,	μων 25, 66
44 (α); magis μαλλου 36 (bis), 41,	miserabilis έλεεινός 56
48 (bis), 70; πλέον 45; maxime	mitis πρᾶος 28, 45
μάλιστα 4, 45, 46, 66, 82; cum m.	mitto πέμπω 3 moderatio τὸ κόσμιον 1 (α); κοσμιότης
μάλιστα 38; quam m. ή μάλιστα 46 magnus μέγας 1, 12, 33, 39, 55, 62,	1 (β); συμμετρία 33
63, 78; πολύς 42, 46; maior $μείζων 1$,	moderatus κόσμιος 7
3, 17, 24, 41, 50, 51; m. (scil. natu)	modice μετρίως 2, 45
πρόγονος 19, 25, 45, 46 (bis), 60; maio-	modieus μέτριος 44, 53 (β), 65; σύμ-
res (scil. natu) οί πρεσβύτεροι 7, 41,	μετρος 36
43, 64; maximus μέγας 3, 9; μέγισ-	modo ἄρτι 27; δίκην 5; εἰ μόνον 70; ην
τ_{00} 14, 20, 30, 41 (β), 50, 61; \rightarrow res;	μ óvov $22 (\alpha), \langle 22 \rangle (\beta); \mu$ óvov $33, 70;$
→ vox	$v\bar{v}v$ 14, 63 (β) ; \rightarrow non
male κακῶς 18, 22	modus μέτρον 46, 77, 84, 85; τρόπος 8
malleolus μόσχευμα 52	moleste χαλεπῶς 7
malo αίοέω 33; μᾶλλον αίοέω 32	molestia τὸ χαλεπόν 2 (β); τὰ χαλεπά
malum τὸ κακόν 4, 44	2 (a)
malus¹ ίστός 17	molestus χαλεπός 6, 7, 47 (bis), 85
malus ² \rightarrow facinus mane $\varepsilon\omega\vartheta\varepsilon\nu$ 49	molior μηχανάομαι 26
maneo $\pi a \varrho a \mu \acute{e} \nu \omega 22 (\alpha); \langle 22 \rangle (\beta)$	mollio διαμαλάσσω 10; μαλάσσω 51 mollis μαλθακός 2
manus χείο 12, 22, 38, 52, 59	molliter πράως 5
mature πρωιαίτερον 32	moneo παραινέω 32
maturitas πέπανσις 5, 33; πέπανσις	monumentum υπόμνημα 38
ώραία 71	morbus νόσος 35, 67
maturo πεπαίνω 53	morior ἀποθνήσκω 30, 49 (β), 71, 74
maturus ώραῖος 71, 76	(bis), 79, 85; ἐναποθνήσκω 49 (β);
meditatio μελέτη 74	έναποπνέω 49 (α); θνήσκω 27;
meditor μελετάω 74	καταστρέφω (τὸν βίον) 19; τελευτάω
medius μέσος 60, 76	13, 14; τελευτάω τον βlov 82, 83;
mel μέλι 31, 56	mortuus δ ἀπογενόμενος 21
memini μιμνήσκω 14, 21, 30; έχω	morositas τὸ δυσάρεστον 65
μνημονικώς 22 mamoria μνήμη 12 10 21 (ter) 38	morosus δυσάφεστος 65 mors θάνατος 15, 66 (ter), 67 (bis), 68,
memoria $\mu\nu\eta\mu\eta$ 12, 19, 21 (ter), 38, 63, 71, 78, 80, 81, 82	71, 72, 73 (bis), 74 (ter), 75° (β), 75°,
mens νοῦς 36, 38, 40, 41, 42, 67, 72,	76, 77, 80 (bis), 81; μόρος 75 ^a (α);
78; φρήν 16	τελευτή 12, 14, 19
mensa τράπεζα 44	morsus δῆγμα 51
mensis μήν 69	mortalis θνητός 78, 80
mentio μνεία 14,63	mos $\xi\theta$ oς 22, 37 (β), 38, 46, 82; $\eta\theta$ oς
metior μετρέω 45	65 (bis); σχημα 37 (α); τρόπος 7, 10
metuo δείδω 37; δέος (ἐστί) 28	motus κίνησις 78 (bis)
meus $\hat{\epsilon}\mu a v \tau o \tilde{v}$ 82 (α); $\hat{\epsilon}\mu o \zeta$ 5, 7, 15, 19,	moveo κινέω 78
32, 50, 52, 56, 59 (ter), 79, 82 (β), 84	multiplex πολυσχιδής 52; συχνός 64
(bis), 85 miles στρατιώτης 10, 18, 32	multitudo πλησμονή 71 multo πολύ 6, 17, 49, 53 (α), 67, 82
militaris → tribunus	multum $\pi \circ \lambda \circ \delta \circ (31,43,33)$ (2), 01, 32 multum $\pi \circ \lambda \circ (38,\pi \circ \lambda) \circ (36,\beta)$; \rightarrow diu
militia στρατεία 82	multus πολύς 3, 7, 8, 12 (bis), 13, 25
minuo ελαττόω 21	(bis), 27, 35, 50, 54, 58, 59 (ter), 64,
minutus ελάχιστος 52 (α); κολοβός 85;	78, 81, 82, 84; συχνός 44; πλείστος 22;
λεπτός 52 (β); σμικρός 46	plus μᾶλλον 27; μείζων 60; πλείων 3,
mirificus θαυμαστός 9	57, 61, 66, 67; πλέον 83; plurumus
miror θαυμάζω 59	πλείστος 61

munio $\gamma a \rho a \varkappa \delta \omega 51 (\alpha); \langle 51 \rangle (\beta)$ neglego ἀμελέω 5; ἔχω ἀμελῶς 22; munus δώρον 2, 39, 40; επιτήδευμα καταφοονέω 74; δλιγωρέω 66 28; ἐργασία 29 (β); λειτουργία 34 (bis), nego μη φάσκω 17; οὐ φημί 30, 73 77; τὸ λειτουργούμενον 35; ύπουργία μηδείς 12, 38; οὐδείς 24, 32, 41, 84 (bis); οἔτις 73; n. . . . umquam 72; χάρις 10; officii munus καθήκον οὐδείς . . . οὐδέποτε 82 29 (a) nequaquam οὐδαμῶς 8 muto ἀλλοιόω 10 (β); μετατίθημι neque $\mu \dot{\eta} \tau$ 41; $o \dot{v} \delta \dot{\epsilon}$ 45, 73, 78, 84, 85 10 (x) (β); n. (bis) οὔτε . . . οὔτε 70; n. . . . nam γάρ 7, 11, 36 (bis), 55, 56, 77, 85 solum ... sed ... etiam οὐ μόνον ... ἀλλά ... καί 22; οὐδὲ μόνον ... nanciscor λαμβάνω 52 nascor ἀναφύω 40; γίγνομαι 14, 34, 78, άλλὰ καί 64; n. . . . solum . . . sed et 84 (bis) οὐ μόνον . . . ἀλλὰ καί 56; n. vero . . . natura ζωή 69; φύσις 4, 5 (bis), 21, sed ... etiam οὐδ' ἄρα ... ἀλλὰ καί 83; n. . . . umquam οὐδέ τι . . . 33, 39, 40, 43, 51, 52, 53, 55, 71 (ter), 72 (bis), 77, 78 (bis), 80, 84, 85 οὐδεπώποτε 13; οὐ . . . οὐδεπώποτε 27 nequeo $\mu \dot{\eta}$ ológ τ ' $\epsilon i \mu i$ 28, 38, 78 naturalis κατά φύσιν 33, 46 nescio ovx oloa 28, 82 navalis → pugna navigatio πλούς 71 neutiquam οὐδεπώποτε 42 navigo πλέω 17 ni εl μή 35, 67, 78, 82 navis ναῦς 72 nihil μηδέν 17, 25, 40 (bis), 41 (quane¹ $iva \mu \dot{\eta}$ 55, 56; $\mu \dot{\eta}$ 21, 28, 31, 52, ter), 59, 80; οὐ 30; οὐδέν 4 (bis), 12, 85; οὐδέ 33, 34, 68; ώς μή 46; ώς οὐκ 13, 15, 17, 24, 47, 49, 54, 57, 66 (β) , 78 (β); ne... quidem μηδέ γε 9, 35. 81, 85; οὐθέν 66 (α); n. (bis) οὐδέν . . . 78; οὐδέ 33 (β), 34 (α), 46, 47, 76; οὐδέν 15; n. (ter) οὐδέν . . . οὐδέν . . . $o\dot{v}\delta\dot{\varepsilon}$. . . $\gamma\varepsilon$ 8 (α), 33 (α), 68, 69, 75, οὐδέν 27 76; οὐδὲ γοῦν 8 (β), 29; οὐδέ τι 34 nimis $\check{a}yav$ 31 (β); λiav 31 (α) (B) nimius lσχυρός 53; πλεῖστος 52 ne^2 vaí 33 nisi $d\lambda\lambda\dot{a} \dot{\eta} 40$; $\epsilon\dot{l} \mu\dot{\eta} 6, 11, 18, 19, 33,$ $36, 52, 82; \mathring{\eta} 5; \mathring{\eta} \nu \mu \mathring{\eta} 21$ -ne doa 56; $\varepsilon l 47$; \rightarrow igitur nitor¹ ἀγωνίζομαι 33; ἐπείγω 82; $\mu \dot{\eta}$ 7, 36, 41, 46; $\mu \eta \delta \dot{\epsilon}$ 7, 29; $o \dot{v}$ 13, 21; οὐχί 64; οὐδέ τι 27, 38 (α), πήγνυμι 51 60, 85; oὐδέ 7, 10, 11, 12, 21, 25, 26, nitor² $\tau \delta \delta \iota a v y \acute{e}_{\varsigma} \langle 59 \rangle (\alpha); 59 (\beta)$ 31, 32, 37, 38 (β) , 42, 51, 60, 78, 79, nobilis nobiles οἱ εὖ γεγονότες 29 80 (bis), 83, (83) (α), 83 (β); οὖτε 51, nobilitas τὸ εὐγενές 77 53; n. (bis) μήτε . . . μήτε 72; οὐδέ nobilitor σεμνότερος ἀποδείχνυμαι 27 nolo ηχιστα αίρέω 64 (α); οὖκ ἐθέλω ... οὐδέ 69; οὔτε ... οὔτε 8 (bis), 57, 80; n. . . . ne . . . n. οὖτε . . . οὐδέ . . . οὖτ '8; n. . . . n. . . . n. . . . aut 64 (β); nolite $\mu\dot{\eta}$ 79 nomen ŏvoµa 21 ... sed ov ... $\check{\eta}$... ov $\delta \epsilon$... $\check{\eta}$... nomino ἀποκαλέω 45; καλέω 51, 78; άλλά . . . καί . . . καί 19; n. . . . solum ονομάζω 20, 24, 56, 77 ... sed ... at que μη μόνον ... αλλα non ηκιστα 30; μή 8 (bis), 24, 25, 34, καί 36; n. (...) solum ... sed (...) 36 (a), 36, 42 (bis), 47 (ter), 48, 78, etiam οὐ μόνον . . . ἀλλὰ καί 46, 77; 84 (bis), 85; μη οὐ 56; μηδ' 78; μηδείς 1, 17, 33; μήπω 10; οὐ 3, 5, οὐχ ὅπως . . . ἀλλὰ καί 85; οὐδέ . . . μόνον . . . ἀλλὰ καί 54; n. modo . . . 7 (ter), 8, 12, 14, 16, $\langle 17 \rangle$, 18 (bis), sed etiam οὐδ' αδ μόνον . . . ἀλλ' ἔτι 19, 27, 28, 29, 31, 32, 34 (ter), 35, (α), ἀλλὰ καί (β) 54; n. tamen . . . sed 36 (\$\beta\$), 36, 38 (quater), 40, 44, 47, οὐ μέντοι ... ἀλλά 36; n.... modo ... sed οὐδ' ... μόνον ἀλλὰ καί 12; 48, 52, 55 (ter), 56, 65 (ter), 66 (ter), 68, 73, 74, 75, 77 (bis), 78, 82 (\$\beta\$), 84 n. vero ... sed οὐδ' ἄρα ... ἀλλὰ (sexies); οὐδέ 33, 47, 65; οὐδείς 70, 82, 83; $o\vec{v}\delta\acute{e}\nu$ 33 (α), 82 (α), 85 (α); $o\vec{v}\delta\acute{e}\nu$ $\varkappa ai 12; \rightarrow non$ $\tau \iota 27, 33 (\alpha); n. (ter) o \dot{\upsilon} \ldots o \dot{\upsilon} \delta \dot{\varepsilon} \ldots$ necesse drayxaios 5, 30, 82 necessitas avayun 4, 77 οὐδέ 24; n. (quinquies) οὐδέν . . . οὐδέν nefas οὐ θεμιτόν 13 ... οὐδέν ... οὐδέν ... οὐδέν 32; n.

o & (&) 1, 39, 66, 69, 79, 84 (sexies) ov ... ov ... ov ... ov ... ov ... ov 75; non ... modo ... sed ... oblectamentum ἀπόλαυσμα 55; ήδυπάθεια 52 etiam μὴ μόνον ... ἀλλὰ καί 2 (α), 21; οὐ μόνον . . . ἀλλὰ καί 2 (β), 51; oblecto διατελέω τέρπων 56; εὐφραίνω ούχ ὅπως . . . ἀλλὰ καί 17; ούχ ὅσον 38 obliviosus ἐπιλήσμων 36 . . . ἀλλὰ καί 44; οὐχ ὅτι (α), οὐ μόνον (β) ... $\dot{a}λλ\dot{a}$ καί 25; non modo ... obliviscor ἐπιλανθάνομαι 21 sed ne . . . quidem οὐ μόνον . . . ἀλλ' obmutesco ἄφωνος γίγνομαι 23 οὐδ' 34; non modo . . . verum etiam obrepo υπέρχομαι 38; υποδύω 4 (bis) οὐχ ὅπως ... ἀλλὰ καί 26, 57 (α); nonobruo κατορύσσω 21 ... nec ... sed οὐ ... οὐδέ ... ἀλλά observo διασώζω 63 (α); περισώζω 62; non solum ... sed μη μόνον ... 63 (B) άλλά καί 1; non ... solum ... sed obsisto ἐνίστημι 44, 72 ... etiam μη ὅτι ... ἀλλὰ καί 75; οὐ obstruo ἀντιτάσσω 75 μόνον ... ἀλλά ... καί 12, 28, 53, 61; obtusus αμβλύς 85 non . . . solum . . . verum . . . etiam βωλοκοπέω 51; καταπιέζω 51 occaeco ... ἀλλὰ ... καί 9, 84 οὖ μόνον (β); πιέζω 51 (α) nonagesimus → quartus occatio βωλοκοπία 51 nonaginte. ἐνενήχοντα 34 occido δύω 76 nonne doa οὐκ 82; doa οὐχί 83; οὐχ occupatus ἄσχολος 32 nos ήμεῖς 2, 6 (bis), 39, 49, 58, 63, 82, occurro προσβάλλω 2 84 (bis) octingentesimus δχταχοσιοστός 4 noseo $\gamma \iota \gamma \nu \dot{\omega} \sigma x \omega 1$; $\mu \alpha \nu \partial \dot{\alpha} \nu \omega 53$ (β); octogesimus ολοοηκοστός 4; \rightarrow quarolδα 21, 43 (bis), 52 (α) tus; → unus noster ἡμέτερος 3, 5, 7, 10 (β), 19, 24, octoginta δηδοήκοντα 69 34, 41, 66, 67, 75, 78, 82 oculus όμμα 42; ὀφθαλμός 12 notitia γνῶσις 12 odiosus μισητός 4, 25, 26, 47, 65 noto ἀτιμάζω 42 offensio πρόσχρουμα 65 notus γνώριμος 26, 61; δῆλος 16 officium ἐπιτήδευμα 56 (β); ἐπιτήδευnovem *črvéa* 19 σις 56 (α); τὸ ἐπιτηδευόμενον 35; τὸ novus véos 20 καθηκον 34, 72; → munus nox νύξ 1, 49°; noctu νυκτός 49°; ad olearius → cella multam noctem πόρρω νυκτῶν 46 oleum ελαιον 36 (α); εἰς νύκτα πολλήν 46 (β) olivetum έλαιών 57 nugator φλύαρος 27 (α) omitto εάω 23; παρίημι 52 nullus μηδέ τις 40; μηδείς 34 (bis), 35, omnino ὅλως 35, 41; παντάπασι(ν) 9, 40, 44, 67, 71, 79; οὐδ' είς 50, 84; 28, 46, 48, 76; παντελώς 66; πάνυ 45; οὐδείς 4, 15, 31, 39, 44 (bis), 72, 74, τὸ παράπαν 24, 34, 67 79; an n. είτις 56; n. . . . aut μήτε . . . omnis $\tilde{a}\pi a \varsigma 2$ (β), 19 (α), 29 (α), 36° (α), 36°, 50, 62° (α), 65° (α), 78 (α), μήτε 35; nullo modo οὐδὲ όπωστιοῦν 65 85; εκαστος 75; όλος 81; παντοδαπός num $d\varrho$ 33 (α); εl 22; $\mu \eta$ 19 (α), 23 54; $\pi \tilde{a} \leq 2 (\alpha)$, 3 (bis), 4 (ter), 7 (ter), (α) (novies), 56, 76; μῶν 19 (β), 21, 8, 12, 13, 15, 19 (β) , 21, 23, 29 (β) , 23 (β) (novies), 33 (β), 76 34, 36° (\$\beta\$), 38, 41, 43, 45, 49, 52, 55, numquam μηδέποτε 9, 78; μηδεπώ-59, 61 (bis), 62°, 62° (β), 63, 65° (β), ποτε 4, 78; οὐ 11; οὐδέποτε 24, 51, 75; 65 (bis), 68, 71, [72^a], 72^b, 78 (β), 80; οὐδεπώποτε 80; οὐ μήποτε 2, 38 nunc vũv 1 (bis), 2, 10, 14, 18, 26, 27, σύμπας 2 (bis), 21, 22 (bis), 37, 40; 38, 51 → res nuntio ἀπαγγέλλω 56 onus φορτίον 2, 4, 14 opera supervacanea τὸ πάρεργον 56 nuper νεωστί 61 operio καλύπτω 34 nusquam οὐδαμοῦ 63, 79; n. (bis) οὐδαμοῦ . . . οὐδαμοῦ 63 operosus πολύεργος 26 nutus νεύμα 61 opinio *δπόληψις* 5

	1./ 10
oportet δεί 42	pax ελοήνη 16
oppidum όπλις 11	pectus στηθος l
opprimo επέχω 49; καταπιέζω 71;	pecus βόσκημα (pl.) 54
συμπιέζω 36	pedestris → pugna
ops επικουρία 4; οὐσία 8	penarius → cella
optabilis εὐκταῖος 85	penitus τὸ σύμπαν [18]
optandus εὐχταῖος 66, 74	per διά 17; είς 33
opto ἐπεύχομαι 43; εύχομαι 4, 31	peracerbus δριμύτατος 53 (β); στρυφ-
opus ἔργον 13, 24, 29, 72, 77; o. est	νότατος 53 (α)
δεῖ 3, 75	peractio ἀπεργασία 85
oraculum χρησμός 78	perago ἀπεργάζομαι 70; διανύω 64
oratio αὐδή 31; λόγος 3, 16, 28, 38, 39,	percipio γινώσκω 21 (α); καταλαμβάνω
62 (bis)	21 (β); παραλαμβάνω 33; συλλέγω 24;
orator ψήτως 20, 28	χωρέω 41
ordo το εύτακτον 57 (α); εὐταξία 51,	
57 / 8\ 77. grives 50. granewig 52.	percontor ἀνακρίνω 20
57 (β), 77; στίχος 59; συστοιχία 53;	perditus εξώλης 42
o. (scil. plantarum) δρχος 59 (bis)	perdo ἀπόλλυμι 21
orior ἀνατέλλω 53 (β); ἀνίσχω 53 (α);	perduco παρατείνω 60
ποοέοχομαι 80	pereo άλίσκομαι 31
ornatus¹ εὐειδής 57	perfectus τέλειος 4
ornatus² κόσμος 59	perfungor ἀνύω 77
ortus γένεσις 52	permaneo διαμένω 41,80; παραμένω
ostendo δειχνύω 53 (α); εκφαίνω	22
53 (β); ἐπιδείκνυμι 59, 70	permulceo *καταμειλίσσω 4
otiosus σχολαΐος 82; ο. sum ἄγω	permultus πολύς 55
σχολήν 49	persequor διεξέρχομαι 16,55; μετα-
	διώκω 19; μέτειμι 46 (α); μετέρχομαι
pabulum χιλός 49	46 (β)
paene σχεδόν (τι) 14, 78	
paenitet μεταμέλει 19; μετάμελος έχει	perspicuus ἔκδηλος 80 (β); εὖδηλος
84	80 (a)
palma τρόπαιον 19	persuadeo πείθω 43, 78, 80, 82
pampinus oiragor 53	pertineo συντείνω 82 (β); τείνω 56,
par δμοιος 7 (bis)	82 (α); φέρω 24, 82
pareo πείθομαι 2, 5	perutilis χρήσιμος 59
pariter κατά ταὐτά 50	pervenio ἀφικνέομαι 6, 85
	perversitas κακοήθεια 4
pars $\mu \acute{e}go\varsigma$ 5, 33; in omnes partes	pestiferus θανατηφόρος 41
πανταχόσε $52 (α), \langle 52 \rangle (β)$	pestis λοιμός 39
parum μικφόν 3	peto αἰτέω 4; ζητέω 43 (β); μαστεύω
parvulus σμικρός 48	
pastus νομή 54	43 (a)
pater πατής 15, 16, 21, 22, 41, 49, 77,	petulantia τὸ ἀσελγές 36
82 (bis), 83	philosophia φιλοσοφία 2
paternus πατρικός 35	philosophus φιλόσοφος 12, 22, 23, 77,
patientia ὑπομονή 10 (β)	78, 85 (bis)
patior ἀνέχω 75	pie εὐσεβῶς 81
patria πατρίς 8, 40, 75	pietas εὐσέβεια 84
patrius πάτριος 37	pila σφαῖφα 58
patruus ό πρός πατρός θείος 82	piscis $l\chi\theta\dot{\nu}\varsigma$ 44
paucus <i>δλίγος</i> 46, 50, 67; minor <i>ελάσ</i> -	placeo ἀφέσκω 70; δοκέω 15, 82
σων 51 (bis); minus ελασσον 33, 60,	placidus εὐάρεστος 13
66; ησσον 4, 24, 26, 32, 60; minimus	plane ἐμφανῶς 10; καθάπαξ 66; παν-
ελάχιστος 45	τελώς 81; σαφώς 32
paululum σμικρόν 33	planta φυτευτήριον 52; → ordo
paupertas πενία 14	plaudo κροτέω 70
	,

plausus κρότος 64 plenus ἔμπλεως Ι	praesertim ἄλλως τε καί 6,74,85; μάλιστα 61
plerumque ώς τὰ πολλά 51	•
plerique πολύς 78; οὐχ ολίγοι 4	praesidium φρουρά 73 praestabilis ἔξοχος 40
plurumus → multus	praestans διάφορος 59, 84; praestan-
plus → multus	tes viri ἄνδρες ἔξοχοι 82 (β); οί
poculum κύλιξ 44, 46; κώθων 46	άριστοι 82 (α); praestantior βελτίων
poeta ποιητής 5, 20	12 (α), 33 (α); έξοχώτερος 12 (β), 33
polliceor ύπισχνέομαι 6	$(β)$; ὑπέρτερος 11; \rightarrow vir
pomarium παράδεισος 54	praestringo καταστρεβλόω 42
pomum ὀπώρα 71	praesum προίστημι 30
pondus σταθμός 55	
pontifex ἀρχιερεύς 22, 30, 50, 61	praetor ἔπαρχος [10] (α); στρατηγός
pontificius → ius	$\overline{10}$ (β)
populus δημος 41	praeterea πρὸς δὲ καί 65; πρὸς τούτοις 8
porcus δέλφαξ 56 (α); χοῖρος 56 (β)	praetereo παρέρχομαι 4, 69 (bis), 70,
porro κομιδή 43	78; praeterita τὰ παρεληλυθότα 78
portus λιμήν 71	pratum λειμών 54, 57
	primarius πρώτος 61
possum γίγνομαι 2, 7; δύναμαι 6, 13, 28, 34 (bis), 38 (bis), 41 (bis), 42, 44,	primum πρώτον 4, 78; τὸ πρώτον 10;
46 (β), 57, 85; δυνατός γίγνομαι 42;	πρώτα 45; p deinde πρώτον μέν
δυνατός (είμι) 4, 33, 46 (α), 56, 65, 69,	ἔπειτα δέ 48; p dein πρώτον
78 (bis); ἐθέλω 8, 58; ἐν δυνάμει εἰμί	μέν ἔπειτα δέ 51
34; ἔνειμι 74; ἔχω 14, 24, 32, 35, 55	primus πρώτος 44, 48, 60; in primis
(bis), 68; οίος γίγνομαι 43; οίός τε	μάλιστα 4 (α); ἐν τοῖς μάλιστα 60;
(ɛlµl) 2, 4 (bis), 11, 52, 66, 72, 74, 78	ώς μάλιστα 4 (β); είς τὰ πρῶτα 20, 39,
(bis); potest έγχωρει 66; ίκανός έστι	64; primo dein ποῶτα μέν
41, 62	ἔπειτα δέ 53
post ἀπό 16; μετά 10, 14, 19, 30, 66,	princeps ήγεμών 23
74, 80; ΰστερον 10, 32	principatus κράτος 64
postea μετά ταΰτα 13, 61; ΰστερον 23	principium ἀρχή 78
posteritas οἱ ἐν τῷ ἔπειτ' ἄνθρωποι	privatus δ ίδιώτης 44
82; τὰ τῶν μεταγενεστέρων 82; τὰ τῶν	privatus² ιδιώτης 22; ιδιωτικός 42
ύστέρων 82	privo άποστερέω 15
posterus ό ἔπειτα 25	pro ἀντί 68 (bis); ὑπέο 6, 43; εἰς 27;
postquam μετά 10 (β), 42; εστερον 10	<i>ἐπί</i> 11
(a)	probe εὐ 14 (α); καλῶς 14 (β)
postulo ἀπαιτέω 34	probo ἀποδέχομαι 38 (β), 42, 45, 65;
potio πόσις 36, 46	δοκιμάζω 65, 85 (β); έπαινέω 38 (α),
potior ἐμφορέομαι 39, 48	85 (α); εὐδοκιμέω 70
potius μᾶλλον 26, 35, 84	probrum ὄνειδος 42
praeceptum παράγγελμα 12, 26	probus non p. μη δόκιμος 36 (β);
praeclare παγκάλως 10	μοχθηρός 36 (α)
praeclarus ἀξιολογώτατος 64; περι-	procedo πόροω γίγνομαι 21; προβαίνω
φανής 29, 39 (α); λαμπρός 39 (β), 55;	50; χωρέω 70
λαμπρότατος 12, 13, 39, 43 (α), 84;	proceritas εὐθυωρία 59
ύπέρλαμπρος 43 (β)	procreo δημιουργέω 52
praedico ἀνακηρύττω 31 (β); κηρύττω	procul πόροω 15; πόροωθεν 48
31; προλέγω 49; ύμνέω 31 (α)	proditio προδοσία 40
praeditus κεκοσμημένος 61; κοσμούμε-	prodo παραδίδωμι 25, 63
vos 26	produco συμπαρατείνω 46
praemium άθλον 1; γέφας 64	proelium πόλεμος 41
praescribo καταγράφω 27 (β); προ-	profecto δήπου 13
γράφω 18, 27 (α)	profero ἀπαγγέλλω 53

45; δσον 15, 59; ώς 22, 35 (bis), 40, proficiscor ἄπειμι 83, 84 (α); ἀπέρχομαι 10, 75, 84 (β); ἐφορμάω 75 (α); 41; q. (ter) ὅσον μέν . . . ὅσον δέ . . . παροομάω 75 (β); πορεύομαι 84; oσor 50; → maxime; → multus; προχωρέω 83 → tam quamquam $\eta \nu \times \alpha i \ 30 \ (\alpha); \times \alpha i \pi \epsilon \rho \ 9;$ profiteor προσποιέσμαι 43 καίτοι 1, 10, 47, 51, 67, 69; κάν 24, profugio ἀποφεύγω 47 30 (β); καν εί 44 progredior παραμείβω 33; πρόειμι 45 quamvis καίπερ 25; κάν 4, 29 (α), 67; propagatio κατάθεσις 53 propago ἀπῶρυξ 52 καν εί 29 (β) propius ήσσον πόρρω 77 (α); ήσσον quando *όπότε* 38 quantum őσον 46, 48, 49, 60; → tanπρόσω 77 (β); ἐγγυτέρω 71 proprius ίδιος 35 propter διά 8, 22, 46; ἐγγύθεν 48 quantus ήλίκος 49; όπόσος 15,41; prospicio προοράω 25, 81, 82 όσος 50; q. (bis) όσος μέν . . . όσος δέ prosum ὀνίνημι 24 61; q. − ὅσος . . . ὅσος δέ 65; → qui quare οὖν 81 (α) proveho ἐπιδίδωμι 27 (α); προάγω 55; quartus τέταρτος 15,66; q. et octogesiπροβαίνω 10; προκόπτω 27 (β) mus τέταρτος καὶ δυδοηκοστός 32; q. provenio πάρειμι 20 et nonagesimus τέταρτος καὶ ἐνενηκοproverbium παροιμία 7, 32 proxime έγγυτάτω 51 (α); έγγύτατα στός 13; quartum τὸ τέταρτον 10; 51 (β); ύπογυιότατα 22 → unus quasi olov 22, 47, 52, 71, 83; ώσανεί proximus έγγύτατος 42 5; ὥσπερ 51, 71, 77; ὥσπερ εἰ 12, 26, prudens συνετός 50 prudenter φρονίμως 67 prudentia σύνεσις 78; τὸ φρονεῖν 27; quattuor τέτταρες 15, 37 -que $\delta \epsilon$ 10 (bis), 13, 40; $\kappa \alpha i$ 1 (bis), 4 (bis), δ^a (β), δ^b , 7, 9, 15, 16 (ter), 22, φρόνησις 1, 20 pubesco ἴουλον φύω 51 27, 28, 30, 32, 33, 35, 38, 43, 44, 49, publicus → res puer δ νέος 43; παῖς 30, 33, 44, 78 51, 52, 53, 56 (bis), $\langle 59 \rangle$ (α), 59 (β), 60, 70 (bis), 71, 72 (bis), 73, 77 (quapueritia ήλικία παιδική 33 ter), 78, 84; $\tau \varepsilon$ 1 (β), 11, 17, 26, 33, pugna navalis ναυμαχία 13; p. pede-38, 38 (β), 46, 53, 72, 78, 84; τε καί stris πεζομαχία 13 9, 12, 13, 43, 52, 70, 78, 81; -que (bis) pugno πολεμέω 35 $\tau \varepsilon \times \alpha i \ 1, 82; \ \tau \varepsilon \dots \times \alpha i \ 1, 59; \rightarrow \operatorname{diu};$ pulcher $\varkappa a\lambda \delta \zeta 43(\beta); \varkappa a\lambda \lambda \iota \sigma \tau \delta \zeta 43(\alpha);$ περιχαλλής 53 \rightarrow et; \rightarrow is pulchritudo καλλονή 81 quem ad modum ὥσπερ 22 puppis πούμνα 17 queo ἔχω 32 querela μεμψιμοιρία 7; δδυρμός 7*, pure καθαρώς 13 7° (β); δλοφυρμός 7° (α) purpura κάνδυς (πορφυροῦς) 59 purus είλιχοινής 80; μαλδαχός 59 δ 1, 22 (α), 48; δ δ ϵ 3 (α); δ δ ϵ 53, 53 (α); οloς 2, 14; όπόσος 69; őς 1 puto νομίζω 14, 29; οίομαι 4 (bis), 7, (bis), $\langle 1 \rangle$ (β), 2 (bis), 3 (bis) (β), 24, 42, 65 4 (ter), 5 (ter), 6, 7 (quater), 9, 10, 11 (bis), 12, 12 (\beta), 13 (quater), 14 quadriennium έτος τέταρτος 32; τε-(bis), 16, 17 (bis), 18 (bis), 19 (bis), 21 τραετία [10], 30 (ter), 22, 23, 24, 25 (bis), 26 (sexies), quaero ἐπιζητέω 76; ἔρομαι 22, 47; 26 (β), 27 (ter), 28, 29, 30 (bis), έρωτάω 13, 25, 72; ζητέω 66; πολυ-31 (bis), 32 (α), 32 (bis), 34 (ter), ποαγμονέω 65 35 (bis), 36, 38 (quinquies), 39 (bis), quaeso ἀξιόω 59 40, 41 (quater), 42, 43 (ter), 44 (bis), quaestor ταμίας 10, 32, 45 45 (bis), 46 (bis), 50 (sexies), 51 (bis), qualis οίος πεο 26; όποῖός (τις) 6, 81; q. $51 (\beta), 52 (\beta), 53 (\beta), 54 (quater), 55,$ 56 (ter), 57, 59, 60 (bis), 61 (bis), (bis) οίος . . . οίος 13 63 (ter), 64 (ter), 65, 66 (quater), quam $\tilde{\eta}$ 3, 4 (ter), 11, 12, 25, 26 (bis), 67 (bis), 68b, 69 (bis), 71 (bis), 72, 27, 29, 32, 33, 36 (β), 45; $\tilde{\eta}\pi\epsilon\rho$ 36 (α),

73 (bis), 75 (octies), 76 (bis), 77 (bis), 77 (α); quid (bis) τί δέ . . . τί δέ 53; 78 (bis), 79, 80, 81, 82 (bis), 83 (ter), quid (quater) $\tau i \delta i \ldots \tau i \delta i \ldots \tau i \delta i$ 84 (quinquies), 85 (ter); ος γε 7, 11, . . . τί δέ 22 51; ὅσος 4, 15, 26, 56; ὅσοσπερ 43, quiscumque őστις 70 65; ὅσπερ 1, 2, 4, 12, 15, 16, 19, 24, 28, quispiam $\tau \iota \varsigma 8,78$ $32 (\beta)$, 33, 36, 39, 43 (bis), 45, 50, 55, quisquam $\varepsilon l \varsigma 69 (\alpha), \langle 69 \rangle (\beta); \tau \iota \varsigma 21,$ 59, 62 (bis), 63, 67, 68, 77° (β), 77° 78(α), 78, 83, 85; ὄστε 77; ὅστις 21 (bis), quisque ἔχαστος 26, 33 (bis), 38, 43, 51, 52, 61, 68, 72 (ter), 78; οδτος 3, 7, 63, 64, 69, 80, 82, 84 14, 46, 51 (α), 62, 65, 75; ούτοσί 74; quisquis ὅστις 52; quidquid ὅτι ἄr τις 17, 38, 74, 83; τίς 27, 50, 67, 72, 74; qui (bis) ὅσος μέν ... οίος δέ quivis όστισοῦν 52 11; ὅσος μέν . . . ὅσος δέ 11; qui . . . quo είς ὅπερ 6; ἴνα 3, 41; οί 83, 84; qui . . . quantus – οloς μέν . . . οloς δέ . . . ὅσος δέ . . . οloς δέ 12; όπου 80; όπως 43; ποῖ 16; ώς 84; ∞σθ' 60; quo . . . eo ταύτη . . . ή 66; quo modo $\delta \pi \omega \varsigma$ 12, 18, 82; \rightarrow eo qui . . . cui ὅστις μέν . . . ὅτω δέ 21; quoad έφ' οσον 72; καθ' οσον 11 quid ἄττα 77 (α); olov 26 (α); ὅτι 3, 5, 43; το μέν 14 (β); οίον τι 14 quocirca διό 5, 41 (α); quo pacto ὅπως 28; ex quo ὅθεν quod \$\tilde{\eta}\$ 60; \$\tilde{\sigma}\tau 3, 5, 43, 68, 78; quod 16 (α), 51, 56, 81; έξ ών 16 (β); a qua (quater) ὅτι (quater) 15; ὥστε 20, 46, 6θεν 53; quae αττα 18, 34, 78; → is; 48, 85 (bis); \rightarrow tum quondam πάλαι 62, 78 → tantum qui² ὅπως 20; πῶς 4 (α); τί 4 quoniam γάρ 59; ἐπειδή 44, 56, 58, quia διά 78 (bis); ὅτι 9, 13, 44; ὅτι περ 84; ἐπειδήπεο 6 quoque xal 6, 36, 46 **45 (α)** quicumque ὅς ποτε 38 quorsus τοῦ δ' ἔνεκα 42; τί 44 (α); quidam οστις 47 (β); τις 8, 33, 43, 45, πρὸς τί 13, 44 (β) 46, 47 (α), 56, 59, 63, 64, 69, 76, 77, quotiens q. (bis) δσάκις μέν . . . 85 όσάχις δέ 49 quidem $\gamma \varepsilon 8$, 9, 27, 30, 33, 35 (bis), 56, 73, 77; $\delta \varepsilon$ 14, 20, 29, 52 (β); $\delta \dot{\eta}$ 11, ramus κλάδος 52 26, 41, 46, 50, 52 (α), 53 (β), 68, 71, ratio $\lambda \delta \gamma \circ \varsigma 6$, 19, 36, 41 (α), $\langle 41 \rangle (\beta)$, 74 (α), 83 (α); ἔτι 32 (β); καί 6; μέν 42 (bis), 51, 67, 77 36, 50, 69, 82 (bis); μέντοι 65; οὖν 2, recedo άποχωρέω 56 30; τοίνυν 50 (α); → ego recens πρόσφατος 72 quiesco $\delta \gamma \omega \eta \sigma v \chi (\alpha v 11 (\alpha), \langle 11 \rangle (\beta);$ recipio ἀναλαμβάνω 10, 11 (ter); παραεΰδω 14 λαμβάνω 63 recito παραναγιγνώσκω 22 (bis) quiete $\eta \sigma v \chi i \omega \varsigma 13 (\beta)$; $\eta \sigma \dot{v} \chi \omega \varsigma 13 (\alpha)$ quietus ήσύχιος 22 (β), 82; ήσυχος recordatio ἀνάμνησις 9 $22 (\alpha), 28$ recordor ἀναλογίζομαι 78 (β); διαλοquin el μή 41; μη ούκ 31; οὐ μήν 63; γίζομαι 78 (α); ἐνθυμέομαι 13; ἔχω ἐν ώς 78 (α); ώς οὐκ 78 (β); q. etiam νῶ 75 recte δρθώς 72; δρθότατα 50 οὐ μὴν ἀλλά 67 (β); γάρ τοι 67 (α) quincunx πεντάς εδγώνιος 59 recuso αναίνομαι 51 (α); απαξιόω 51 quinque névre 37; q. et sexaginta (β); παραιτέομαι 83 πέντε καὶ έξήκοντα 14 reddo ἀποδίδωμι 51 redeo ἀναλύω 44; ἐπανάγω 21; ἐπquinquennium έτη πέντε 13; πενάνειμι 31 (α), 67 (α); ἐπανέρχομαι ταετία 43 quintus πέμπτος 10 67 (β), 75; ἐπανήκω 56; μέτειμι quis οίος 61 (bis); ποῖος 15; τις 40. 31 (β) 46; τίς 3, 4, 5, 6, 12, 25, 28, 29, 35, reduco ἐπαναπέμπω 63 45, 50 (bis), 52, $\langle 52 \rangle$ (β), 53 (bis), 57, refero αναφέρω 43 64, 66, 67, 68, 69, 71, 78, 83, 84 (bis); refertus μεστός 56 reficio αναλαμβάνω 36 őσπεο 38; őστις 66, 69; quid τί δαί 26 (α); τί δ' 53; τί δή 26 (β); ἄττα refrigeratio $\psi \bar{\nu} \gamma \phi \zeta = 46$

refrigero ἀναψύχω 57 (β); καταψύχω 57 (α)	reverto(r) ἀναστρέφω 69 (α); ἐπανήκω 45; ἐπιστρέφω 69 (β)
regalis βασιλικός 59	revoco ἀνακαλέω 83 (β); μετακαλέω
regno βασιλεύω 69	83 (a)
regnum βασιλεία 41, 56	rex βασιλεύς 34, 43, 59, 69
rego διοικέω 37 (α); διέπω 37 (β)	rideo γελάω 11
relaxo ἀπολύω 81	rite δοθώς 59
religatio ἀνάδεσις 53	robur ψώμη 34
relinquo καταλείπω 29, 53 (β), 58, 78	robustus δωμαλέος 37
reliquiae λείψανον (pl.) 19	roro <i>ἐπιψεκάζω</i> 46
reliquus λοιπός 7,70; reliquum τὸ	rostrum (pl.) ἔμβολον (pl.) 32
ύπολειπόμενον 72	ruga φυτίς 62
remaneo παραμένω 69	rumor θούλλος 10
reminiscor ἀναμιμνήσκω 78	rusticus ἄγροιχος 24, 75; → res
remitto ἀνίημι 28, 81	
removeo ἀφίστημι 22	sacer sacra τὰ ἱερά 45 (β); τελετή (pl.)
repastinatio βωλοστροφία 53	45 (α)
repente ἐξαίφνης 62	sacerdotium ἀρχιερωσύνη 30 (α); ἱερω-
reperio εύρίσκω 15, 20, 41	σύνη 30 (β), 61
repudior τυγχάνω οὐδεμιᾶς ἐπιστροφῆς	saec(u)lum alών 25; ἔτος 54 (α);
55	ήλικία 54 (β)
repuerasco *ἀνανηπιόομαι 83	saepe πολλάκις 3, 7, 14, 25, 43, 44, 71,
repugno ἀμύνω 5, 71	
requies ἀνάπαυλα 52 (α); ἀνάπαυσις	75, 84; saepius πλεονάχις 29; saepis- sime πολλάχις 31
52 (β)	
requiro ἐπιζητέω 30, 33 ^a , 33 ^b (α);	saepenumero πολλάκις 4
μαστεύω 76; παραζητέω 336 (β)	saltus πήδημα 19
res $\pi \varrho \tilde{a} \gamma \mu a$ 1, 4, 15 (β), 38, 56 (β),	saluber σωτηριώδης 57
85; τὰ περὶ τὴν οὐσίαν 22; χρῆμα	salus σωτηρία 10, 11
10, 15, 22, 78; res capitalis θάνατος	salutaris σωτήριος 56
42; res familiaris τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν	saluto ἀσπάζομαι 63 (β); προσαγορεύω
22; τὰ πράγματα κατὰ τὴν οἰκίαν 59;	21
res magnae τὰ μέγαλα τῶν πραγμάτων	sane καὶ μάλα γε 6; πάντως 16;
17; res omnis $\pi \tilde{a} v 56 (\alpha)$; res publica	→ haud
πολιτεία 11 (bis), 15, 20, 40, 43; τὰ	sapiens $\delta \sigma \sigma \phi \delta \zeta = 26, 43, 51, 70, 73$
τῆς πολιτείας πράγματα 20; ceterae res	sapiens ² $\sigma o \varphi \acute{o} \varsigma 5$ (bis), 8, 43, 78, 83;
τάλλα 4, 59, 60, 80; eae res ταῦτα	φρόνιμος 80
78; hae res ταῦτα 85; multae res	sapienter σοφῶς 2
πολλά 59; res rusticae τὰ τῶν ἀγροί-	sapientia σοφία 4, 5, 42
κων 54; τὰ κατ' ἀγροίκους 55; τὰ ἀμφὶ	sarmentum $\varkappa\lambda\tilde{\eta}\mu\alpha$ 53°, 53° (α); $\varkappa\lambda\eta$ -
τοὺς ἀγρούς 55 ; τὰ περὶ τοὺς ἀγρούς 54 ;	ματίς 52, 536 (β); ἄσχη 52
res venereae τὰ ἀφροδίσια 47	sat äλις 25; → sum
reservo ταμιεύω 19	satiatus διάκοφος 47
resideo $\dot{\epsilon}\nu\dot{l}\zeta\omega$ 61 (β); $\dot{\epsilon}\pi\nu\alpha\vartheta\dot{l}\zeta\omega$ 61 (α)	satietas χόρος 76 (ter), 84, 85
resisto ἀνθίστημι 35; ἐνίστημι 11	sation πόρον λαμβάνω 52
respecto ἐντροπαλίζομαι 84	satis - ἄλις 70; ἀποχοώντως 55; ίκανῶς 2
respondeo ἀποκρίνομαι 3, 8, 20, 25, 59,	saturitas πλήρωσις 56 (α); πλησμονή
72; φημί 72	56 (β)
responsum ἀπόκρισις 13	satus φύτευσις 52
restituo ἀποκαθίστημι 20; σώζω 10	scaena σκηνή 65
resto καταλείπω 66 (α); περιλείπω	scando ἀναβαίνω 17 (β); ἀναρριχάομαι
46 (β); ὑπολείπω 46 (α), 66 (β)	17 (α)
retardo βραδύτερον ἀπεργάζομαι 57	scelus ãyos 40
retineo ἀντέχω 38	scientia ἐπιστήμη 12, 78
retraho ἀποτρέπω 83	scilicet δηλονότι 26

seio ἐπίσταμαι 64; οίδα 1, 2, 24, 56, sentio αἰσθάνομαι 4, 55, 68; εννοέω 25; 69, 78; haud s. an ἴσως 73 έπαισθάνομαι 30, 85; φρονέω 77, 78 scortum ή έρωμένη (α), ό έρώμενος septem ἐπτά 42; → centum septimus ἔβδομος 38; s. decimus (β) 42; τὰ παιδικά 50 scribo ἀναγράφω 69,75; γράφω 2, *ἔβδομος καὶ δέκατος* 16 13, 22, 54; συντεταγμένος εἰμί 54 (β); septuaginta s. annos (natus) έβδοτυγγάνω συντεταγμένος 54 (α) μηχοντούτης 14 secundum κατά 71 (bis) sepulcrum $\mu\nu\tilde{\eta}\mu\alpha$ 21 (α); $\mu\nu\eta\mu\epsilon\bar{\iota}o\nu$ securis → ferio 21 (β); τάφος 61 sed àllá 2, 3 (ter), 5, 7, 8 (ter), 12, sepultura → honos 17, 24, 26, 27, 28, 31 (bis), 35, 36 sequor ἔπομαι 5, 43, 69; ἔχομαι 39; bis), 38, 45 (bis), 51, 55 (bis), 56, 62, μέτειμι 38 65 (bis), 67, 69, 73, 74, 75, 77, 78, 79, sermo λόγος 3 (bis), 12 (bis), 28, 30, 80, 82, 84 (bis); $\gamma \varepsilon \mu \dot{\eta} \nu 1$, 48, 72; $\delta \dot{\varepsilon}$ 41, 45, 46 (ter) 1 (β), 12, 14, 19, 38, 44, 64; μέντοι sero σπείρω 24; φυτεύω 24, 25, 59 42; → nec; → neque; → non serpo ἀφέρπω 52 sedeo καθέζομαι 17, 55 servo φυλάσσω 81 seges $\vartheta \epsilon \rho \circ 54(\beta)$; $\lambda \dot{\eta} \circ 54(\alpha)$ servus δοῦλος 37 semen σπέρμα 51, 52 severitas αὐστηρότης 65 semper àci 26, 38, 45, 56, 78, 82 sexaginta → quinque senator senatores ἄνδρες τῶν ἐχ τῆς sextus έχτος 60 γερουσίας 56 (α); ἄνδρες συγκλητικοί si $\dot{\epsilon}\dot{\alpha}\nu$ 49 (α); $\epsilon\dot{\iota}$ 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8 (bis), 15, 17, 19, 20, 21, 31, 32, 38, 44, 46, 48, 56 (β) senatus βουλευτήριον 56; βουλή 11, 49 (β), 66 (ter), 67, 71, 80, 81, 82 38 (α); γερουσία 19; σύγκλητος 16, (bis), 85 (bis); εἴ γε 6; ἤν 35, 65, 71; κάν 25; κάν εί 28; si (quater) εί . . . 18, 38 (β) , 42 senecta γῆρας 25 $\varepsilon i \ldots \varepsilon i \ldots \varepsilon i 38$; si \ldots non $\varepsilon i \mu \eta$ senectus γῆρας 1, 2 (quater), 3 (qua-42, 85 ter), 4 (quater), 7 (bis), 8 (ter), 9, 10, sic οΰτως 4, 16, 20, 26 (bis), 35, 36, 65 (bis), 72, 76, 78^a, 78^b (β); ταύτη 78 13 (ter), 14 (ter), 15 (bis), 16, 17 (bis), 19, 22, 23, 26 (bis), 27, 28, 29 (ter), (α); ως 22, 38, 48, 71; sic (bis) οὖτως 30, 32, 33, 34 (quater), 35 (quater), ... οὖτω 78 (β); οὖτως ... ταύτη 78 $\langle 35 \rangle$ (\$\beta\$), 36 (ter), 37 (bis), 38 (bis), (**a**) 39, 42, 44 (bis), 46, 48 (bis), 49, 51, siccitas ξηρότης 34 sicut ώς 46, 65; ὥσπεο 2, 47 52, 55, 56 (bis), 57, 58, 60 (bis), 61, sicuti ηνθ' 14 62 (bis), 63 (bis), 65 (bis), 66, 67 (bis), significo δηλόω 36; σημαίνω 70 71, 72 (ter), 76 (bis), 85 (ter) silvesco ύλομανέω 52 senescens → aetas similis δμοιος 17, 31; tam s. έγγύτερος senesco γηράσκω 38, 50 81; veri s. εἰκός 5 senex γεραιός 71; γέρων 3, 4, 7, 10 (bis), 15, 19, 20, 21, 22^a, 22^b (α). simplex $\dot{a}\pi\lambda o\tilde{v}\zeta$ 33, 78 $\langle 22^{b} \rangle$ (\$\beta\$), 24, 25 (bis), 26 (ter), 27, sin εἴ γε 85; εἰ δέ 70, 81 28 (bis), 30 (bis), 32 (quater), 35 (bis), sine $\tilde{a}v\varepsilon v$ 7, 34, 58, 72, 74; $\delta i\chi a$ 7 (β); 36 (ter), 37, 38 (bis), 44, 47, 50 (bis), ἔξω 2, 7 (α); χωρίς 51, 82; → sensus siquidem είγε 39, 41, 56 56 (bis), 58, 60, 63, 65, 66, 67, 68 (bis), 71 (bis), 72, 74, 75, 82; senes of sitis δίψος 26 yεgaίτεgoι 43; → fio sive s. (bis) $\varepsilon i \tau$ ' . . . $\varepsilon i \tau$ ' 40 senilis πρεσβυτικός 15, 30, 36, 38 socer κηδεστής 15 socius σύμμαχος 59 senium γῆρας κρατερόν 14 sodalis σύσσιτος 45 (bis) sensim ηρέμα 38; λεληθότως 51 sodalitas συσσίτιου 45 sensus αἴσθησις 46, 72, 74 (bis); sine sol ηλιος 46, 49, 53 (bis) sensu ἀνεπαισθήτως 38 soleo εἴωθα 4, 7 (bis), 21, 43, 46, 63, sententia γνώμη 17, 19, 56, 61, 64; διάνοια 3; ψῆφος 16, 22 85; πέφυχα 17; φιλέω 5; solet ἔθος έστίν 36 sentina ἄντλος 17

sollers φιλότεχνος 54	sibi οί 55; se σφεῖς αὐτούς 82 (α); se-
sollertia τὸ φιλότεχνον 59	cum καθ' έαυτήν 49
sollicito ἀγωνιάω Î (β); μεριμνάω I (α)	sum αίρεω 42; αποδείκνυμι 10, 16, [72];
sollicitus πολυμέριμνος 66	γί(γ)νομαι 2, 8, 10, 13, 26, 27, 29, 53,
solum → nec; → neque; → non	57, 69; διαγίγνομαι 23; διαιτάω 60;
solus μόνος 77, 80	διατρίβω 39; εἰμί 1 (bis), 4 (quater),
somniculosus ύπνηλός 36	5 (quater), 6 (ter), 7 (bis), 8 (ter), 9,
somnus υπνος 81	10 (bis), 11, 12, 13 (bis), 15 (bis),
spargo σκεδάννυμι 51, 77	16, 19, 20 (bis), 21 (bis), 25 ^a (\alpha), 25 ^b ,
spatium διάστημα 60; δόλιχος 83;	26 (bis), 26 ^b (α), 27 (bis), 28 (bis), 29,
χῶρος 14	30 (bis), 32 (quinquies), 32 (β), 33 ^a
species τὸ εὐειδές 57 (α); ἰδέα 57 (β)	(a), 33b, 34 (bis), 35 (ter), 36 (ter),
specto θεάομαι 48 (bis)	38 (quater), 39, 40 (bis), 41 (ter)
sperno περιοράω 43; ύπεροράω 7	42 (bis), 43 (ter), 44 (β), 45, 47
spero ἐλπίζω 6, 68 (quinquies)	(ter), 49, 50, 52, 53, 54, 55 (β) , 56°,
spicum ἄσταχυς 51 (β); στάχυς 51 (α)	56 ^b (a), 58, 59, 60 (bis), 61 (bis), 62,
spiritus ἀναπνοή 27, 38	63 (ter), 64, 65 (ter), 66 (ter), 67 (ter),
splendesco ἐκλάμπω 28	68 (bis), 69 (bis), 71, 72 (bis), 73,
splendide διαφανώς 64	74, 74 (\$), 76 (quater), 77 (ter),
splendor → adsequor	78 (ter), 79 (quater), 80 (ter), 81 (bis),
sponte sua s. ἀφ' ἐαντοῦ 71 ; ἐθελουσίως	82 (bis), 84 (bis), 85 (bis); ĕνειμι 46
43	(α) , 67, 78; $\vec{\epsilon}\chi\omega$ 8, 30, 38, 48, 50
stadium θέατρον 33	(β), 54, 64, 70, 74, 81; $μέλλω$ 70;
statio φυλακή 73	παρατείνω 606 (α); πάρειμι 27; προσ-
stercoro παρέχω κόπρον 54	φέρω 59; συμβαίνω 35; τυγχάνω 52,
stipendium → emereo	61, 70; τυγχάνω ὤν 4, 5, 8 (β), 9, 17,
stipo βρίθω 28	21, 59, 71; ὑπάρχω 2, 26, 41, 60 (β);
stirps διζόφυτος 52; → fibra	φύω 56; est ἔτι 46 (β); consul (scil.
sto ἴσχω 16	sum) θπατεύω 10 (bis), 11 (α), (11)
struo εὐτρεπίζω 51 (β); συντάττω 51	(β), 14 (β); constitutus sum βεβηκώς
(a)	έστηκα 62 (α); contentus sum στέργω
studiose σπουδαίως 59	69; futurus sum μέλλω είναι 66, 70
studium σπουδή 13, 22 (bis), 23 (bis),	(β), 78, 85; honestus sum ἔχω εὐσχη-
24, 26 (bis), 28, 38, 49 (bis), 50	μόνως 38; laetus sum ἔχω ήδέως 54;
(quinquies), 55, 59, 60, 76 (quater),	perstudiosus sum τυγχάνω λίαν
83	έσπουδακώς 3; id est δηλονότι 73;
stultitia εὐήθεια 4; μωρία 36	καθάπες είκός 56 (α); ώσπες είκός
stultus ἀβέλτερος 83 (α); εὐήθης 4, 20,	56 (β); sat est ixavως ἔχει 48; →
36, 67, 68; μωρός 83 (β)	opus; → otiosus
stuprum διακόρησις 40	summus ἄκρος 8, 34 (β), 59, 77; βαθύς
suadeo εἰσηγέομαι 14	22; ἔσχατος 8; μέγας 19; μέγιστος 44,
suasor εἰσηγητής 10	46; πλεῖστος 34 (α)
suavitas ήδονή 31; τὸ ἥδιστον 70	sumo προσλαμβάνω 44
subactus ύπόκουφος 59	superior ἀνωτέρω 76; πρότερος 16;
subigo διεργάζομαι 51 (α)	πρὸ τοῦ 26, 62
subito εξαίφνης 38	superor ήττάομαι 41
subvenio συλλαμβάνω 36	supervacaneus → opera
succidia ταριχεία 56	supplicium τιμωρία 75
succumbo υποπίπτω 37	supremus πύματος 14; τελευταΐος 69,78
sucus εὐτροφία 53	suscipio αναδέχομαι 82 (β); ανέτλην
sui $\alpha \vartheta \tau \delta \varsigma \ (\gamma \varepsilon) \ 21, \ 55 \ (\beta), \ 63 \ (\beta), \ 78,$	82 (α); προσδέχομαι 40
80; ἐαντοῦ 24, 28, 31, 38, 43, 44, 49	suspicor υποπτεύω 1
(bis), 52, 53, 62, 63, 78 (ter), 82 ^a ,	sustento ἀνορθόω 20
826 (β) , 83; $o\vec{v}$ 55 (α) , 72; $\sigma\varphi\epsilon\bar{\iota}\varsigma$ 4 (bis)	sustineo ἀνέχω 4, 33; ὑφίστημι 34;
(α) , 13, 43 (bis), 56, 58 (quinquies);	φέρω 4

suus αὐτός 13, 27, 63, 73; έαυτοῦ 14² tessera ἀστράγαλος 58 (β) , 14b, 30, 31, 37, 43, 50, 73; $i\delta\iota\sigma\varsigma$ thesaurus θησανρός 21 3, 14 (β), 23 (β); olxelog 8, 23 (α), 33 theatrum véargor 63 (bis), 38, 72, 85; σύμφυτος 52; σφέτεtibicen $\alpha \dot{\nu} \lambda \eta \tau \dot{\eta} \zeta$ 44 (β); $\alpha \dot{\nu} \lambda \dot{\omega} \zeta$ 44 (α) timeo $\delta \varepsilon \dot{\iota} \delta \omega$ 66, 74 $gos 7, 14 (\alpha), 38, 75; \rightarrow sponte$ titillatio γαργαλισμός 47 (β); γάργαλος 47 (α) talis ούτος 29; τοιούτος 13, 26, 27, 40; toga τήβεννος 11 res talis τὸ τοιοῦτον 47 tolerabilis ανεκτός 7, 8 talus κύβος 58 (β); πεττός 58 (α) tollo ἀπομαραίνω 46 tam $o \tilde{v} \tau \omega \varsigma 3$ (β), 13, 24, 40, 41 (bis), tot ἐπὶ τοσοῦτο 14; τοσαῦται 78 (bis) 41, 42, 44 (α), $\langle 44 \rangle$ (β), 66, 67, 71, totus πãς 56 72; tam diu ἐπὶ τοσοῦτον 13; tam . . . tracto συντάττω 38 quam ούτω ... ώς 59, 71; τοσούτον trado έγχειρίζω 39; παραδίδωμι 29 ... őσον 27; → similis traduco διάγω 82 tamen $\dot{a}\lambda\lambda\dot{a}$ 13, 38 (α), 81, 84, 85; tragoedia τραγωδία 22 άλλ' ὅμως 16; αδ 48; καίτοι 65; μέντοι tribunus χιλίαρχος 18; t. militaris 1, 15, 16, 32, 36; μήν 10, 16, 28, 31 χιλίαρχος 32 (α) , 32, 38 (β) ; $\ddot{o}\mu\omega\varsigma$ 5, 31 (β) , 44 (α) , tribuo ἀπονέμω 63; περιτίθημι 3 65 tricesimus → tertius tamquam καθάπερ 5, 36, 85; κατά 64; tristis δυστυχής 67 (β); δυσχερής 67 (α) olor 49, 70; ώς 35, 84 (bis); ώσπες 5 triumpho νικητήρια πέμπω 55 (bis), 6, 37, 49, 53, 83 triumphus $\hat{\epsilon}\pi\iota\nu\hat{\iota}\kappa\iota\alpha$ ($\hat{d}\theta\hat{\lambda}\alpha$) 13 (β); tandem $\delta \dot{\eta} \pi o \tau \varepsilon 72$ ἐπινίκιος πομπή 13 (α) tantulus τηλικοῦτος 52 truncus στέλεχος 52 tu σύ 1 (quinquies), 2 (quinquies), 3, tantum τοσούτον 44, 63; t. . . . quantum τοσούτον ... ὅσον 33; t. ... ut 4, 6, 8 (bis), 11, 19, 27, 33, 34, 35, 59; τοσούτον ... όπόσον 36; t. ... quod σύ γε 1, 2 τοσούτον . . . όπόσον 69 tueor διαφυλάσσω 38; ἐπιμελέομαι 77; tantus τηλιχούτος 20, 37, 52, 56, 82; συγκρατέω 81; φυλάσσω 72 tum καί 59; τότε 22, 56, 78, 80, 82; τοιούτος 37; τοσούτος 4, 47, 60, 61, t. - τὸ μέν . . . τὸ δέ 54; t. (bis) ότὲ 78 (ter), 82; tanta . . . quanta τοσαύμέν . . . ότὲ δέ 45; t. quod . , . t. quod τη, όπόσην 41 tardus $\beta \rho a \delta \dot{v} \zeta 21$ $\tau \dot{o} \mu \dot{e} \nu \dot{\omega} \varsigma \dots \tau \dot{o} \dot{o} \dot{e} \dot{\omega} \varsigma 7; \rightarrow cum$ turba τύρβη 84 taurus ταῦρος 27 temere Ιταμῶς 39 tuus σεαυτοῦ 27; σός 4, 8, 15, 19 (β), temeritas θρασύτης 20, 75 29, 34, 49, 75, 85; ex te διὰ σεαντόν 37 temperantia σωφροσύνη 34, 41 tempestivitas ώραιότης 33 tyrannus τύραννος 72 tempestivus ἐπίχαιρος 46; ώραῖος 5 tempus καιρός 1, 33, 76, 85; χρόνος 2, uber ἄφθονος 57; εὔπορος 35 ubi ή 66; ποῦ 57 9, 30, 45, 55, 60, 69 (ter), 70, 74; ullus τις 29, 42, 51 ώρα 70 (bis) teneo ἀναιρέω 64; διασώζω 37; ἔχω ultimus έσχατος 38; τελευταίος 48, 60 12; κατέχω 17; κρατέω 33; ποιέω 60; ultro έκών 38 συντηρέω 80 umbra σκιά 57 tenuis αδρανής 35 umerus δμος 33 tepefacio θερμαίνω 51 umquam έστιν ότε 51; ποτε 8, 30, 69; terminus ὅρος 72; προθεσμία [72] → nemo unde σθεν 75, 80; παρ' οὐ 12 (α); ὑφ' termino δρίζω 82 $\gamma \tilde{\eta}$ 5, 49, 51 (bis), 52 (bis), 53 ov 12 (β) terra undevicesimus ένατος καὶ δέκατος 14 (bis), 71, 77 tertius τοίτος 15, 31, 39, 66; t. et triuniversus $\pi \tilde{a} \zeta 56$ unus els 10, 15, 25, 33, 61; u. et octocesimus τρίτος καὶ τριακοστός 19; → gesimus πρώτος καὶ ὀγδοηκοστός 13 unus

unusquisque εκαστος 15	παρέρχομαι 63; πορεύομαι 84 (bis);
urbs πόλις 13	usu venit συμβαίνει 7
urgeo ἐπιτίθημι 2	ver <i>ἔαρ</i> 53, 70
usque ad ἄχρι 50 (α); ές 50 (β), 60,	verbum λόγος 54
67, 70; μέχοι 27	vereor δείδω 18, 21; δέος ἐστί 85 (α);
usura τόχος 51	έχω εὐλάβειαν 85 (β); καταιδέομαι 37;
usus → venio	φοβέομαι 81
ut ή 8; ĩνα 6, 22, 26, 42, 45 (β), 52, 56,	vernus εαρινός 70
59, 77 (α), 82, 85; καθάπερ 3, 10 (α),	vero $\dot{a}\lambda\lambda\dot{a}$ 32; $\check{a}\varrho a$ 11 (β), 49 (β), 59;
26, 59, 65, 71 (α); κατὰ 1; οἰόν τι 50	γάρ 47, 80; γάρ τοι 46 (α); γε 80; γε
(α) ; $\ddot{o}\pi\omega\varsigma$ 52, 70, 75, 77 (β) ; $\dot{w}\varsigma$ 6, 8,	$\delta \dot{\eta} \ 6; \ \delta \dot{\epsilon} \ 11 \ (\alpha), \ 25, 40, \ 42, 46, 47, 49,$
$10, 12, 17 (\beta), 24 (\beta), 26 (bis), 31 (bis),$	50, 65, 66, 81, 84; $\delta \dot{\eta}$ 17 (α), 36, 49
32, 33, 36, 38, 42 (bis), 48 (bis), 50 ²	(α), 54; δήπου 17 $(β)$; μήν 11, 21;
(β) , 50b, 52, 53, 54 (β) , 61, 69, 71,	τοίνυν 29
72, 76, 81, 85; ώς ἄν 7, 19; ὥσπερ 10	verso(r) ἀμφικραδαίνω 1; διατρίβω 17;
$(\beta), 26 (\alpha), 44, 71^a (\beta), 71^b; \~\omega \sigma \tau \varepsilon 4,$	όμιλέω 18
31 (bis) (β) , 35, 45 (α) , 61, 71; ut	versus ἔπος 1, 16, 26
(quater) ώστε ώστε ώστε	verum → non; → similis
ώστε 13; ut si ώσπερ εἰ 17 (α); →	verus ἀληθής 68; vera τὰληθῆ 31
dico; → tantum	vesper έσπέρα 38, 67
uterque έκάτερος 2, 6	vester ύμῶν 5, 6; ὑμέτερος 46, 83
utervis όποτεροσοῦν 33	vestio ἀμπέχω 53 (β); περίχειμαι
utilitas δφελος 53; ωφέλεια 53	53 (α)
utinam γένοιτο 85; ὄφελον 5	veto zwhów 73
utor διατελέω χρώμενος 19; προσχράο-	vetus ἀρχαῖος 39 (α); παλαιός 7, 32, 39 (β)
μαι 26, (38) (α), 38 (β); χράομαι 2,	via ἀταρπός 16; όδός 6, 33, 66
27, 33, 36, 47, 64	viaticum έφόδιον (pl.) 66
utrum u an πότερον ή 33	viator κλήτως 56
uva βότους 53	vicinus άγρογείτων 46; γείτων 24
vacat ἀτελής ἐστιν 34; ναςο καθαφός	vicissim έν μέρει 46, 57
είμι 73	victor Όλυμπιονίκης 14
vadimonium έγγύη 21 (β); έξεγγύησις	victus τροφή 56
21 (α)	videlicet δηλονότι 20, 44
	video εννοέω 81; επισκέπτομαι 82 (β);
vagina θήκη 51 vagio βαβάζω 83	θεάομαι 15, 27, 61, 83; θεωρέω 82
valde σφόδρα 83	(α); καθοράω 50 (β); όράω 6, 13, 23,
valetudo έξις 35; εὐρωστία 35; ύγίεια	25, 26 (ter), 28, 31, 32, 44, 49, 50
36	(bis), 50 (a), 66, 67, 69, 71, 77, 79
vallum σταυρός 51	(bis), 83 (bis)
vapor $\frac{\partial u}{\partial t} = \frac{\partial u}{\partial t} = \frac{\partial u}{\partial t}$ vapor $\frac{\partial u}{\partial t} = \frac{\partial u}{\partial t} = \frac{\partial u}{\partial t} = \frac{\partial u}{\partial t}$	videor δοκέω 1, 3, 4, 7, 8, 15, 18,
varietas ποικιλία 54	22 (bis), 29, 31, 46, 54, 55, 59, 63, 64,
varius διάφορος 46; πολύς 18	65, 66, 69, 71 (bis), 76, 77, 83, 84;
·νe τε καί 57	έοικα 4,75; φαίνομαι 14,45,51,55, 78
vel καί 4, 15 (β), 57, 75; καίτοι 15 (α);	
v. (bis) $\tilde{\eta} \ldots \tilde{\eta}$ 57 (β); $\tilde{\eta}$ τοι $\ldots \approx \alpha i$	vietus πάφετος 5 vigeo ἀχμάζω 37
57 (α); καί καί 57; οὔτε οὔτε	vigilantia ἐγρήγορσις 11
55	viginti v. et duo δύο καὶ είκοσι 30;
velocitas τάχος 17	→ centum
venatio κυνηγία 56	villa ἔπαυλις 55, 56 (β); κώμη 56 (α)
venereus → res	vinaceum v. acini γίγαρτον 52
venio ἀφικνέομαι 41, 59; είμι 70;	vinarius → cella
ἔρχομαι 38, 51, 56 (β); ἐφίστημι 70;	vinco αἴοω ἄεθλα 14; ήττάομαι 43;
ήχω 67; καταίρω 71; μέτειμι 56 (α);	κρατέω 44 (α); νικάω (β) 44

vinculum δεσμός 7, 42, 81 vindico ἀπαλλάττω 55 (α); ἀπελευθε*ο*όω 55 (β) vinea ἀμπελών 54, 57 vinolentia οἰνοφλυγία 44 vinum olvos 65 vir ἀνήρ 1, 10, 12 (bis), 15, 19, 22, 39, 42, 59, 61 (bis), 77, 80, 82 (β), 84 (bis); → praestans viriditas τὸ εὔχλωρον 57 (α); χλωρότης 51 (β), 57 (β) viritim zar' ărôga 11 virtus ἀρετή 9, 26, 41, 42, 59 (bis), 69 vis βία 71 (bis); δύναμις 27, 51, 52, 71; εὐτονία 28 (α); ἰσχύς 15, 17, 27°, 27^{6} (β), 28 (β), 29 (ter), 30, 31, 32 (bis), 33 (quinquies), 34 (ter), 36, 38 (bis) vita βίος 9, 13, 22, 23, 26, 35, 38, 43, 45, 51, 55, 60, 65, 76 (bis), 77, 78, 82, 84 (bis); τὸ ζῆν 71, 73; ζωή 72, 77 (bis), 82, 84 vitiose φαύλως 25 vitiosus φαῦλος 39 vitis $\tilde{\alpha}\mu\pi\epsilon\lambda\sigma\varsigma$ 52^a (α), $\langle 52\rangle^a$ (β), 52^b , 53

vitium κάκη 29, 35; κακία 14, 27, 35, 36, 55, 65; τὸ κακόν 25 vituperatio βλασφημία 39 (α); κακηγορία 39 (β); ψόγος 44 viviradix υπόρριζος 52 vivo βιοτεύω 38, 69, 70; βιόω 14, 43, 68; διαβιόω 9, 19; διαζάω 25; ἐπιβιόω 13; ἐπιζάω 1 (α); ἔχω τὸ ζῆν 72; ζάω 4, 49, 67, 68 (bis), 77, 80, 84 (bis), 85 (bis) vivus ζωός 33 νοςο καλέω 22; ονομάζω 45 volo αίρεω 85 (α); ἀξιόω 2 (α), 25, 60, 75; βούλομαι 2, 6 (β), 6, 25, 26, 32 (bis), 65, 66, 68, 73°, 73° (β), <83> (α) , 83 (β) , 85 (β) ; $\dot{\epsilon}\theta\dot{\epsilon}\lambda\omega$ 2 (β) , 3, 13, 20, 73 (α); έχω 32; προθυμέσμαι 6 (α) voluntarius αὐθαίρετος 75 (α); έκού- $\sigma \iota \circ \varsigma 75 (\beta)$ voluptas ήδονή 7, 15, 39 (bis), 40 (quater), 41 (ter), 42 (ter), 43 (ter), 44 (quater), 45, 46 (bis), 47, 48 (bis), 50 (ter), 51, 56, 61, 64 vos ΰμεῖς 16 (bis), 18, 23, 26 (bis), 32, 33 (bis), 46, 77 (bis), 79, 81, 83; vobiscum μετὰ ύμῶν 73 vox φωνή 27, 28; magna voce εὐφώ-

 $r\omega\varsigma 14 (\alpha); \varphi\omega v\tilde{\eta} \mu \varepsilon v \dot{\alpha} \lambda \eta 14 (\beta)$

146